

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
BASHKIA LUSHNJE

DREJTORIA E PLANIFIKIMIT TË TERRITORIT

Adresa: Lagjia "Kongresi i Lushnjes", 9001 Lushnjë Tel.355 (0) 35 22 22 14., e-mail:
bashkia_lushnje@yahoo.com web:www.bashkialushnje.gov.al

DOKUMENTI
I STRATEGJISË SË ZHVILLIMIT TË TERRITORIT

MIRATOHET
KRYETARI I K.K.T.
Z. EDI RAMA

MINISTRIA E ZHVILLIMIT URBAN
Znj. EGLANTINA GJERMENI

KRYETAR I KËSHILLIT TË BASHKISË
Znj. EDIDA GJERMENI

KRYETARI I BASHKISË
Z. FATOS TUSHE

Miratuar me Vendim të Këshillit të Bashkisë Lushnje Nr. 18 Datë 09.03.2016

Miratuar me Vendim të Këshillit Kombëtar të Territorit Nr. 4 Datë 29.12.2016

Hartuar nga:	Bashkia LUSHNJE
Mbështetur nga:	Projekt i USAID për Planifikimin dhe Qeverisjen Vendore (PLGP) dhe Co-PLAN, Instituti për Zhvillimin e Habitatit

Handwritten scribbles or faint markings in the center of the page.

Përmbajtja

Autorësia dhe Kontributet	8
Shënim i rëndësishëm.....	9
PREAMBUL	10
Parathënie	11
I. Sfidat e Bashkisë Lushnje.....	13
1.1. Prirjet kryesore të zhvillimit të Lushnjës pas viteve '90.....	13
1.1.1. Analiza historike dhe e vendbanimeve	14
1.1.2. Policentrizmi	15
1.2. Territori dhe mjedisi.....	18
1.2.1. Vlerësim i kushteve fizike	18
1.2.2. Metabolizmi i territorit.....	19
1.2.3. Mjedisi dhe ekosistemet.....	35
1.3. Zhvillimi Ekonomik	51
1.3.1. Klima e Biznesit.....	51
1.3.2. Bujqësia dhe Prodhimi	53
1.3.3. Ekonomitë Urbane dhe Agrare	55
1.4. Situata Social Ekonomike	57
1.4.1. Demografia	57
1.4.2. Mirëqenia social ekonomike	61
1.5. Përdorimi i tokës dhe infrastrukturat.....	67
1.5.1. Përdorimi i tokës.....	67
1.5.2. Ujësjellës dhe Kanalizime.....	71
1.5.3. Infrastruktura rrugore dhe transporti.....	74
1.5.4. Menaxhimi i mbetjeve të ngurta	76
1.6. Rëndësia kombëtare në territor	77
1.6.1. Pasuri kombëtare kulturore dhe natyrore	77
1.6.2. Menaxhim i integruar i burimeve ujore	77

1.6.3.	Tokat Bujqësore	78
1.6.4.	Pyjet, drufrutorët dhe kullotat	79
1.6.5.	Zona industriale	79
1.6.6.	Të tjera	80
1.6.7.	Monumente Kulture në Bashkinë Lushnje	80
1.7.	Financat vendore	82
1.8.	Qeverisja dhe përgjegjësia sociale	87
1.8.1.	Decentralizimi i Qeverisjes dhe Strukturat Përkatëse.....	87
1.8.2.	Vështirësitë e Qeverisjes Vendore	88
1.8.3.	Perceptimet Qytetare në lidhje me qeverisjen e tyre vendore, format e organizimit komunitar dhe bashkësia e OJF-ve, instrumente të transparencës, etj.	89
1.9.	Procese dhe dokumente planifikimi	90
1.10.	Mbi drejtimin e zhvillimit.....	94
1.10.1.	Koncepti rajonal i zhvillimit	94
1.10.2.	Analiza SWOT.....	107
1.10.3.	Rekomandime	108
II.	Vizioni i të ardhmes për Lushnjen.....	110
2.1.	Objektivat dhe programet strategjike të zhvillimit.....	112
2.2.	Konsiderata financiare.....	117
III.	Plani i veprimit.....	119
3.1.	Plani i veprimit.....	120
3.2.	Sistemet e territorit.....	141
IV.	Projektet prioritare të zhvillimit.....	144
	Shënime dhe Referenca.....	203

Lista e Figurave

Figura 1: Pozicionimi gjeografik i bashkisë Lushnje	13
Figura 2: Shtirja e vendbanimeve ne kohë	14

Figura 3: Shtimi i sipërfaqeve të ndërtuara.....	15
Figura 4: Harta e zonave Funktionale Urbane.....	16
Figura 5: Harta e zonave te mundshme te integrimit.....	17
Figura 6: Relievi dhe Hidrografia	18
Figura 7. Fluksi i Energjisë në Rajon.....	20
Figura 8: Fluksi i Ujit në Rajon	21
Figura 9: Bilanci i Energjisë, Bashkia Lushnje	24
Figura 10: Harta e ujërave sipërfaqësorë, Bashkia Lushnje	26
Figura 11: Fluksi i Ushqimit, Bashkia Lushnje	29
Figura 12: Prodhimet Bujqësore (në kton), Bashkia Lushnje 2014.....	31
Figura 13: Prodhimet bujqësore në vitin 2014 (në kton), në Qarkun: Elbasan, Fier dhe Berat....	31
Figura 14: Prodhimet bujqësore në vitin 2014 (në kton), në Bashkitë: Elbasan, Lushnjë, Fier, Berat dhe Kuçovë.....	32
Figura 15: Prodhimet blegtorale në vitin 2014 (në kton), në Bashkitë: Elbasan, Lushnjë, Fier, Berat dhe Kuçovë.....	32
Figura 16: Fluksi i mbetjeve, Bashkia Lushnje	34
Figura 17: Burimet ujore dhe akuiferët e Lushnjës (Baseni i Semanit e lumenjtë kryesore + Akuiferet).....	36
Figura 18: Harta e marrjes së kampioneve për vlerësim në Lumin Osum.....	37
Figura 19: pH dhe Përçueshmëria elektrike në Basenin e Semanit	38
Figura 20: Vlerat e NBO5 dhe Oksigjenit të tretur në Basenin e Semanit	38
Figura 21: Lënda e ngurtë e tretur dhe pezull në Basenin e Semanit	39
Figura 22: Nitratet, nitritet dhe amoniaku në Basenin e Semanit	39
Figura 23: Bakteria Koliform në Basenin e Semanit	40
Figura 24: Metalet e rënda në Basenin e Semanit.....	40
Figura 25: Klasifikimi dhe shtrirja e akuiferëve në Qarkun e Fierit (Fier, Lushnjë).....	42
Figura 26: Ndarja e sipërfaqeve pyjore dhe kullotave në Bashkinë Lushnje	43
Figura 27: Kulturat kryesore bujqësorë në Bashkinë e Lushnjës	45
Figura 28: Pamje nga Bashkia Lushnje	47
Figura 29: Shpërndarja e aktivitetit ekonomik sipas NJA, Bashkia Lushnje	52

Figura 30: Shpërndarja e serave dhe pikave të grumbullimit në territor, Bashkia Lushnje.....	54
Figura 31: Klasifikimi i ekonomive në Bashkinë Lushnje	56
Figura 32: Shpërndarja e densitetit, Bashkia Lushnje	60
Figura 33: Shpërndarja e institucioneve arsimore	64
Figura 34: Raporti nxënës - mësues, Bashkia Lushnje	66
Figura 35: Shpërndarja e institucioneve shëndetësore.....	67
Figura 36: Sistemet e territorit, Bashkia Lushnje	69
Figura 37: Shtresëzimi i Sistemeve – Sistemi Bujqësor; Natyror; Hidrografik; Urban; Infrastrukturor	Error! Bookmark not defined.
Figura 38: Mbivendosje të përdorimit të tokës	70
Figura 39: Mbulimi me ujësjellës - kanalizime	73
Figura 40: Kategorizimi i rrugëve, Bashkia Lushnje.....	74
Figura 41: Harta e rëndësisë komëtare, Bashkia Lushnje	82
Figura 42: Kontributi i NjQV-ve në ecurinë e të ardhurave totale; Kontributi sipas burimit në të ardhurat totale	83
Figura 43: Kontributi sipas burimeve në shpenzime totale; Kontributi sipas programeve në shpenzimet totale	85
Figura 44: Shpenzimet totale dhe sipas përdorimit dhe funksioneve.	86
Figura 45: Harta e përdorimit të tokës, Plani Ndërvendor i Përgjithshëm.....	92
Figura 46: Harta e përdorimit të tokës, Plani i përgjithshëm vendor Lushnje, 2012	93
Figura 47: Kriteret e Rajonit të studimit – Sistemi urban dhe infrastruktura	95
Figura 48: Kriteret e Rajonit të studimit - Studime të tjera	95
Figura 49: Kriteret e Rajonit të studimit – Sistemi natyroror	96
Figura 50: Kriteret e Rajonit të studimit – Analiza historike.....	96
Figura 51: Kriteret e Rajonit të studimit – Koncepti i rajonit të studimit.....	97
Figura 52: Potenciali turistik dhe zonat në presionin e ndotjes mjedisore	100
Figura 53: Koncepti i zhvillimit të rajonit – Korridoret e levizjes dhe hierarkia e qendrave dhe lidhjeve.....	103
Figura 54: Koncepti i zhvillimit të rajonit – Skema e korridoreve	103
Figura 55: Koncepti i zhvillimit të rajonit – Nenrajonet e levizjes.....	104
Figura 56: Koncepti i zhvillimit të rajonit – Nderthurja e sistemeve dhe qendërve	106

Figura 57: Vizioni i Bashkise Lushnje.....	111
Figura 58: Vizioni i zhvillimit të bujqësisë dhe vendbanimeve, Bashkia Lushnje.....	112
Figura 59: Sera dhe Tokat Bujqesore, Lushnje 2015.....	113
Figura 60: Potencialet turistike dhe natyrore, Lushnje 2015	114
Figura 61: Infrastruktura ekzistuese në Lushnje	115
Figura 62: Zona Kodrinore, Lushnje	116
Figura 63: Ndryshimet e mundshme në sistemin e territorit, Bashkia Lushnje.....	143
Figura 64: Rijetesimi i qendrave te Njesive Administrative.....	146
Figura 65: Rikonstruksioni i Rrugës Sabri Kosturi.....	149
Figura 66: Rehabilitimi i Përroit të qytetit.....	152
Figura 67: Stacioni Multimodal	155
Figura 68: Studimi dhe Rehabilitimi i Kodrës së Lushnjes	158
Figura 69: Hapja e qendrës Multifunkionale për të rinjtë	161
Figura 70: Rehabilitimi i venddepozitimit të mbetjeve	164
Figura 71: Rikonstruksioni i rrugës së Ardenicës.....	166
Figura 72: Ngritja e qendrave të informacionit Bujqësor	169
Figura 73: Ngritja e qendrës së grumbullimit me kapanone frigoriferike	171
Figura 74: Rihapja e Filialit Bujqësor Lushnje.....	174
Figura 75: Rikonstruksion i rrugëve lokale, Bashkia Lushnje.....	177
Figura 76: Rikonstruksion i shkollave dhe mjediseve të arsimit parashkollor	180
Figura 77: Rikonstruksion i sistemit të kullimit, Bashkia Lushnje.....	183
Figura 78: Ndërtimi i Pallatit të Sportit	186
Figura 79: Përmirësimi i sistemit të ndriçimit të Stadiumit, Bashkia Lushnje.....	189
Figura 80: Rivitalizimi i Kinoteatrit "Vaçe Zela"	192
Figura 81: Ndertimi i hyrjeve moderne te qytetit të Lushnjës	195
Figura 82: Trajtimi i mbetjeve spitalore	198
Figura 83: Ndërtimi i varrezave të reja	201
Figura 84: Përmbledhje e projekteve prioritare të zhvillimit.....	202

Lista e Tabelave

Tabela 1: Energjia e shpenzuar për ngrohje, Lushnje	22
Tabela 2: Popullsia banuese, Shqipëri	23
Tabela 3: Bilanci i Energjisë Elektrike, Lushnje	23
Tabela 4 Njësitë ekonomike familjare sipas llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje dhe zonës urbane dhe rurale	24
Tabela 5: Fluksi i ushqimit, prodhimet bujqësore dhe blegtorale, Bashkia Lushnjë.....	27
Tabela 6: Prodhimi dhe Konsumi, Bashkia Lushnje	30
Tabela 7: Pyjet e transferuara në Bashkinë Lushnje.....	44
Tabela 8: Ndarja e bashkive sipas sektorit ekonomik dhe pjerrësisë së relievit.....	44
Tabela 9: Vlera e shtuar bruto sipas qarqeve dhe sektorit ekonomik	51
Tabela 10: Popullsia e Bashkisë Lushnje 2011 – 2015.....	57
Tabela 11: Koeficientet e varësisë, Bashkia Lushnje	59
Tabela 12: Parashikimi për popullsisë për Lushnjën 2011 - 2031.....	59
Tabela 13: Përqindja e të punësuarve në sektoret kryesore të ekonomisë.....	61
Tabela 14: Papunësia sipas gjinise, Bashkia Lushnje	62
Tabela 15: Niveli i varferise, qarku Fier.....	63
Tabela 16: Shpërndarja e popullsisë sipas nivelit arsimor.....	63
Tabela 17: Norma e punësimit sipas nivelit arsimor, Bashkia Lushnje.....	64
Tabela 18: Shpërndarja në përqindje e sistemeve të territorit, Bashkia Lushnje.....	68
Tabela 19: Kërkesa aktuale për ujë, Bashkia Lushnje	72
Tabela 20: Gjatesia e segmenteve rrugore sipas kategorise, Bashkia Lushnje.....	75

Autorësia dhe Kontributet

Ky dokument u përgatit nga Bashkia Lushnje me mbështetjen teknike të Projektit për Planifikimin dhe Qeverisjen Vendore (PLGP) të Agjencisë së Shteteve të Bashkuara për Zhvillim Ndërkombëtar (USAID) dhe Co-PLAN, Instituti për Zhvillimin e Habitatit, nën drejtimin e Kryetarit të Bashkisë Lushnje, Z. Fatos Tushe.

Grupi i punës: Besmira Dyca, Fiona Imami, Mimoza Haxhiu, Teuta Korreshi Rudina Toto, Dritan Shutina, Anila Gjika, Fabjola Mecaj, Merita Toska, Elton Stafa, Sotir Dhamo, Besnik Aliaj, Renisa Muka, Ada Lushi, Iris Hyka, Arta Alla, Teida Shehi, Silvi Jano, Imeldi Sokoli, Gerti Delli, Ani Shtylla, Kejt Dhrami, Endri Demneri, Malvina Disha, Godiva Rrëmbeci, Fatma Hoxha, Eleonora Bitri, Gentian Nushi, Eriselda Sefa, Loreta Memo, Hixhaz Nurja, Aida Ciro, Ingrid Xhafa, Eneida Çela.

Shënim i rëndësishëm

Ky dokument u përgatit nga Bashkia Lushnje me mbështetjen teknike të Projektit të USAID-it për Planifikimin dhe Qeverisjen Vendore dhe Co-PLAN, Instituti për Zhvillimin e Habitatit.

Pikëpamjet e shprehura në këtë botim nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e Agjencisë së Shteteve të Bashkuara për Zhvillimin Ndërkombëtar ose të Qeverisë së Shteteve të Bashkuara.

Çështjet e analizuara në këtë dokument janë diskutuar dhe për to është rënë dakord me grupet e interesit të Bashkisë Lushnje, në proceset e konsultimit publik, në përputhje me detyrimet ligjore, sipas Ligjit nr. 107/2014, “Për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit”, i ndryshuar.

PREAMBUL

Fillimisht, në cilësinë e kryetarit të Bashkisë së Lushnjes, dëshiroj të përshëndes punën e bërë nga grupi i specialistëve dhe ekspertëve në kuadër të hartimit të strategjisë së Zhvillimit të Territorit të Bashkisë Lushnje. Kjo Strategji hartohet si hapi parë për Planin e Përgjithshëm Vendor.

Bashkia Lushnje, si rezultat i reformës territoriale, sot përbëhet nga qyteti dhe 10 njësi administrative me një sipërfaqe dhe popullsi të shumëfishuar, duke rritur në këtë mënyrë ndërgjegjësimin për sfidat, që parashtron procesi i planifikimit dhe mbi të gjitha kontrolli i zhvillimit të territorit.

Iniciativa për hartimin e Strategjisë në Kuadër të Planit të Përgjithshëm Vendor nuk vjen vetëm si një nevojë për përmbushjen e detyrimeve ligjore por mbi të gjitha si një nevojë për frymëmarrje të re, për të dalë nga problematika kaotike aktuale, dhe për ti dhënë rrugë një zhvillimi të ri dhe të organizuar. Kjo na orienton drejt një dimensionimi afatgjatë të zgjidhjes së problematikave dhe përdorimit të burimeve natyrore.

Strategjia e zhvillimit të Lushnjes pasqyron një shkallë më të lartë të përvojës së grumbulluar në nivel vendor. Kjo strategji është shumëplanëshe, gjithëpërfshirëse dhe është hartuar mbi bazën e faktorëve politikë, ekonomikë socialë, rajonalë dhe kombëtarë, që ndikojnë padyshim zhvillimin e bashkisë. Ky dokument na bën të mundur përcaktimin e qëllimeve, dhe përcaktimi i qëllimeve na ndihmon të ndërmarrim vendime për të arritur ndryshimin që na nevojitet në vazhdimësi.

Në këtë mënyrë ne synojmë të garantojmë rritjen e cilësisë së jetesës së qytetarëve tanë përmes zhvillimit të qëndrueshëm të territorit dhe përmes kthimit të kësaj Bashkie në një vend tërheqës për biznesin dhe konkures të denjë në rajon. Për arritjen e këtij qëllimi, dhe synimit për përmbushjen e vizionit tonë të përbashkët, bashkia jonë është fokusuar kryesisht në burimet e veta natyrore duke marrë në konsideratë mundësitë dhe sfidat me të cilat ballafaqohet Lushnja

Së fundmi dua të falenderoj të gjitha institucionet të cilat janë treguar bashkëpunuese gjatë këtij procesi, veçanërisht Agjencinë Kombëtare të Planifikimit të Territorit (AKPT), Ministrinë e Zhvillimit Urban, ministritë e linjës, bashkitë fqinje të Bashkisë Lushnje, si dhe të gjithë aktorët e përfshirë gjatë proceseve të konsultimeve publike.

Kryetari i Bashkisë Lushnje
Z. Fatos TUSHE

Parathënie

Që prej qershorit 2015, qeverisja vendore në Shqipëri është përfshirë nga reforma administrative-territoriale. Si rezultat, janë krijuar 61 bashki të konsoliduara, të cilat përballen me sfidat e pushtetit vendor, të shumëfishuara si pasojë e rritjes së sipërfaqes dhe kompleksitetit territorial, shtimit të detyrave të reja nga reforma e decentralizimit, dhe nevojës gjithmonë në rritje për zhvillim dhe mirëqenie sociale dhe ekonomike.

Në këto kushte, Bashkia e Lushnjës, për t'iu përgjigjur sa detyrimeve ligjore, aq edhe sfidave reale, ka punuar intensivisht për të përgatitur Strategjinë e Zhvillimit të saj. Duke pasur parasysh që, jo vetëm konceptualisht, por edhe ligjërisht është pranuar nga palët se planifikimi i territorit përmban njëkohësisht edhe dimensionin strategjik dhe atë rregullator, kjo strategji përbën hapin e parë të hartimit të Planit të Përgjithshëm Vendor (PPV) të Territorit të bashkisë Lushnje.

Dokumenti i Strategjisë së Zhvillimit të territorit hartohet nga Bashkia Lushnje me mbështetjen teknike të Co-PLAN, Instituti për Zhvillimin e Habitatit, në kuadër të Projektit të USAID-it për Planifikimin dhe Qeverisjen Vendore (PLGP). Përmbajtja e dokumentit të Strategjisë së Zhvillimit të territorit mbështetet në Ligjin nr. 107/2014, datë 31.07.2014, "Për Planifikimin e dhe Zhvillimin e Territorit", i ndryshuar dhe në aktet nënligjore të tij. Veçanërisht, si bazë referuese është Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 671, datë 29.07.2015, "Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit".

Megjithatë, për shkak të natyrës mjaft komplekse dhe shumë dimensionale që ka ky dokument, duke mbuluar nevoja të territorit urban dhe rural, gjatë hartimit të tij janë referuar edhe akte të tjera ligjore e nënligjore si dhe dokumente udhëzuese. Ndër më të rëndësishmet janë:

- Ligji nr. 7850, datë 29.07.1994 "Kodi Civil i Republikës së Shqipërisë, i ndryshuar";
- Ligji nr. 8378, datë 22.07.1998 "Kodi Rrugor i Republikës së Shqipërisë, i ndryshuar";
- Ligji nr. 9317, datë 18.11.2004 "Kodi Hekurudhor i Republikës së Shqipërisë";
- Vendimet e KKT-së në 3 vitet e fundit, në lidhje me përcaktimin e çështjeve, zonave dhe objekteve të rëndësisë kombëtare;
- Manuali teknik " Planifikimi dhe Zhvillimi i Territorit në Shqipëri";
- Etj.

Metodologjia e ndjekur gjatë hartimit të këtij dokumenti është mbështetur mbi përcaktimet ligjore për sa i përket strukturës së instrumenteve (dokumente të planifikimit) dhe procesit që duhet të ndiqet. Kështu, për nga ana përmbajtësore, ky dokument përmban kapitullin e analizave, duke veçuar këtu analizën e metabolizmit, por edhe analiza territoriale dhe social-ekonomike, që hapin shtegun për analizat e thelluara në vijim të hartimit të Planit. Më pas, paraqiten përfundimet përfshirë edhe analizën e pikave të forta, të dobëta, mundësive dhe rreziqeve, si dhe hapa drejt një vizioni rajonal, për kontekstin më të gjerë, në të cilin ndodhet Bashkia e Lushnjës.

Pjesa e dytë e dokumentit fokusohet në vizionin vendor të zhvillimit territorial, mjedisor e social-ekonomik, së bashku me objektivat dhe programet strategjike të zhvillimit. Më pas, është hartuar plani i veprimit me afate kohore dhe konsiderata financiare si dhe një listë e projekteve prioritare e strategjike të zhvillimit lokal territorial, për të cilat bashkia ka gatishmërinë të aplikojë për fonde dhe të përgatitë projekte teknike.

Ky dokument ndërtohet jo vetëm mbi bazën e analizave shkencore e territoriale, por edhe të nevojave dhe dëshirave të shprehura nga banorë dhe grupet e ndryshme të interesit në bashkinë Lushnje. Gjatë periudhës së hartimit të tij, janë realizuar të paktën 3 dëgjesa publike, nga një për çdo fazë të hartimit të dokumentit (nisma, analiza, vizioni), si dhe janë kryer takime të ngushta me ekspertë vendorë, përfaqësues të biznesit e aktorë të tjerë që operojnë në këtë territor. Po ashtu, janë realizuar shumë vizita në terren e institucione publike me qëllim grumbullimin sa më të efektshëm të informacionit dhe krijimin e bazës së të dhënave në sistemin gjeografik të informacionit.

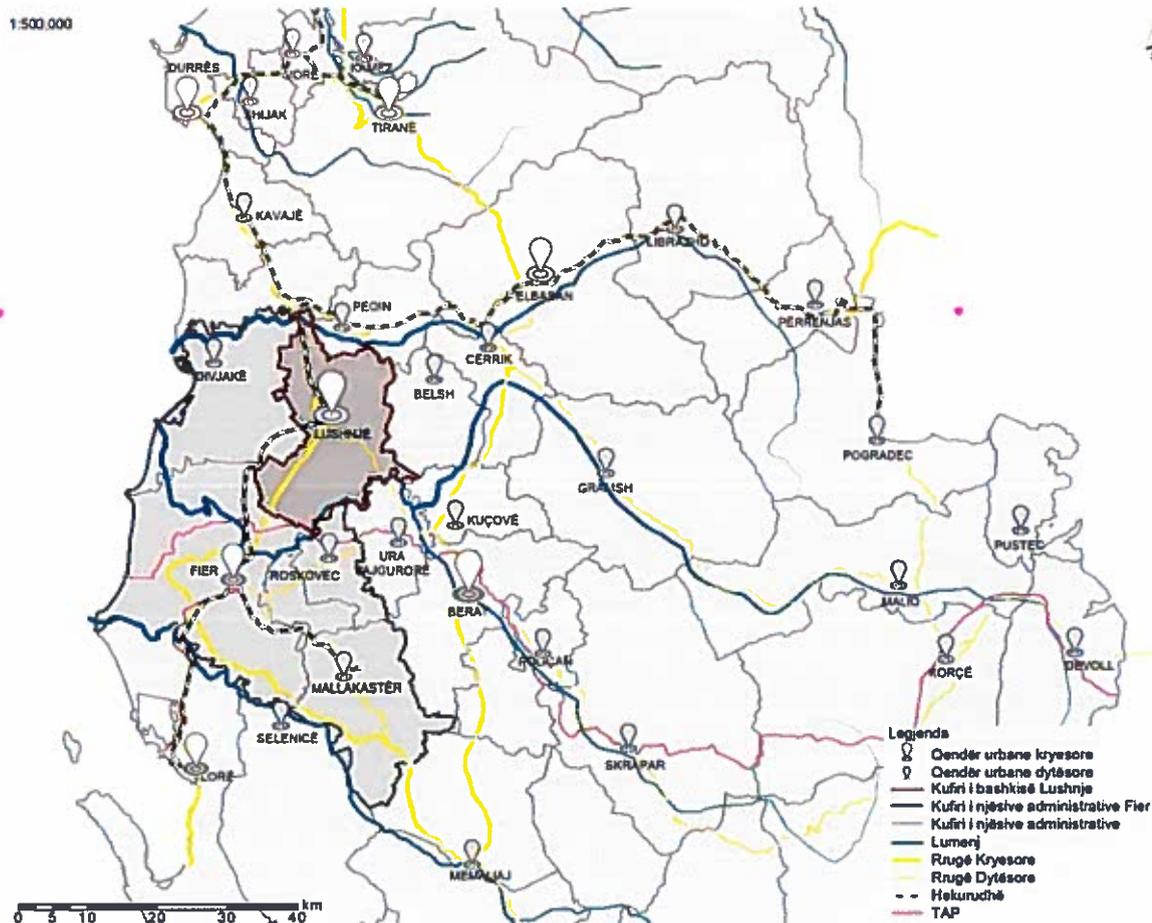
Në vijim, Bashkia e Lushnjës do të punojë ngushtësisht me Projektin PLGP për të kaluar në hapat ligjore e teknike të hartimit të Planit të Përgjithshëm (përdorimi i tokës, infrastrukturat, mjedisi) dhe të rregullores së tij. Finalizimi i planit të përgjithshëm të territorit do të jetë një nga arritjet më të para të një bashkie të re, të krijuar pas reformës territoriale dhe me dëshirën e vullnetin për t'iu përgjigjur nevojave edhe afatgjata të qytetarëve, si dhe për të përballur sfidat e zhvillimit të qëndrueshëm të territorit.

I. Sfidat e Bashkisë Lushnje

1.1. Prirjet kryesore të zhvillimit të Lushnjës pas viteve '90

Bashkia Lushnje bën pjesë në Qarkun Fier dhe ka si qendër të saj qytetin e Lushnjës. Ajo kufizohet në veri me Bashkinë e Rrogozhinës, në verilindje me Bashkinë e Peqinit, në lindje me Bashkinë e Belshit, në juglindje me Bashkinë Ura Vajgurore, në jug me Bashkinë e Roskovecit, në jugperëndim me Bashkinë e Fierit dhe në perëndim me Bashkinë e Divjakës. Bashkia ka një sipërfaqe prej 372.72 km² dhe ka në përbërje të saj 11 njësi administrative të cilat janë: Lushnje, Allkaj, Bubullimë, Hysgjokaj, Golem, Dushk, Karbunarë, Ballakat, Fier Shegan, Kolonjë, Krutje dhe Divjakë. Bashkia Lushnjë ka një popullsi prej 83,659 banorë.

Figura 1: Pozicionimi gjeografik i bashkisë Lushnje

Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN

1.1.1. Analiza historike dhe e vendbanimeve

Qyteti i Lushnjës, si qendër e banuar, mendohet të jetë krijuar në shek. XV dhe quhej Lusme. Në regjistrimet e para, ai paraqitet si një fshat me 15 shtëpi dhe rreth 100 banorë. Gjatë viteve 1700, pavarësisht se popullsia dyfishohet, karakteri i qendrës së banuar mbetet përsëri ai i një fshati. Vetëm në vitin 1744, Lushnja do të marrë pamjen e një qyteti, një zonë me rreth 57 shtëpi, 500 banorë, rrugë të shtruara me kalldrëm një kishë dhe një xhami. Në vitin 1923, dokumentet zyrtare pohojnë se Lushnja kishte 25,348 banorë, numër që rritet në 46,420 banorë në vitin 1937. Të njëjtat burime zyrtare tregojnë se arsyet e shtimit të popullsisë në këto vite ishin ardhja e rreth 500 familjeve.

Sa i përket zonave me rëndësi historike, mund të përmendim qendrën e Karbunarës e cila ishte dhe qendër e nahijes së Myzeqesë në kohën e Perandorisë Otomane. Një tjetër qendër e rëndësishme ka qenë dhe Manastiri i Ardenicës, i cili ka shërbyer jo vetëm si një qendër e rëndësishme fetare por dhe qendër edukimi e njohur për bibliotekën e tij.

Ndryshimi i sistemit nga ai i centralizuar drejt ekonomisë së lirë të tregut, ashtu si në të gjithë Shqipërinë, edhe për bashkinë e Lushnjës solli ndryshime të mëdha në aspektin ekonomik,

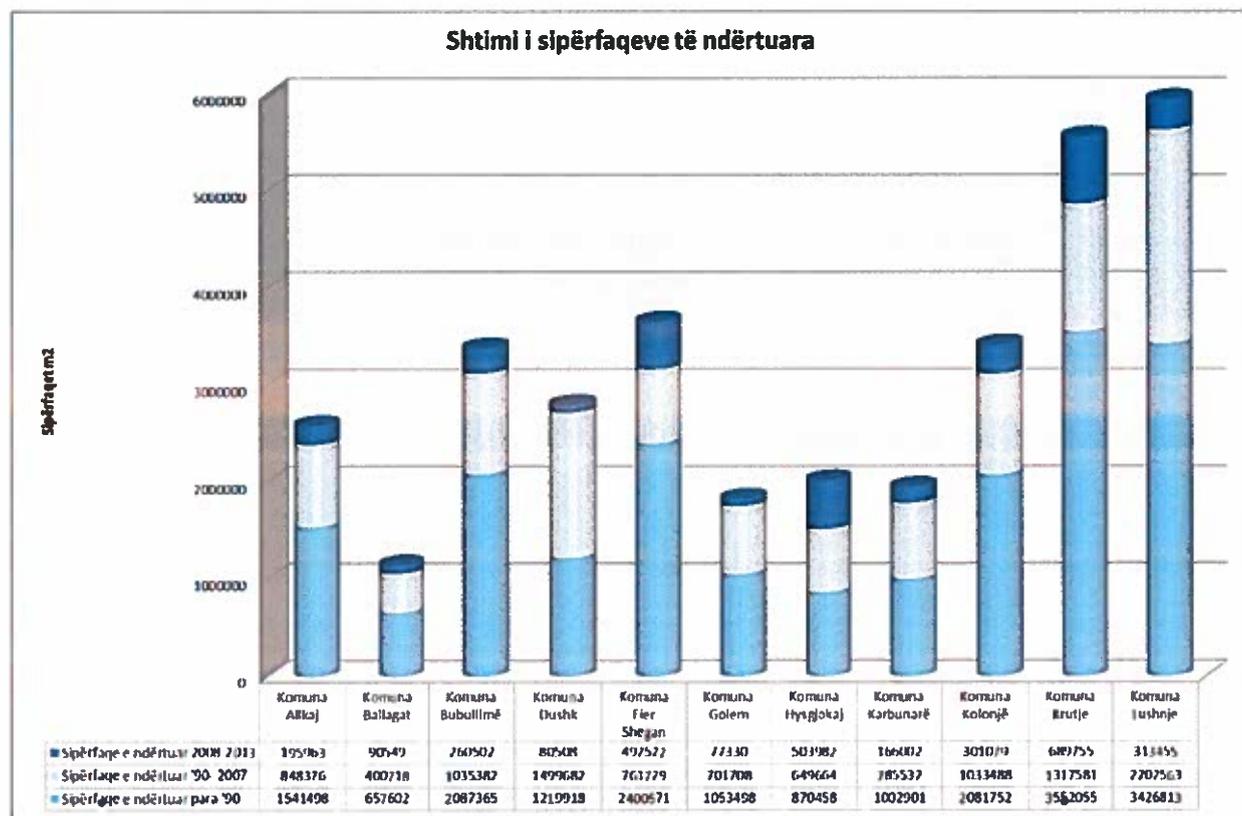
Figura 2: Shtrirja e vendbanimeve në kohë

Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN

Ndryshimet e sipërpërmendura evidentohen edhe në analizën e sipërfaqeve të ndërtuara para viteve 90' deri në vitin 2013. Ndonëse sipërfaqet më të mëdha të ndërtuara i përkasin periudhës të para viteve 90', shih figurën 2)¹, në dhjetëvjeçarin e parë pas viteve 90' duket se ka pasur një "boom" të zhvillimeve në pjesën më të madhe të njësive të bashkisë Lushnje. Ky ritëm megjithatë ka vijuar të ulet pas vitit 2007-2008.

Figura 3: Shtimi i sipërfaqeve të ndërtuara

Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN

Nga pikëpamja ekonomike, Lushnja vazhdon të mbetet promotori numër një i zhvillimit të bujqësisë, ndonëse vetë qyteti tashmë ka një ekonomi të orientuar drejt tregtisë dhe shërbimeve.

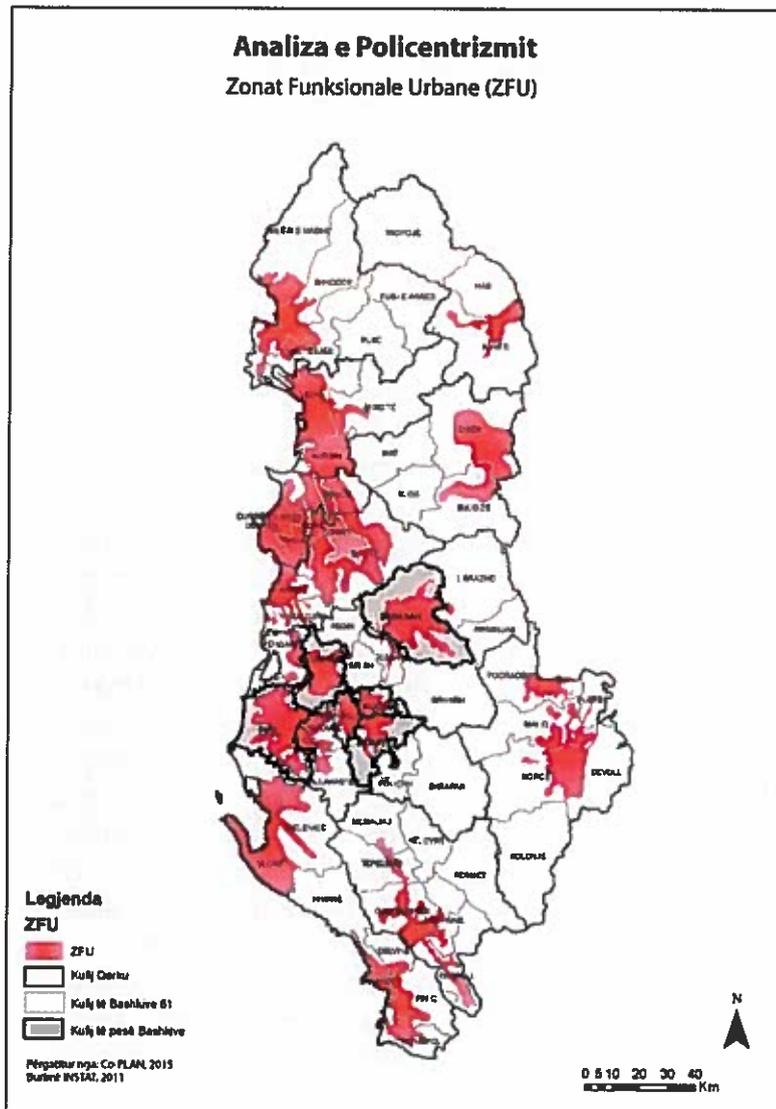
1.1.2. Policentrizmi

Shtirja territoriale, dendësia e banimit, komunikimi për punë e shërbime dhe vazhdimësia e zonës së banuar në dy dekadat e fundit, e kanë klasifikuar Lushnjën (njësi para ndarjes territoriale) si qendër aglomerati². Mirëpo, sipas INSTAT 2015 (bazuar në të dhënat e Censusi 2011) nga 17 qendrat e kësaj natyre në Shqipëri, vetëm qyteti i Lushnjës nuk formon aglomerat, pasi njësitë fqinjë nuk i plotësojnë të gjitha kriteret përkatëse. Pra, mund të plotësojnë vazhdimësinë e zonës së ndërtuar, por jo dendësinë, etj. Megjithatë, vetë Lushnja e cila ka më tepër se sa kufiri prej 20,000 banorësh, klasifikohet si qendër aglomerati-qendër urbane.

Ky lloj zhvillimi territorial, nëse shoqërohet edhe me disa parametra të tjerë morfologjikë e funksionalë (Prodhimi i Brendshëm Bruto - PBB, numri i udhëtarëve me transport publik, numri i studentëve, etj.) përcakton llojin e modelit policentrik ose jo të territorit përkatës. Studimi i policentrizmit bazohet në rëndësinë e tij si objektiv i Bashkimit Evropian³ (BE), fillimisht i prezantuar nga ESDP⁴ dhe më pas i zbërthyer në politikën e BE për zhvillim rajonal, në politikën e transportit, etj. Sipas këtyre dokumenteve, “sistemet policentrike janë më efikase, më të qëndrueshme dhe territorialisht më të balancuara se sa ato monocentrike, apo të shpërhapura” (ESDP, 1999)⁵. Këto sisteme sigurojnë ekonomi të shkallës, kohezion dhe mbrojtje të mjedisit. Për të studiuar policentrizmin në Shqipëri, Co-PLAN u bazua në hartën e 17 aglomerateve

shqiptare të INSTAT, duke shtuar edhe informacionin (e prodhuar nga Censusi 2011) mbi lëvizjet ditore për në punë (baseni i punësimit⁶), e duke krijuar zonat funksionale urbane (ZFU).

Figura 4: Harta e zonave Funksionale Urbane

Shtatë tregues të policentrizmit morfologjik u analizuan për çdo ZFU, dhe 7 tregues të policentrizmit funksional u përshkruan⁷. Treguesit e policentrizmit morfologjik u kombinuan në 3 indekse dhe këto të fundit u kombinuan në indeksin e policentrizmit. Në këtë këndvështrim, Shqipëria është tejet monocentrike sa i përket indeksit të madhësisë (97 nga 100) dhe të lidhshmërisë (72 nga 100), për shkak të përqendrimit të popullsisë dhe PBB-së⁸ në ZFU-në e Tiranës dhe aksesueshmërisë së lartë të ZFU-ve Tiranë e Laç krahasuar me të tjerat. Por, Shqipëria është policentrike (28 nga 100) sa i përket indeksit të vendndodhjes për shkak të shpërndarjes thujtse uniforme në të gjithë territorin 17 qendrave. Pozicionimi i qendrave, edhe pse funksionalisht flasim për nivel

Burimi: Co-PLAN, 2015

të lartë monocentrizmi, është potencial në favor të mbështetjes së një zhvillimi policentrik në nivel vendi dhe duhet shfrytëzuar si i tillë.

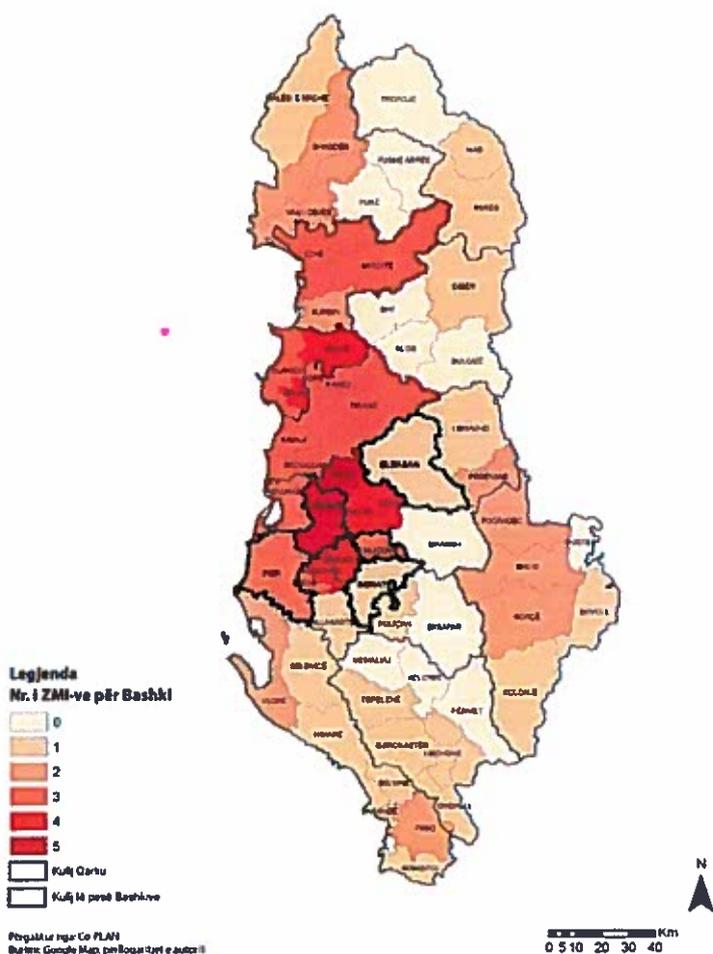
ZFU-ja e Lushnjës nuk mbivendoset me ZFU-të fqinje dhe ka një popullsi 79,468 banorë që është më e vogël se sa popullsia e bashkisë së Lushnjës. Kjo ndodh pasi ZFU-ja shtrihet në një territor të përbërë nga rreth 4 njësi vendore të para-reformës territoriale, ndërkohë që aktualisht bashkia ka mbledhur plot 11 ish-njësi vendore. Ky fakt dëshmon gjithashtu për natyrën polare të zhvillimit të vendbanimeve në Lushnje përkundrejt Fierit dhe territoreve të tjera, sipas hartës së shpërndarjes në territor të zonave të ndërtuara (figura 2). Po ashtu, ky fakt është në përputhje me klasifikimin e Lushnjës si qendër aglomerati por pa një aglomerat të vetin. Në nivel qarku, kemi tre qendra aglomerati (poli tjetër është Fier-Patos) dhe dy ZFU dhe kjo dëshmon për një karakter

bipolar të territorit në qark, për nga shtrirja e vendbanimeve dhe përqendrimi i popullsisë e funksioneve. Edhe në Lushnje, sikurse në pjesë të tjera të qarkut, vihet re fenomeni i shpërhapjes urbane në tokë bujqësore, pikësor dhe me ndikim të lartë fragmentues të tokës bujqësore, ndërkohë që qyteti i Lushnjës karakterizohet nga dendësi të moderuara-të ulëta ndërtimit dhe një natyrë jo të theksuar urbane.

Një tjetër analizë e realizuar është ajo e policentrizmit potencial, e cila tregon mundësinë e një rajoni për të qenë qendër interesi për investime e zhvillim, duke ndryshuar kështu hartën e zhvillimit policentrik e rajonal. Për këtë qëllim, për çdo qendër aglomerati/ZFU-je u vizatua

Figura 5: Harta e zonave të mundshme të integritimit

Analiza e Policentrizmit
Zonat e Mundshme të Integritimit (ZMI), në nivel Bashki 61

Burimi: Co-PLAN, 2015

të hoteleve. Kjo analizë thekson karakterin rural/bujqësor të Lushnjës dhe potencialin e saj për zhvillim rural dhe si një qendër të rëndësishme bujqësore e treg rajonal. Kjo shkon në linjë dhe me natyrën e zhvillimit të zonës së Lushnjës dhe fushës së Bubullimës para viteve '90-të. Në nivel qarku, GVA-ja/frymë në industri është e lartë krahasuar me qarqet e tjera (veç Tiranës), por

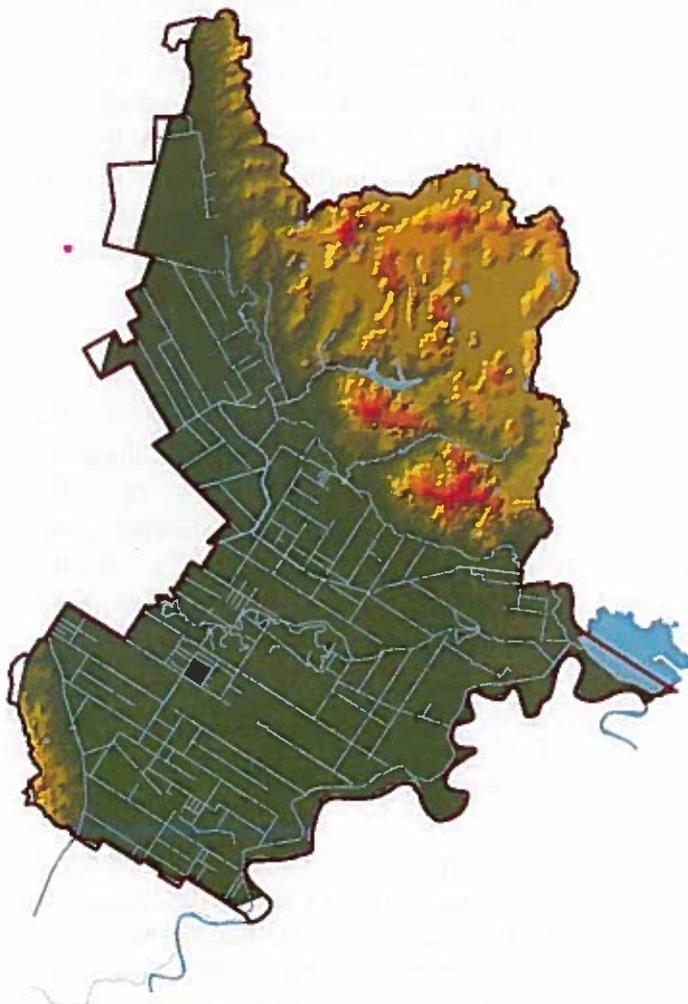
izokroni 45-minutësh (duke bashkuar të gjitha pikat në hartë në të cilat mund të arrihet nga qendra për 45 minuta udhëtim me transport rrugor). Izokroni 45-minutësh përcakton hapësirën e lëvizjes ditore vajtje-ardhje të pranueshme për në punë. Çdo bashki, është parimisht e interesuar të investojë brenda një hapësire të tillë për të shtuar infrastrukturën dhe shërbimet e për të rritur cilësinë e tyre, në funksion të ekonomisë së shkallës dhe zhvillimit ekonomik. Izokroni 45-minutësh i Lushnjës mbulon të gjithë territorin e bashkisë e shtrihet drejt Fierit, Kavajës e Beratit. Në Lushnje mbivendosen 5 izokrone dhe Lushnja renditet në dy bashkitë me mbivendosjen më të lartë, çka sugjeron interes (potencial) të lartë të bashkive për të investuar në atë zonë si e përshtatshme për vende të reja pune.

Analiza e policentrizmit (aktual dhe potencial) e paraqet bashkinë e Lushnjës si një zonë shumë të avantazhuar ndaj flukseve të lëvizjes, por jo konkurruese në lidhje me përqendrimin e popullsisë numrin e studentëve e

kjo ndodh për shkak të aktivitetit në zonën naftë-mbajtëse të Patos-Marinzës. Pra në nivel lokal, duke qenë se ky territor nuk i përket bashkisë së Lushnjës, shifrat në nivel qarku janë jo përfaqësuese për Lushnjën (lidhur me industrinë). Mirëpo, GVA/frymë në nivel qarku për bujqësinë ka po ashtu vlera të larta dhe kjo reflekton karakterin rural e bujqësor të bashkisë. Në fakt, Lushnja mund të ndikohet negativisht nga aktiviteti i nxjerrjes së naftës për shkak të efekteve mjedisore në tokën bujqësore të saj. Si përfundim, Lushnja duhet të zhvillojë aktivitete ekonomike që potencojnë vlerat e saj, si toka bujqësore dhe pozicionimi strategjik në një zone, me flukse të larta lëvizjeje e arritshmëri shumë të mirë nga një numër i madh bashkish. Në vijim do të flitet se mund të shfrytëzohet ky avantazh konkurrues në funksion të zhvillimit ekonomik në bashkinë e Lushnjës.

1.2. Territori dhe mjedisi

Figura 6: Relievi dhe Hidrografia

Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN

diell gjatë vitit dhe me dimër të lagësht dhe të butë. Temperatura mesatare luhetet nga 15-16°C.

1.2.1. Vlerësim i kushteve fizike

Bashkia Lushnje shtrihet në pjesën jugore të Ultësirës Perëndimore të Shqipërisë. Në territorin e Qarkut Fier, ku ndodhet edhe Bashkia Lushnje, takohen pothuajse të gjitha gamat e depozitimeve nga dolomitet e Triasit të sipërm e deri në depozitimet e Mio-Pliocenike. Ato janë të vendosura transgresivisht mbi depozitimet e katit të poshtëm në buzën perëndimore të orogjenit si dhe në strukturat neogenike të ultësirës pranë-Adriatike. Edhe depozitimet e Kuaternarit janë të përhapura. Plioceni i poshtëm (formacioni Helmes) fillon me shfaqjen në prerje të shtresave ranore dhe konglomerateve të pangopur që përcaktojnë dyshemenë e tij dhe njëkohësisht shënojnë praninë e transgresionit pliocenik. Në sipërfaqe, këto depozitime përhapen në rajonet e strukturës Karbunarë-Lushnjës, Mulden e Kuçovës, Sinklinalin e Myzeqesë nga Velmishi–Luari në Patos e Krapë, në strukturat e Frakull-Ardenicë-Divjakës ku zhvishet pjesa më e sipërme e prerjes së tij⁹.

Nga pikëpamja klimatike qyteti i Lushnjës karakterizohet nga një klimë tipike mesdhetare me verë të nxehtë dhe të thatë, me më shumë se 2,800 orë me

Reshjet janë të çrregullta. Sasia më e madhe e reshjeve bie gjatë muajve të ftohtë të vitit në sasi 900-1,200 mm në vit. Stina e verës karakterizohet nga ditë të thata dhe me shumë pak reshje. Drejtimi i erërave është i ndryshëm. Gjatë stinës era fryn kryesisht nga jugu dhe sjell sasi të mëdha reshjesh, ndërsa gjatë periudhës së verës era fryn nga veriu dhe veriperëndimi. Shpejtësia mesatare e erërave është 1.8 m/s - 2.2 m/s¹⁰.

1.2.2. Metabolizmi i territorit

Analiza e Metabolizmit trajton flukset në territor/qytet urban. Sipas Nenit 2 të VKM nr. 671 “Për miratimin e Rregullores së Planifikimit të Territorit”, metabolizmi i territorit është një model që përdoret për identifikimin dhe analizën e flukseve të materialeve dhe energjisë brenda territoreve të caktuara. Ky model u ofron studiuesve një kuadër nëpërmjet të cilit të studiojnë ndërveprimet e sistemeve natyrore dhe njerëzore në rajone të caktuara. Flukset e analizuarra janë: Fluksi i energjisë, fluksi i ujit, fluksi i ushqimit dhe fluksi i mbetjeve. Flukset analizohen nëpërmjet identifikimit të hyrjeve dhe daljeve për secilin fluks që merret në analizim. Hyrjet dhe daljet e secilit fluks krijojnë një tablo të plotë të mënyrës së funksionimit të territorit, duke evidentuar potencialet dhe burimet që e bëjnë territorin të funksionojë si një i tërë. Fluksi i energjisë dhe fluksi i ujit do të analizohen si fillim në nivel rajoni dhe më pas në nivel bashkie. Burimet e energjisë kanë ndikim dhe menaxhohen në rang kombëtar, pavarësisht territorit ku ndodhen. Uji që gjendet në një sistemin urban (uji që analizon fluksi i ujit), vjen nëpërmjet burimeve nëntokësore (që nuk i përkasin territorit të një bashkie nga ana administrative) apo burimeve sipërfaqësore, duke kaluar në disa sisteme të ndryshme urbane. Në këtë rast, kur kalon në sisteme të ndryshme urbane (rasti i lumenjve), sjell me vete edhe ndotje që merr gjatë rrugës. Burimet ujore, menaxhohen në nivel baseni ujëmbledhës dhe në nivel kombëtar.

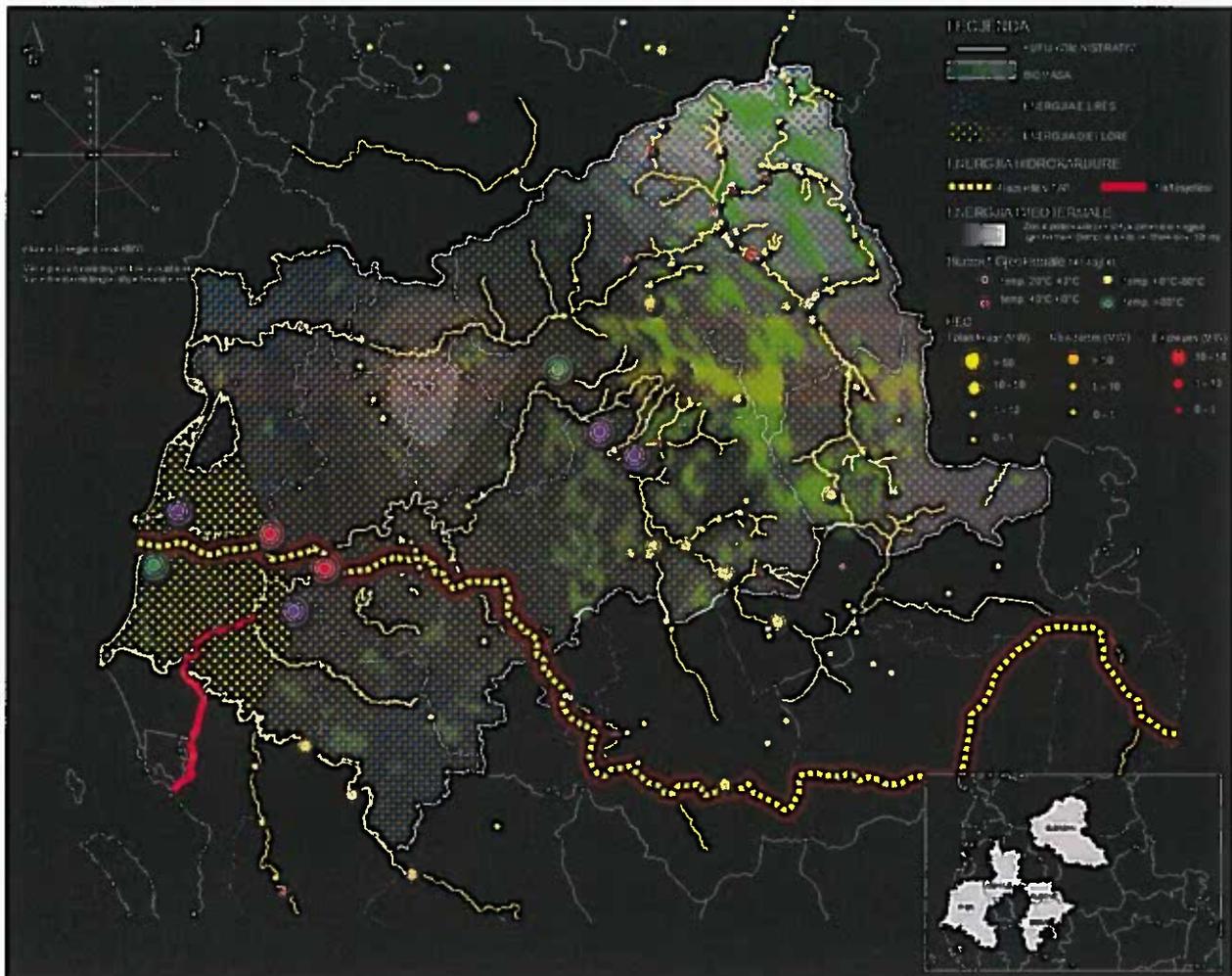
- **Energjia në Rajon¹¹**

Rajon që përbëhet nga bashkitë: Rrogozhinë, Divjakë, Fier, Lushnjë, Peqin, Belsh, Cërrik, Patos, Mallakastër, Ura Vajgurore, Kuçovë, Berat, Gramsh, Elbasan, Përrenjas, Librazhd, Pogradec, ka burime të shumta energjie. Pjesa kryesore e energjisë që përftohet nga hidrokarburet në Shqipëri është e përqendruar në këtë zonë. Kompanitë që operojnë në këtë territor për nxjerrjen e naftës janë: *Bankers* (Patos-Marinëz), *TransAtlantic* (Ballsh, Cakran, Gorisht, Delvinë), *Sherwood* (Kuçovë), *Transoilgroup* (Visokë); *Phoenix* (Amonicë). Energjia e hidrokarbureve zë pjesë të rëndësishme. Edhe energjia hidrike vazhdon të mbetet një nga burimet kryesore e energjisë.

Lumenjtë si Shkumbini, Osumi e Devolli përdoren për prodhimin e energjisë hidriken nëpërmjet hidrocentraleve të instaluar dhe atyre që po ndërtohen. Energjia hidrike, vazhdon të mbetet burim kryesor energjie për konsumatorët familjarë por edhe për bizneset, industrinë apo institucionet.

Burimet alternative të energjisë si dielli, era, energjia gjeotermale shfrytëzohen shumë pak. Potencialet që ka për t'u përdorur këto energji janë të mëdha. Energjia e erës ka potencial të përdoret në ultësirën perëndimore, Divjaka, Rrogozhina dhe Fieri (zona veri-perëndimore) mund të përdoret për prodhimin e energjisë. Energjia diellore është potencial thuajse në të gjithë pjesën perëndimore të Shqipërisë. Numri i lartë i ditëve me diell është i favorshëm për prodhimin e energjisë diellore. Energjia gjeotermale mund të shfrytëzohet nëpërmjet burimeve gjeotermale. Në Elbasan gjenden burime gjeotermale, temperatura e të cilëve arrin >80°C. Gjithashtu në Fier pusët gjeotermale mund të përdoren për prodhimin e energjisë.

Figura 7. Fluksi i Energjisë në Rajon

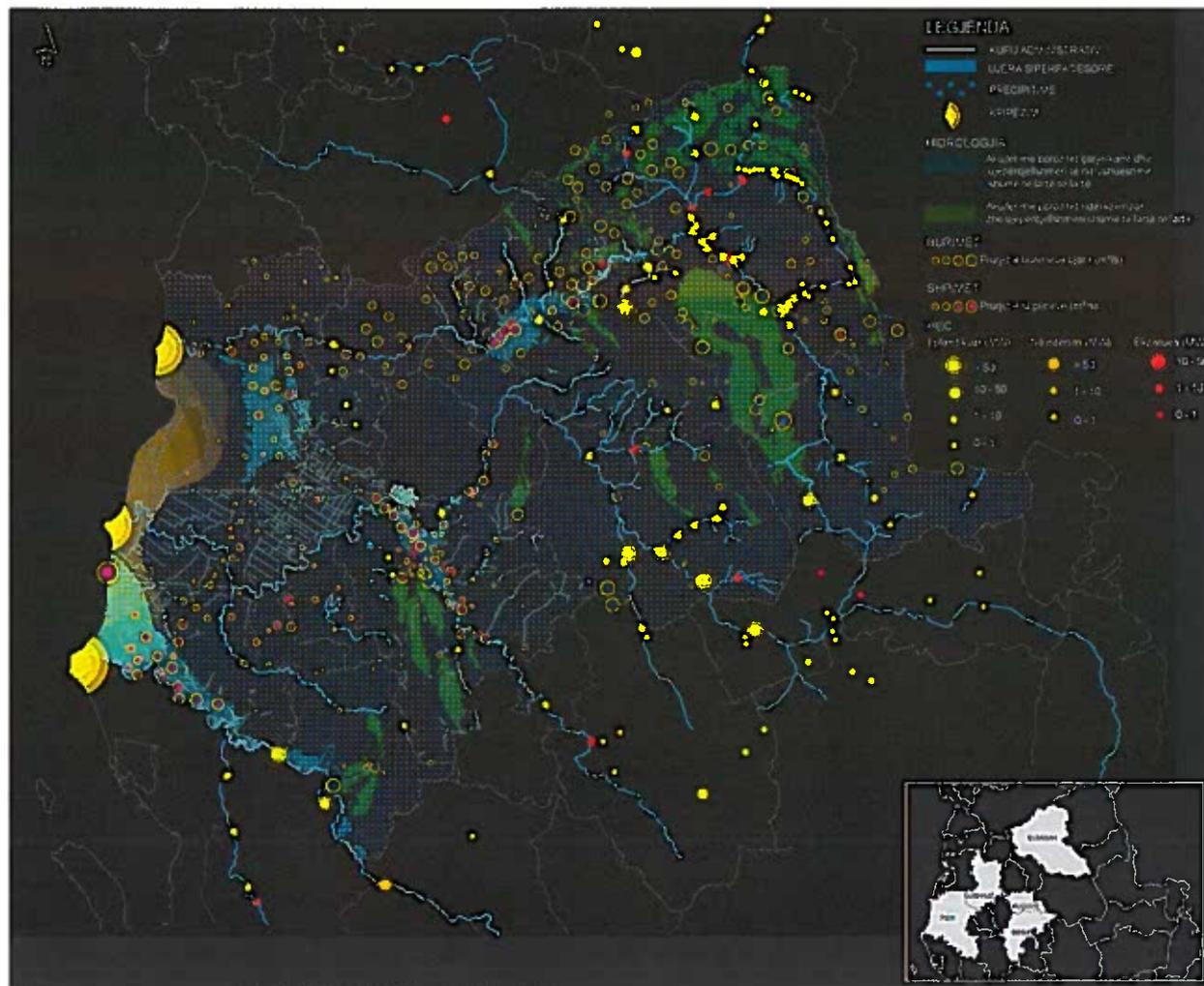
Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN¹²

- Uji në Rajon

Rajoni është i pasur më ujëra nëntokësore dhe sipërfaqësore. Ky territor përshkohet nga lumenj të rëndësishëm si Shkumbini, Seman, Devolli, Osumi, Vjosa dhe lumenj të më të vegjël. Pasuritë e mëdha ujore bëjnë që shfrytëzimi i tyre të jetë i lartë, në këtë zonë janë propozuar të ndërtohen pjesa më e madhe e HEC-eve

Shtresat nëntokësore ujëmbajtëse, akuiferë ndërkokrrizor me përcjellshmëri të lartë shumë të lartë të ujit, të cilët dallohen për një cilësi të lartë të ujërave nëntokësore gjenden kryesisht në pjesën verilindore të këtij territori. Këto shtresa shfrytëzohen nëpërmjet burimeve për ujë të pijshëm apo përdorime të tjera. Shtresat nëntokësore, akuifer me porozitet karst-çarje më përcjellshmëri shumë të ndryshueshme shumë të lartë të lartë të ujit gjenden në zona të zhvilluara si qyteti i Elbasanit, qyteti i Kuçovës (zona urbane) në pjesën jugperëndimore të bashkisë Fier. Këto shtresa nëntokësore kanë një nivel më të ulët filtrimi, ndaj dhe mundësia për të përthithur ndotjen në zonat e zhvilluara është më e lartë. Puset e përqendruara kryesisht në akuiferët karst-çarje ndikojnë në përçimin e ndotjes në shtresat nëntokësore.

Figura 8: Fluksi i Ujit në Rajon

Burimi: Bashkia Lushnjë dhe Co-PLAN¹³

- **Analiza e metabolizmit të territorit Lushnjë**

Analiza e metabolizmit të territorit në bashkinë e Lushnjës merr në konsideratë disa faktorë kryesorë, që ndikojnë në flukset e energjisë, ujit, ushqimit dhe mbetjeve. Lushnja ka në sipërfaqe prej 373 m²¹⁴ dhe popullsi 84,921 banorë¹⁵. Flukset e analizuar në kuadër të analizës së metabolizmit janë: energjia, uji, ushqimi dhe mbetjet. Analizimi për secilën rrymë ndjek të njëjtën metodologji në parim, por për shkak të mungesës së informacioneve të caktuara, analiza pëson modifikime nga fluksi në fluks. Për të analizuar flukset janë vëzhguar hyrjet dhe daljet për secilin fluks, me qëllim të kuptuarin e problemeve mjedisore dhe humbjeve.

- **Fluksi i energjisë**

Fluksi i energjisë tregon sasinë e prodhuar dhe konsumin e energjisë në territorin e bashkisë Lushnje. Ky fluks tregon edhe për energjinë potenciale që mund të përdoret, duke minimizuar në këtë mënyrë disa burime energjie të cilat kanë konsum më të lartë duke minimizuar në këtë mënyrë disa burime energjie të cilat janë të mbishfrytëzuara.

- Potencialet energjetike dhe prodhimi i energjisë në territorin e Bashkisë Lushnjë

Territori i Lushnjës shtrihet në një zonë me pasuri ujore sipërfaqësore. Aktualisht në territorin e Lushnjës operon një hidrocentral, hidrocentrali i Thanës me fuqi 1,4 MW dhe energji 6,000 Mwh¹⁶. Janë parashikuar të ndërtohen edhe dy hidrocentrale të vegjël me fuqi 0-1MW, përkatësisht në komunat Hysgjokaj dhe Ballagat¹⁷.

Tabela 1: Energjia e shpenzuar për ngrohje, Lushnje

Njësia Administrative	Lumi/Përroi	Kuota e ndërtesës së centralit	Kuotat e vepres së marrjes	Hec-i	Fuqia	Energjia
Fier-Shegan	Rezervuari i Thanës	21.76	31.26	Thane	1,400	6,000,000

Burimi: INSTAT, Censusi 2011

Një burim alternativ energjie që ka potencial për t'u përdorur në territorin e Lushnjës, është energjia diellore. Lushnja ndodhet ndërmjet izolinjave 1600-1550 kWh/m² në vit. Shpërndarja e mesatares ditore për rrezatimin global në stacionin meteorologjik të Lushnjës luhet nga 1579 në muaj (dhjetor) deri në 6834 në muaj korrik¹⁸. Energjia diellore shfrytëzohet në nivel kombëtar 0.1% dhe shfrytëzohet për prodhimi e ujit të ngrohtë sanitar dhe në mënyrë individual me panele fotovoltaike¹⁹. Energji tjetër potenciale në Lushnjë mund të jetë energjia e erës. Në pjesën veriperëndimore të bashkisë Lushnjë shpejtësia e erës arrin deri në 2.8m/s²⁰.

- Konsumi i energjisë dhe lloji i energjisë së përdorur për ngrohje

Energjia elektrike është një nga burimet primare të energjisë në Shqipëri. Për të llogaritur konsumin e energjisë për familje/vit jemi mbështetur mbi të dhënat e INSTAT, Censusi 2011 (Grid). Duke iu referuar numrit të banorëve që gjenden për çdo km² në të gjithë territorin e Bashkisë Lushnje²¹ dhe duke marrë parasysh që konsumi total i energjisë elektrike në Shqipëri për vitin 2011, është 2,587,907 Mwh, mund të llogarisim sa energji elektrike konsumon mesatarisht një familje në vit.

Për vitin 2011 sipas INSTAT numri mesatar i personave në një familje është përafërsisht 4 anëtarë. Numri total i Njësive Ekonomike Familjare është 722, 600 familje (Tabela 2). Konsumi mesatar i energjisë elektrike për familje në një vit është: Konsumi i energjisë elektrike nga familjet (2,587,535)/nr. e familjeve (722, 600) = Energjia elektrike që konsumon një familje për një vit (3.6 Mwh). Për të gjeneruar energjinë e konsumuar për çdo km², shumëzohet nr. e familjeve në atë sipërfaqe me vlerën mesatare vjetore të konsumit të energjisë elektrike.

Tabela 2: Popullsia banuese, Shqipëri

Popullsia banuese gjithsej	2 821 977
Numri gjithsej i Njësive Ekonomike Familjare	722 600

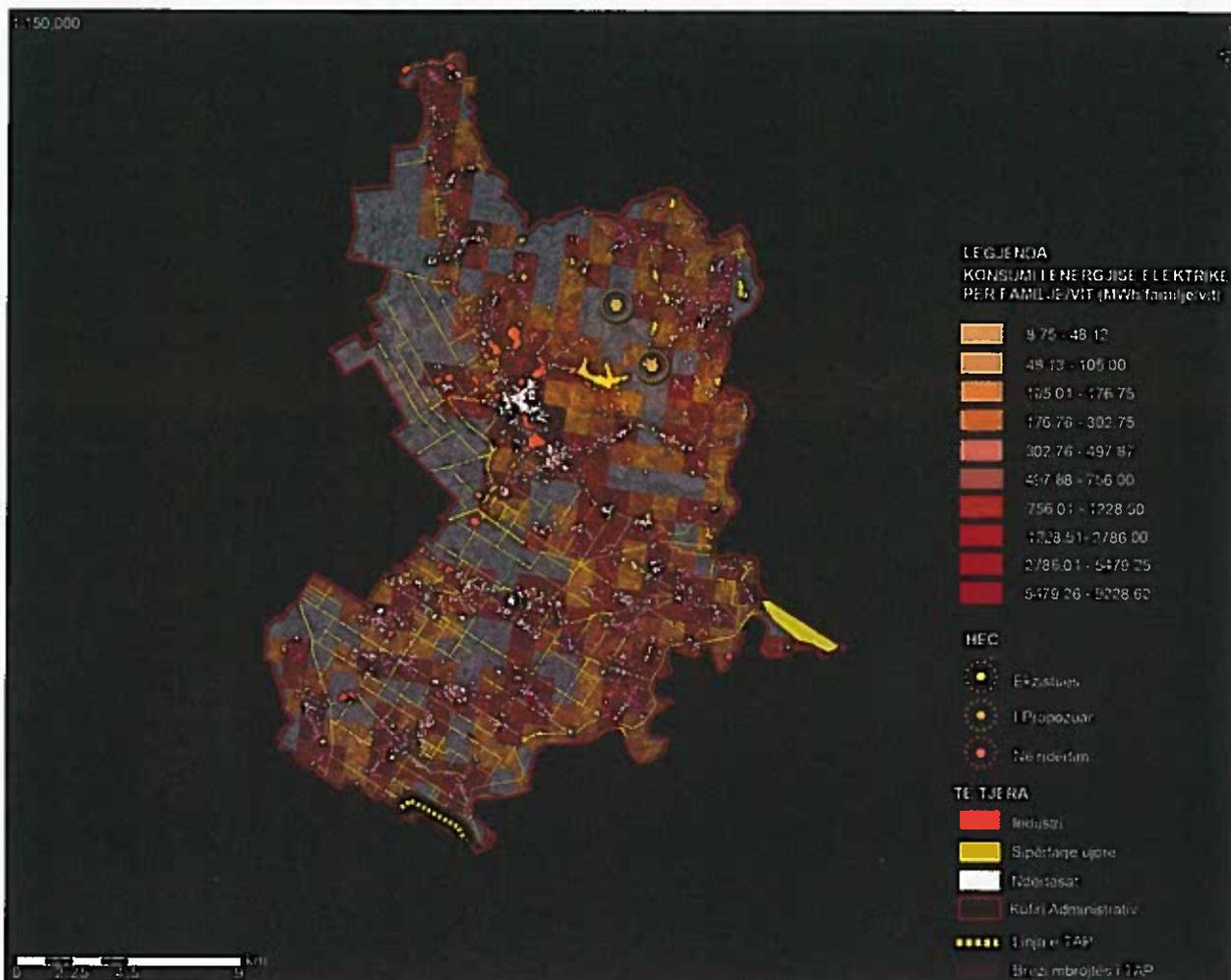
Burimi: INSTAT, 2011 (Censusi) dhe përpunime të autorëve

Tabela 3: Bilanci i Energjisë Elektrike, Lushnje

Emërtimi	Energjia (MWh)
Energji në dispozicion (Burimet)	7,532,055
<i>Prodhimi neto vendas</i>	4,057,089
<i>Termocentrale</i>	0
<i>Hidrocentrale</i>	4,057,089
<i>Importi bruto (energji në marrje)</i>	3,474,966
<i>Eksporti bruto (energji në dhënie)</i>	300,544
Konsumi i energjisë elektrike	7,210,731
<i>Humbjet në rrjet</i>	2,179,157
<i>Familjet</i>	2,587,907
<i>Të tjera</i>	2,443,667

Burimi: INSTAT, 2011 (Censusi)

Figura 9: Bilanci i Energjisë, Bashkia Lushnje

Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN²²

Një sasi e konsiderueshme e energjisë së konsumuar shkon për ngrohje. Sipas të dhënave të INSTAT, burimi kryesor i energjisë së përdorur për ngrohje në qarkun Fier, nga njësi ekonomike familjare (NjEF), vazhdon të jetë energjia e përftuar nga drutë e zjarrit. 51.87% të NjEF-ve në qarkun Fier përdorin drutë e zjarrit për t'u ngrohur, ndjekur nga gazi (23.44%) dhe më pas nga energjia elektrike (12.71%)²³

Tabela 4 Njësitë ekonomike familjare sipas llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje dhe zonës urbane dhe rurale

LUSHNJE

Lloji kryesor i energjisë së përdorur për ngrohje	Zona urbane dhe rurale		
	Gjithsej	Urbane	Rurale
Gjithsej	82,074	35,149	46,925
Dru	42,574	6,537	36,037
Energji elektrike nga rrjeti	10,434	8,653	1,781

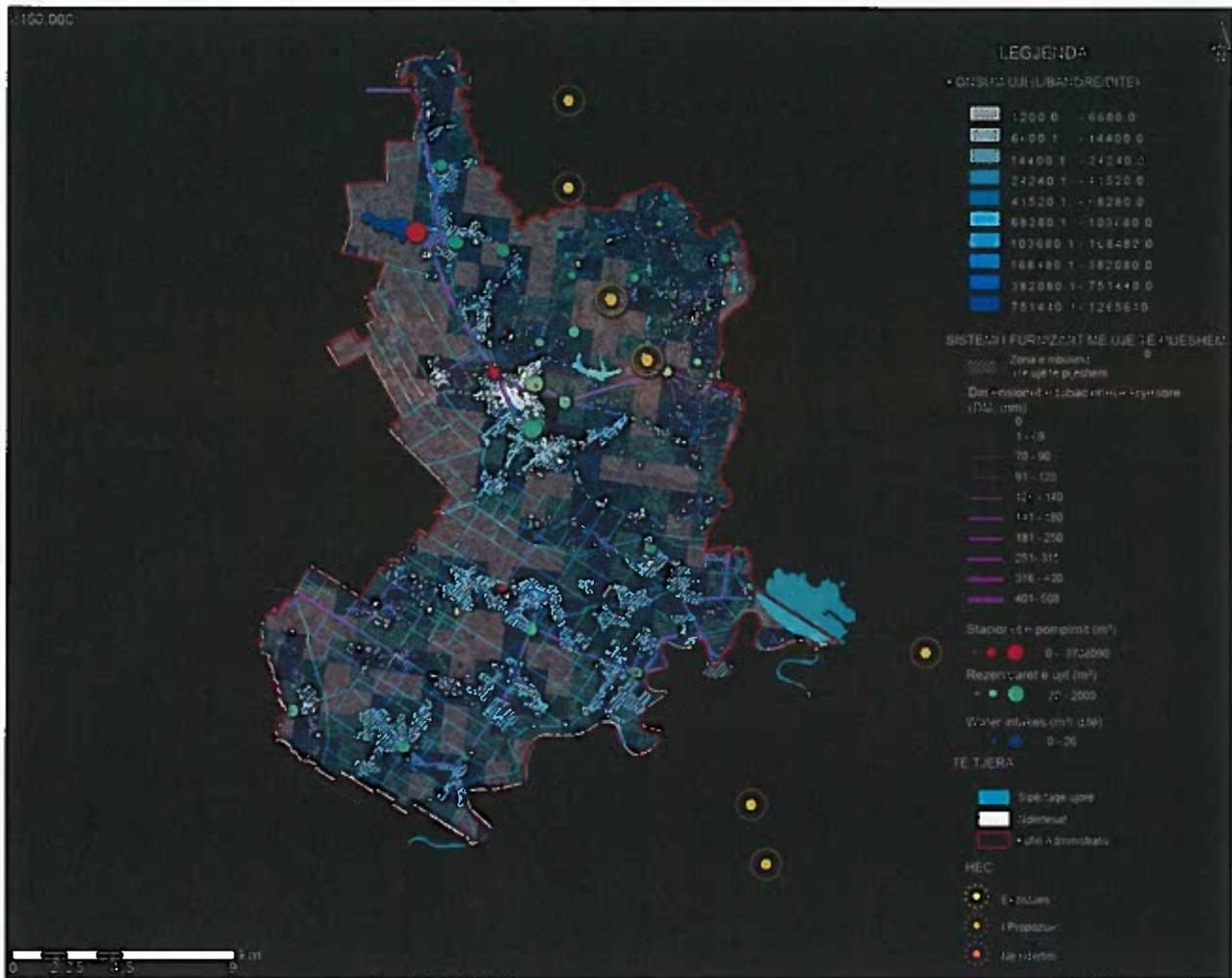
Gaz	19,242	14,289	4,953
Lloj tjetër energjie (panel diellor, qymyr, naftë, etj)	365	221	144
Pa ngrohje	9,459	5,449	4,010

Burimi: INSTAT, 2011 (Censusi)

- **Fluksi i ujit**

Fluksi i ujit tregon për bilancin e prodhimit të ujit sipërfaqësore dhe nëntokësor në territorin e bashkisë Lushnjë dhe sasinë e konsumit të tij. Uji përdoret për qëllime teknologjike, për pirje, *imbotilim (uji i mbushut në shishe)*, shpërndarje nëpërmjet rrjetit të ujësjellësit dhe përdoret nga banorët, bizneset, industrinë, institucionet etj. Për të bërë një llogaritje të përafërt të sasisë së ujit që ndodhet në organizmin urban (në këtë rast, territorin e Bashkisë Lushnjë) mund të nxjerrim sasinë totale të ujërave në territor (ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore) dhe sasinë e përdorimit të ujërave. Sasia ujërave nëntokësore llogaritet nga burimet që shfrytëzohen në territor²⁴. Ujërat sipërfaqësore zënë një sipërfaqe prej 16,5 km² në të gjithë territorin e Bashkisë Lushnjë²⁵. Pjesë të rëndësishme në territorin e Lushnjës, nga pikëpamja e ujërave sipërfaqësore, zënë kanalet ujitëse.

Figura 10: Harta e ujërave sipërfaqësorë, Bashkia Lushnje

Burimi: Bashkia Lushnje, ValuADD dhe Co-PLAN²⁶

Shtresat nëntokësore ujëmbajtëse ndodhen, akuiferët me porozitet carje-karst dhe përcjellshmëri të ndryshueshme shumë të lartë - të lartë të ujit ndodhen në pjesën veriperëndimore të Bashkisë Lushnjë. Sasia e ujit që shfrytëzohet nga burimet ujore është nga 3.368 l/sek. (Harta Hidrografike, SHGJSH)²⁷. Këto ujëra nëntokësore përdoren për pirje, për t'u shpërndarë në sistemin e ujësjellësit, për qëllime teknologjike etj.

Nga të dhënat e marra nga ndërmarrjet e ujësjellës-kanalizimeve në Bashkinë Lushnjë rezulton se territori i bashkisë nuk ka mbulim të mirë me shërbimin e ujësjellës-kanalizimeve. Zona e qytetit e merr shërbimin nga UK Lushnjë²⁸, Ish komunat Dushk, Kolonjë, Bubullimë, Krujtë, Allkaj dhe Fier Shegan e marrin shërbimin nga U Lushnjë Fshat, ndërsa ish komunat Golem, Ballagat, Hysgjokaj dhe Karbunarë nuk kanë mbulim me shërbimin e ujësjellës-kanalizimeve. Sistemi i furnizimit me ujë të pijshëm nga UK Lushnjë merr ujë nga ujëmbledhësi i Konjatit, ku sasia e ujit që prodhohet është 93 l/sek nga gjashtë puse. Ujëmbledhësi i Çermës ka pesë burime me sasi totale të prodhimit të ujit 35-67 l/sek. Sasia totale e ujit që shfrytëzohet për shërbimin e ujësjellësit në Bashkinë Lushnjë është 128-160 l/sek.

Për të llogaritur konsumin e ujit të pijshëm në nivel bashkie jemi mbështetur në të dhënat UK Lushnjë dhe në të dhënat e INSTAT, Censusi 2011 (Grid) për popullsinë dhe numrin e banorëve për çdo km² në të gjithë territorin e bashkisë Lushnje. Konsumi mesatar ditorë i ujit të pijshëm për konsumatorët familjarë (banorë) është 100 litra/banorë/ditë²⁹.

- **Fluksi i ushqimit**

Fluksi i ushqimit, analizon të dhënat për importin, prodhimin, përpunimin, konsumin, humbjen dhe eksportin e ushqimeve. Për sa i përket fluksit të ushqimit në bashkinë Lushnjë do të analizojmë të dhënat bujqësore dhe blegtorale, që prodhohen në territorin, pasi zënë një peshë kryesore në fluksin e ushqimit. Importet realizohen në nivel kombëtar dhe nuk ka shifra të sakta për përthithjen e tyre në nivel vendor. Të dhënat për përthithjen e produkteve bujqësore dhe blegtorale janë në nivel qarku. Në këtë rast për të llogaritur fluksin e ushqimit mund të fokusohemi më tepër në të dhënat mbi produktet bujqësore dhe blegtorale si dhe infrastrukturat ndihmëse, siç janë pikat e grumbullimit dhe të përpunimit të këtyre produkteve, sasinë e produkteve që shkon në treg dhe sasinë e produkteve që shkon për eksport. Sipas të dhënave nga Qendra e Transferimit të Teknologjive Bujqësore (QTTB) në territorin e Lushnjës prodhohen një sasi e lartë produktesh bujqësore dhe blegtorale, të cilat kanë ndikim në rang kombëtar e jo vetëm për territorin e kësaj bashkie.

Tabela 5: Fluksi i ushqimit, prodhimet bujqësore dhe blegtorale, Bashkia Lushnjë³⁰

Përbërës Niveli i		Përbërës Niveli II	LUSHNJË		
			Treguesit Prodhim	Njësia hapësinore	Burimi i të dhënave
Prodhim Bimor	Prodhimet e arave			Bashkia Lushnjë (61_njësi)	QTTB
		Drithëra	25,954	Bashkia Lushnjë (61_njësi)	QTTB
		Perime	98,139	Bashkia Lushnjë (61_njësi)	QTTB
		Patate	7,374	Bashkia Lushnjë (61_njësi)	QTTB
		Fasule	1,447	Bashkia Lushnjë (61_njësi)	QTTB
		Bimë industriale	887	Bashkia Lushnjë (61_njësi)	QTTB
		Foragjere	1,696,362	Bashkia Lushnjë (61_njësi)	QTTB

	Prodhime në serra	Perime		Bashkia Lushnjë (61 njësi)	QTTB
	Drufrutorë	Pemë frutore	9,132	Bashkia Lushnjë (61 njësi)	QTTB
		Ullinj		Bashkia Lushnjë (61 njësi)	
		Agrume		Bashkia Lushnjë (61 njësi)	
		Rrush gjithsej		Bashkia Lushnjë (61 njësi)	
Prodhimi Blegtoral	Prodhim Blegtoral	Qumësht	62,620	Bashkia Lushnjë (61 njësi)	QTTB
		Mish (gjedhi, derri, shpendësh, ruminantësh të vegjël)	6,651	Bashkia Lushnjë (61 njësi)	QTTB
		Lesh	102	Bashkia Lushnjë (61 njësi)	QTTB
		Vezë	34,097	Bashkia Lushnjë (61 njësi)	QTTB
		Mjaltë	48	Bashkia Lushnjë (61 njësi)	QTTB

Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN

Sipërfaqja totale e tokave bujqësore në Bashkinë Lushnje është 31572 ha, ndër të cilat 16626 ha është tokë arë e kultivuar³¹. Toka shumë e përshtatshme për kultivimin e kulturave bujqësore e ka bërë Lushnjën shumë të rëndësishme në nivel kombëtar për prodhimet bujqësore.

Figura 11: Fluksi i Ushqimit, Bashkia Lushnje

Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN³²

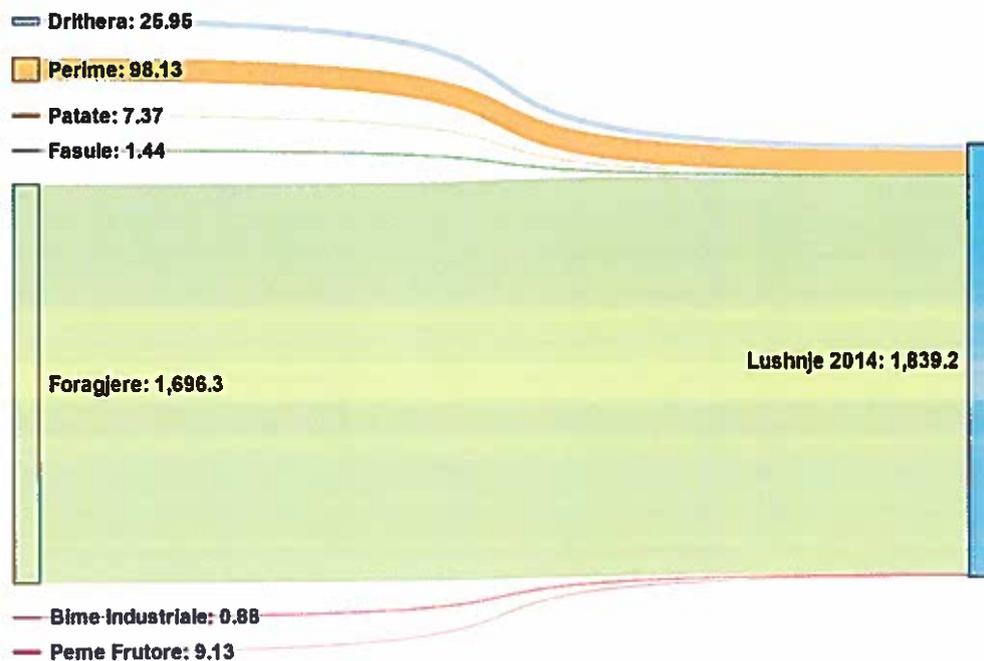
Për të llogaritur fluksin e ushqimit janë përdorur të dhënat e QTTB Lushnje (prodhimet) dhe të dhënat e Ministrisë së Bujqësisë, Zhvillimit dhe Administrimit të ujërave (sasia që shkon në treg dhe eksport). Fluksi i ushqimit është realizuar vetëm për disa kultura, pasi të dhënat nuk janë të plota dhe nuk mund të kuptohen hyrjet dhe daljet. Siç mund të kuptojmë nga fluksi, hyrjet (prodhimet) janë më të larta se daljet (treg dhe eksport), sepse një pjesë e këtyre produkteve shkojnë për konsum vetjak, një sasi e caktuar është humbje dhe një pjesë tjetër shkon për shitje në mënyrë informale. Në disa raste vëmë re që sasia e produkteve që shkon në treg dhe eksport është shumë herë më e lartë se sasia që prodhohet, sepse burimi i të dhënave është i ndryshëm, prodhimet janë përcaktuar nga QTTB, ndërsa të dhënat për treg dhe eksport janë marrë nga Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujërave.

Tabela 6: Prodhimi dhe Konsumi, Bashkia Lushnje

			BASHKIA LUSHNJË	POTENCIALET PRODHUESE (Rrethi LUSHNJË)	
Përbërës Niveli i		Përbërës Niveli II	Prodhim	Treg	Eksport
Prodhimi Bimor	Prodhimet e arave	Drithëra (ton)	25,954		
		Perime (ton)	98,139	64,112	29,540
		Patate (ton)	7,374		
		Fasule (ton)	1,447		
		Bimë industriale (ton)	887		
		Foragjere (ton)	1,696,362		
	Prodhime në serra	Perime (ton)		31,540	7,420
	Drufrutorë	Pemë frutore (ton)	9,132	6,035	540
		Ullinj (ton)		4,830	-
		Agrume (ton)		1,780	130
		Rrush gjithsej (ton)		8,400	-
Prodhimi Blegtoral	Prodhim Blegtoral	Qumësht (lopë, dele, dhie) (ton)	62,620	679,400	-
		Mish (gjedhi, derri, shpendësh, te imta) (ton)	6,651	28,800	-
		Lesh (ton)	102		
		Vezë (kokrra)	34,097	291,000,000	-
		Mjaltë (ton)	48	320	-

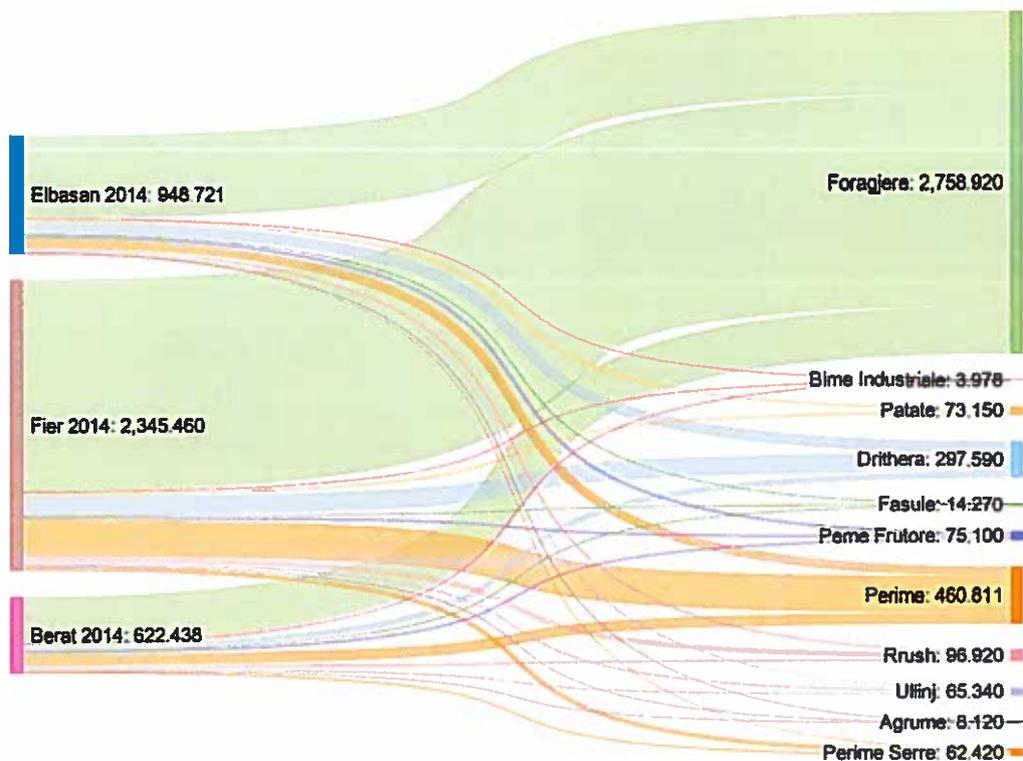
Burimi: MBZHRAU, 2014 (treg dhe eksporti) dhe QTTB (Prodhim), 2014 përpunoi Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN, 2015

Figura 12: Prodhimet Bujqësore (në kton), Bashkia Lushnje 2014

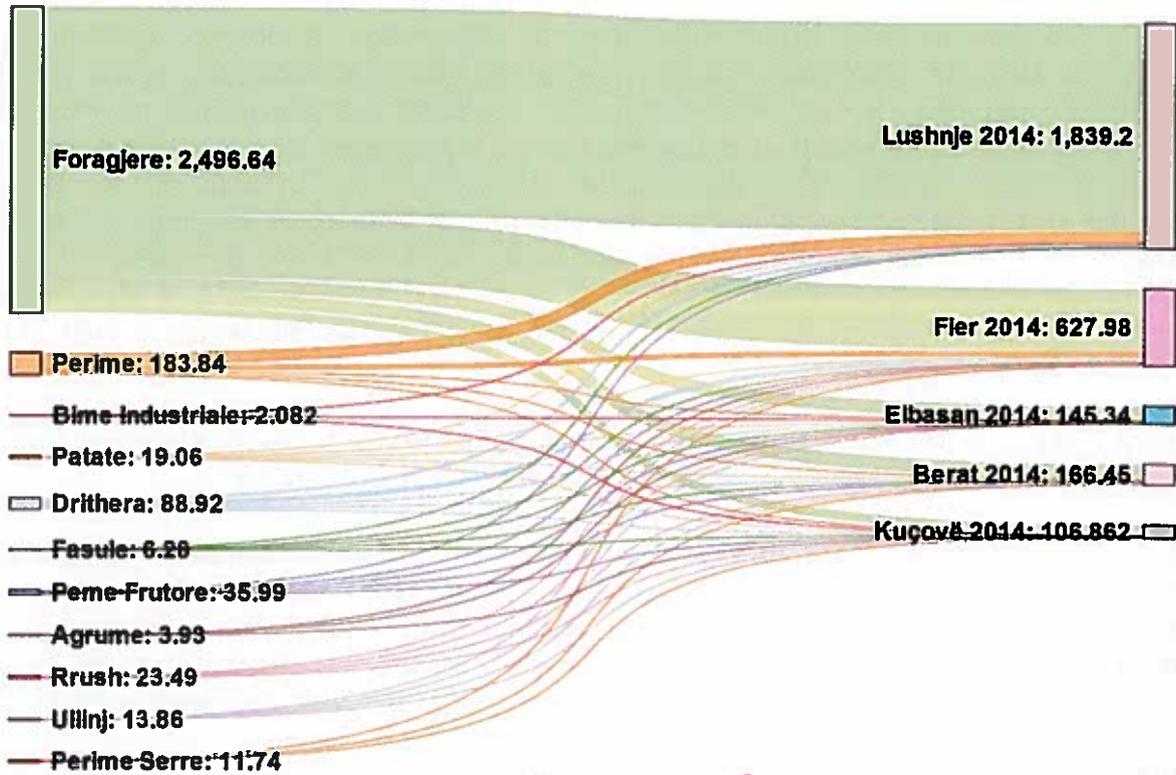
Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN

Figura 13: Prodhimet bujqësore në vitin 2014 (në kton), në Qarkun: Elbasan, Fier dhe Berat

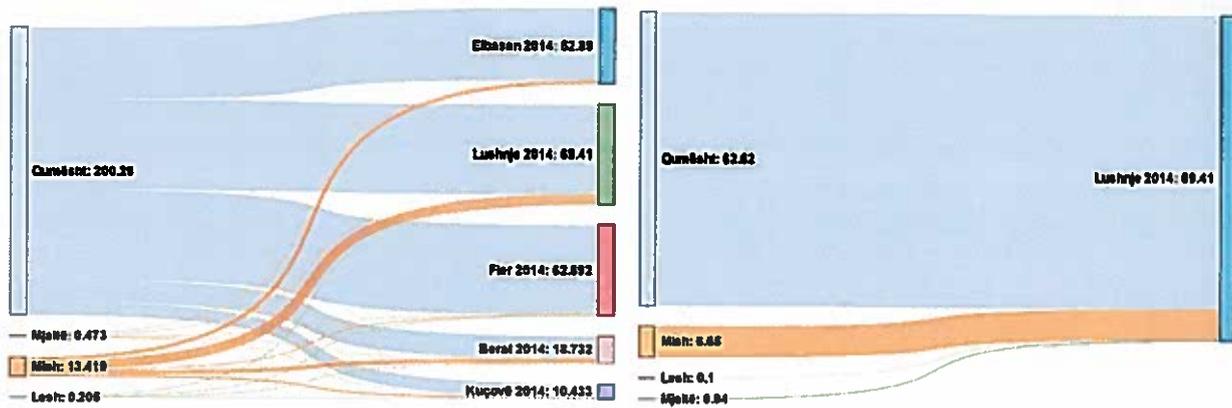
Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN

Figura 14: Prodhimet bujqësore në vitin 2014 (në kton), në Bashkitë: Elbasan, Lushnjë, Fier, Berat dhe Kuçovë

Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN

Figura 15: Prodhimet blegtorale në vitin 2014 (në kton), në Bashkitë: Elbasan, Lushnjë, Fier, Berat dhe Kuçovë

Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN

- **Fluksi i mbetjeve**

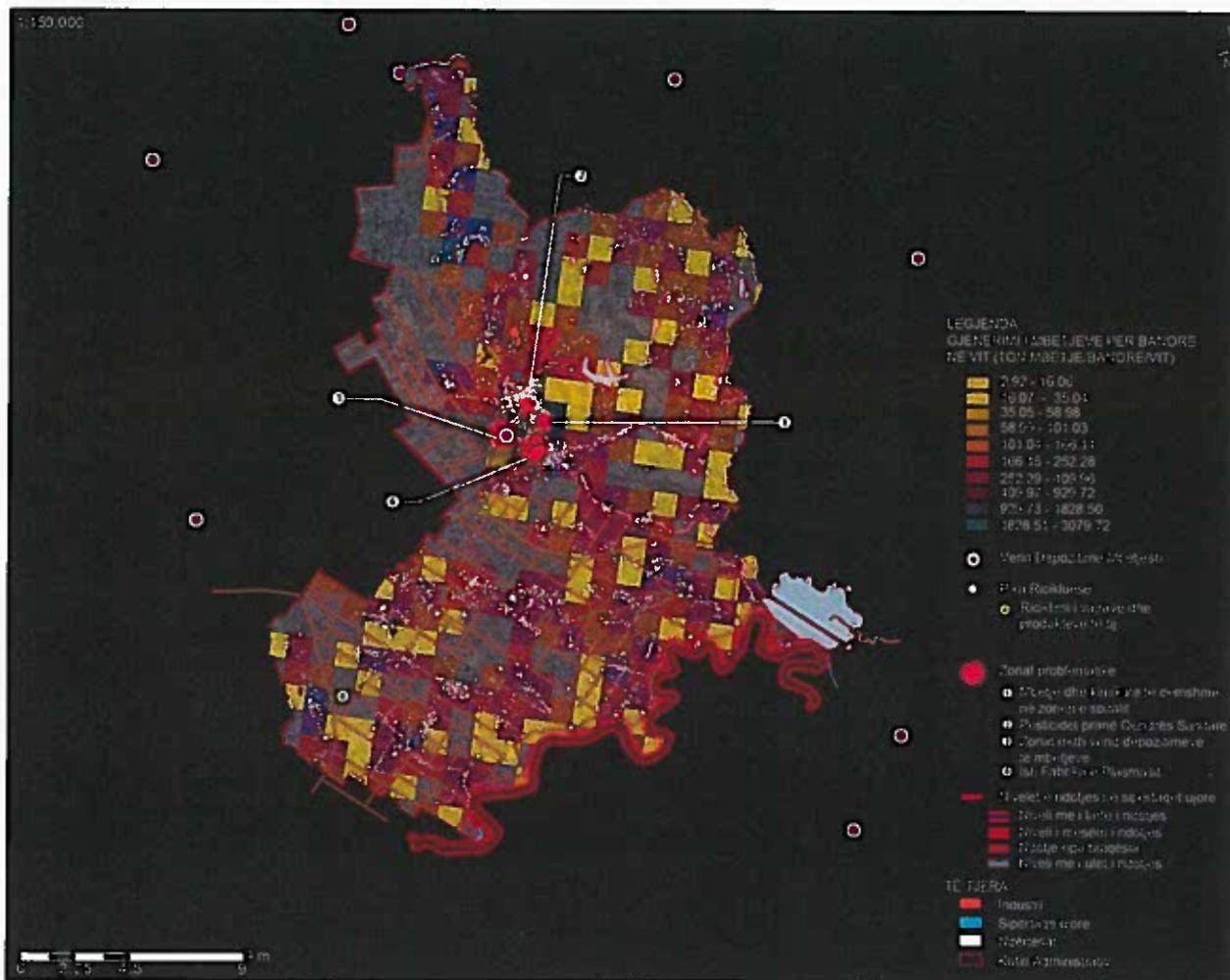
Fluksi i mbetjeve analizon sasinë e mbetjeve që importohen, prodhohen, riciklohen dhe përpunohen. Shërbimi i grumbullimit të mbetjeve urbane ofrohet për territorin e qytetit (bashkia e Lushnjës para ndarjes territoriale). Në territorin e Lushnjës shërbimi ofrohet në nivelin 80-100%. Vend depozitimi i mbetjeve në Lushnjë nuk është inxhinierik-sanitar, ndodhet zonave të banuara, në distancë vetëm 130 m, dhe vendoset në tokë bujqësore. Diferencimi i mbetjeve në burim nuk kryhet dhe rezulton në mungesë të riciklimit, apo përpunimit të mbetjeve. Tregues i mungesës së diferencimit të mbetjeve është edhe niveli i lartë i mbetjeve që importohen për t'u ricikluar nga kompanitë e riciklimit të vendosura në Shqipëri. Në vitin 2013 në Shqipëri, janë importuar 207,690 ton mbetje dhe janë eksportuar vetëm 30,704 ton mbetje nga të cilat 35,055 ton janë mbetje të riciklueshme³³.

Sipas të dhënave të Ministrisë së Mjedisit (për lejet mjedisore), në territorin e bashkisë Lushnjë operon vetëm një kompani riciklimi që riciklon vajra dhe nënprodukte të saj.

Për të llogaritur gjenerimin e mbetjeve bashkiake në territorin e Bashkisë Lushnjë, jemi mbështetur sërish në metodologjinë e INSTAT për të dhënat e popullsisë në çdo km². Sasia mesatare e mbetjeve që gjeneron një person në ditë është 0.8 kg³⁴. Sasia më e madhe e mbetjeve të gjeneruara ndodh normalisht në zonat më të populluara siç është qyteti i Lushnjës. Sasia e gjeneruar në qytetin e Lushnjës, në zonën urbane, arrin vlera 1829-3080 ton/banorë për km².³⁵

Riciklimi i mbetjeve bashkiake (organike, druri, letre, kartoni, LD plastike, HD plastike, qelqi, produkte kauçuku) në territorin e bashkisë Lushnjë është përafërsisht 78.6 %, ndër të cilat peshën më të madhe e zënë mbetjet organike me 47%, 15% plastika dhe 12% letra. Procesi i riciklimit është i komplikuar për arsye se mbetjet nuk ndahen që në burim dhe nuk ka stimuj për realizimin³⁶ e këtij procesi.

Figura 16: Fluksi i mbetjeve, Bashkia Lushnje

Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN³⁷

Përfundime

Lushnja ndodhet ndërmjet izolinjave 1600-1550 kWh/m² në vit, pra ka një potencial të konsiderueshëm për përdorimin e energjisë diellore. Kjo energji mund të përdoret në sistemin e ngrohjes së serrave, e cila do të ndikonte pozitivisht në territorin e Lushnjës duke qenë se sipërfaqja totale e serrave në Lushnjë është 363 ha³⁸. Gjithashtu, mund të përdoret në sistemin e ngrohjes së banesave, që do të ndikonte pozitivisht në minimizimin e konsumit të energjisë hidrike. Po ashtu, në nivel kombëtar prodhimi i energjisë vazhdon të jetë i fokusuar tek energjia ujore. Energjia e eksportuar në nivel kombëtar, përbën vetëm 8,6% të energjisë së importuar, kjo tregon që përveç humbjeve në rrjet, burimet alternative të energjisë nuk shfrytëzohen. Përdorimi i energjive alternative do të ekonomizojë përdorimin e energjisë hidrike dhe do të sigurojë furnizim më të mirë me energji.

Sistemi i furnizimit me ujë duhet të shtrihet në të gjithë territorin. Aktualisht furnizimi me ujë është pjesërisht konvencional, por duhet të bëhet i tillë edhe në zonat ku furnizimi me ujë është

problematic. Sigurisht, në varësi të dendësisë së popullsisë furnizimi me ujë mund të jetë edhe me puse individuale në zona të caktuara. Sasia e prodhimit të ujit është 830.4 m³/ orë, ndërsa kërkesa aktuale për ujë është 879 m³/ orë, pra kemi një mungesë në kapacitete për të përmbushur kërkesën për ujë të pijshëm. Kjo mund të zgjidhet nëpërmjet marrëveshjeve me ndërmarrjet që operojnë në territoret e bashkive fqinje dhe kanë kapacitet prodhimi për të ofruar ujë edhe në zona të caktuara të territorit të Lushnjës. Territori i Lushnjës është i pasur me shumë kanale kulluese, të cilët ndikojnë në transportimin e ndotjes, që vjen nga bujqësia, në lumë e më pas në det.

Fluksi i ushqimit, tregon që prodhimet me rendiment më të lartë në Lushnjë janë perimet, pa harruar edhe foragjerët apo drithërat. Rëndësia e Lushnjës për prodhimet bujqësore është kombëtare, pra konsumi i produkteve bujqësore shkon në qytetet e tjera të vendit, por edhe për eksport. Sipas edhe Ministrisë së Bujqësisë, kulturat më të përshtatshme për Lushnjën janë: perimet e arave dhe të serave, foragjerët, pjeshkat dhe ullinjët. Për sa i përket produkteve blegtorale, prodhimin më të lartë e ka qumështi.

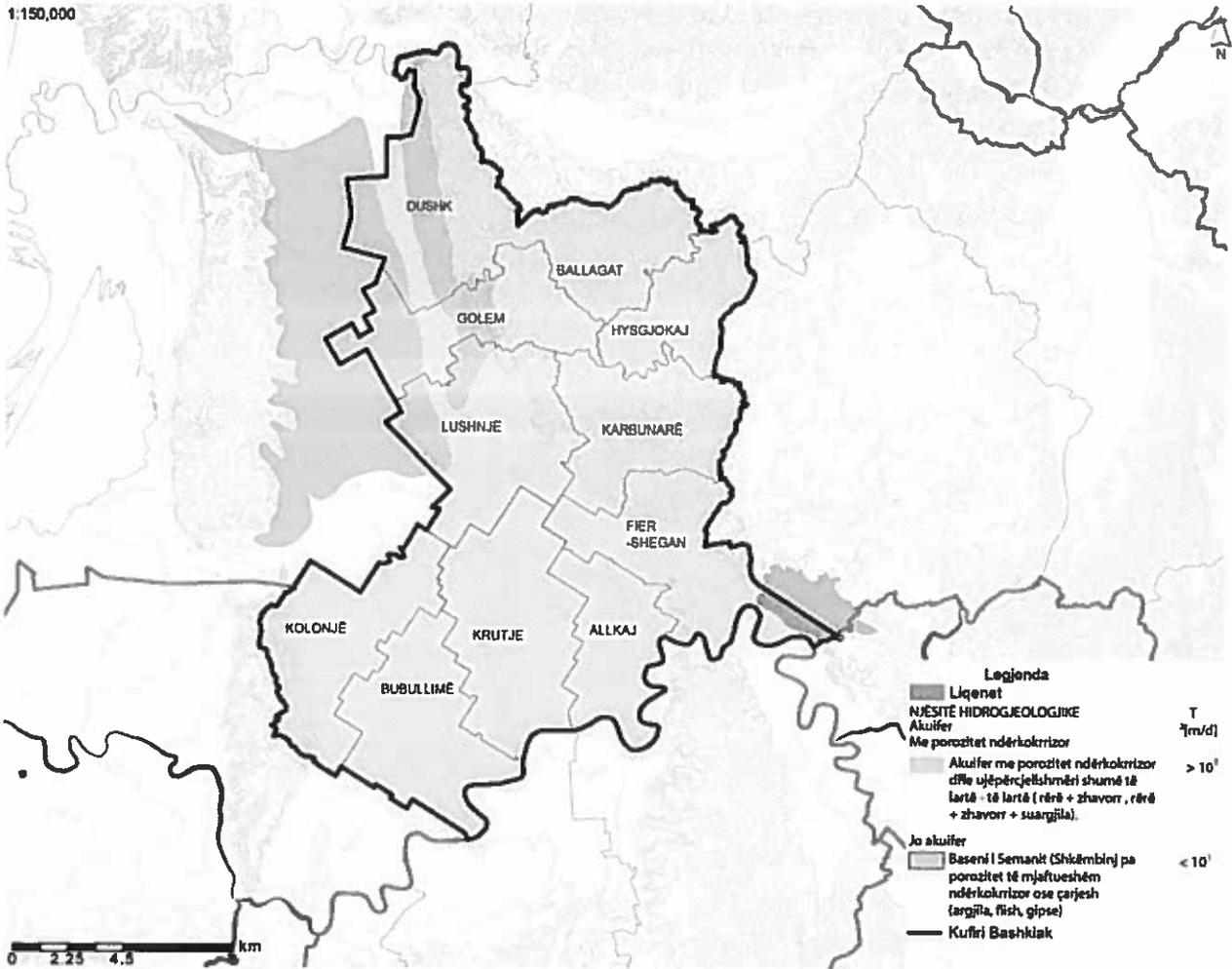
Duhet që mbetjet të diferencohen patjetër që në burim në mënyrë që të ketë një nivel më të lartë riciklimi. Vend depozitimi ndodhet në tokë bujqësore dhe shumë pranë vendbanimeve, ndaj duhet të mbyllet dhe të transferohet si *landfill* sanitar-inxhinierik në një territor gjeologjikisht dhe teknikisht të përshtatshëm. Shërbimi i grumbullimit të mbetjeve duhet të ofrohet në të gjithë territorin e bashkisë dhe jo vetëm në zonën urbane.

1.2.3. Mjedisi dhe ekosistemet

- **Burimet Ujore Sipërfaqësore**

Lushnja ka një rrjet të pasur hidrik. Territori i bashkisë përshkohet nga Lumi Seman në pjesën jugore të bashkisë i cili shërben edhe si kufi administrativ ndërmjet Lushnjës dhe bashkive të Kuçovës, Urës Vajguore dhe Roskovecit. Lumi Seman hyn në bashki në afërsi të rezervuarit të Murrizit në lindje dhe përshkon territorin e komunave Fiershegan, Allkaj, Krutje deri në Bubullimë në Jug ku del nga territori i bashkisë në një gjatësi prej 14.5 km. Sipërfaqja e pellgjeve ujëmbledhëse të degëve të tij kryesore Osum e Devoll përfshihet në zonën malore dhe kodrinore të pellgut ujëmbledhës (Seman), ndërsa pjesa fushore fillon rreth zonës së bashkimit të këtyre dy lumenjve deri në derdhjen e Semanit në detin Adriatik. Në pjesën veriore, veçanërisht në fshatin Manasufaj, territori i bashkisë ndodhet pranë basenit të Lumit Shkumbin edhe pse ky i fundit nuk e përshkon territorin e bashkisë. Përveç lumenjve, me përjashtim të pjesës veri-lindore, territori i bashkisë mbulohet nga një rrjet i pasur kanalesh ujitëse-kullimi të cilët derdhen në det. Kanali më i madh është Kanali i Ujitjes. Ndërkohë, Bashkia e Lushnjës ka një numër të konsiderueshëm rezervuarësh të cilët përqendrohen kryesisht në pjesën veri-lindore të territorit. Ndër rezervuarët më të mëdhenj janë Rezervuari i Murrizit /Thanës që ndodhet në pjesën lindore të bashkisë, rezervuari Hysgjokaj ose Liqeni i Lushnjës në lindje i cili furnizohet nga lumenj të vegjël ose përrenj si Përroi i Hysgjokajve, dhe rezervuari i Kasharit në Karbunarë, në pjesën qendrore, shumë afër qyteti të Lushnjës.

Figura 17: Burimet ujore dhe akuiferët e Lushnjës (Baseni i Semanit e lumenjtë kryesore + Akuiferet)

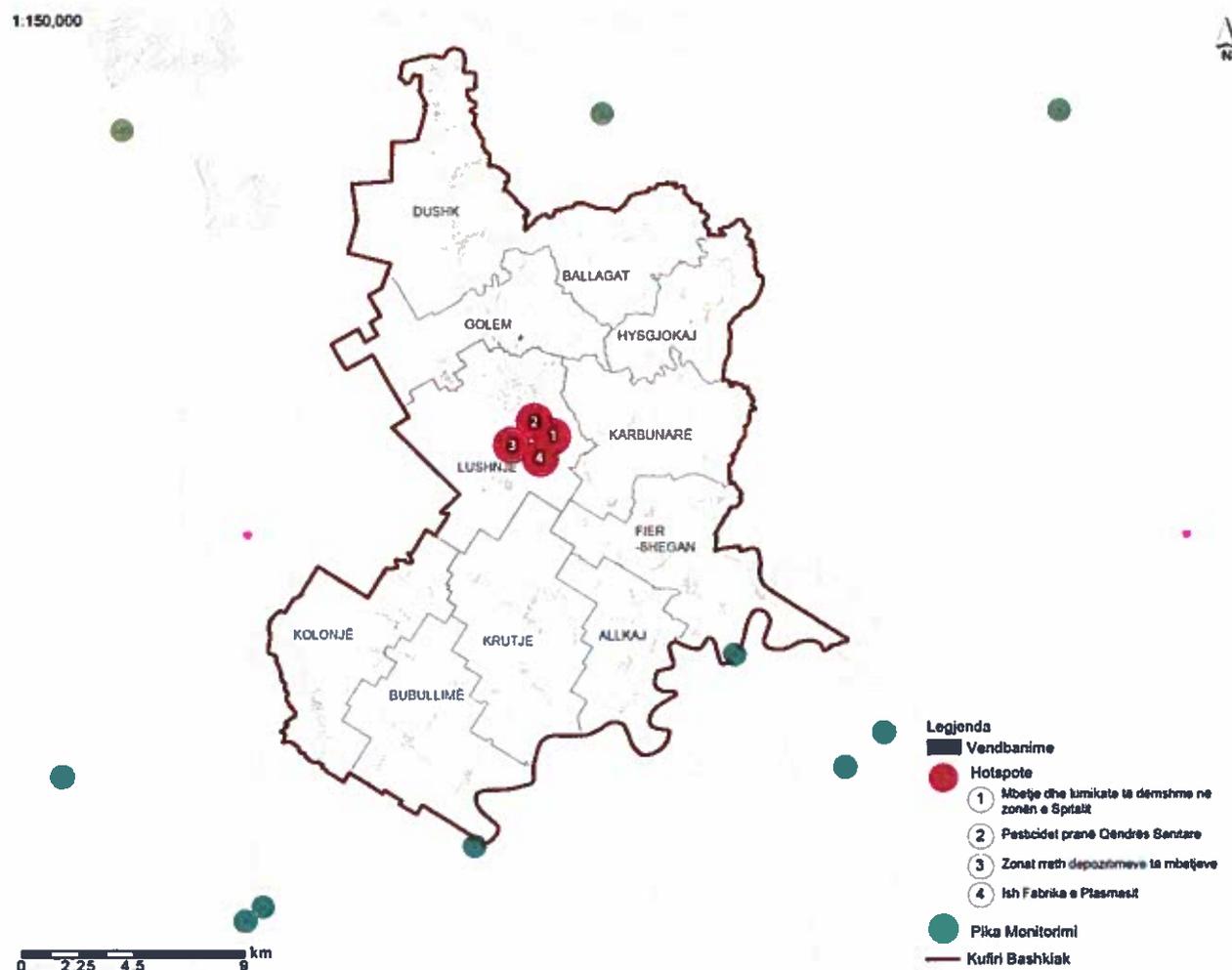
Burimi: SHGJSH, përpunoi Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN, 2015

Si rrjedhojë e mangësive në menaxhimin e lumit apo keqpërdorimit të brezit të tokave përgjatë tij, zona ripariane e Semanit ka pësuar dëmtime të theksuara (është ngushtuar, mungojnë të gjithë brezat e bimësisë së nevojshme - bimët e ulëta deri tek ato të larta - ose nuk ekziston). Duke qenë se lumi kalon në mes të tokave bujqësore, zona ripariane është kultivuar si tokë bujqësore. Kjo ka ndikuar tek pamundësia për të mbrojtur tokën nga prurjet e lumit (përmytjet), dhe mosndalimin e shkëmbimit të ndotjes mes tokave bujqësore e zonave të banimit kundrejt lumit nga njëra anë dhe ujërave sipërfaqësore dhe akuiferit nga ana tjetër. Gjithashtu, gjatë brigjeve të lumenjve vihet re shembja/dëmtimi i brigjeve ose gërryerja e tyre, që ka rezultuar në humbje të sipërfaqes së tokës. Dëmtime të zonës ripariane janë vënë re në të gjithë seksionin e lumit i cili shtrihet përgjatë territorit jugor të Bashkisë Lushnjë, ndërkohë pjesa veriore dhe veri-lindore e Lumit Seman ka një mungesë të theksuar të zonave ripariane.

Duke pasur si qëllim përcaktimin e cilësisë së ujërave sipërfaqësore në disa lumenj të vendit, dhe lidhjen e kësaj cilësie me përdorimin e tokës në territorin e bashkisë apo jashtë saj, Co-PLAN³⁹ kreu monitorimin e cilësisë së ujërave të basenit të Semanit (Osum, Devoll, Seman e Gjanicë). Pika e monitorimit **Seman 1**, para hyrjes në Patos-Marinëz, ndodhet në kufi të territorit të

Bashkisë së Lushnjës. Pikat e monitorimit dhe disa parametra kimikë⁴⁰ të monitoruar janë të njëjtë me monitorimin e ujërave të lumenjve kryesorë të Basenit të Semanit të kryer nga Agjencia Kombëtare e Mjedisit (AKM) me përjashtim të pikës Mujalli në Seman⁴¹. Për interpretimin e rezultateve (standardet) janë marrë parasysh direktiva të ndryshme të Bashkimit Evropian.

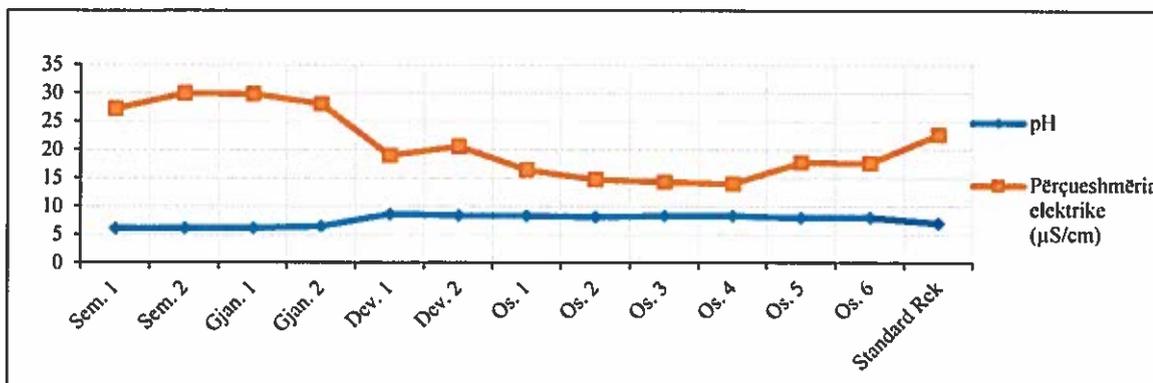
Figura 18: Harta e marrjes së kampioneve për vlerësim në Lumin Osum

Burimi: Co-PLAN dhe PLGP, 2015

Nga monitorimi i kryer në Seman, u vu re se ujërat e lumenjve Gjanicë dhe Seman, nga Ura e Mbrostarit deri në grykëderdhje, janë acidike ($\text{pH} < 7$)⁴² ndërsa ujërat e lumenjve Osum e Devoll janë alkaline ($\text{pH} > 7$) në të gjitha pikat e monitorimit (Figura 17), gjetje këto pjesërisht të ngjashme me rezultatet e raportuara nga AKM, me përjashtim të disa pikave (Seman 1 dhe 2 dhe Gjanicë 1 dhe 2).

Figura 19: pH dhe Përçueshmëria elektrike në Basenin e Semanit

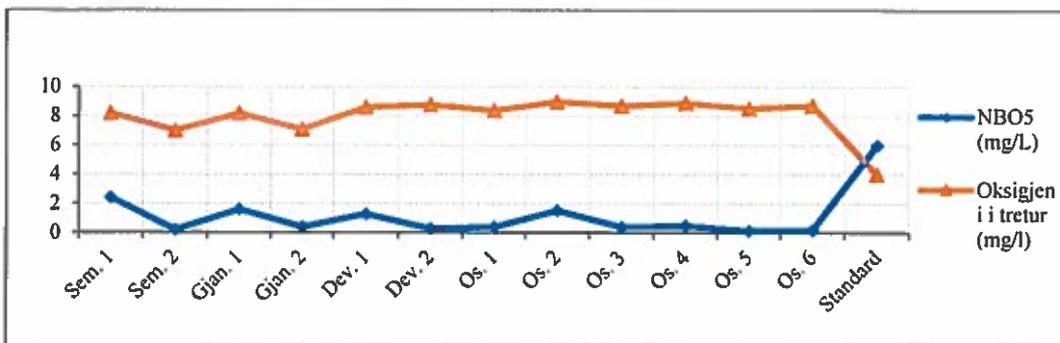
Burimi: Co-PLAN dhe PLGP, 2015

Përçueshmëria elektrike ndryshon ndërmjet lumenjve, me vlera më të larta se standartet mjedisore⁴³ në lumenjtë me ujëra acidikë, Gjanicë e Seman në segmentin Ura e Mbrostarit-Grykëderdhje. Vlerat luhaten nga 601-661 μS/cm. Në lumenjtë e tjerë të pellgut të Semanit, vlerat janë brenda normës me vlera që ndryshojnë nga 309-454 μS/cm. Vlerat tregojnë qartë një lidhje të drejtpërdrejtë të përçueshmërisë elektrike me pH-in, ku ujërat bazikë kanë vlera brenda normave të lejuara mjedisore.

Në Lumin Seman, thellësia e depërtimit të dritës është në nivele të pranueshme në pjesët e sipërme të rrjedhës, por depërtimi i dritës paraqet probleme më të theksuara në zonat me erozion të lartë, në Seman para hyrjes në Patos-Marinëz dhe në Urën e Mbrostarit.

Vlerat e Nevojës Biologjike për Oksigjen (NBO₅)⁴⁴ janë brenda normave⁴⁵ të lejuara⁴⁶ në të gjitha pikat e monitorimit, vlera këto të ndryshme nga vlerat e monitoruara nga AKM⁴⁷. Megjithatë, duke pasur parasysh ndotjen e vazhdueshme të lumit nga ujërat e zeza, këto vlera tregojnë qartë nevojën për të analizuar NBO₅ në lidhje me parametra të tjerë dhe me vendndodhjen e burimeve kryesore të ndotjes në lumë (industrisë, ujërave të zeza të zonave të banuara, praninë e metaleve të rënda përkundrejt ushqyesve, etj.). Prania e klorinës dhe metaleve të rënda në ujë zakonisht ngadalëson ose zvogëlon ndjeshëm NBO₅, sepse pengon aktivitetin e mikro-organizmave.

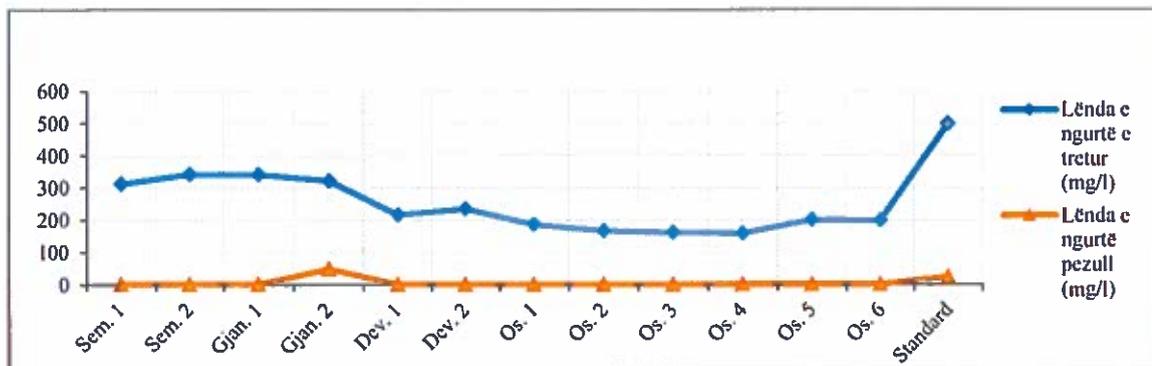
Figura 20: Vlerat e NBO₅ dhe Oksigjenit të tretur në Basenin e Semanit

Burimi: Co-PLAN dhe PLGP, 2015

Lënda e ngurtë pezull (TSS⁴⁸) është <2 mg/l në të gjitha pikat e monitorimit të Semanit dhe shumë më e ulët se vlerat mjedisore⁴⁹, me përjashtim të Lumit Gjanica në afërsi të Urës së Mbrostarit. Në këtë pikë, vlerat e lëndës pezull janë 49.8 mg/l dhe shënojnë një rritje të theksuar në krahasim me pikat e tjera (Figura 20).

Figura 21: Lënda e ngurtë e tretur dhe pezull në Basenin e Semanit

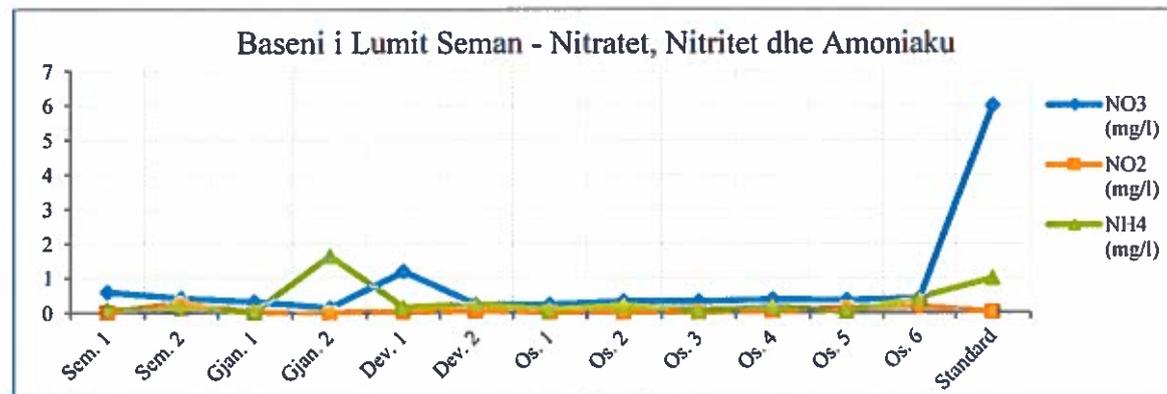

Burimi: Co-PLAN dhe PLGP, 2015

Lënda e ngurtë e tretur (TDS⁵⁰) ka vlera më të larta krahasuar me TSS. Kjo lidhet me burimet e TDS që janë erozioni i tokës, mbetjet, ujërat e bardha, dhe gërryerja e brigjeve të lumit. Vlerat më të larta të TDS vihen re në lumenjtë Seman e Gjanicë.

Semani ka përmbajtje të lartë të disa përbërësve të azotit, veçanërisht të **nitriteve** (N-NO₂) dhe në disa pika, të **amoniakut** (N-NH₄). Përmbajtja e lartë e nitriteve dallohet kryesisht në lumin Osum në të gjitha pikat e monitorimit, si dhe në Seman tek Ura e Mbrostarit, dhe në Devoll përpara bashkimit me Osumin. Vlerat e amoniakut janë kryesisht brenda normave të lejuara me përjashtim të Gjanicës, pika afër Urës së Mbrostarit ku përmbajtja e amoniakut rezulton të jetë e lartë. Vlerat janë pjesërisht të njëjta me monitorimin e AKM-së, ku përmbajtja e N-NH₄ është brenda normave të lejuara.

Figura 22: Nitratet, nitritet dhe amoniaku në Basenin e Semanit

Burimi: Co-PLAN dhe PLGP, 2015

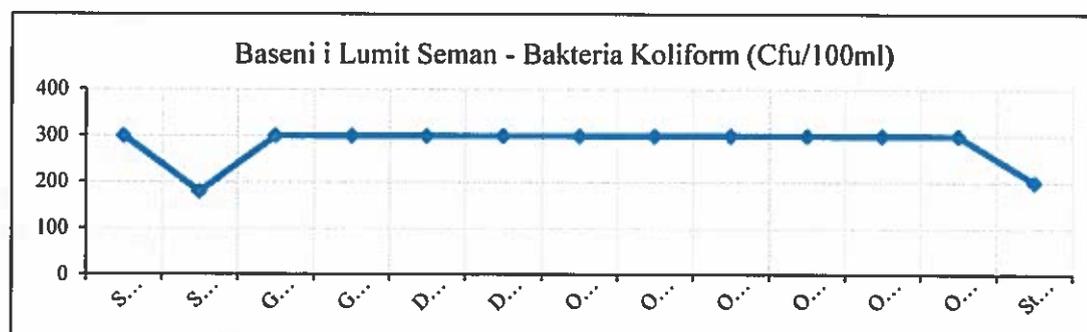
Përmbajtja e **nitratit** (N-NO₃) është brenda normave të lejuara⁵¹ lejuara në të gjitha pikat e monitorimit, në të katër lumenjtë e monitoruar.

Në rast se përcaktimi i gjendjes së ujërave të lumit bëhet në bazë të **standardeve të përdorura nga AKM⁵²**, vlerat e nitrateve, nitriteve dhe amoniakut në Seman janë të ngjashme me vlerat e monitorimit të AKM-së, brenda normave të lejuara në pothuajse të gjitha pikat e monitorimit. Rezultatet ndryshojnë vetëm në Urën Vajguore (me përmbajtje më të lartë nitritesh) dhe në Urën e Mbrostarit (ku amoniaku i kalon vlerat e lejuara mjedisore të AKM-së).

Përbërësit e azotit janë ndër lëndët kryesore ushqyese për bimët dhe kafshët, por të mbipërdorur në bujqësi dhe për shkak të derdhjeve industriale, të ujërave të zeza e të gropave septike, shkaktojnë ndotjen e lumenjve. Ndërkohë sulfatet në Seman janë në nivele të ulëta krahasuar me standardin⁵³ dhe më të larta hasen në Devoll 2 (para bashkimit me Osumin).

Nivele të larta të ndotjes në Seman hasen sa i përket bakterieve koliforme dhe metaleve të rënda

Figura 23: Bakteria Koliform në Basenin e Semanit

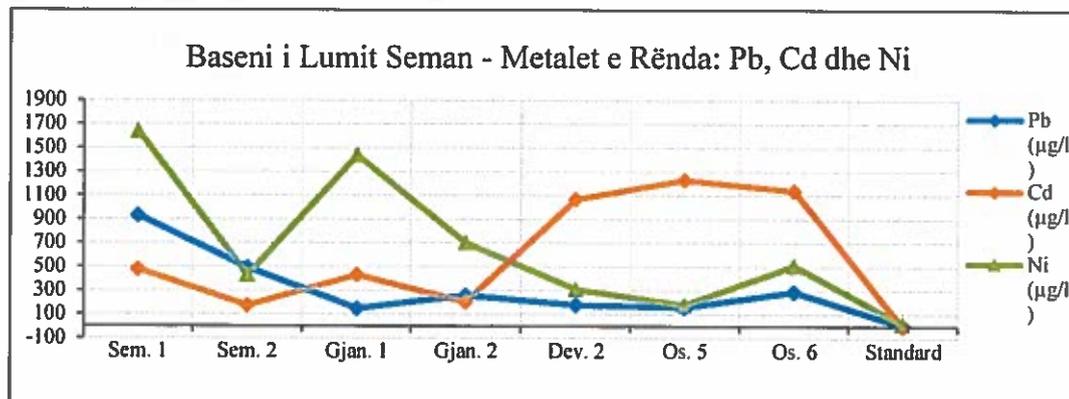

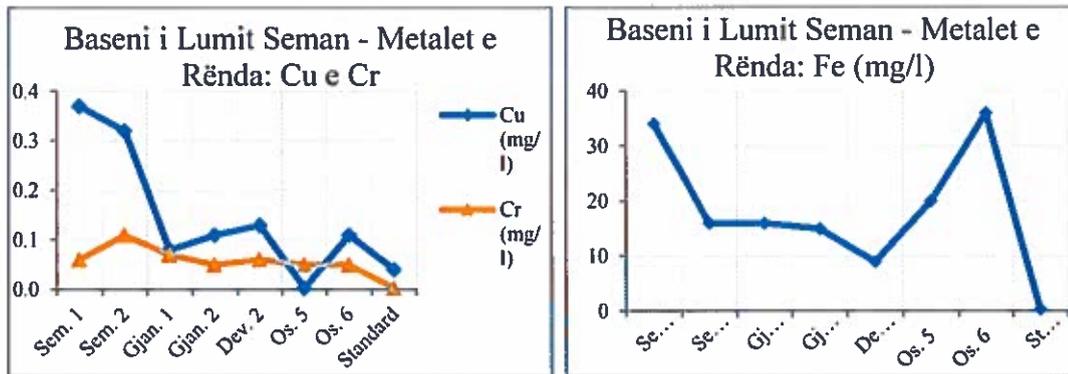
Burimi: Co-PLAN dhe PLGP, 2015

Koliformet janë mbi vlerën e lejuar (200 Cfu/100ml)⁵⁴ në të gjitha pikat e monitorimit. Rezultatet e monitorimit janë tregues të nevojës së monitorimit të mëtejshëm të ujërave të Semanit për të përcaktuar nëse ujërat e tij janë të përshtatshme për ujitje dhe argëtim.

Metalet e rënda janë matur në dy pika për çdo lumë të basenit të Semanit⁵⁵. Sipas rezultateve të analizave, ujërat janë të ndotura me plumb (Pb), cadmium (Cd), nikel (Ni), hekur (Fe), bakër (Cu) dhe krom (Cr). Kadmiumi është në vlera më të larta se sa plumbi. Ndërkohë, vlerat e manganezit (Mn) dhe zinkut (Zn) janë brenda parametrave mjedisorë.

Figura 24: Metalet e rënda në Basenin e Semanit

Burimi: Co-PLAN dhe PLGP, 2015

Ndotja e ujërave të lumit me metale të rënda mund të ndikojë negativisht në përdorimin e këtij aseti të rëndësishëm për zhvillimin e turizmit në Lushnjë. Një tjetër faktor që vlen të studiohet për basenin e Semanit nga pikëpamja mjedisore dhe e zhvillimit të turizmit është mundësia e ndërprerjes së rrjedhës së tyre nga pengesat fizike, kryesisht hidrocenralet (HEC-et). HEC-et që ndërpresin Semanin (në prodhim ose të ato të projektuara) ndodhen jashtë kufijve të bashkisë (p.sh. në Devoll që është në ndërtim). HEC-et mund të ndikojnë në shtimin e sedimentit dhe ushqyesve që stimulojnë rritjen e tepruar të algave, uljen e sedimentit të transportuar përgjatë rrjedhës dhe në grykëderdhje, pengimin e lëvizjes së peshqve dhe të emigrimit të faunës në rrjedhën e lumit mbas pengesës.

Si përfundim, rezultatet e monitofimit të ujit tregojnë se ujërat e lumenjve të Semanit janë të ndotura thellë me metale të rënda. Meqenëse ujërat e lumenjve të basenit të Semanit përdoren edhe në bujqësi, është e nevojshme që ujërat e këtij baseni të monitorohen më tej për të përcaktuar nëse janë të përshtatshëm për ujitje. Në rast të kundërt, përdorimi i ujërave për bujqësi rrezikon shëndetin e njeriut nëpërmjet konsumit të fruta-perimeve të ndotura me ujin e lumit gjatë kultivimit. Niveli i ndotjes me metale të rënda duket i lartë në lumenjtë Seman dhe Osum (Urë Vajgurore dhe përpara bashkimit me Devollin). Lumi më i ndotur është Semani. Kjo mund të shpjegohet me faktin se Semani grumbullon ndotjen e të dyja degëve të tij kryesore, Osum dhe Devoll. Për më tepër, duke kaluar në një zonë bujqësore, Semani grumbullon plehrat kimike dhe kimikate të tjera të përdorura në bujqësi. Në qoftë se nuk merren masa për uljen e ndotjes së ujërave të Semanit, nga një burim uji për bujqësinë, Semani mund të kthehet në një faktor rreziku për cilësinë e produkteve bujqësore dhe shëndetin e njeriut.

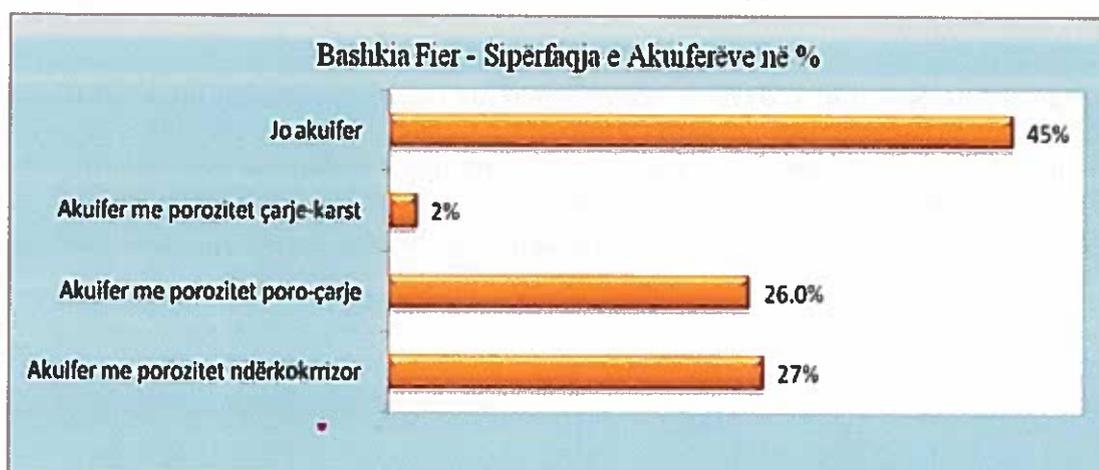
Si rrjedhojë, projektet për shmangien e ndotjes nga lumi (p.sh. derdhjen e ujërave të zeza dhe mbetjeve industriale, si dhe plehrave kimike në tokën bujqësore) dhe për rehabilitimin e tij duhet të kenë përparësi për bashkinë, së bashku me projektet e bashkëpunimit me bashkitë e tjera që preken nga Baseni i Semanit për menaxhimin e integruar të këtij baseni.

- **Burimet ujore Nëntokësore⁵⁶**

Territori i Bashkisë së re të Lushnjës përshkohet nga një rrjet i pasur burimesh ujore nëntokësore (Akuiferët). Akuiferët shërbejnë për furnizimin me ujë të popullsisë së bashkisë dhe të qyteteve përreth. Akuiferët shtrihen në zona me përbërje të ndryshme gjeologjike. Si rrjedhojë, ata kanë

kapacitet të ndryshëm ujëmbajtës. Akuiferët ndërkokrrizorë dhe me çarje-karst dallohen për kapacitet të lartë ujëmbajtës dhe përbëjnë burimet kryesore të furnizimit me ujë të qyteteve, industrisë dhe bujqësisë në Qarkun e Fierit⁵⁷. Akuiferi kryesor në Lushnjë është akuiferi me të njëjtin emër, Akuiferi i Lushnjës i llojit ndërkokrrizor me ujëpërcjellshmëri të lartë. Akuiferi shtrihet nga lumi Shkumbin deri në fillim të ish-kënetës së Tërbufit. Klasifikimi i akuiferëve (Figura 24) në të gjithë Qarkun e Fierit në të cilin bën pjesë edhe Lushnja është bërë sipas mënyrës së qarkullimit të ujit nëntokësorë. Vlerësimi i akuiferëve është bërë duke u mbështetur në hartografimin e akuiferëve dhe në vlerësimin e parametrave hidrodinamikë e hidrokimikë të ujërave nëntokësorë. Grafiku i mëposhtëm paraqet shtrirjen e akuiferëve në përqindje sipërfaqeje:

Figura 25: Klasifikimi dhe shtrirja e akuiferëve në Qarkun e Fierit (Fier, Lushnjë)

Burimi: SHGJSH, 2014, Përgatiti: Co-PLAN

Akuiferët shfrytëzohen edhe ilegalisht, por ky shfrytëzim nuk është matur ndonjëherë. Akuiferët e gjendur drejtpërdrejt mbi vendbanimet urbane ose në zona bujqësore (sikurse është rasti për pjesën veriore të qytetit të Lushnjës) janë shumë të ndjeshëm ndaj ndotjes mjedisore nga derdhja e ujërave të zeza, mbetjet e industrisë dhe ato urbane, si dhe aktiviteti bujqësor. Akuiferi nuk përkon me kufijtë administrativë dhe ndotjet mund të shkaktohen nga zona të ndryshme. Gjithsesi, Bashkia e Lushnjës duhet të krijojë një inventar të hollësishëm të territoreve dhe pikave burimore (brenda territorit të saj) me rrezik ndotjeje për akuiferët dhe mbi këtë bazë të ndërmarrë projekte parandaluese dhe rehabilituese. Njëkohësisht, lipset që bashkia të bashkëpunojë me bashkitë e tjera për mbrojtjen e akuiferëve nga ndotja e shkaktuar përtej kufijve të saj.

• Ndotja e ajrit

Një nga kontribuuesit kryesor të ndotjes së ajrit, jo vetëm në territorin e Lushnjës, por edhe në njësitë administrative, ku ka zona të populluara, janë mjetet motorike. Trafiku që mund të krijohet në qytet gjatë orëve të pikut të ditës shkakton rritjen e nivelit të ndotësve kryesorë të ajrit si, PM₁₀⁵⁸, SO₂⁵⁹, NO₂⁶⁰, LNP⁶¹, etj. Në lidhje me nivelin e zhurmave, gjatë orëve të ditës në kryqëzimet kryesore të qytetit, vlerat e zhurmave kalojnë normën e lejuar të BE-së mbi 55 dB, ndërsa gjatë natës në përgjithësi normat e zhurmave janë nën nivelin e lejuar nën 45 dB.

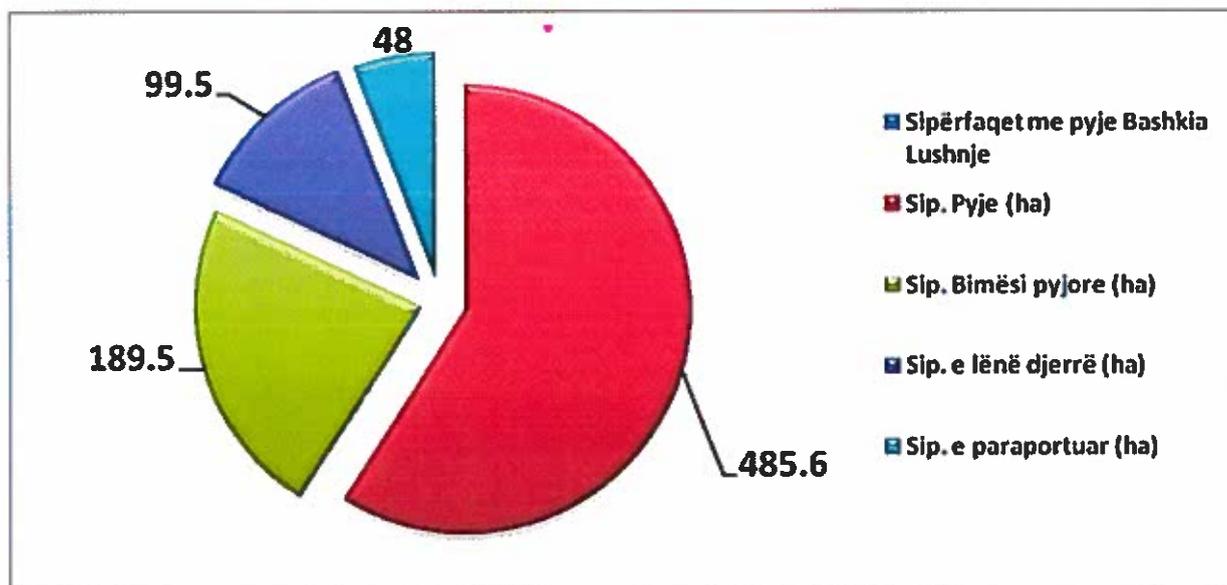
Një burim tjetër për ndotjen e ajrit janë edhe ndërtimet e reja në zona të ndryshme të qytetit, të cilat ndonëse janë të pajisura me vlerësim të ndikimit në mjedis (VNM), ku përcaktohen qartë rregullat që duhet të ndjekin kantieret e ndërtimit, ndodh shpesh që punimet kryhen pa marrë masat e nevojshme. Në shumë raste, zonat e banuara janë dëshmitare të pluhurit në ajër të shkaktuar nga këto kantiere.

Duke pasur parasysh burimet kryesore të ndotjes së ajrit në zonat urbane të Bashkisë Lushnje, duhet treguar vëmendje në shtimin e hapësirave të gjelbra për uljen e nivelit të ndotësve të ajrit, si dhe menaxhimin e transportit në zonat urbane për uljen e nivelit të zhurmave.

- Biodiversiteti (flora, fauna, habitate specifike)

Sipërfaqja pyjore dhe kullotat⁶²: Bashkia ka një sipërfaqe pyjore në pronësi me rreth 822.62 ha. Në pronësi të bashkisë pritet të kalojnë edhe 51.01 ha. Sipërfaqja pyjore mbulohet kryesisht nga sipërfaqe me pyll (485 ha), me bimësi pyjore (189.5 ha) dhe sipërfaqe të lëna djerr me 99.5 ha. Kategoria e përdorimit të territorit nuk është përcaktuar për 48 ha. Në total, sipërfaqja me pyje zë rreth 59% të territorit e ndjekur nga sipërfaqja me bimësi pyjore me 23% dhe nga sipërfaqja e lënë djerr dhe sipërfaqja e paraportuar me 12% dhe 6% përkatësisht.

Figura 26: Ndarja e sipërfaqeve pyjore dhe kullotave në Bashkinë Lushnje

Burimi: Seksioni i Administrimit të Pyjeve dhe Shërbimit Këshillimor, Lushnje

Në tabelën e mëposhtme pasqyrohen kategoritë e sipërfaqeve të pyjeve për çdo njësi administrative të Bashkisë Lushnjë:

Tabela 7: Pyjet e transferuara në Bashkinë Lushnje

Pyje të transferuara (ha)	NJQV	Kategoria përdorimit të territorit			
		Pyll (ha)	Sip.bimësi pyjore (ha)	Djerr (ha)	E paraportuar (ha)
Allkaj		70.00	0	0	0
Karbunare		153.57	141.00	51.5	0
Firshegan		11.00	0	0	0
Hyzgjokaj		78.30	0	0	0
Ballagat		76.75	48.50	48	0
Golem		96.00	0	0	48.00
Totali	822.62	485.62	189.50	99.5	48

Burimi: Seksioni i Administrimit të Pyjeve dhe Shërbimit Këshillimor, Lushnjë

Flora: Zona e Bashkisë Lushnjë karakterizohet nga një larmi shkurresh mesdhetare makje. Në nën katin e shkurreve makje, dallohen shkurret, të cilat janë të gjelbra gjatë gjithë vitit, si marea, etj. Në këtë nënkat të bimësisë, rriten edhe pemë të larta si pisha e butë dhe e egër, selvia, shqema, të cilat në disa raste formojnë zona të vogla pyjore.

Fauna: Në të gjithë territorin e Shqipërisë numërohen rreth 330 lloje shpendësh, ku një pjesë e tyre popullojnë zonën perëndimore të Bashkisë Lushnje. Për sa i takon kafshëve në zonën e Bashkisë përmendim: urithin, çakallin, nusja e lalës, dhelpra, thëllëza, sorra, si dhe disa lloje zvarranikësh si gjarpri etj⁶³.

• Tokat dhe Bujqësia

Sipas klasifikimit të Censurit 2011, Bashkia e Lushnjës ka qytetin e Lushnjës si qendër rajonale, 6 njësi administrative (NJA) bujqësore fushore (Allkaj, Bubullimë, Hysgjokaj, Karbunarë, Ballagat) dhe 4 njësi administrative kodrinore (Golem, Dushk, Ballagat Hysgjokaj, Fiershegan)⁶⁴ të cilat mbajnë peshën kryesore të zhvillimit të bujqësisë në zonën e bashkisë (Tabela 8).

Tabela 8: Ndarja e bashkive sipas sektorit ekonomik dhe pjerrësisë së relievit

Nr.	Bashkia	Nr. Banore	% Banore	Tipologjia
1	Lushnjë	31105	37	<u>Qendër rajonale</u> e aglomerateve (Qender aglomerati >20,000 banore)
2	Allkaj	4319	5	Njësi vendore bujqësore fushore (Bujqësia > 84%; Sipërfaqja e pjerrët < 45%)
3	Bubullimë	5548	7	Njësi vendore bujqësore fushore (Bujqësia > 84%; Sipërfaqja e pjerrët < 45%)

4	Hysgjokaj	2603	3	Njësi vendore bujqësore fushore (Bujqësia > 84%; Sipërfaqja e pjerrët < 45%)
5	Golem	5243	6	Njësi vendore bujqësore mikse fushore (Bujqësia midis 65-84%; Sipërfaqja e pjerrët < 45%)
6	Dushk	7872	9	Njësi vendore bujqësore mikse fushore (Bujqësia midis 65-84%; Sipërfaqja e pjerrët < 45%)
7	Karburnarë	4193	5	Njësi vendore bujqësore fushore (Bujqësia > 84%; Sipërfaqja e pjerrët < 45%)
8	Ballagat	2461	3	Njësi vendore bujqësore fushore (Bujqësia > 84%; Sipërfaqja e pjerrët < 45%)
9	Fier Shegan	7023	8	Njësi vendore bujqësore fushore (Bujqësia > 84%; Sipërfaqja e pjerrët < 45%)
10	Kolonjë	5728	7	Njësi vendore bujqësore mikse fushore (Bujqësia midis 65-84%; Sipërfaqja e pjerrët < 45%)
11	Krutje	7564	9	Njësi vendore bujqësore fushore (Bujqësia > 84%; Sipërfaqja e pjerrët < 45%)

Burimi: INSTAT, 2012, Tabela: Co-PLAN

Sipas tabelës së mësipërme, të paktën 62% e popullsisë ka si aktivitet bazë bujqësinë, por shifra mund të jetë edhe më e lartë, nëse llogaritjet kryhen sipas deklarimeve të punësimit e jo klasifikimit tipologjik të bashkisë.

Bashkia e Lushnjës ka një sipërfaqe bujqësore prej 3,418 ha (tokë të punuar)⁶⁵ e cila shfrytëzohet për prodhimin e drithërave, kryeshtit grurë, misër dhe tërshërë, prodhimin e perimeve, patateve, fasuleve dhe foragjerëve së bashku me drurët frutorë (pemët, ullinjtë, agrumet dhe vreshtat). Për nga sipërfaqja, në bashki, foragjeret, gruri dhe ullinjtë zënë sipërfaqen më të madhe të territorit me 1,747 ha, 580 ha dhe 506 ha përkatësisht (Figura 26).

Figura 27: Kulturat kryesore bujqësore në Bashkinë e Lushnjës

Burimi : Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN

Në bashkinë e Lushnjës banorët merren edhe me rritjen e gjësë së gjallë që janë kryesisht lopët, delet dhe dhitë. Për nga numri, lopët zënë vendin e parë me 1,005 krerë të ndjekura nga dhitë me 450 krerë dhe delet me 430 krerë.

Aktiviteti bujqësor është shumë i rëndësishëm për ekonominë e Lushnjës (dhe gjithë Qarkun e Fierit), por nga pikëpamja mjedisore haset me dy sfida të mëdha: faktin që bujqësia po shndërrohet nga familjare në intensive dhe mungesën e përgatitjes teknologjike dhe të njohurisë mbi tokën për t'u përshtatur me këtë shndërrim. Bujqësia intensive kërkon njohje të thella të mikroelementëve dhe ushqyesve të tokës që të ndihmojë në përdorimin efikas të inputeve bujqësore dhe ruajtjen e mjedisit. Në Shqipëri kjo njohje mungon. Deri më sot, tokat janë klasifikuar në bazë të ngjyrës dhe lartësisë, pavarësisht përpjekjeve për një klasifikim sipas sistemit amerikan (*Soil Taxonomy*)⁶⁶. Deri më tani, kjo mungesë informacioni nuk është ndjerë, sepse është plotësuar me njohuritë e bujqve të trashëguara ndër shekuj. Mirëpo shndërrimi i sistemit nuk mund të bazohet në njohuritë e individëve, aq më tepër sot kur kemi të bëjmë jo me bujq, por me fermerë dhe biznesmenë të interesuar në bujqësi.

Problematika të tjera që po hasen në zhvillimin e bujqësisë në Lushnje lidhen kryesisht me degradimin e tokave për shkak të mungesës së mirëmbajtjes së sistemit të kullimit dhe ujitjes (po të kemi parasysh se toka bujqësore në Lushnje dikur ka qenë kënetë), erozionit lumor, përmytjet të shkaktuar nga Semani, si dhe ndotja e tokës nga mbetjet, industria dhe inputet bujqësore. Edhe pse erozioni në Lushnjë është më pak i theksuar se në zona të tjera të vendit (Fieri dhe Lushnja renditet si zonë me tregues të ulët erozioni vjetor), në muajt e reshjeve të shumta erozioni arrin në 10 ton/ha/vit. Nuk ka shifra lokale, por në rang vendi, vetëm erozioni dhe degradimi i tokave kanë çuar në humbjen e 5% të prodhimit të brendshëm bruto në vitin 2014⁶⁷. Duke qenë e shtrirë në ultësirën perëndimore, Lushnja përballet edhe me nevojat e një rrjeti të përshtatshëm ujitës-kullues. Edhe pse në shumë njësi administrative (si në Bubullimë) kohët e fundit është investuar në mirëmbajtjen e kanaleve parësore dhe dytësore. Rrjeti kullues nuk është funksional⁶⁸.

Në shumë njësi administrative, mungesa e vend-grumbullimit të mbetjeve (si Golemi apo në Bashkinë e Lushnjës) rrezikon ndotjen e tokave përreth. Në disa ish komuna të Bashkisë së Lushnjës vepron edhe industria e naftës (Golem, në fshatin Plug). Përdorimi i tokës nga industria e naftës, përveç përfitimeve ekonomike që ka sjellë për vendin, mund të ndikojë në ndotjen e tokës, ajrit e ujit. P.sh. banorët e fshatit Plug janë ankuar për ndotjen nga linja e përpunimit të naftës bruto⁶⁹ bruto edhe pse niveli i ndotjes ende nuk është përcaktuar.

Me qëllim shmangien e degradimit të mëtejshëm të tokës bujqësore dhe jo bujqësore, nevojitet që Bashkia të promovojë zhvillimin rural brenda territorit dhe të garantojë zhvillimin e një bujqësie më të qëndrueshme nëpërmjet praktikave prodhuese të qëndrueshme që respektojnë mjedisin, siç përcaktohet në Politikën e Përbashkët të BE-së për Bujqësinë⁷⁰.

- **Vatrat e nxehta mjedisore (hotspot-et)**

Sipas UNECE⁷¹, vatrat e nxehta mjedisore janë Magazina e Pesticideve në të cilën ruhen ende pesticide të skaduara, Uzina e Plastmasit në Lushnjë në të cilën ruhen 1,700 ton kimikate helmuese dhe Spitali i Lushnjës ku ruhen 2 ton lindane dhe 13 fuçi me kimikate të tjera të rrezikshme. Sipas AKM-së⁷² dhe UNECE, deri më tani, janë kryer studimet e Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis dhe planet e veprimit për rehabilitimin afatshkurtër, afatmesëm dhe afatgjatë

për Magazinën e Pesticideve dhe Fabrikën e Plasmasit, ndërkohë që asnjë studim apo plan veprimi nuk është ndërmarrë në lidhje me spitalin e Lushnjës⁷³.

Duke pasur parasysh rreziqet që paraqesin vatrat e nxehta mjedisore për mjedisin dhe shëndetin e njeriut, nevojitet që të merren masa për pastrimin dhe rehabilitimin e tyre.

- **Ndryshimet klimatike dhe përmytjet**

Ndonëse Shqipëria është një nga vendet që nuk ka një kontribut të konsiderueshëm në çlirimin e gazeve të efektit serrë, ajo si shumë vende të tjera të botës vuan efektet e ngrohjes globale. Nga kërkimet e shumta dhe analizimi i indikatorëve të klimës si temperatura, reshjet, ekstremitetet klimaterike dhe thatësitrat, sektorët më të prekur nga ndryshimet klimatike në vendin tonë janë:

- **Bujqësia**-Parashikimet për klimë nxjerrin në pah rritjen e mëtejshme të temperaturave në vendin tonë dhe uljen e nivelit të reshjeve, të cilat do të bëhen gjithmonë më të paqëndrueshme, duke u shoqëruar me dukuri të përmytjeve masive apo thatësirave. Sipas parashikimeve, këto dukuri do të çojnë në uljen e prodhimit të bujqësore, ku si fillim do të dëmtohen ndjeshëm kulturat e ullinjve dhe vreshtave si dhe kultura të tjera bazë të bujqësisë. Kjo prishje e rregullsisë të sistemit të prodhimit të produkteve bujqësore do të ketë një ndikim negativ në jetesën e popullsisë. Për këtë arsye, është e nevojshme që të merren masa për përshtatjen e sektorit të bujqësisë në rast ndryshimesh klimatike.

Figura 28: Pamje nga Bashkia Lushnje

Burimi: Co-PLAN, 2015

- Së pari, meqenëse kodrat dhe malet zënë rreth 70% të sipërfaqes së vendit tonë⁷⁴, është shumë e rëndësishme që zhvillimi i bujqësisë në vendin tonë të ecë në **dy binarë paralelë: bujqësi shkalle/intensive dhe bujqësi familjare**. Kjo e fundit është bujqësia që është praktikuar në vendin tonë për shekuj me radhë dhe që sot është përqendruar kryesisht në zonat malore-kodrinore. Përveç sigurimit të mbijetesës së popullatave të zonave me reliev të thyer, kjo bujqësi ka treguar se është e qëndrueshme ndaj faktorëve klimatikë dhe ekonomikë dhe luan një rol të rëndësishëm në mbrojtjen e mjedisit (në veçanti të tokave, pyjeve e burimeve ujore) në zonat ku praktikohet.

Masa të tjera mund të jenë edhe mbështetja e drejtpërdrejtë financiare e bujqve dhe fermerëve jo vetëm me qëllim shtimin e prodhimit bujqësor, por edhe me qëllim

përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike. Ndaj, është e rëndësishme që mbështetja financiare e dhënë bujqve dhe fermerëve të mos lidhet më vetëm me prodhimtarinë bujqësore. Bujqit duhen mbështetur që të kryejnë eksperimentime lidhur me diversifikimin e të mbjellave, futjen e varietete të ndryshme agronomike të qëndrueshme ndaj ndryshimeve klimatike, ndërtimin e sistemeve të lajmërimit për mbrojtjen nga temperaturat tejet të ulëta (ngricat) dhe të larta (thatësirave), etj., që bëjnë të mundur përshtatjen e bujqësisë me ndryshimet klimatike dhe mbrojtjen e mjedisit.

- Një masë tjetër e rëndësishme është edhe futja e shërbimit të agronomisë falas për bujqit dhe fermerët e cila ndikon drejtpërsëdrejti në zhvillimin e një bujqësie të qëndrueshme. Agronomët informojnë dhe ndërgjegjësojnë prodhuesit për një përdorim të qëndrueshëm të burimeve natyrore (kryesisht të ujit dhe tokës) të cilat janë themelore për zhvillimin e bujqësisë në kushte klimatike jo të favorshme dhe në mbrojtjen e mjedisit. Futja e sistemeve me ujitje me pika, me riciklim të ujit të shiut ose e sistemeve të qëndrueshme të punimit të tokës janë themelore në zhvillimin e bujqësisë në një kohë thatësire. Njëkohësisht, duke informuar bujqit dhe fermerët rreth përdorimit me kujdes e në sasinë e duhur, agronomët ndikojnë në uljen e përdorimit të plehrave kimikë dhe si rrjedhojë, shmangien e ndotjes së ujit nga bujqësia.
- **Energjia**-Në lidhje me sektorin e energjisë, vendi ynë me burimet energjetike hidrike (hidrocentralet) e ka të vështirë që nga njëra anë të përmbushë kërkesat e për energji elektrike dhe nga ana tjetër të sigurojë burim të vazhdueshëm (ujor) për të përmbushur në vazhdimësi kërkesat e tregut. Nisur nga fakti se vendi ynë mbështetet tek energjia ujore për furnizimin me energji, dukuritë drastike të ndryshimeve klimatike (thatësirat apo mungesa e reshjeve) do të vendosnin në krizë sektorin e prodhimit të energjisë elektrike. Për këtë arsye, vendi ynë duhet të shikojë alternativa të tjera për të diversifikuar burimet e furnizimit me energji elektrike, si rritjen e tregtimit rajonal të energjisë, si dhe zbatimin e formave alternative të prodhimit të energjisë brenda vendit (energji alternative nga BRE⁷⁵).
- **Biodiversiteti, toka dhe ekosistemet ujore.** Shqipëria, si shumë vende të Ballkanit Perëndimor, nën vazhden e ndryshimeve klimatike po pëson dhe do të pësojë ndikimin e: i) rritjes së temperaturave vjetore; ii) rritjes së nivelit të detit deri në 20-24 cm deri në vitin 2050⁷⁶ dhe për pasojë rritjen e erozionit detar dhe rritjen e nivelit të ujërave të lumenjve. Nëse këto dukuri do të ndodhin realisht në 40 vitet e ardhshme, praktikisht tokat të cilat janë zona bregdetare apo afër tyre do të përmythen dhe tokat bujqësore në brendësi të territorit, ku kalojnë lumenjtë do të përmythen. Të gjitha këto dukuri do të shkaktojnë një trysni shumë të madhe tek burimet ujore, duke modifikuar zinxhirin e jetës në këto mjedise, çka do të sjellë ndryshimin e habitateve dhe pakësimin e burimeve natyrore.

Bashkia Lushnje nuk është territor bregdetar dhe në kufirin e saj jugor me Bashkinë Fier kalon Lumi Seman. Në kushtet e rritjes së nivelit të këtij lumi, një pjesë e tokave të cilat ndodhën pranë shtratit të tij mund të përmythen, dhe si pasojë, shumë kultura bujqësore dhe vendbanime mund të dëmtohen. Për këtë arsye, duhen marrë masa për fortifikimin e pengesave të brigjeve të lumit, kryesisht në zonat më problematike, të cilat janë të prekur edhe nga erozioni lumor dhe krijimi i zonave të gjera ripariane. Nga ana tjetër, territori i Bashkisë Lushnje ndodhet shumë pranë Lagunës së Karavastasë, dhe nëse niveli i detit në vitin 2050 do të rritej deri me 24 cm, shumë zona perëndimore të bashkisë do të prekeshin. Për këtë arsye duhet menduar strategjikisht për

ndërtimin e pengesave mbrojtëse për mos-depërtimin e ujërave të detit në tokat fushore të zonës së Myzeqesë. Gjithashtu, duhen marrë masa për përmbushjen e nevojave ushqimore në raste të tejskajshme, ku kulturat bujqësore dëmtohen nga përmbytjet masive dhe nga periudhat e gjata të thatësisirës. Së fundi, një ndërhyrje rrënjësore duhet kryer mbi sistemin e kullimit dhe të ujitjes, për përmirësimin e rigjenerimit të tij, pasi një pjesë e mirë e përmbytjeve që ndodhin aktualisht në zonë lidhen me pamundësinë e këtij sistemi për të përballur prurjet e reshjeve dhe të lumenjve. Sistemi është dëmtuar si rezultat i mungesës së mirëmbajtjes, por edhe i ndërtimeve informale në tokë bujqësore, që shpesh janë kryer në dëm të kanaleve kulluese e ujitëse.

Përfundime

Lushnja dallohet për terrenin e ulët dhe klimën e butë të cilët kanë favorizuar zhvillimin e sektorit të bujqësisë ndër vite dhe e kanë shndërruar atë në një ndër territoret më të rëndësishme për prodhimin e drithërave në vendin tonë. Bujqësinë e ka favorizuar edhe rrjeti i gjerë i kanaleve ujitëse-kulluese i cili ka bërë të mundur kultivimin e bujqësisë intensive përgjatë gjithë vitit. Këtij rrjeti i shtohet edhe Baseni i Semanit, i cili përshkon territorin e bashkisë në pjesën jugore të saj. Ndërsa nga njëra anë Lushnja ka këto burime natyrore që ndikojnë drejtpërdrejtë në zhvillimin e vendit, nga ana tjetër, shumë nga këto burime kanë nevojë për mbrojtje, mirëmbajtje dhe investim. Siç edhe u theksua më sipër, monitorimi i ujërave të Semanit të cilët janë të rëndësishëm edhe për Lushnjën, nxori në pah problematikat e këtij lumi që vijnë si pasojë e mungesës së politikave për mbrojtjen e burimeve natyrore dhe lumenjve nga aktivitetet njerëzore. Rezultatet e monitorimit treguan se ujërat e Semanit janë të ndotura thellë me metale të rënda. Megjithatë ujërat e lumenjve të basenit të Semanit përdoren edhe në bujqësi, është e nevojshme që ujërat e këtij baseni të monitorohen më tej për të përcaktuar nëse janë të përshtatshëm për ujitje. Përdorimi i ujërave për bujqësi rrezikon shëndetin e njeriut nëpërmjet konsumit të fruta-perimeve të ndotura me ujën e lumit gjatë kultivimit. Nëse nuk merren masa për uljen e ndotjes së ujërave të Semanit, nga një burim uji për bujqësinë, Semani mund të kthehet në një faktor rreziku për cilësinë e produkteve bujqësore dhe shëndetin e njeriut. Si rrjedhojë, është e nevojshme që bashkia të ndërmarrë projekte që synojnë uljen e ndotjes në lum si projekte për parandalimin e derdhjes së ujërave të zeza në lumë, të mbetjeve industriale, dhe të të gjitha aktiviteteve që ndikojnë në ndotjen e ujërave të tij, duke përfshirë edhe ndotjen e ujërave nga inputet bujqësore nëpërmjet përdorimit efikas të tyre. Përveç ndotjes, është e rëndësishme që bashkia të planifikojë projekte më përparësi për rehabilitimin e lumit, së bashku me projekte bashkëpunimi me bashkitë e tjera që preken nga Baseni i Semanit për menaxhimin e integruar të këtij baseni.

Në territorin e bashkisë ndodhen edhe burime ujore nëntokësore të cilat janë jetike për furnizimin e popullsisë me ujë të pijshëm. Në fakt, shumë pus-shpime ndodhen brenda territorit të bashkisë. Si rrjedhojë, Bashkia e Lushnjës duhet të krijojë një inventar të hollësishëm të territoreve dhe pikave burimore (brenda territorit të saj) me rrezik ndotjeje për akuiferët dhe mbi këtë bazë të ndërmarrë projekte parandaluese dhe rehabilituese. Njëkohësisht, lipset që bashkia të bashkëpunojë me bashkitë e tjera për mbrojtjen e akuiferëve nga ndotja e shkaktuar përtej kufijve të saj.

Me rëndësi të veçantë për Bashkinë e Lushnjës është edhe mirëmbajtja e rrjetit ujitës-kullues, i cili është themelor për zhvillimin e bujqësisë në një zonë me toka të imta si Lushnja dhe e gjithë fusha e Myzeqesë.

Përveç mbrojtjes së burimeve ujore, bashkia përballet edhe me nevojën e mbrojtjes së tokës në një kohë kur bujqësia është shndërruar në këto vite nga familjare në intensive. Kjo lloj bujqësie, përveç përfitimeve të mëdha ekonomike, sjell edhe degradimin e tokave bujqësore. Si rrjedhojë, lipset bashkia të krijojë kushte që shmangin problemet që vijnë me bujqësia intensive duke futur shërbimin e agronomisë nëpër fshatra bujqësore. Ky shërbim, u vjen në ndihmë bujqve që të shtojnë prodhimin e tyre nëpërmjet praktikave moderne bujqësore në një kohë që garantojnë qëndrueshmërinë e saj. Me qëllim shmangien e degradimit të mëtejshëm të tokës bujqësore dhe jo-bujqësore, nevojitet që Bashkia të promovojë zhvillimin rural brenda territorit dhe të garantojë zhvillimin e një bujqësie më të qëndrueshme nëpërmjet praktikave prodhuese të qëndrueshme që respektojnë mjedisin, siç përcaktuar në Politikën e Përbashkët të BE-së për Bujqësinë⁷⁷.

Vatrat e nxehta mjedisore (Magazina e Pesticideve, Uzina e Plastmasit dhe Spitali i Lushnjës) mbeten ende të pranishme në territorin e bashkisë. Duke qenë se vatrat e nxehta mjedisore paraqesin rreziqet për mjedisin dhe shëndetin e njeriut, nevojitet që të merren masa për pastrimin dhe rehabilitimin e tyre sa më të shpejtë.

Duke pasur parasysh burimet kryesore të ndotjes së ajrit në zonat urbane të Bashkisë Lushnje (kryesisht mjetet motorike dhe ndërtime), duhet treguar vëmendje në shtimin e hapësirave të gjelbra për uljen e nivelit të ndotësve të ajrit (PM10, LNP), të cilët janë mbi normat e lejuara të BE-së, si dhe menaxhimin e transportit në zonat urbane për uljen e nivelit të zhurmave.

Sipas të dhënave të nxjerra nga kërkimet e shumta në lidhje me ngrohjen globale dhe efektet e saj në territor, edhe për Bashkinë Lushnje sektorët që do të preken më shumë janë bujqësia, energjia, biodiversiteti, toka dhe ekosistemet ujore. Bashkia Lushnje nuk është një territor bregdetar, dhe në kufirin e saj jugor me Bashkinë Fier kalon lumi Seman. Në kushtet e rritjes së nivelit të lumit Seman, në sajë të ndryshimeve klimatike, një pjesë e tokave të cilat ndodhën pranë shtratit të tij mund të përmythen, dhe si pasojë, shumë kultura bujqësore dhe vendbanime mund të dëmtohen. Për këtë arsye, duhen marrë masa për fortifikimin e pengesave të brigjeve të lumit, kryesisht në zonat më problematike, të cilat janë të prekur edhe nga erozioni lumor dhe krijimi i zonave të gjera ripariane.

Nga ana tjetër, territori i Bashkisë Lushnje ndodhet shumë pranë lagunës së Karavastasë, dhe nëse niveli i detit në vitin 2050 do të rritej deri me 24 cm, siç është parashikuar, shumë zona perëndimore të bashkisë do të prekeshin. Për këtë arsye duhet menduar strategjikisht për ndërtimin e pengesave mbrojtëse për mos-depërtimin e ujërave të detit në tokat fushore të zonës së Myzeqesë. Gjithashtu, duhen marrë masa për përmbushjen e nevojave ushqimore në raste ekstreme, ku kulturat bujqësore dëmtohen nga përmytjet masive dhe nga periudhat e gjata të thatësisë. Së fundi, një ndërhyrje rrënjësore duhet kryer mbi sistemin e kullimit dhe të ujitjes, për përmirësimin e rigjenerimit të tij, pasi një pjesë e mirë e përmytjeve që ndodhin aktualisht në zonë lidhen me pamundësinë e këtij sistemi për të përballuar prurjet e reshjeve dhe të lumenjve. Sistemi është dëmtuar si rezultat i mungesës së mirëmbajtjes, por edhe i ndërtimeve informale në tokë bujqësore, që shpesh janë kryer në dëm të kanaleve kulluese e ujitëse.

1.3. Zhvillimi Ekonomik

Sipas INSTAT⁷⁸, në vitin 2012, Qarku i Fierit rezultoi të ketë një vlerë të Produktit të Brendshëm Bruto (PBB) për frymë prej 520,813 Lekë. Krahasuar me të dhënat e qarqeve të tjera, Qarku i Fierit rezultoi të renditet në tre qarqet me vlerën më të lartë të Prodhimit të Brendshëm Bruto për frymë. Ai qëndron pas Qarkut të Tiranës dhe Durrësit. Pavarësisht se vlera e PBB-së ka ardhur në rritje, në vitin 2009 ka ndodhur një ulje e saj dhe kjo lidhet me rënien e numrit të ndërmarrjeve për Qarkun e Fierit në këtë vit. Pra, numri i ndërmarrjeve për vitin 2009 ka pësuar një ulje prej 30 të tilla dhe kjo rrjedhimisht çon në uljen e të mirave materiale të prodhuara dhe për pasojë dhe një ulje të PBB-së me një shifër relativisht të vogël prej 2,6%.

Bazuar në të dhënat e INSTAT deri në vitin 2012, Qarku i Fierit rezultoi të ketë një rritje të nivelit të vlerës së shtuar bruto (VSHB) nga viti në vit. Vlera më e fundit e llogaritur e VSHB-së është e vitit 2012 dhe është 151, 7%. Në këtë rritje të vazhdueshme të VSHB-së në Qarkun e Fierit kanë kontribuar sektorë të tillë si Industria e nxjerrjes së naftës, bujqësia dhe peshkimi dhe industria e shërbimeve, ku peshën më të madhe në sektorin e bujqësisë e mban Bashkia Lushnje.

Tabela 9: Vlera e shtuar bruto sipas qarqeve dhe sektorit ekonomik

Qarqet	Elektorati dhe Peshkimi	Industria	Industria Njësore	Industria Përpunuese	Ndërtimi	Shërbimet	Tregëti, Hotele dhe Restorante	Transporti	Posta dhe Telekomunikacioni	Shërbime të tjera	VSHB me çmimet bazë
Shqipëria	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Berat	7,9	3,1	2,2	3,7	3,5	2,8	2,5	2,4	3,4	3	4,1
Dibër	6,3	4,6	8,1	2,3	1,2	2,1	1,1	0,4	2,2	2,7	3,2
Durrës	7,6	10,6	2,3	16	6,4	11,5	11,4	38,6	5,7	8,7	9,9
Elbasan	12,3	7,7	2,3	11,2	5,3	6,6	8,5	4,1	4	6,3	7,8
Fier	19,9	28,7	61,1	7,9	5,8	6,3	6,5	4	4,8	6,7	12,4
Gjirokastrë	3,7	0,7	0,1	1,1	1,2	2,2	1	1,9	3	2,7	2,2
Korçë	9,7	4,1	0,6	6,3	4,5	4,3	3,3	1,2	4	5,2	5,5
Kukës	3,5	1,1	0,3	1,7	2,6	1,6	0,9	1,1	1,8	2	2,1
Lezhë	5,3	2,8	3,8	2,1	3	2,9	2,3	3,9	2,5	3,1	3,4
Shkodër	8,3	4,5	1,2	6,6	4,3	4,6	3	3	3,9	5,7	5,3
Tiranë	8,2	27,3	10,7	37,9	56	49,7	55	33,1	59,2	48,2	38,2
Vlorë	7,3	4,8	7,2	3,3	6,1	5,4	4,5	6,2	5,5	5,8	5,8

Burimi: Instat 2012, përpunuar nga Co-PLAN

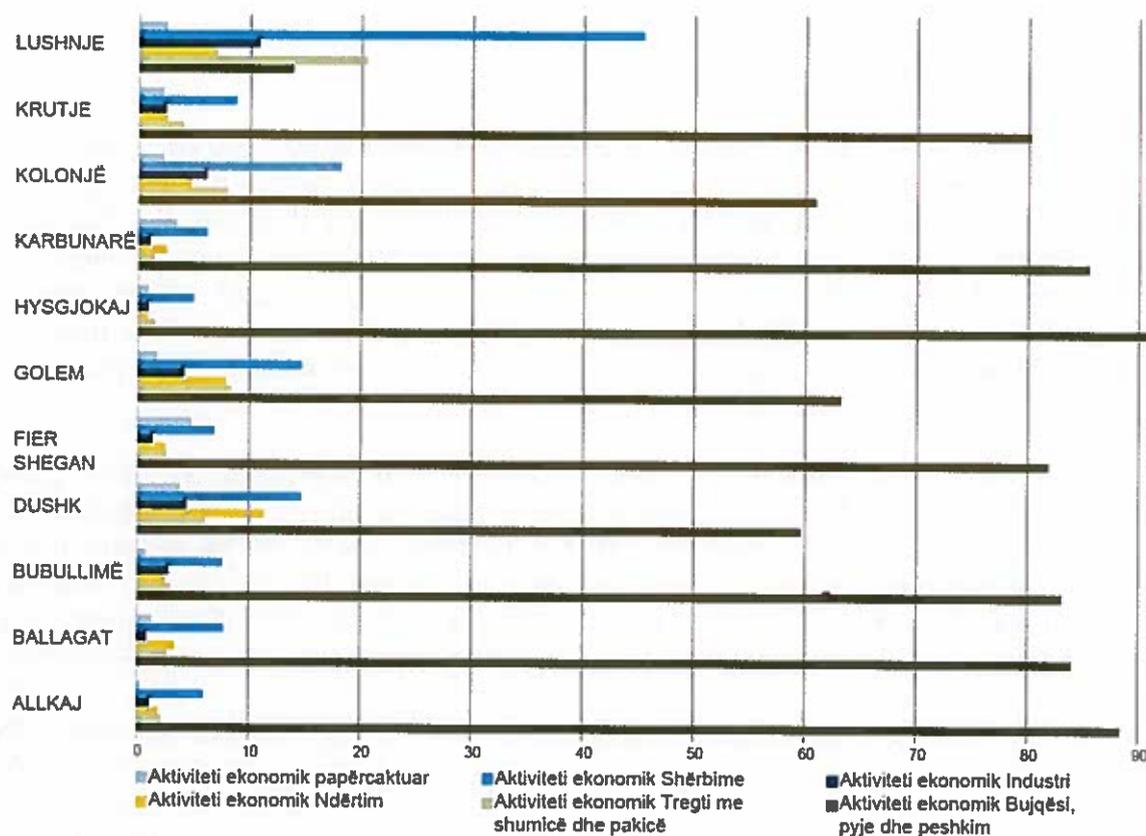
Krahasimisht me bashkitë e tjera përbërëse të qarkut dhe rajonit, Bashkia Lushnje paraqet potencialin më të madh të zhvillimit të bujqësisë, për arsye se rreth 77 % e Fushës së Myzeqesë përdoret për qëllime bujqësore ku aktiviteti ekonomik i banorëve të Lushnjës është i lidhur ngushtë me prodhimin dhe përpunimin e këtyre produkteve dhe gjësë së gjallë. Megjithatë, në Bashkinë Lushnjë nuk mungojnë as aktivitetet e tjera të natyrës industriale si prodhimi i çimentos, asfaltit, metalit dhe mermerit, aktivitetet këto të shtrira kryesisht përgjatë autostradës, dhe rrugëve lidhëse brenda bashkisë.

1.3.1. Klima e Biznesit

Në Bashkinë Lushnje operojnë gjithsej 3048 ndërmarrje, ndër të cilat 2582 njësi i përkasin kategorisë së biznesit të vogël, dhe vetëm 466 i përkasin biznesit të madh. Megjithatë të gjitha njësitë administrative kanë një shpërndarje thuajse të njëtrajtshme të bizneseve qyteti i Lushnjës

ka përqendrimin më të madh të tyre me 1689 biznese të vogla, dhe 341 biznese të mëdha. Kjo për shkak dhe të përqendrimit më të madh të industrive të përpunimit të produkteve ushqimore, institucioneve bankare, pikave të karburantit, etj. Shifra të larta të numrit të bizneseve paraqet

Figura 29: Shpërndarja e aktivitetit ekonomik sipas NJA, Bashkia Lushnje

Burimi: Instat 2012, përpunuar nga Co-Plan, 2015

dhe njësia administrative e Kolonjës, Fier-Sheganit dhe Krutjes.

Sa i përket kategorizimit sipas llojit ekonomik, qartësisht në bashkinë Lushnje mbizotërojnë ndërmarrjet me karakter tregtar, të cilat zënë rreth 57%. Pjesa më e madhe e ndërmarrjeve tregtare janë të përqendruara në qytetin e Lushnjës dhe i referohen kryesisht tregtimit të produkteve ushqimore, konfeksione, artikuj të ndryshëm etj.

Vendin e dytë për nga rëndësia e zë bujqësia me 23 % ndaj totalit. Biznese që i përkasin këtij grupimi kanë përqendrim më të madh në njësitë administrative të Kolonjës, Krutjes, dhe Dushkut, për shkak dhe se nga pikëpamja e prodhimit bujqësor, tokës arë të disponueshme, numrit të fermerëve dhe fermave bujqësore ato kryesojnë ndaj njësive të tjera administrative.

Sigurisht, që vend të rëndësishëm zë edhe transporti dhe magazinimi, si hallkë mjaft e rëndësishme në zinxhirin e prodhimit dhe tregtimit të produkteve bujqësore të Lushnjës. Në një

peshë thuajse të njëtrajtshme janë të shpërndara bizneset e shërbimeve, industrive, ndërtimit dhe tregtisë.

Sa i përket pozicionimit të bizneseve, pjesa më e madhe e bizneseve të mëdha (industrinë e përpunimit, pikat e karburantit etj.) janë kryesisht të vendosura pranë rrugës kombëtare që lidh Lushnjën me Bashkinë e Fierit. Njësi të tjera biznesi që operojnë kryesisht në fushën e shërbimeve dhe tregtisë janë të shpërndara në të gjithë territorin e bashkisë.

1.3.2. Bujqësia dhe Prodhimi

Duke pasur parasysh potencialet e mëdha që Shqipëria parashtron në sektorin e bujqësisë, prodhimi, grumbullimi dhe eksporti i frutave, perimeve, drithërave si dhe bimëve mjekësore kanë qenë dhe mbeten angazhimi parësor i Drejtorisë së Prodhimit Bujqësor dhe Politikave Tregtare, strukturave vartëse në qarqe dhe fermerëve në të gjithë Shqipërinë. Ndonëse bujqësia si sektor ekonomik ka luajtur një rol të rëndësishëm në ekonominë e vendit, është shumë e rëndësishme të theksojmë se viti 2014 është viti që regjistron shtimin më të madh të pikave të grumbullimit, shtimin e shumëllojshmërisë dhe sasisë së frutave dhe perimeve të grumbulluara por mbi të gjitha shtimin e eksporteve.

Tashmë harta e eksporteve shqiptarë për fruta, perime dhe bimë mjekësore ka kaluar përtej vendeve të rajonit si Kosova, Mal i Zi, Maqedonia, duke u shtrirë edhe në Serbi, Greqi, Rumani, Bullgari, dhe pak në Itali, Francë, Gjermani, etj. Kjo tendencë çon jo vetëm në shtimin e të ardhurave për grumbulluesit dhe eksportuesit, por nga ana tjetër është një stimul i mirë dhe krijon mundësi për gjenerimin e më shumë të ardhurave për fermerët. Ajo ndikon ndjeshëm në rritjen e prodhimit të brendshëm bruto, në rritjen e nivelit të punësimit në sektor, në shtimin e sipërfaqes bujqësore dhe në përdorimin në mënyrë racionale të saj.

Në mënyrë të përmbledhur mund të themi se deri tani operojnë 117 grumbullues/përpunues dhe eksportues të perimeve, frutave dhe bimëve mjekësore në të gjithë vendin. Nga këta sot 52 pika kryejnë eksport të prodhimeve bujqësore në Kosovë, Mali i Zi dhe Maqedonia, duke u shtrirë edhe në Serbi, Greqi, Rumani, Bullgari, Bosnje, Kroaci, por edhe në Suedi, Itali, Francë, Gjermani, Zvicër, Austri dhe SHBA.

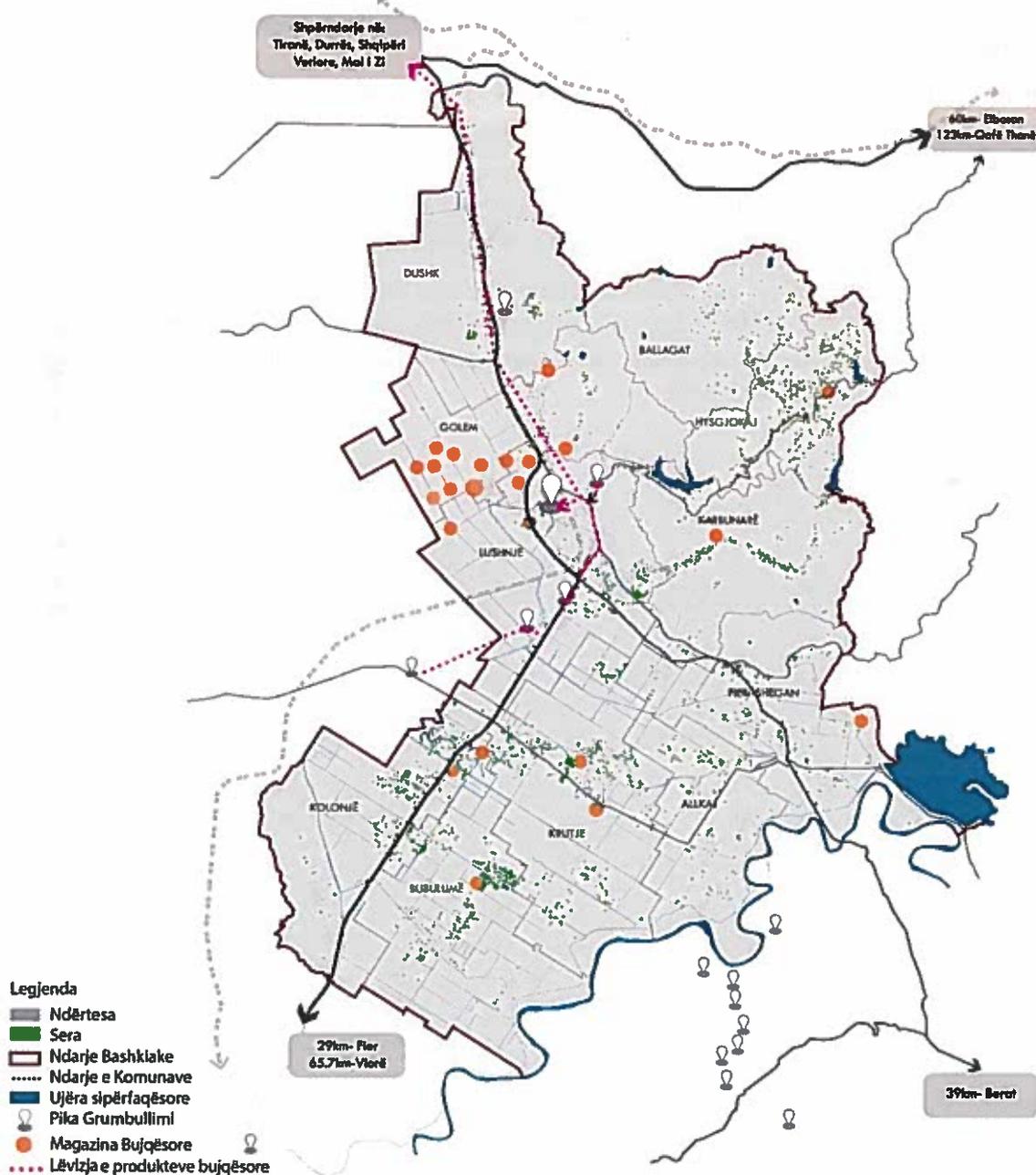
Lushnja duket se zë vendin e parë në këtë drejtim duke regjistruar kështu 13 pika grumbullimi dhe eksporti të perimeve dhe frutave, me një kapacitet grumbullues 5100 m³ dhe kapacitet dhoma frigoriferike deri në 7500 ton, duke garantuar në këtë mënyrë grumbullimin e mbi 56000 ton prodhime nga fushat e fermave⁷⁹.

Në Bashkinë Lushnje ushtrojnë aktivitetin prodhues 2610 sera diellore me një sipërfaqe prej 363 ha, duke regjistruar kështu numrin më të madh të serave në vend në rang bashkie. Aktiviteti prodhues i tyre lidhet kryesisht me kultivimin e domateve dhe perimeve dhe një pjesë e madhe me kultivimin e luleshtrydheve, të cilat për nga pikëpamja e eksportit kanë dhe kërkesën më të lartë.

I një rëndësie të lartë është dhe sektori i pemëtarisë, kryesisht në zonën kodrinore në verilindje të Lushnjës ku sipërfaqet e ullishtave, vreshtave, dhe pemëve frutorë përbëjnë një potencial të çmuar për zhvillimin e bujqësisë në bashki.

Sa i përket, prodhimit blegtoral, njësitë administrative të Kolonjës, Krutjes dhe Bubullimës, kryesojnë me shifrat më të larta të prodhimit të qumështit (nga 80000 kv deri në 120000 kv); mishit (nga 7000 kv deri në 11830) dhe vezëve. Nuk mund të lejmë pa përmendur se në Bashkinë Lushnje operojnë një numër i konsiderueshëm baxhosh, si dhe dy prej kompanive më të mëdha të qumështit dhe prodhimeve blegtorale si Lufra, Delta etj

Figura 30: Shpërndarja e serave dhe pikave të grumbullimit në territor, Bashkia Lushnje

Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN, 2015

1.3.3. Ekonomitë Urbane dhe Agrare

Nga pikëpamja e politikëbërjes, zhvillimi ekonomik mund të përkufizohet si përpjekje të cilat synojnë të përmirësojnë mirëqenien ekonomike dhe cilësinë e jetës për qytetarët duke krijuar dhe/ose mundësuar vende të reja pune dhe rritjen e të ardhurave të përgjithshme

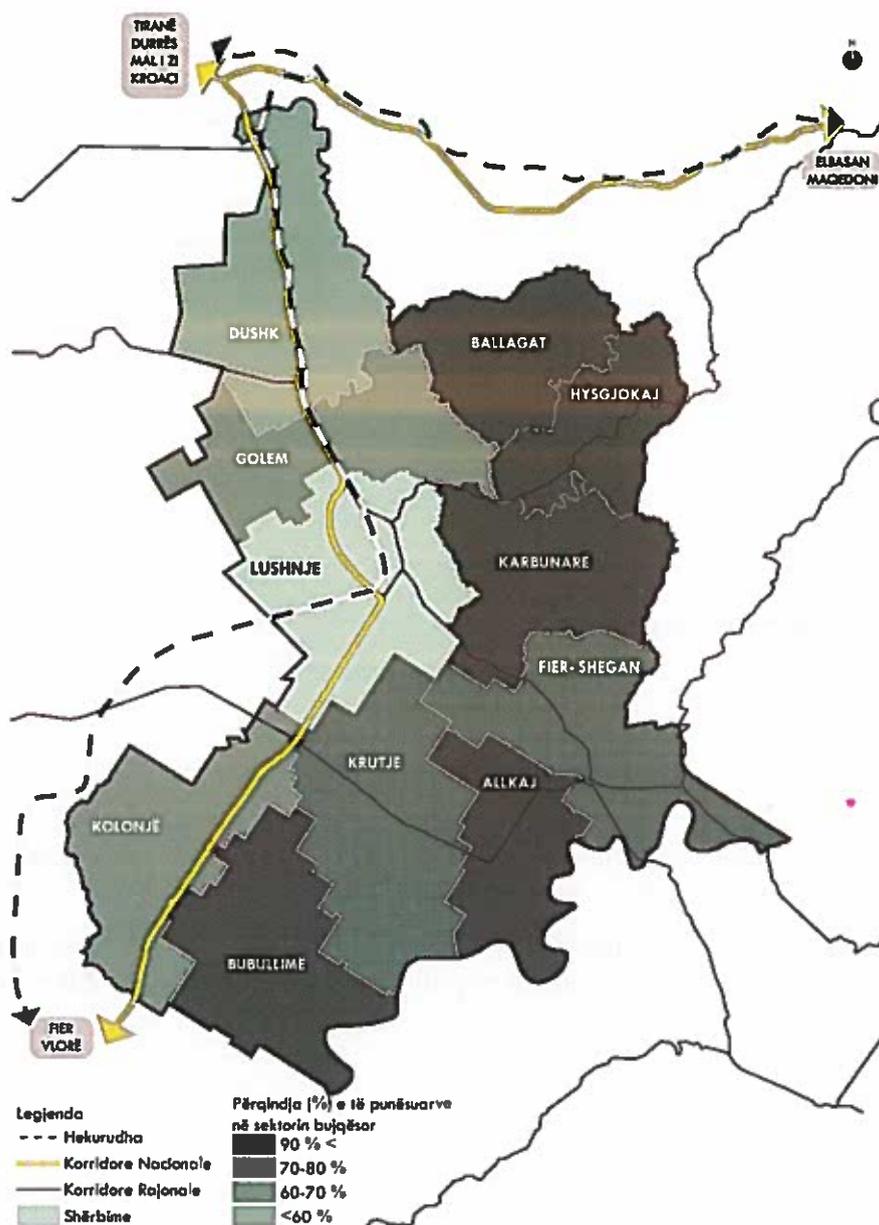
Me **zhvillim ekonomik rural**, qartësisht do të *kuptojmë të gjitha ato njësi territoriale, rajone, me përparësi ekonomitë agrare⁸⁰, të prodhimit dhe përpunimit, ku me rural kuptohet çdo njësi jo-urbane*. Ndryshe nga kjo, **ekonomitë urbane**, janë ato *ekonomi të orientuara kryesisht nga ofrimi i shërbimeve, administratës dhe shërbimeve tregtare*.

Analizat e zhvillimit ekonomik dhe rural fokusohen në vlerësimin e karakteristikave, të cilat mundësojnë dhe formësojnë ekonomitë aglomeruese dhe efektet përkatëse të tyre në qeverisjen rajonale dhe vendore.

Për evidentimin e ekonomive aglomeruese dhe rurale janë përdorur analiza ekonometrike, të cilat i referohen dy treguesve të rëndësishëm: *densitetit të të punësimit⁸¹* dhe *produktivitetit⁸²*.

Mbështetur në këto dy të dhëna, siç mund të shihet dhe nga hartëzimi i gjetjeve si në figurën 30, Bashkia Lushnje është e orientuar drejt ekonomisë agrare, ku përjashtim bën vetëm qyteti i Lushnjës, me përqendrimin më të madh të të punësuarve në sektorin e shërbimeve, duke e cilësuar këtë njësi si njësi aglomeruese.

Figura 31: Klasifikimi i ekonomive në Bashkinë Lushnje

Burimi : Co-PLAN dhe PLGP, 2015

Rrethi Lushnje			
	Bimët e arave	Pemët frutore	Blegtoria

Përparësi kryesore	Grurë, misër, fasule, perime, bostan, perime në serra, foragjere, patate	Ullishtaria, pjeshkë	Gjedhë/lopë, Derra
Përparësi mesatare		Vreshtari, agrume	Bletët
Jo përparësi	Duhan, bimë medicinale etj.	Mollë, arrorë, kumbulla, qershi	Të leshta, të dhirta

1.4. Situata Social Ekonomike

1.4.1. Demografia

Nga këndvështrimi strukturor demografik në bashkinë Lushnjë, banojnë rreth 27% e popullatës së qarkut Fier, ndërkohë që pjesa tjetër e popullatës rreth 73% është e shpërndare në bashkitë e tjera, Fier, Divjake, Roskovec, Patos, Mallakastër.

Popullata rezidente e Bashkisë Lushnjë, si rrjedhojë e ndarjes së re administrative është me shumë së dyfishuar duke shënuar një numër popullsie stok në fillim të vitit 2015, në rreth 85 mijë banorë rezidentë⁸³.

Tabela 10: Popullsia e Bashkisë Lushnje 2011 – 2015

	Viti 2011	Viti 2015
BASHKIA LUSHNJË	87,577	84,921
Lushnjë	32,562	31,574
Dushk	8,241	7,991
Ballgat	2,576	2,498
Hysgjokaj	2,725	2,642
Golem	5,489	5,322
Karbunare	4,389	4,256
Fier Shegan	7,352	7,129
Krutje	7,918	7,678
Allkaj	4,521	4,384
Kolonjë	5,996	5,814

Bubullime	5,808	5,632
QARKU FIER	324,864	315,012

Burimi : Instat 2011 dhe llogaritje të autorëve

Popullsia rezidente e kësaj bashkie me rreth 37% është e vendosur në qytetin e Lushnjës dhe pjesa tjetër e saj është e shpërndare në 10 ish komunat. Nga këto ish komuna, 3 prej tyre, Dushk, Krutje dhe Fier Shegan, kanë secila rreth 9% te popullatës së bashkisë ndërkohë që shpërndarja e popullsisë në pjesën e mbetur të ish komunave është afërsisht e njëjtë rreth (5-7%).

Popullsia e bashkisë Lushnjë, krahasuar me vitin 2011, ka pësuar rënie me rreth 2700 banorë, ose me 3% me pak, rënie e cila si dukuri tashmë është e pranishme në pothuaj të gjitha njësitë vendore të vendit (përfshirë këtu qarkun Tiranë dhe Durrës) pas viteve ‘90.

Nga këndvështrimi i raportit gjinor, Lushnja ruan një diferencë të konsiderueshme për sa i përket ndarjes së popullsisë sipas gjinisë në meshkuj e femra. Rrjedhimisht, mbështetur dhe në të dhënat e popullsisë për dy vitet 2011-2015, treguesi demografik i raportit gjinor (meshkuj /femra*100) tregon së për vitin 2015 raporti gjinor është rritur në favor të popullatës së meshkujve, krahasuar me situatën e raportit gjinor për vitin 2011, (104 meshkuj për çdo 100 femra për vitin 2015).

Aktualisht, për vitin 2015, struktura urban/rurale e qarkut vlerësohet në raportin 41% me 59%, ndërsa në **Bashkinë Lushnjë** ky raport vlerësohet në masën 37%:63%. Duke pasur parasysh se vendi që prej vitit 2008 ka një strukturë urban/rurale në favor të zonave urbane dhe për vitin 2015, rreth 57% e popullatës kombëtare klasifikohet si popullatë urbane.

Një tjetër tregues i rëndësishëm demografik është struktura moshore e popullatës. Nga kjo analizë, si dhe evidentimi i moshës mesatare relativisht të re të saj, tregojnë se aktualisht popullsia e Bashkisë Lushnje vazhdon të jetë një popullsi e re sikundër edhe popullsia e Shqipërisë në tërësi.

Për vitin 2015 struktura moshore e popullatës së Lushnjës tregon se 69% e saj i takon grupmoshës (15-64 vjeç) dhe 19% grupmoshës (0-14 vjeç). të dhëna këto shumë optimiste dhe që evidentojnë se kjo bashki ka një potencial të lartë të popullsisë në moshë pune ekonomikisht aktive.

Nëpërmjet të dhënave të mësipërme, mundësohet gjithashtu edhe llogaritja e treguesve të varësisë⁸⁴, tabela 11. Mbështetur në këta tregues konstatohet se treguesi i varësisë totale, për bashkinë Lushnje shënon vlerën 45 (pra 45 banorë të moshës joaktive (0-14 vjeç dhe +65 vjeç) “përballohen” nga 100 banorë të moshës aktive për punë (15-64 vjeç), ndërkohë që vlera e këtij treguesi në nivel kombëtar është 47.

Tabela 11: Koeficientet e varësisë, Bashkia Lushnje

Koeficientet e varësisë, qarku, bashkia, komunat 2011	KOEFIICIENTET E VARËSISË 2011-2015		
	Varësia totale	Varësia e te rinjve	Varësia e te moshuarve
BASHKIA LUSHNJË	45	27	17
QARKU FIER	47	29	18

Burimi: Censusi 2011 INSTAT, dhe llogaritje të autorit

Ndërkohë që koeficienti varësisë totale flet për ekzistencën e “dividendit demografik”, analiza e treguesve të tjerë të varësisë tregojnë një rritje e konsiderueshme në numrin e personave të moshuar 65 vjeç e lart, (nga 9% në 17%) dhe një rënie e grup-moshave të reja, (nga 60% në 35%) duke demonstruar qartazi për shfaqjen e “shenjave” në hyrjen në një fazë të re demografike të popullsisë, atë të “plakjes”. Rritja e grupmohës (+65), shoqërohet dhe me nevojën e rritjes së investimeve për të lehtësuar e përmirësuar aspektin socio-ekonomik të kësaj kategorie të popullsisë.

Parashikime për popullsinë

Parashikimet për popullsinë ofrojnë informacion në lidhje me numrin e ardhshëm, strukturën demografike dhe shpërndarjen territoriale të banorëve sipas hipotezave më të mundshme të prirjeve në sjelljen demografike. Për efekt planifikimi (demografik, financiar-buxhetor,) rekomandohet përdorimi i të dhënave që rezultojnë nga skenari i rritjes së mesme të popullsisë.

Tabela 12: Parashikimi për popullsinë për Lushnjën 2011 - 2031

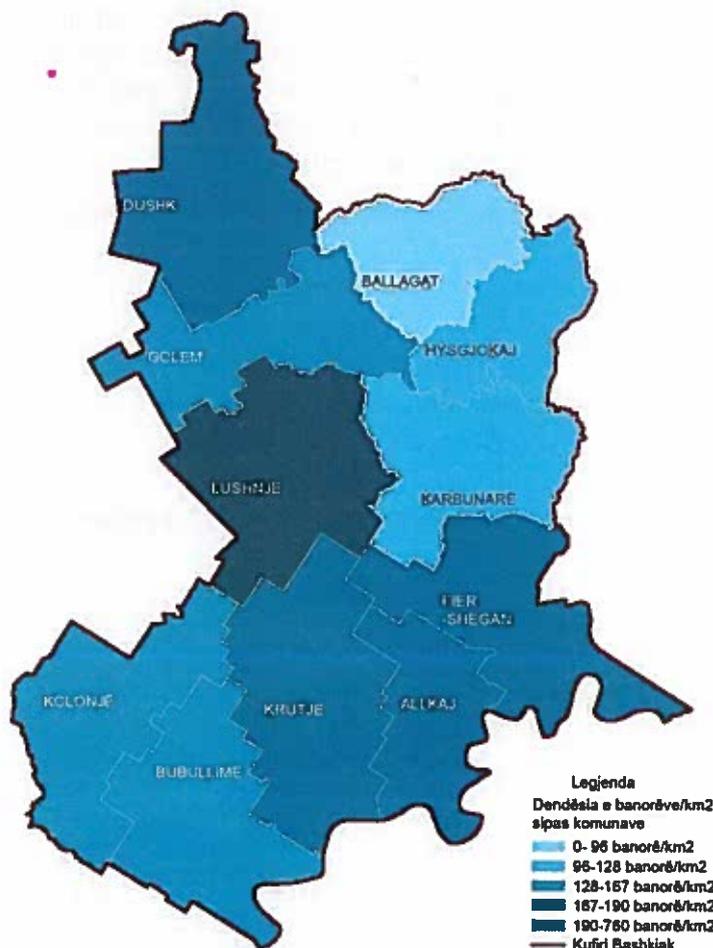
Popullsia, qarku, bashkia, ish komunat, 2011-2031	2011	2015	2016	2021	2026	2031
BASHKIA LUSHNJË	87,577	84,921	83,049	79,047	75,232	71,609
Lushnjë	32,562	31,574	30,878	29,390	27,972	26,625
Dushk	8,241	7,991	7,815	7,438	7,079	6,738
Ballgat	2,576	2,498	2,443	2,325	2,213	2,107
Hysgjokaj	2,725	2,642	2,584	2,460	2,341	2,228
Golem	5,489	5,322	5,205	4,954	4,715	4,488
Karbunarë	4,389	4,256	4,162	3,962	3,771	3,589
Fier Shegan	7,352	7,129	6,972	6,636	6,316	6,011
Krutje	7,918	7,678	7,509	7,147	6,802	6,475
Allkaj	4,521	4,384	4,288	4,081	3,884	3,697
Kolonjë	5,996	5,814	5,686	5,412	5,151	4,903
Bubullime	5,808	5,632	5,508	5,242	4,989	4,749
QARKU FIER	324,864	315,012	308,070	293,223	279,070	265,633

Burimi : Të dhënat për qarkun INSTAT 2011 dhe llogaritje të autorit

Sipas këtyre të dhënave vlerësohet se popullsia e Bashkisë Lushnjë, sikundër edhe ajo e qarkut, do të pësojë një rënie të konsiderueshme, e cila si mesatare vjetore (periudha 2015-2031) llogaritet të jetë rreth 1%, ndërkohë që rënia e popullsisë e krahasuar me vitin 2015 vlerësohet të jetë në rreth 15%. Parashikimi në rënie i numrit të popullsisë rezidente gjatë periudhës 2015-2031 është i pranishëm në të gjitha njësitë administrative të bashkisë duke ruajtur të njëjtin ritëm mesatar rënieje sikundër edhe qyteti i Lushnjës.

Një nga faktorët që mendohet se do të vazhdojë të ndikojë në përcaktimin e stokut të numrit të popullsisë rezidente edhe në vitet e ardhshme është migrimi, vazhdueshmëria e të cilit për periudhën 2011-2031 argumentohet me perspektivën e një largimi të vazhdueshëm të të rinjve nga sektori bujqësor.

Figura 32: Shpërndarja e densitetit, Bashkia Lushnje

Përfundime

Popullsia e bashkisë së Lushnjës në 1 janar 2015 regjistroi një popullsi rezidente prej 85 mijë banorë, nga të cilët 43 mijë meshkuj dhe 41 mijë femra, ose me një koeficient të raportit gjinor prej (104). Rreth 37% e popullsisë së bashkisë, klasifikohet si popullsi urbane dhe diferenca prej 67% si popullsi rurale. Sipas strukturës moshore rreth 69% e kësaj popullate i përket grupmoshës (15-64) vjeç dhe 19% e saj grupmoshës (0-14) vjeç, tregues këta shumë optimistë lidhur me potencialin e lartë të popullsisë ekonomisht aktive, përfshirja e të cilëve në tregun e punës do të ndikojë në rritjen dhe përmirësimin e performancës ekonomike të zonës dhe mirëqenien e popullatës. Struktura aktuale demografike e popullsisë rezidente si dhe moshja e saj mesatare relativisht e re (38 vjeç, kur moshja mesatare në nivel kombëtar është 37 vjeç) tregojnë se popullsia e bashkisë është akoma një popullsi e re.

Gjithsesi, procesi i vazhdueshëm i emigrimit, ritmet e larta të migrimit të brendshëm si dhe rënia e lindshmërisë e vdekshmërisë kanë ndikuar jo vetëm në rënien e numrit të popullsisë por edhe në ndryshimin drastik të strukturës së saj demografike.

Sipas parashikimeve për popullsinë, skenari i rritjes së mesme, popullsia e qarkut/bashkisë do të pësojë rënie, me një ritëm mesatar vjetor rreth 1% dhe si faktor kryesor mendohet të jetë migracioni i brendshëm

Popullsia rezidente e Bashkisë Lushnjë deri në vitin 2021 do të ketë një tregues të ulët të varësisë totale duke ruajtur të ashtuquajturin “divident demografik”. Për të përfituar nga ky “divident demografik” kërkohen politika të bashkërenduara në nivel qendror e vendor për të mundësuar arsimimin, trajnimin dhe përfshirjen në tregun e punës të kësaj kategorie të popullatës, me qëllim rritjen dhe përmirësimin në vazhdimësi të mirëqenies së saj.

1.4.2. Mirëqenia social ekonomike

Punësimi

Ekonomia e Bashkisë së Lushnjës është e orientuar kryesisht drejt bujqësisë dhe industrisë së lehtë të përpunimit të produkteve bujqësore dhe, si rrjedhojë, këta janë dhe sektorët kryesorë të punësimit në këtë njësi. Megjithatë, pavarësisht përqindjes më të madhe të popullatës së punësuar në sektorin bujqësor, flasim këtu për numrin më të madh të ish-komunave, vetë qyteti i Lushnjës është i orientuar më tepër drejt ofrimit të shërbimeve dhe tregtisë.

Tabela e mëposhtme tregon përqindjen e të punësuarve në sektorët kryesorë të ekonomisë sipas të dhënave të INSTAT 2011.

Tabela 13: Përqindja e të punësuarve në sektorët kryesorë të ekonomisë

Rrethi	Njësia Administrative	Aktiviteti ekonomik					
		Bujqësi, pyje dhe peshkim	Tregti me shumicë dhe pakicë	Ndërtim	Industri	Shërbime	Papërcaktuar
	Shqipëria	26.1	13.0	8.4	12.0	36.8	3.8
Lushnjë	ALLKAJ	88.4	2.2	1.9	1.1	6.0	0.3
	BALLAGAT	84.0	2.7	3.4	0.8	7.8	1.3
	BUBULLIMË	83.1	3.0	2.5	2.8	7.7	0.8
	DUSHK	59.6	6.1	11.4	4.4	14.7	3.8
	FIERSHEGA	81.9	2.6	2.5	1.3	6.9	4.8

N						
GOLEM	63.2	8.4	7.9	4.1	14.7	1.7
HYSGJOKA J	90.9	1.5	0.8	0.9	5.0	0.9
KARBUNA RË	85.5	1.4	2.5	1.0	6.2	3.4
KOLONJË	60.9	8.0	4.7	6.1	18.2	2.2
KRUTJE	80.2	4.0	2.5	2.4	8.8	2.2
LUSHNJE	13.8	20.5	7.0	10.8	45.4	2.5

Burimi: Instat 2011

Megjithëse shkalla e papunësisë në Bashkinë Lushnje me një vlerë prej 18,3% nuk është e lartë krahasuar me 23,9 % në qarkun e Fierit dhe 29,3 në shkallë kombëtare, të dhënat që vijnë nga Zyrat e Punës tregojnë se vetëm në qytetin e Lushnjës janë regjistruar 6580 punëkërkues të papunë. Në tabelën më poshtë paraqiten nivelet e papunësisë sipas kategorisë meshkuj dhe femra, dhe shkallës së papunësisë tek të rinjtë:

Tabela 14: Papunësia sipas gjinisë, Bashkia Lushnje

	Bashkia Lushnje	Qarku Fier	Niveli kombëtar
Papunësia Femra	21.6 %	27.1 %	31.4
Papunësia Meshkuj	16.4 %	22.1 %	27.9 %
Papunësia e të Rinjve	36.9 %	46.4 %	52.9 %

Burimi: Instat, 2012

Krahasuar me Qarkun e Fierit dhe nivelin kombëtar, Bashkia e Lushnjës paraqitet disi më avantazhuere në çështje të papunësisë, por kjo mbetet ende një sfidë e madhe për bashkinë në uljen e nivelit të papunësisë.

- **Niveli i punësimit sipas gjinisë dhe grupmoshës**

Popullsia e Bashkisë Lushnje, nga këndvështrimi i raportit gjinor, ruan një diferencë të konsiderueshme për sa i përket ndarjes së popullsisë sipas gjinisë femra, meshkujsh. Nëse do t'i referohemi analizave demografike do të vihet re se në përlllogaritjet që janë bërë për vitin 2015, raporti gjinor është rritur në favor të popullatës së meshkujve, krahasuar kjo me situatën e raportit gjinor për vitin 2011.

Në sektorin e punësimit vihet re se është popullata e meshkujve më e avantazhuara, duke shënuar nivelin më të lartë të punësimit krahasuar me atë të femrave.

Megjithatë, shkalla e punësimit për femra në Bashkinë Lushnje shënon një nivel prej 33,9 %, shifër kjo më e lartë krahasuar me Qarkun e Fierit 26,2 % dhe shkallës kombëtare të punësimit të femrave 25,5 %.

Nëse do t'i referohemi gjetjeve të mësipërme, mbi strukturën moshore në Bashkinë e Lushnjës, do të vërejmë se 69% e kësaj popullsie i përket grupmoshës 15-65 Vjeç, rezultate këto që dëshmojnë se kjo kategori (përjashto të rinjtë) arrin dhe nivelin më të lartë të punësimit.

- **Niveli i varfërisë**

Për matjen e nivelit të varfërisë mund të përdoren tre tregues: përqindja e varfërisë, hendeku dhe ashpërsia. Në rastin e qarkut të Fierit ku bën pjesë rrethi i Lushnjës, përqindja e varfërisë në vitin 2012 është 17,1%. Hendeku i varfërisë, i cili tregon diferencën nga linja e varfërisë në 2012 ishte 3.4% e cila dëshmon se në mënyrë që të varfrit të arrijnë linjën e varfërisë do duhej të shumëfishonin të ardhurat me 3,4 herë më shumë. Së fundi, ashpërsia, e cila tregon nivelin e pabarazisë mes të varfërve dhe popullsisë mbi nivelin e varfërisë, për qarkun e Fierit është 1%.

Tabela 15: Niveli i varfërisë, qarku Fier

	% Varfërisë	Hendeku	Ashpërsia
Qarku Fier	17.1 %	3.4 %	1 %

Burimi: Instat 2011

Në Bashkinë Lushnje banojnë 203 familje në ndihmë ekonomike⁸⁵. Përqendrimi më i madh i tyre është në qytetin e Lushnjës, me rreth 41% ose 83 familje, në njësinë administrative Golem me 77 familje dhe në njësinë administrative Dushk me 23 familje.

Arsimi

- **Niveli i arsimit**

Niveli i arsimit në Bashkinë Lushnje, duke iu referuar të dhënave të INSTAT 2011, mbetet një problem kyç dhe që kërkon zgjidhje të menjëhershme. Në bashkinë Lushnje, vitet mesatare të arsimit janë 9,8 klasë krahasuar me nivelin kombëtar 10,2 vite shkollë. Kjo normë tregon se pjesa dërrmuese e popullsisë ka arritur të mbarojë vetëm arsimin 8-9 vjeçar, më pak atë të mesëm dhe fare pak atë universitar. Këto të dhëna, nga ana tjetër, tregojnë se popullsia që përbën forcën e punës në këtë bashki është relativisht më pak e kualifikuar se ajo që ofrohet në bashkitë e tjera dhe, për pasojë, rrezikon të vështirësojë konkurrencën në tregun e punësimit. Popullsia në moshë punë, kryesisht në zonat me karakter rural, shfaqet akoma më disavantazhuese ndaj konkurrencës në nivel bashkie, për shkak të mungesës së kualifikimeve të duhura (kryesisht në sektorin bujqësor).

Tabela më poshtë tregon shpërndarjen e popullsisë sipas nivelit arsimor për Bashkinë Lushnje, duke e krahasuar atë me dy variablet e qarkut dhe nivelit kombëtar:

Tabela 16: Shpërndarja e popullsisë sipas nivelit arsimor

	Bashkia Lushnje	Qarku Fier	Niveli Kombëtar
Arsimi 8 – 9 Vjeçar	56.7%	57.7%	52.1%
Arsimi i mesëm dhe profesional	31.3%	30%	31.4%
Arsim i Lartë	7.8%	7.4%	11.8%
Shkalla e Analfabetizmit	2.9	3.18	2.8

Vitet mesatare të shkollimit	9.8 vite shkollimi	9.7 vite shkollimi	10.2 vite shkollimi
------------------------------	--------------------	--------------------	---------------------

Burimi: Instat 2012

Shqetësuese për Bashkinë e Lushnjës është shkalla e analfabetizmit, e cila është pak më e lartë se mesatarja e vendit. Megjithatë, kategoria e popullsisë me shkallë të lartë analfabetizmi i përket kryesisht grupmoshës mbi 65 vjeç.

Nga ana tjetër, një shtysë e fortë duhet t'i jepet dhe *arsimit të lartë dhe atij profesional*, jo vetëm sepse ai paraqet norma më të ulëta se mesatarja e vendit, por sepse Bashkia Lushnje ka potencialin e hapjes së shkollave profesionale, të orientuara drejt bujqësisë, agro-turizmit, etj. Sikurse dhe për faktin se Lushnja ka qenë një nga promotorët më të mëdhenj në vend të kërkimit shkencor bujqësor.

Numri i madh i të rinjve dhe kërkesa e lartë për punësim janë dy faktorë që duhet të nxisin dhe të favorizojnë hapjen e shkollave të reja në mbështetje të bujqësisë dhe agro-turizmit.

Në mbështetje të sa u tha më sipër, tabela e mëposhtme tregon nivelin e punësimit sipas nivelit arsimor për Bashkinë Lushnje:

Tabela 17: Norma e punësimit sipas nivelit arsimor, Bashkia Lushnje

	Bashkia Lushnje	Qarku Fier	Niveli Kombëtar
Arsim 8-9 Vjeçar	52.4%	48.8%	38.1%
Arsim I mesëm dhe profesional	35.1%	36.9%	38%
Arsim I Lartë	18.8%	13.1%	23%

Burimi: Instat 2012

• Shpërndarja e institucioneve arsimore në territorin e Bashkisë Lushnje

Figura 33: Shpërndarja e institucioneve arsimore

Aktualisht në Bashkinë Lushnje, ushtrojnë veprimtarinë 33 kopshte fëmijësh, 55 shkolla 9-vjeçare dhe 14 shkolla të mesme. Përqendrimin më të madh të institucioneve arsimore e mban qyteti i Lushnjës (18 institucione), për shkak dhe të përqendrimit më të madh të popullsisë, duke vijuar me njësitë administrative të Fier-Sheganit (16 institucione), Kolonjë (14 institucione) dhe Krutje (10 institucione).

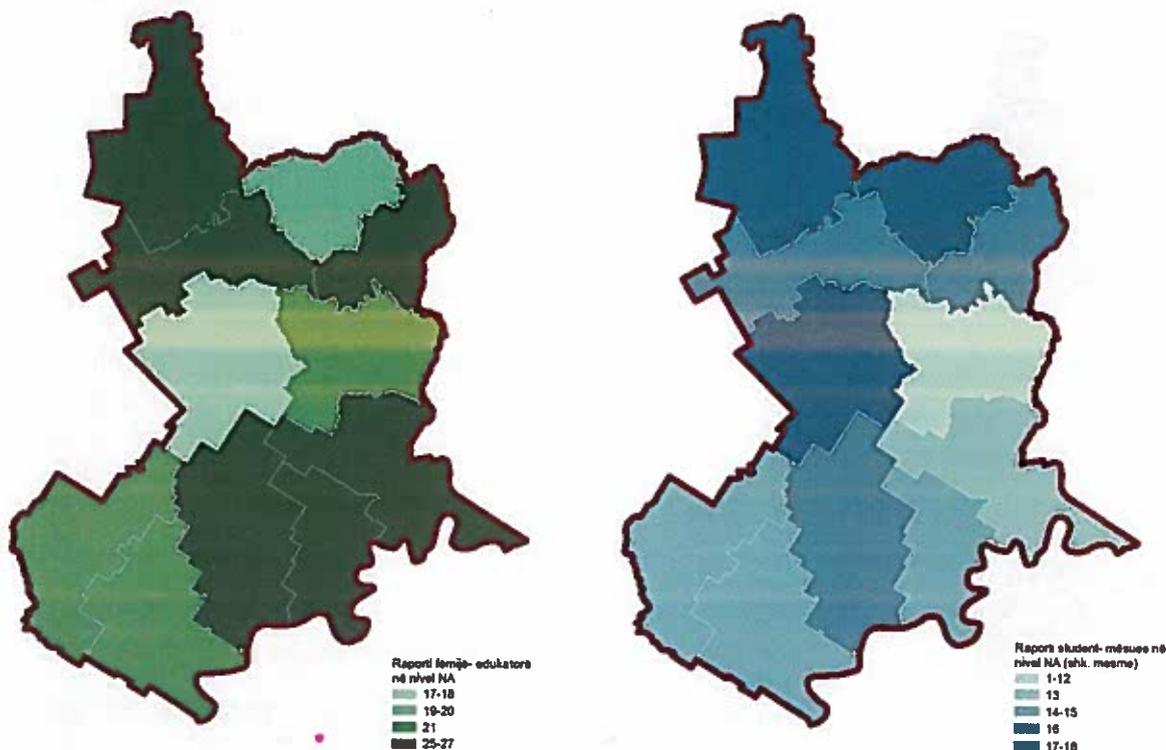
Shpesh, për mungesë të infrastrukturës fizike, kopshtet dhe shkollat fillore ushtrojnë funksionin e tyre në të njëjtën ndërtesë, duke rezultuar në numër të pamjaftueshëm klasash, dhe mungesë së përmbushjes së standardeve të caktuara për secilin institucion.

Duke ju referuar leximit të hartës së mësipërme, duhet të themi se thuajse në të gjitha njësitë administrative të bashkisë Lushnje kemi mungesë të institucioneve të kopshteve, në të njëjtën kohë që mbulimi me shkolla 9-vjeçare dhe të mesme paraqitet mjaft i mirë. Shumë zona të banuara, kryesisht ato rurale mbeten jashtë zonës së shërbimit sa i përket kopshteve. Si rezultat edhe i gjendjes jo të mirë fizike të të gjitha institucioneve, e cila shoqërohet me mungesë të ambienteve sportive dhe të argëtimit, mungesë të laboratorëve apo sallave të informatikës, mungesë e sistemit të ngrohjes, etj., përkthehen në nevojë për më tepër mirëmbajtje deri në nevojë për rikonstruksion apo ndërtim të plotë të tyre.

Imi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN

Raporti fëmijë/edukatorë rezulton të jetë më i lartë se mesatarja kombëtare prej 18.25⁸⁶, ku në Bashkinë Lushnje një edukator kujdeset për mesatarisht 17 fëmijë⁸⁷. Mesatarja e Bashkimit Evropian (BE) e raportit nxënës/mësues për shkollat fillore është afërsisht 13.4, kurse për shkollat e mesme⁸⁸ është 11.8. Në Shqipëri, ky raport në rang kombëtar është afërsisht 19 për shkollat 9-vjeçare dhe 15 për shkollat e mesme. Nga të dhënat e marra nga Bashkia Lushnje në përputhje dhe me Ministrinë e Arsimit, pothuajse në të gjitha shkollat 9-vjeçare të bashkisë ka një raport nxënës/mësues mbi 11.5 nxënës (mesatarisht 1 mësues për 13.3 nxënës) të ngjashëm me standardet evropiane dhe përgjithësisht më mirë se mesatarja kombëtare (Tabela 2). Megjithatë, në disa njësi administrative si Krutje, Hysgjokaj dhe Lushnje, numri i mësuesve për nxënës është shumë herë më i vogël, gjë që mund të ketë implikimet e veta në uljen e cilësisë së këtij shërbimi. Për sa i përket shkollave të mesme, bashkia Lushnje ka një raport mesatar prej 13.6⁸⁹. Njësitë më problematike shfaqen njësitë administrative të Hysgjokaj, Fier-Sheganit, Lushnjës dhe Krutjes.

Figura 34: Raporti nxënës - mësues, Bashkia Lushnje

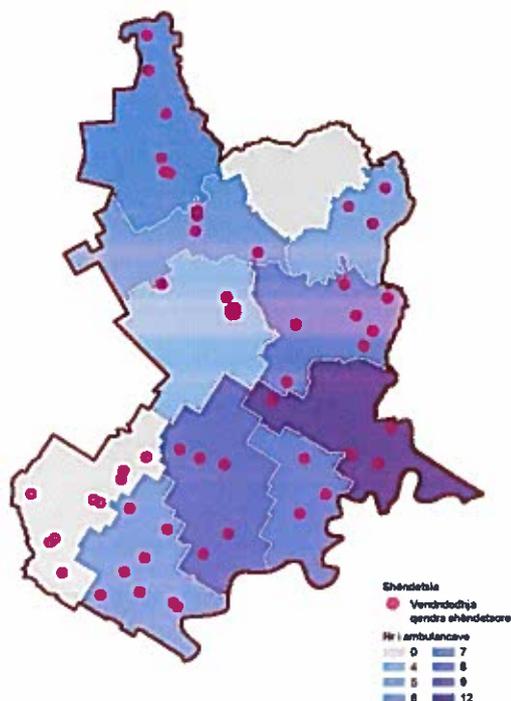
Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN

Shëndetësia

Spektori i shërbimit shëndetësor në Bashkinë e Lushnjës mbulohet nga një spital rajonal, i cili ndodhet në qytetin e Lushnjës, 25 ambulanca, 26 qendra shëndetësore dhe 2 maternitete.

Shqipëria është një nga vendet e Ballkanit me numrin më të vogël të stafit mjekësor, me 1.14 mjekë për 1000 banorë (OBSH, 2014) ose 1 mjek për banorë⁹⁰. 887 banorë, kur mesatarja në BE është 3.4 mjekë për 1000 banorë ose 1 mjek për 295 banorë⁹¹.

Figura 35: Shpërndarja e institucioneve shëndetësore

Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN
njësia administrative.

Sa i përket aksesit që banorët e Bashkisë Lushnje kanë ndaj qendrave shëndetësore, vlerat e tij shprehen disi pesimiste, mbështetur dhe në analizën në nivel qarku e kryer nga INSTAT dhe Ministria e Shëndetësisë. Sipas këtyre të dhënave, një qytetari të këtij qarku i duhen mesatarisht 23 minuta për të shkuar në një nga qendrat shëndetësore (nga vlerat më të larta në vend) ndërkohë që në qarkun e Beratit dhe Elbasanit këto vlera luhaten në 13-15 minuta.

1.5. Përdorimi i tokës dhe infrastrukturës

1.5.1. Përdorimi i tokës

Analiza e përdorimit ekzistues të tokës u përgatit nga grupi i punës, pas procesit të dixhitalizimit, duke u mbështetur në ortofoto, vizita në terren dhe ekspertiza e punonjësve dhe njohësve të territorit të bashkisë Lushnje. Në territorin e Bashkisë Lushnje evidentohen 15 kategori bazë të përdorimit të tokës, sikurse ndahen dhe në rregulloren e planifikimit⁹⁶.

Në të gjithë bashkinë, prirjet e lindshmërisë dhe vdekshmërisë vijnë duke u ulur, gjë që sugjeron të fillohet planifikimi për një popullsi në plakje.⁹² Krahasuar me vendet e rajonit, Shqipëria renditet si vendi i parafundit me tregues për vdekshmërinë foshnjore më negative në Ballkan, me 7.9 foshnja të vdekura/1000 lindje⁹³ krahasuar me mesataren e BE-së, e cila është 3.7/1000 lindje⁹⁴. Për qytetin e Lushnjës ky tregues është 42 vdekje foshnjore për 3894 lindje ose 10.8 vdekje për 1000 lindje, një tregues shumë i lartë për një zonë urbane. Për zonat rurale dhe kryesisht në njësitë e tjera administrative, vdekshmëria foshnjore është zakonisht edhe më e lartë⁹⁵. Ky është një tregues i rëndësishme i kushteve shëndetësore në lidhje me kushtet e higjienës, infrastrukturës si lidhja me qendrat shëndetësore dhe nivelit të arsimit dhe informacionit të duhur për nënat shtatzënë.

- **Personat me aftësi të kufizuara**

Në Bashkinë Lushnje regjistrohet të jenë 3534 persona me aftësi të kufizuara, ku përqendrimin më të madh e ka qyteti i Lushnjës me 2221 persona,

Kategoria mbizotëruese e përdorimit të tokës është ajo Bujqësore e cila zë rreth 77 % të territorit të bashkisë, ose 289 km². Tokat bujqësore të Lushnjës karakterizohen nga cilësia e lartë e dheut dhe prodhueshmëria e lartë. Produktet më të kultivuara janë perimet dhe frutat, të cilat kultivohen kryesisht në pjesën jug perëndimore. Zona verilindore zihet kryesisht nga ullishtat dhe vreshtat. Bashkia e Lushnjës mbart edhe numrin më të madh të serave bujqësore në vend të shtrira në të gjithë territorin e bashkisë dhe kategorizohen si pjesë e përdorimit bujqësor të tokës.

Tabela 18: Shpërndarja në përqindje e sistemeve të territorit, Bashkia Lushnje

Sistemet	%
Sistemi Urban	6.63 %
Sistemi Bujqësor	77.27%
Sistemi Natyror	11.57 %
Sistemi Infrastrukturor	2.25 %
Sistemi Hidrografik	2.04%
Lushnje Total	100.00%

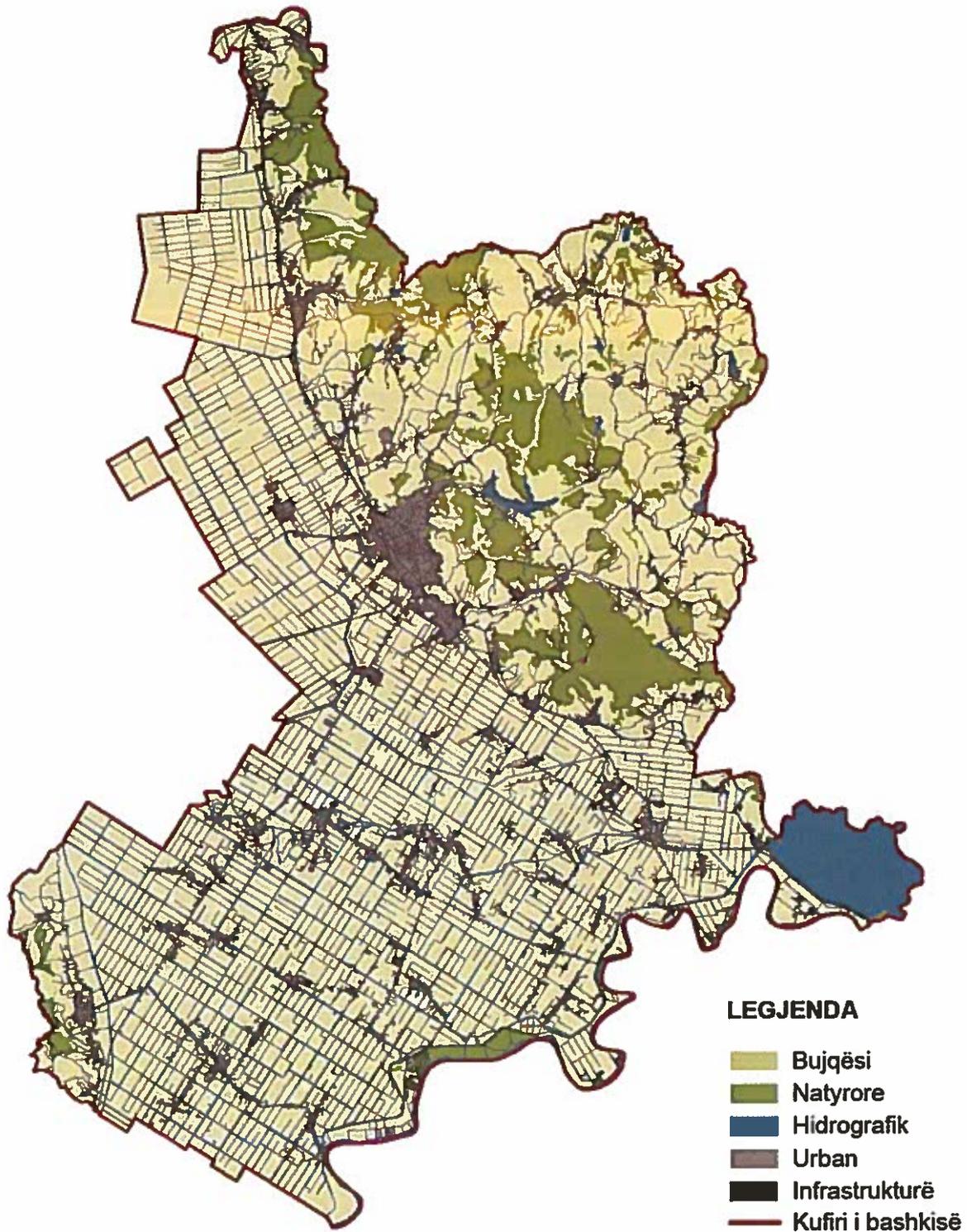
Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN

Zë i rëndësishëm në këtë analizë janë zonat natyrore me një sipërfaqe prej 43.7 km². Këto zona shtrihen përgjatë zonës kodrinore të Bashkisë Lushnje, në pjesën veriperëndimore të saj dhe karakterizohen nga zona të shkurres së dendur.

Kategoria Banim renditet e katërta për nga sipërfaqja totale që zë në territor, me vetëm rreth 22 km², përfshi këtu dhe kategoritë e përziera. Karakteristikë e zonave të banuara për Bashkinë Lushnje është shpërndarja e tyre në territor, kryesisht në zonën rurale, ku shpeshherë kanë fragmentarizuar tokën bujqësore. Gjendja duket më e konsoliduar në zonat urbane, ku dhe dendësia e banimit është më e lartë.

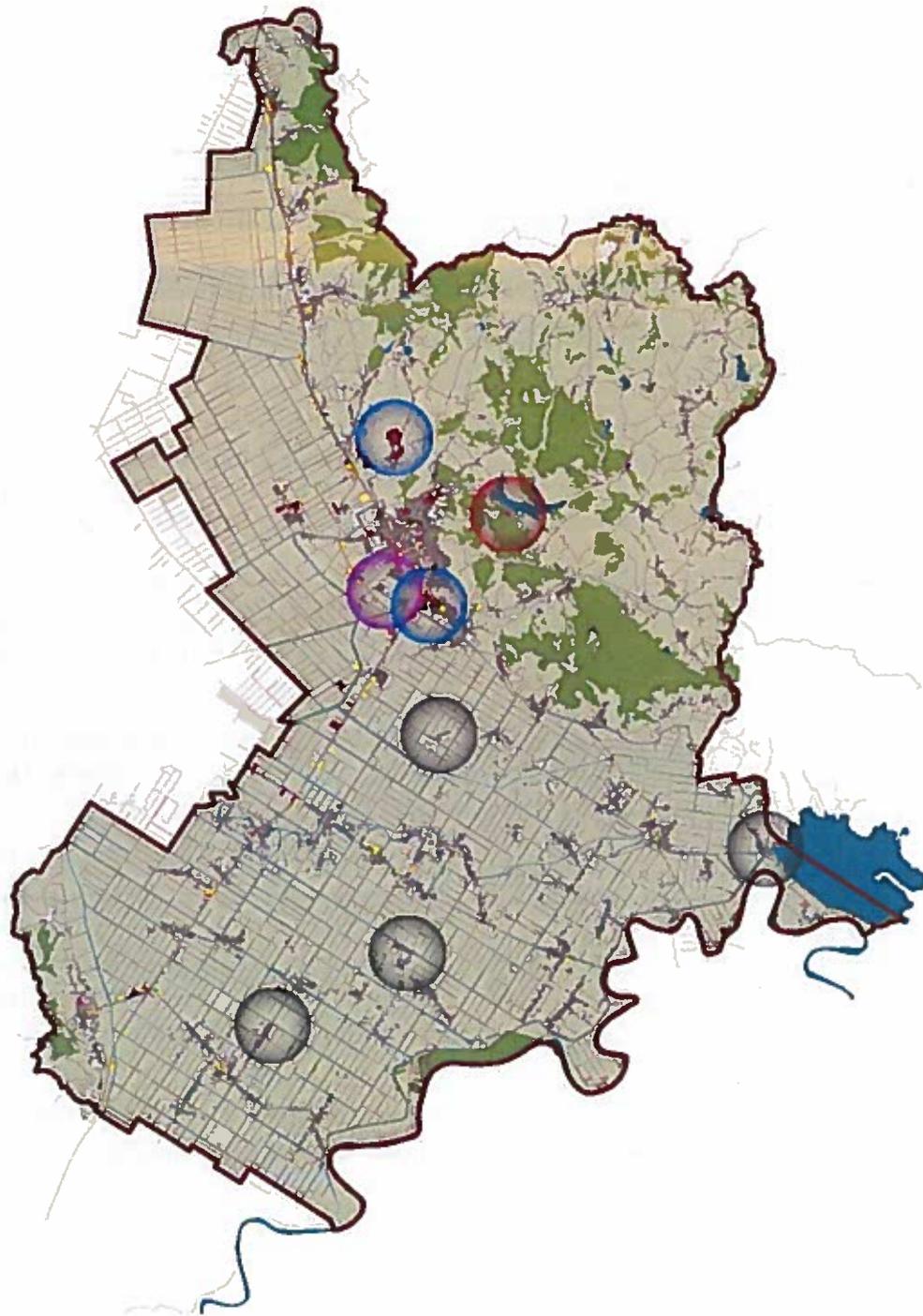
Zonat e shërbimit, argëtimit dhe institucionet gjenden përgjithësisht në qytetin e Lushnjës, në pjesën qendrore të tij, pranë arterieve kryesore të rrugëve. Objektet arsimore dhe shëndetësore janë shpërndarë thuajse në çdo zonë të banuar të bashkisë, duke ofruar në të njëjtën kohë një mbulim të mirë me këto shërbime⁹⁷.

Figura 36: Sistemet e territorit, Bashkia Lushnje

Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN

Figura 37: Mbivendosje të përdorimit të tokës

Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN

1.5.2. Ujësjellës dhe Kanalizime

Infrastruktura e shërbimeve të ujësjellës kanalizimeve përbën një element mjaft të rëndësishëm dhe bazik i cili duhet pasur parasysh gjatë vizionimit dhe hartimit të planit të zhvillimit të territorit.

Shërbimi i ujësjellës kanalizime në Bashkinë e Lushnjës, aktualisht mbulohet nga dy shoqëri aksionere: UK Lushnje Sh.a e cila ka nën administrimin e saj qytetin e Lushnjës dhe njësinë administrative Dushk, si dhe U Lushnje Fshat për njësitë administrative Fier Shegan, Allkaj, Krutje, Dushk, Kolonjë dhe Bubullimë. Nga ana tjetër njësitë administrative Karbunarë, Hysgjokaj, Ballagat dhe Golem konsiderohen si “zona të bardha” në të cilat ujësjellësi administrohet nga vetë ish-komuna.

Shërbimi i furnizimit me ujë, për qytetin e Lushnjës i cili ka dhe numrin më të madh të banorëve, mundësohet nga dy zona pusesh të ndryshme të pavarura:

- Ujëmbledhësi dhe Stacioni i Pompimit të Konjatit që ndodhet vetëm 8 km në veriperëndim të qytetit, pranë autostradës Lushnje-Rrogozhinë. Ndërtimi dhe rehabilitimi i stacionit të pompimit përfundoi në vitin 2009, dhe paraqitet në gjendje relativisht të mirë. Megjithatë, aktivitetet bujqësore duhet të vëzhgohen nga afër dhe të mbahen nën kontroll, në kuadër të ndotjes së burimeve ujore që ndodhen në atë zonë.
- Ujëmbledhësi dhe Stacioni i Pompimit të Çermës, ndodhet në një distancë 15 kilometra në veriperëndim të qytetit të Lushnjës. Megjithëse cilësia e ujit për këtë stacion raportohet të jetë e mirë, ky stacion daton pas vitit 1990, me një shkallë të lartë amortizimi, pajisje të vjetëruara dhe gjendje të mjerueshme.

Sa i përket furnizimit me ujë në zonën rurale të Bashkisë Lushnje, gjendja nuk paraqitet e mirë dhe nevoja për shtimin e kapaciteteve të rezervuarëve është emergjente. Tabela 19 paraqet një bilanc përmblidhës të kërkesës për ujë dhe rezervuare në Bashkinë Lushnje.

Në gjendje akoma më kritike është sistemi i kanalizimeve të ujërave të zeza. Në qytetin e Lushnjës ky sistem është i kombinuar me atë të ujërave atmosferikë dhe llogaritet të ketë një linjë prej 29 km. Pjesa më e madhe e rrjetit është ndërtuar në vitet 1968-1980 me shumë pak zgjerim dhe rehabilitim më pas. Ndërkohë që në zonën rurale të Bashkisë Lushnje nuk ekziston ndonjë sistem i organizuar inxhinierik i mbledhjes dhe largimit të ujërave të zeza. Në mjaft raste largimi i tyre bëhet nga kanalet e hapura kulluese apo gropat septike duke mos respektuar standardet tekniko-sanitare.

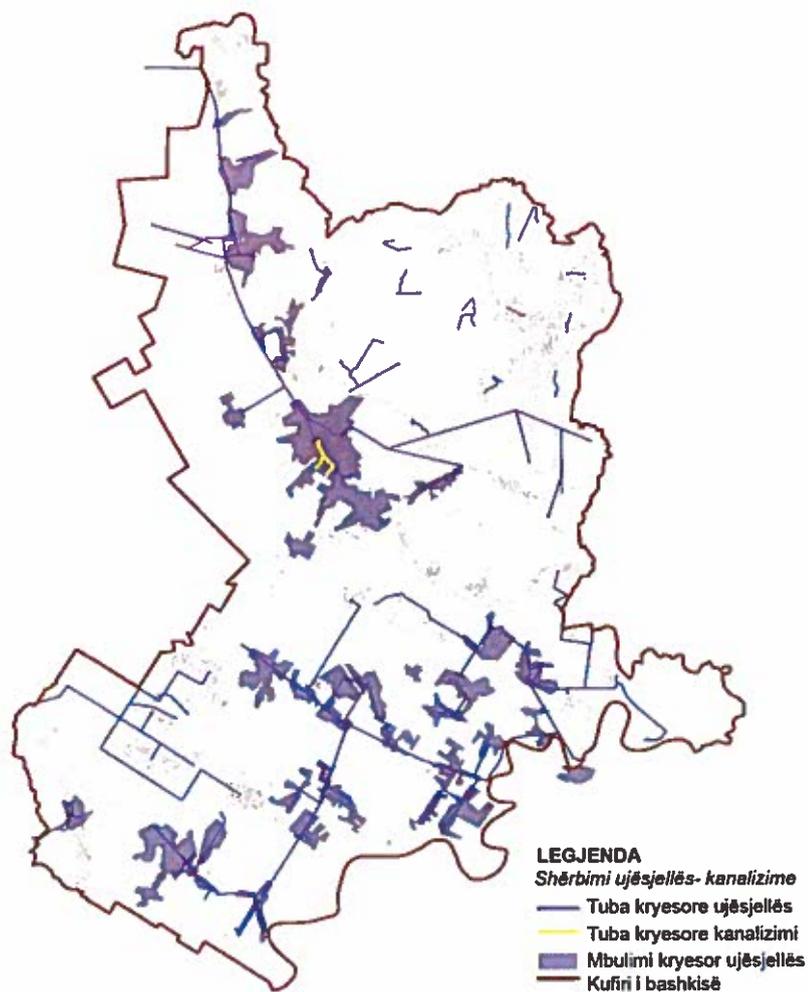
Aktualisht Bashkia Lushnje nuk ka një sistem për trajtimin e ujërave të ndotura, të cilat shkarkohen të papërpunuara në ambientet pritëse ujore në afërsi të Lushnjës.

Tabela 19: Kërkesa aktuale për ujë, Bashkia Lushnje

<i>Nr</i>	Njësia administrative	Popullsia Aktuale	Kërkesa aktuale për ujë (l/sek)	Kërkesa aktuale për ujë (m ³ /orë)	Sasia e Ujit të prodhuar aktualisht (m ³ /orë)	Bilanci (m ³ /orë)	Kërkesa për rezervuarë (m ³)	Volumi i rezervuarit në sisteme (m ³)	Bilanci i volumit të rezervuarëve me kërkesën
1	Lushnje	31,105	58	210	333	123	2,520	4,850	2,330
2	Allkaj	Total 6,124	15.5	56		-5.4			
		Uj. Gajde 3,950	10	36	29	-7	672	200	-472
		Uj Bicakaj 1,468	4	13.5	21.6	8.1			
3	Bubullime	Total 7,124	18	65		-27			
		Uj. Gajde 5,420	13.8	49	22	-27	780	400	-280
		Uj Gogolas 1,704	4.2	16	16	0			
4	Hysgjokaj	3,654	9.5	34	29	-5	408	300	-108
5	Golem	7,604	19.4	70	74.6	4.6	840	840	0
6	Dushk	Total 11,588	29.4	106		-44.8	1,056	700	-356
		UK Lushnje 2,837	7.2	26	26	0	312	200	-112
		Uj. Dushk 5,211	13.3	48	36	-12	576	300	-276
		Uj. Gramsh 1,300	3.3	12	7.2	-4.8	144	200	56
7	Karburnarë	5,526	13.9	50	28	-22	600	300	-300
8	Ballagat	3,720	9.4	34	18	-16	408	300	-108
9	Fier Shegan	Total 9,285 Çinari	23.6	85		-26	1,020	470	-550

		2,991	7.5	27	27	0	324	190	-134
		Gajde							
		4,456	13.6	49	32	-17	588	280	-308
1	Kolonjë	8,323	21	76	54	-22	912	400	-512
0	Krutje	10,203	25.8	93	77	-16	1,116	250	-866
	Total	104,253	243.5	879	830.4	-57	10,332	9,010	-1.322

Figura 38: Mbulimi me ujësjellës - kanalizime

Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN

- **Përfundime**

Vetëm qyteti i Lushnjës ka kapacitetet e mjaftueshme të rezervuarëve dhe prodhon sasi të konsiderueshme nga pusët e shpuara për të furnizuar qytetin 24 orë në 24 me ujë të pijshëm. Megjithatë një pjesë e rrjetit ekzistues ka nevojë për riparime.

Në rreth 10.4% e popullsisë në zonën rurale të Bashkisë Lushnje, nuk ka sisteme të ndërtuara të furnizimit me ujë, duke paraqitur më problematike njësitë administrative Bubullimë, Dushk, Karbunarë, Ballagat, Fier-Shegan dhe Krutje. Marrja e masave për ndërtimin dhe zgjerimin e rrjeteve, përmirësim e infrastrukturave të amortizuara ekzistuese, dhe rritjen e kapaciteteve të rezervuarëve është emergjente veçanërisht në këto zona.

Në Bashkinë Lushnje, sistemi i largimit të ujërave të zeza nuk ekziston thuajse fare, duke mbuluar vetëm një sipërfaqe prej 300 ha në qytetin e Lushnjës, ndërkohë që në zonat rurale sistemi është organizuar nga vetë banorët nëpërmjet kanaleve të hapura dhe gropave septike.

Në një perspektivë afatmesme për Lushnjën duhet parë mundësia e ndërtimit të një impianti të trajtimit të ujërave të ndotura, duke përdorur teknologjitë e reja dhe duke marrë në konsideratë ndarjen e ujërave të shiut nga ato të zeza.

Figura 39: Kategorizimi i rrugëve, Bashkia Lushnje

853 e cila përfundon në Janinë

- Rruga Shtetërore 72 është vazhdim i rrugës së vjetër që fillon në Lushnje, kalon në Berat dhe vazhdon deri në Çorovodë.

1.5.3. Infrastruktura rrugore dhe transporti

- **Infrastruktura Rrugore**

Nga pikëpamja e infrastrukturave rrugore, bashkia Lushnje shtrihet në një pozicion mjaft të favorshëm gjeografik dhe strategjik, si për shkak të pozicionimit ndërmjet dy pikave më të rëndësishme portuale (Vlora dhe Durrësi) ashtu edhe për arsye se në këtë territor kalojnë Korridori i VIII dhe Korridori i Kaltër, ku së bashku me Korridorin Durrës-Nish përbëjnë korridoret më të rëndësishme të Shqipërisë.

Sa i përket infrastrukturës rrugore në bashkinë e Lushnjës kalojnë dhe rrugët shtetërore SH4 dhe SH72

- Rruga Shtetërore 4 fillon në Durrës dhe përfundon në Kakavijë duke kaluar në Lushnje Fier dhe Levan, ku më pas merr drejtimin për në Gjirokastrë. Në vazhdim të këtij itinerari nis Route

Tabela 20: Gjatësia e segmenteve rrugore sipas kategorise, Bashkia Lushnje

Kategoria e Rrugës	Gjatësia (km)
Rrugë interurbane kryesore	69
Rrugë interurbane dytësore	99
Rrugë Urbane kryesore	16
Rrugë urbane dytësore	389
Rrugë Lokale	1533
Totali gjatësisë lineare	2106

Bazuar në Ligjin nr. 8378⁹⁸ “Për Kodin Rrugor”, dhe nga analiza e infrastrukturës rrugore evidentohet se bashkia e Lushnjës përshkohet nga rreth 2106 km rrugë lineare të specifikuara si në tabelën më sipër. Sipas ‘Planit Rregullues të Bashkisë Lushnje’ hartuar në 2012, rezulton se vetëm në qytetin e Lushnjës

Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN

shtriheshin 107.9 km rrugë lineare dhe një sipërfaqe rrugore prej 52.8 ha, sipërfaqe kjo e cila është thujse njëzetë-fishuar me përfshirjen brenda kufijve administrativë të 11 ish-komunave (899.7 ha). Rrugët lokale janë infrastrukturën mbizotëruese në bashkinë e Lushnjës, e parë si nga pikëpamja e shtrirjes lineare ashtu edhe për nga sipërfaqja (846 ha).

Nga analizat e gjendjes së infrastrukturave, vërehet se pjesa më e madhe e rrugëve të bashkisë Lushnje, kryesisht rrugët urbane dytësore dhe ato lokale, janë të pashtuara. Nga totali prej 2106 km rrugë që përshkojnë bashkinë, vetëm 604 janë të shtriuara dhe në gjendje të mirë⁹⁹. Këto mbulojnë zonën e qytetit të Lushnjës, rrugët ndërqytetëse kryesore dhe dytësore, dhe një pjesë e vogël e rrugëve urbane kryesore që lidhin qytetin me njësitë e tjera administrative.

Investimet më të rëndësishme në infrastrukturën rrugore janë bërë nga Fondi Shqiptar i Zhvillimit (FShZh), ku gjatë periudhës 2005-2013 janë shtruar dhe rikonstruktuar 36.35 km rrugë, pjesa më e madhe në zonat rurale të Bashkisë Lushnje. Për t’u theksuar është rikonstruksioni i rrugës Fier Shegan-Kozarë, e cila ka mundësuar lidhjen e drejtpërdrejtë të Bashkisë së Lushnjës me Kuçovën

• Transporti publik

Nga analiza e transportit ndërqytetës, sipas informacioneve të marra nga Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës, lëvizshmërinë¹⁰⁰ më të shpeshtë bashkia e Lushnjës e ka me Tiranën dhe Elbasanin, përkatësisht 10 orare për në Tiranë dhe 7 drejt Elbasanit.

Stacioni kryesor i autobusëve dhe mikrobusëve gjendet në afërsi të hyrjes veriore të qytetit dhe një tjetër provizor përballë stacionit qendror të trenit në qytetin e Lushnjës. Stacioni hekurudhor i Lushnjës ka shërbyer tradicionalisht për transportimin e pasagjerëve dhe mallrave drejt Tiranës, Fierit dhe Vlorës. Sot kjo hekurudhë i shërben më pak se 1% të popullsisë, për shkak të gjendjes së keqe të saj dhe kushteve të papërshtatshme të transportit të mallrave. Rivitalizimi i hekurudhës, përmirësimi i kushteve dhe reduktimi i orëve të transportit për mallrat dhe pasagjerët, është një nga objektivat strategjik të bashkisë Lushnje.

Sipas statistikave të INSTAT¹⁰¹, 72.7 % e banorëve shkojnë në punë në këmbë ose me biçikletë, 6.6% përdorin transportin publik të organizuar me autobusë urban dhe 15,7 e tyre përdorin automjetet personale.

Përfundime

Bashkia Lushnje shtrihet në një pozicion strategjik të favorshëm duke parë që në periferi të qytetit kalon një nga korridoret më të rëndësishëm të vendet. Për sa i përket transportit ndërqtetës Bashkia e Lushnjës lëvizshmërinë më të lartë e ka me qytetin e Tiranës dhe Elbasanit.

Si pasojë e reformës territoriale, Bashkia e Lushnjës tashmë ka një shumëfishim të sipërfaqeve rrugore që gjenden në territorin e saj në krahasim me ish-njësitë e vjetra administrative. Si pasojë e këtij ndryshimi, edhe numri i sipërfaqeve të rrugëve ka ndryshuar, ku në këtë bashki mbizotërojnë rrugët lokale.

Nga analiza e infrastrukturës rrugore, një nga problemet kryesore që është evidentuar nga grupi i punës janë hyrje daljet (ndërprerjet) e rrugëve lokale me rrugët ndërqtetëse kryesore. Kjo analize është bërë në GIS dhe janë evidentuar 285 pika konfliktuale, të cilat janë burim aksidenti për këtë bashki.

1.5.4. Menaxhimi i mbetjeve të ngurta

Shërbimi i menaxhimit të mbetjeve nuk ofrohet rregullisht në të gjitha njësitë administrative të Bashkisë Lushnje. Shërbimi i mbetjeve në qytetin e Lushnjës ofrohet në rreth 86 % të territorit të saj, në të cilin janë shpërndarë 296 kontenierë, nga kompania private “Leal” e kontraktuar nga ish-bashkia Lushnje. Firma private kryen grumbullimin dhe transportin e mbetjeve për në vend-depozitim të qytetit, që ndodhet në Lagjen “18 Tetori”, shumë pranë zonave të banuara dhe rrugës kombëtare Lushnje-Fier. Ky vend-depozitim është jashtë kushteve higjieno-sanitare dhe i tejmbushur me mbetje. Bashkia Lushnje ka hartuar një plan të menaxhimit të mbetjeve, ku po rishikohet dhe një herë mundësia e ngritjes së një landfilli dhe e sistemimit të pikave të grumbullimit. Sa i përket aspektit financiar, për ofrimin e këtij shërbimi Bashkia Lushnje aplikon tarifën e pastrimit, e cila mblidhet së bashku me taksat e tjera vendore.

Njësia administrative Allkaj ka të shpërndarë në territorin e saj rreth 30 kontenierë dhe ofron shërbimin e grumbullimit dhe transportit nëpërmjet një firme private të kontraktuar nga ish komuna. Vend-depozitimi është jashtë kushteve higjieno-sanitare, duke përbërë një burim rreziku për ndotjen e mjedisit.

Njësia administrative Bubullimë deklaroi se në territorin e saj ka të shpërndarë 60 kontenierë dhe e ofron shërbimin e grumbullimit dhe transportin e mbetjeve me anë të një firme private të kontraktuar nga ish komuna, “Kond”. Mbetjet transportohen për në vend-depozitim të njësisë administrative, e cila ndodhet 500 m larg zonës së banuar dhe 1300 m larg depozitës së ujit të pijshëm. Ky vend depozitim është jashtë kushteve higjieno-sanitare dhe shumë pranë me zonat e banuara dhe depozitën e ujit të pijshëm, ndaj ai paraqet një rrezik potencial për shëndetin e banorëve dhe për mjedisit. Lëngu i mbetjeve urbane (apo edhe lloje të tjera mbetjesh që gjeneron komuna) depërtojnë në shtresat e tokës më pas në shtresat ujore. Ish komuna aplikoi një tarifë pastrimi për familjet me vlerën 1000 lek në vit, e cila u mblodh në nivelin 32% vitin e kaluar.

Njësia administrative Krutje deklaron se në territorin e saj ka të shpërndarë 72 kontenierë, ku vetë ish komuna ofron shërbimin e grumbullimit dhe transportit të mbetjeve. Mbetjet pasi grumbullohen në pikat e grumbullimit të mbetjeve depozitohen në vend depozitim, i cili ndodhet në fshatin Krutje, rreth 2000 m larg zonave të banuara. Ky vend depozitim është jashtë kushteve higjeno-sanitare, dhe prania e tij me zonat e banuara përbën një rrezik për shëndetin dhe mjedisin gjithashtu. Pavarësisht se deklarohet se ka një plan për menaxhimin e mbetjeve në territor, shërbimi i ofruar nga kjo ish komunë nuk është sipas standardeve.

Në njësitë e tjera administrative nuk ka shpërndarje të kontenierëve, por vetëm pika të hapura grumbullimi, ku mbetjet më pas transportohen në vend-depozitime, të cilat janë krejtësisht jashtë kushteve higjeno-sanitare. Në kushte të tilla, kërkohet ndërhyrja e menjëhershme për përmirësimin e situatës së ofrimit të shërbimit.

1.6. Rëndësia kombëtare në territor

Bashkia e Lushnjës gëzon një pozicion strategjik në territorin shqiptar i mundësuar nga disa avantazhe ndërsektoriale. Ajo shtrihet në fushën kryesore bujqësore të Myzeqesë me një potencial të madh të bujqësisë në rajon, gjendet në akset kryesore lidhëse kombëtare, kufizohet nga dy lumenj kryesor të vendit, si dhe trashëgon zona industriale dhe magazinimi që mund të përmirësojnë qasjen e bashkisë si një inkubator rajonal agrobiznesi.

1.6.1. Pasuri kombëtare kulturore dhe natyrore

Në Bashkinë e Lushnjës ndodhen 9¹⁰² monumente kulture të kategorisë së parë, të cilat administrohen sipas Ligjit nr. 9048, datë 7.4.2003 “Për trashëgiminë kulturore”. Neni 32 i këtij ligji specifikon që për monumentet e kulturës përcaktohet një zonë mbrojtëse përreth, në përputhje me vlerat e tyre arkitektonike dhe me përshtatshmërinë e tyre urbanistike-estetike. Përmasat e kësaj zone, ku ndalohet çdo ndërhyrje me karakter ndërtimor, janë përcaktuar nga organi që ka shpallur monumentin, sipas studimit të bërë nga Instituti i Monumenteve të Kulturës. Me Vendim të KKT nr. 1, datë 09.09.2015 janë shpallur zona të rëndësisë kombëtare në planifikim disa monumente kulturore, ku në Lushnje ndodhet Manastiri i Ardenicës pranë rrugës kombëtare Fier-Lushnje.

Ndonëse Lushnja nuk ka parqe apo rezervate të mbrojtura, aty ndodhen 6 monumente natyrore (Zonë e mbrojtur, kategoria III) të shpallura me VKM nr. 676 datë 20.12.2002. Ato janë: Rrapi i Zonjës, Bubullimë; Lisi i Koniatit, Koniat; Burimi termomineral i Karbunarës; selvitë e Manastirit të Ardenicës; Dushkajat e Manastirit, Ardenicë; dhe Rrapët e Ngurrezës. Sipas ligjit nr. 8906 datë 06.06.2002 “Për zonat e mbrojtura”, në një monument natyror zbatohet shkalla e parë e mbrojtjes dhe ku, Ministri i Mjedisit, në bashkëpunim me Ministrin e Rregullimit të Territorit dhe Turizmit dhe Ministrin e Pushtetit Vendor dhe Decentralizimit, miratojnë rregulla të veçanta për kalim vizituesh (turistë), për afate të shkurtra kohore.

1.6.2. Menaxhim i integruar i burimeve ujore

Bashkia Lushnje preket nga lumi i Semanit në jug dhe nga lumi i Shkumbinit në kufirin verior. Të gjitha burimet ujore së bashku me të gjitha brigjet dhe shtretërit e trupave të ujit pa përjashtim, sipas specifikimit të Ligjit nr. 111/2012, datë 15.11.2012 “Për menaxhimin e

integruar të burimeve ujore”, janë në pronësi të shtetit dhe në administrim të organeve shtetërore. Për trupat ujore, ky ligj përcakton largësitë e sigurisë në dy breza në varësi të këndit të bregut më pak ose më shumë se 10%. Zona A shtrihet nga 5 m deri në 20 m (përkatësisht për brigje të pjerrëta e të sheshta) dhe përdoret për qëllime publike me dispozita të veçanta. Zona B shtrihet nga 100 m deri në 200 m (përkatësisht për brigje të pjerrëta e të sheshta) dhe çdo veprimtari e zhvilluar përcaktohet nga organet e administrimit e menaxhimit të burimeve ujore.

Fusha e Myzeqesë përshkohet nga një sistem i gjerë i kullimit të ujërave. Sistemet të kullimit që janë pronë shtetërore mund të kalojnë në përdorim apo në pronësi të një federate, organizate ose bordi pa ndryshuar destinacionin vetëm me vendim të Këshillit të Ministrave (Neni 9). Sipas strategjisë të decentralizimit¹⁰³ dhe ligjit për organizimin dhe funksionimin e pushtetit vendor (draft) sistemet dytësore dhe tretësore të ujitjes dhe kullimit i kalojnë në administrim bashkive si funksion i vetë.

Ligji nr. 9115, datë 24.7.2003 “Për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura” i ndryshuar, përcakton rregullat e trajtimit mjedisor të ujërave të ndotura, duke përfshirë ujërat e ndotura urbane, ujërat e ndotura industriale, ujerat nga kullimi i tokave bujqësore dhe ujërat e ndotura të çdo lloji. Sipas VKM nr. 671, datë 29.07.2015, distancat minimale të mbrojtjes nga impiantet për trajtimin e ujërave të zeza janë 200 m për kapacitet më pak se 5,000 banorë dhe 1,000 m për kapacitet 1,000-50,000 banorë.

1.6.3. Tokat Bujqësore

Territori i Bashkisë së Lushnjës është pjesë e ultësirës së Myzeqesë dhe ka rreth 289 km² tokë bujqësore³. Sipas legjislacionit në fuqi dhe Ligjit nr. 9244, datë 17.06.2004, “Për mbrojtjen e tokës bujqësore”, i ndryshuar, specifikohet mbrojtja nga ndërtimet, mbrojtja e shtretërve dhe brigjeve të lumenjve për parandalimin e erozionit si dhe zbatimi i një praktike të mirë bujqësore. Sipas këtij ligji, kthimi i tokës bujqësore në tokë urbane, mund të propozohet vetëm përmes një dokumenti planifikimi, sipas legjislacionit të planifikimit. Ndërtimi në tokë bujqësore është i ndaluar përveç ndërtimeve të përkohshme, të cilat nuk janë të lidhura në mënyrë të qëndrueshme dhe të përhershme me tokën dhe që janë të nevojshme për ushtrimin e aktivitetit bujqësor dhe blegtoral, të cilësuar në Vendimin e KM nr. 283, datë 1.4.2015 “Për përcaktimin e tipave, rregullave, kriterëve dhe procedurave për ndërtimin e objekteve për prodhimin, ruajtjen dhe përpunimin e produkteve bujqësore dhe blegtorale, në tokë bujqësore”. Në të gjitha kategoritë e bonitetit miratimi i kalimit të sipërfaqes për ndërtim bëhet me vendim të Këshillit të Ministrave dhe në asnjë rast nuk lejohet ndryshimi i destinacionit të objektit ndërtimor.

Po ashtu, Ligji nr. 8752 datë 26.03.2001 “Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës” i ndryshuar, cilëson që në tokat bujqësore mundësohet kalimi në sipërfaqe për ndërtime me vendim të Këshillit të Ministrave, vetëm për rastet e domosdoshme si infrastrukturë (rrugore, hekurudhore, ajrore, detare), hidrocentrale, varreza si dhe raste të tjera të cituara tek neni 11/1. Shtesa e sipërfaqes nuk mund të jetë më e madhe se 3 ha dhe kërkesa për shtesë bëhet vetëm një herë. Kalimi i tokës bujqësore (boniteti V deri në X) në kategori të tokës urbane (truall) bëhet me vendim të Këshillit të Ministrave për sipërfaqe deri në 30 ha dhe me ligj të veçantë për sipërfaqe mbi 30 ha. Ndërkohë pika 4/5 e neni 11/1 shpreh që kalimi i tokave bujqësore në kategori të resurseve të tjera, si pyll, tokë pyjore, kullotë dhe livadh, si dhe anasjelltas bëhet me miratimin e përbashkët të ministrave përkatës, që i

administrojnë këto resurse për sipërfaqe deri në 5 ha dhe me miratimin e Këshillit të Ministrave për sipërfaqe mbi 5 ha.

1.6.4. Pyjet, drufrutorët dhe kullotat

Përcaktuar në Ligjin nr. 9385, datë 4.5.2005 “Për pyjet dhe shërbimin pyjor”, i ndryshuar, “Toka pyjore” janë sipërfaqe toke me drurë, shkurre e bimësi tjetër jopyjore, me shkallë mbulimi nga 5 deri në 30 për qind, së bashku me sipërfaqet e tjera që sigurojnë funksionet e pyllit. Bashkia e Lushnjës ka 14.1 km² toka pyjore me pronësi publike dhe private. Fondi pyjor publik zotërohet e administrohet nga Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimit Pyjor dhe organet e qeverisjes vendore. Pjesë e këtij fondi pyjor kombëtar, mund të kërkohen nga subjekte juridike ose fizike apo nga organet e qeverisjes vendore, për t'u kthyer në truall për destinacione specifike të parashikuara në ligjin e mësipërm: me miratim të ministrit për sipërfaqe deri në 1 ha; me Vendim të Këshillit të Ministrave për sipërfaqe nga 1 deri në 100 ha; dhe me ligj të veçantë për sipërfaqe mbi 100 ha. Pjesë të fondit pyjor kombëtar kthehen në kategorinë e resursit të tokës bujqësore, sipas përcaktimeve të Ligjit nr. 8752, datë 26.3.2001, “Për krijimin dhe funksionet e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës” i ndryshuar, vetëm për mbjelljen e këtyre sipërfaqeve me kultura të drurëve, të cilët janë pjesë e programeve dhe të politikave prioritare shtetërore afatgjata. Për të ndryshuar vëllimin e tokës pyjore nevojitet miratimi i organeve të shërbimit pyjor, ndërsa kalimi i resursit të tokës së pafrytshme, që është në pronësi private apo të organeve të qeverisjes vendore, bëhet me kërkesë të pronarit apo organit të qeverisjes vendore dhe miratohet nga ministri përkatës.

Në bazë të Ligjit nr. 7929, datë 11.05.1995, “Për mbrojtjen e drufrutoreve”, pemët frutore, vreshtat, agrumet dhe ullishtat, pavarësisht se në pronësi të kujt janë, janë pasuri kombëtare dhe mbrohen me ligj nga shteti. Pasuria shtetërore drufrutore e ish-ndërmarrjeve bujqësore, i është dhënë në administrim organeve të pushtetit lokal me Vendim të Këshillit të Ministrave nr. 473, datë 14.10.1999.

Fondi kullor i përbërë nga kullotat dhe livadhet në pronësi publike dhe private është burim natyror dhe pjesë e pasurisë kombëtare. Ai mbrohet, administrohet dhe përdoret sipas kërkesave të Ligjit nr. 9693, datë 19.3.2007, “Për fondin kullor”, i ndryshuar e të akteve nënligjore të dala në zbatim të tij. Heqja e një kullote, apo livadhi nga fondi kullor, ose ndryshimi i destinacionit për një sipërfaqe kullote bëhet me miratimin e ministrit për sipërfaqe deri në 1 ha dhe me Vendim të Këshillit të Ministrave për sipërfaqe mbi 1 ha.

1.6.5. Zona industriale

Lushnja trashëgon një zonë industriale prej 15 ha e ndodhur në daljen jugore të qytetit që përbëhet nga hapësira magazinimi, shërbimi dhe fabrika të privatizuara të letrës dhe të plastikës. Sipas VKM nr. 671 datë 29.07.2015 objektet industriale, përveçse kur është përcaktuar ndryshe në legjislacionin e posaçëm, kanë një gjerësi minimale të zonës mbrojtëse sanitare prej 50 m përgjatë gjithë vijës kufizuese të saj dhe një distancë minimale të mbrojtjes prej 200 m. Këto vlera rriten sipas llojit të objektit e teknologjisë së përdorur, si dhe shkallës së ndotjes së zonës industriale gjatë projektimit të saj.

Me vendim të KKT nr. 1, datë 04.07.2013, është miratuar Plani Kombëtar Sektorial për Gazsjellësin Trans-Adriatik (Projekti TAP) i cili kushtëzon të gjitha autoritet planifikuese që ta marrin në konsideratë planin sektorial në hartimin e instrumenteve të planifikimit. Shoqëria Trans-Adriatik Pipeline AG do të ndërtojë një segment tubacioni (rreth 3.8 km janë në Lushnje) në të cilin ushtrohen tre zona sigurie. Në zonën e parë A prej 8 m (4 m në çdo anë) nuk do lejohet asnjë ndërtesë, as plugim i thellë dhe as pemë. Në zonën e dytë B prej 40 m (20 m në çdo anë) nuk do lejohen ndërtesa banimi. Në zonën e tretë C prej 400 m (200 m në çdo anë) do të jenë në konsideratë të veçantë të autoriteteve të planifikimit ku në bazë të standardeve të sigurisë për sistemet e gazit natyror me trysni të lartë mund të kufizojnë numrin e ndërtesave në zonën e sigurisë.

Krahas vënies në përdorim të një sasive të pronave shtetërore, me Vendim të Këshillit të Ministrave Nr. 802, datë 30.9.2015, në territorin administrativ të Bashkisë Lushnje, do të vendosen në dispozicion të përhershëm të shoqërisë TAP AG: 901 m² tokë bujqësore dhe 821 m² rrugë automobilistike sipas hartës të shtrirjes së projektit.

1.6.6. Të tjera

Sipas VKM nr. 671 datë 29.07.2015, “Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit”, “objektet industriale, ato të prodhimit, transmetimit e shpërndarjes së energjisë elektrike, përveçse kur është përcaktuar ndryshe në legjislacionin e posaçëm, apo për funksionimin e sigurt të objektit që ndërtohet, gjerësia minimale e zonës mbrojtëse sanitare përgjatë gjithë vijës kufizuese të saj është 50 m dhe distanca minimale e mbrojtjes është 200 m. Këto vlera rriten sipas llojit të objektit e teknologjisë së përdorur, si dhe shkallës së ndotjes së zonës industriale gjatë projektimit të saj.”

Kullat e telekomunikacionit që janë të larta mbi 25 metra nuk lejohen të ndërtohen e të vendosen brenda zonave të përcaktuara si zona banimi. Distanca e tyre minimale nga kufizimi i pronës më të afërt të ndërtuar është 30 metra.

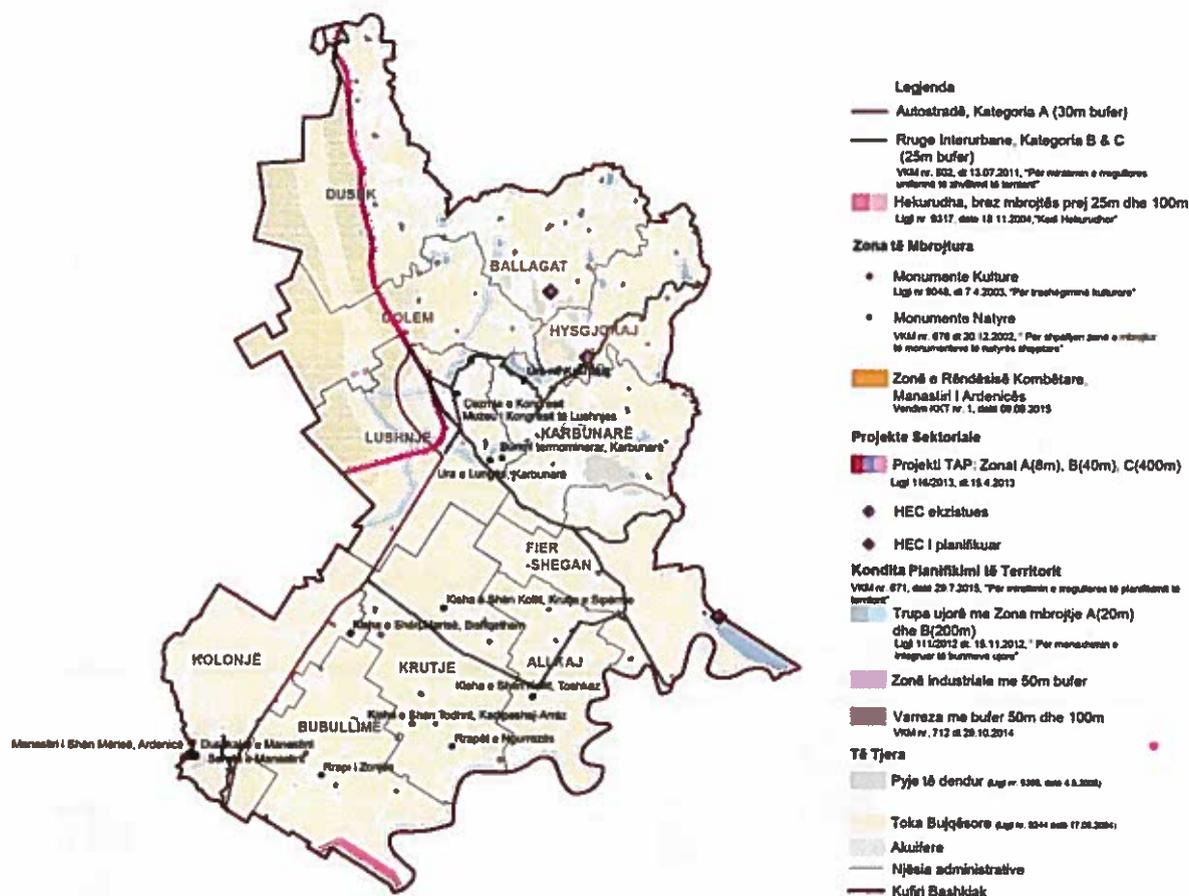
Vendim i Këshillit të Ministrave nr. 712, datë 29.10.2014 “Për miratimin e rregullores teknike për projektimin dhe ndërtimin e varrezave në territorin e republikës së Shqipërisë”, territori i varrezës duhet të kufizohet nga zonat e banuara, nëpërmjet zonës së rezervuar. Në të mund të parashikohet vetëm mbjella e drurëve dhe gjelbërimit, ndërtimi i parkimeve, ose i objekteve në shërbim të varrezave. Për qendrat e banuara, me popullsi > 10,000 banorë, zona e rezervuar duhet të jetë jo më e vogël se 100 m linear, për qendrat e banuara me popullsi < 10,000 banorë, zona e rezervuar duhet të jetë jo më e vogël se 50 m linear.

1.6.7. Monumente Kulture në Bashkinë Lushnje

- **Ura në Përroin e Lungës** në fshatin Karbunarë e Madhe Karbunarë Lushnje, Kategoria I, Ministria e Arsimit dhe e Kulturës (Drejtoria e Kulturës) 266/1 16.02.1979
- **Ura në Përroin e Kasharajt**, Kasharaj, Karbunarë Lushnje, Kategoria I, Ministria e Arsimit dhe e Kulturës (Drejtoria e Kulturës) 266/1 16.02.1979

- **Manastiri i Shën Mërisë.** Në anën e djathtë të rrugës Lushnje-Fier, në kodrën me kuotë 202, godinë me komunoren me një largësi prej 5 m nga muret e kishës. Ardenicë Kolonjë Lushnje i miratuar me Ligjin. Nr. 609, dt, 24.05.1948 586 4874 17.03.1948 23.09.1971
- **Kisha e Shën Marisë.** Bishqethem, Kolonjë Lushnje, Kategoria I, Rektorati i Universitetit Shtetëror 6 5.011963
- **Kisha e Shën Kollit** në fshatin Toshkës Allkaj Lushnje, Kategoria I, Rektorati i Universitetit Shtetëror 6 15.011963
- **Kisha e Shën Kollit** në fshatin Krutje e Sipërme, Krutje Lushnje, Kategoria I, Rektorati i Universitetit Shtetëror 6 15.011963
- **Kisha e Shën Todhrit** në fshatin Kadipashaj Lushnje, Kategoria I, Rektorati i Universitetit Shtetëror 6 15.011963
- **Ndërtesa ku u mbajt Kongresi i Lushnjës** në qytetin E Lushnjës, Kategoria I, Rektorati i Universitetit Shtetëror 6 15.011963
- **Çezma e Kongresit** në qytetin e Lushnjës. Çezma ndodhet pranë Shtëpisë Muze “Kongresi i Lushnjës” dhe me mbishkrimin që përkujton datën historike të punimeve të këtij kongresi. Përveç vlerës përkujtimore, ajo përfaqëson një shembull interesant në traditën e çezmave të vendit tonë. Lushnje, Komiteti i Kulturës dhe Arteve 8 18.12.1987

Figura 40: Harta e rëndësisë komëtare, Bashkia Lushnje

Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN

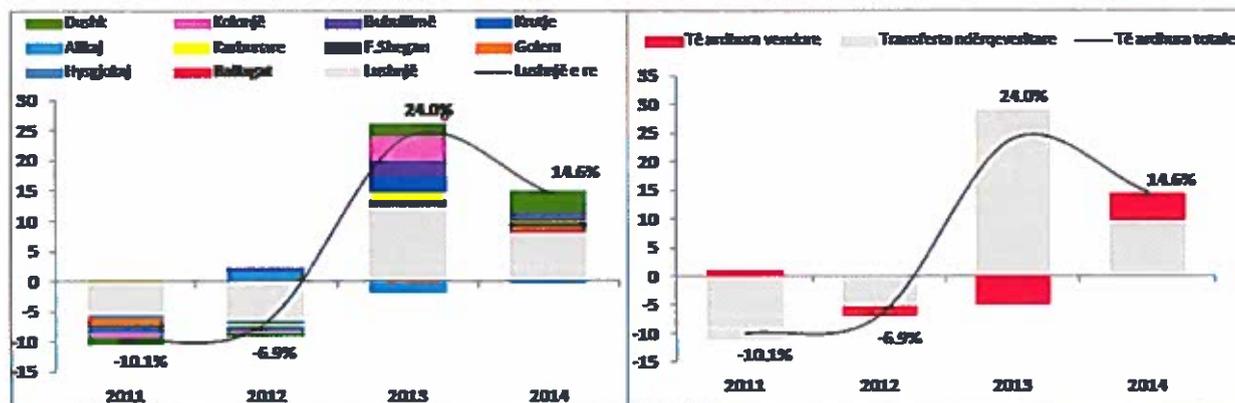
1.7. Financat vendore

Për të kuptuar ecurinë e financave vendore në Bashkinë e re të Lushnjë u përdorën të dhëna nga Sistemi i Menaxhimit të Informacionit Financiar të Qeverisë (Sistemi i Thesarit) pranë Ministrisë së Financave për periudhën 2010-2014. Përdorimi i këtij burimi justifikohet me faktin se arrihen të sigurohen seri kohore për një periudhë pesë vjeçare për të gjitha njësitë e qeverisjes vendore përbërëse të Bashkisë së re Lushnjë. Me ndarjen e re administrative Bashkia Lushnjë përbëhet nga një bashki dhe 10 komuna. Të dhënat financiare janë të disponueshme në nivel komune në monedhë vendase dhe për efekte analize u konsoliduan në nivel bashkie.

Performanca e të ardhurave totale të Bashkisë (së re) Lushnjë rezulton të ketë ndjekur një prirje përmirësuese duke filluar prej vitit 2013. Burimet financiare totale (transferita ndërqeveritare)¹⁰⁴

dhe të ardhura të veta vendore¹⁰⁵) në dispozicion të Bashkisë së re të Lushnjë it janë luhatur në nivelin 1.0-1.4 miliard lekë në vit gjatë periudhës 2010-2014. Në vitin 2014, të ardhurat totale shënuan nivelin e 1.4 miliard lekëve, në rritje me rreth 14.6% krahasuar me një vit më parë. Në linja të përgjithshme, përcaktues në performancën financiare të Bashkisë Lushnjë rezultojnë të jenë të ardhurat nga transfertat ndërqeveritare. Ato përfaqësojnë mesatarisht në pesë vitet në analizë rreth 78.3% të të ardhurave totale (mesatarja e dy viteve të fundit është 82.2). Ndërkohë, të ardhurat vendore kanë përfaqësuar mesatarisht rreth 21.7% ndaj totalit të të ardhurave të Bashkisë së re Lushnjë gjatë periudhës së konsideruar. Në terma kontributesh, të ardhurat ndërqeveritare dhe ato vendore kontribuuan përkatësisht me rreth 9.5 dhe 5.1 pikë përqindjeje në normën e rritjes së të ardhurave totale për vitin 2014. Në ndarjen sipas njësive të qeverisjes vendore përbërëse, kontribuuesi kryesor në ecurinë e përgjithshme të të ardhurave është Bashkia Lushnjë e cila përfaqësoi mesatarisht 49.7% ndaj totalit të të ardhurave në pesë vitet në analizë. Ndër komunat pjesë e bashkisë së re Lushnjë, evidentohet kontributi i rëndësishëm i komunave Kolonjë, Dushk, Krutje dhe Golem në performancën e të ardhurave totale. Në terma kumulativë këto katër komuna vlerësohet të kenë përfaqësuar mesatarisht rreth 28.1% të të ardhurave totale të Bashkisë Lushnjë përgjatë periudhës 2010-2014.

Figura 41: Kontributi i NjQV-ve në ecurinë e të ardhurave totale (grafiku majtas, në pikë përqindjeje); Kontributi sipas burimit në të ardhurat totale (grafiku djathtas, në pikë përqindjeje)

Burimi: Ministria e Financave dhe përpunime të autorëve.

Pamjet grafike tregojnë për një varësi të lartë financiare të njësisë së qeverisjes vendore nga burimet ndërqeveritare dhe në veçanti transfertat e kushtëzuar. Varësia financiare bën që projektet për investime kapitale të jenë subjekt pothuajse tërësisht i vendimeve të qeverisë qendrore. Përdorimi i instrumentit të huas bankare mund të jetë një mënyrë për të rritur autonominë financiare dhe për të realizuar investime kapitale por, kosto në terma interesash dhe mundësia e ri-pagimit të kryegjësë nuk duhet të rëndojnë planet e ardhshme për investime kapitale të njësisë së qeverisjes vendore.

Të ardhurat nga transfertat ndërqeveritare të bashkisë së re Lushnjë rezultojnë të jenë element dominues dhe përcaktues në strukturën dhe performancën e të ardhurave totale. Pësia e tyre ndaj totalit të të ardhurave ka ndryshuar në kahun rritës veçanërisht gjatë dy viteve të fundit 2013 dhe 2014. Varësia financiare nga transfertat ndërqeveritare bën që planifikimi i investimeve kapitale

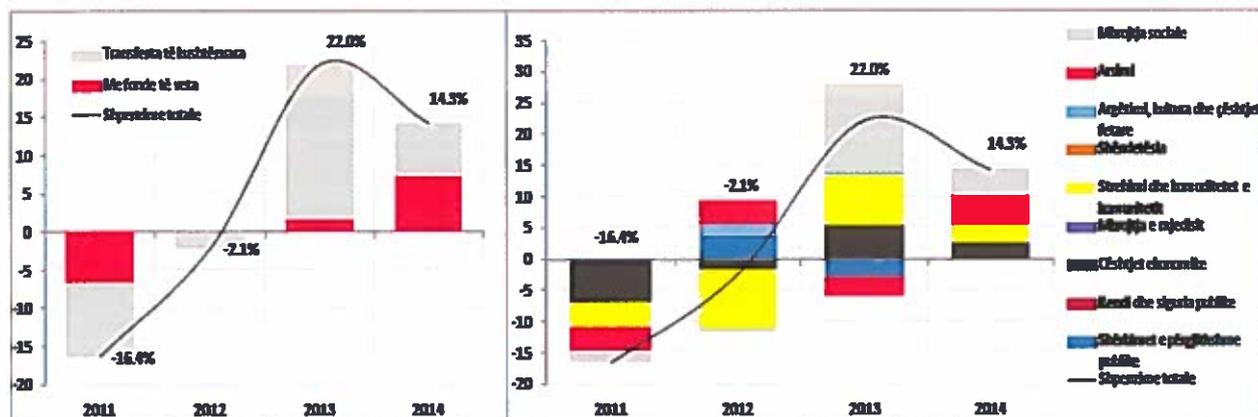
rezulton të jetë subjekt dhe i kushtëzuar pothuajse tërësisht nga vendimet e qeverisë qendrore. Për periudhën 2010-2012, të ardhurat ndërqeveritare përfaqësuan mesatarisht 75.6% ndaj totalit të të ardhurave. Në dy vitet në vijim, pesha e tyre ndaj totalit u rrit në nivelin 82.2%, si pasojë e rritjes së të ardhurave në trajtën e transfertës së kushtëzuar. Pas rënies vjetore të shënuar në vitin 2011, të ardhurat ndërqeveritare vijuan të tkurren me ritme më të ngadalta edhe në vitin 2012. Kështu, kjo kategori të ardhurash u ngushtua me rreth 14.3% në terma vjetorë në vitin 2011 dhe me rreth 6.9% në vitin 2012. Në vitin 2013, rritja e të ardhurat në trajtën e transfertës së kushtëzuar, të pa kushtëzuar dhe nga taksat e ndara përcaktuan zgjerimin me rreth 38.9% në terma vjetorë të të ardhurave ndërqeveritare. Niveli i të ardhurave ndërqeveritare rezultoi të jetë rreth 1.1 miliard lekë në vitin 2014, në rritje me rreth 11.4% krahasuar me një vit më parë. Sipas elementëve përbërës së të ardhurave nga transfertat ndërqeveritare, peshën kryesore e zënë të ardhurat nga transfertat e kushtëzuar¹⁰⁶ (mesatarja e 5 viteve është 67.9%), pesha e së cilës ndaj totalit të të ardhurave ndërqeveritare rezulton të ketë pësuar rritje përgjatë 5 viteve në analizë. Mesatarisht në pesë vitet e fundit, 79.4% e transfertës së kushtëzuar vjen nga Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë në trajtën e transfertës për buxhetet familjare dhe individët në nevojë. Të ardhurat nga transfertat e pakushtëzuar përfaqësuan mesatarisht rreth 28.8% të të ardhurave ndërqeveritare gjatë pesë viteve në analizë. Të ardhurat nga taksat e ndara rezultojnë në një nivel më të ulët ndaj totalit të të ardhurave ndërqeveritare krahasuar me nivelin e transfertës së kushtëzuar dhe asaj të pakushtëzuar. Deri në vitin 2012, të ardhurat nga taksat e ndara kanë rritur peshën e tyre ndaj totalit të të ardhurave ndërqeveritare ndërkohë që, në dy vitet në vijim pesha e tyre ndaj totalit është reduktuar në mënyrë progresive.

Pavarësia financiare e Bashkisë së re Lushnjë, matur si raport i të ardhurave të veta vendore ndaj të ardhurave totale, rezultoi mesatarisht 21.7% për pesëvjeçarin 2010-2014. Raporti i të ardhurave vendore ndaj të ardhurave totale përgjatë kësaj periudhe rezulton të jetë rritur nderi në vitin 2012 (25.6%) dhe të jetë reduktuar në vitin 2013 dhe 2014 (18.9%). Niveli i të ardhurave vendore përcaktohet në masën më madhe nga performanca e taksave dhe tatimeve vendore. Pas një zgjerimi me rreth 4.7% në vitin 2011, të ardhurat vendore u tkurrën ndjeshëm me rreth 6.8% dhe 19.4% respektivisht në vitin 2012 dhe 2013. Në vitin 2013, performanca negative e të ardhurave vendore u udhëhoq nga tkurrja e të ardhurave nga taksat dhe tatimet vendore, përkatësisht të ardhurat nga *taksa vendore mbi biznesin e vogël (tatimi i thjeshtuar mbi fitimin), taksa vendore e ndikimit të infrastrukturës nga ndërtime të reja dhe legalizimet, dhe tatimi mbi tokën bujqësore*. Viti 2014 rezultoi me zhvillime pozitive në terma të të ardhurave vendore të cilat shënuan rritje me rreth 30.5% në terma vjetorë nën kontributin pozitiv të tre kategorive kryesore përbërëse. Të ardhurat nga taksat dhe tatimet vendore u rritën në terma vjetorë me 54.9%, nën kontributin pozitiv dhe në rritje të të ardhurave nga *tatimi mbi tokën bujqësore dhe mbi ndërtesat*. Rritja e të ardhurave nga *tarifa e pastrimit dhe higjienës* në vitin 2014 kontribuoi pozitivisht në ecurinë e përgjithshme të të ardhurave nga tarifat vendore dhe të ardhurat vendore në total. Përmirësimi i të ardhurave nga asetet vendore, veçanërisht të ardhurat nga kopshtet, çerdhet dhe Qendra e Formimit Profesional, kontribuuan pozitivisht por në masë të ulët në ecurinë e përgjithshme të të ardhurave vendore për vitin 2014.

Shpenzimet totale të kryera nga Bashkia e re e Lushnjë përgjatë pesë viteve të konsideruara në këtë analizë rezultojnë të jenë luhatur në intervalin 1.1-1.5 miliardë lekë. Pas ngushtimit me rreth 16.4 dhe 2.1% në terma vjetorë përgjatë viteve 2011 dhe 2012, shpenzimet e kryera nga Bashkia

Lushnjë ndoqën një prirje rritëse në dy vitet në vijim. Kështu, shpenzimet totale shënuan vlerën 1.5 miliardë lekë në vitin 2014, në rritje me rreth 14.3% krahasuar me një vit më parë. Financimi i shpenzimeve totale nga Bashkia e re Lushnjë vlerësohet të jenë realizuar kryesisht nga transfertat e kushtëzuara nga ministritë e linjës. Shpenzimet e realizuara me fonde të veta¹⁰⁷ rezultuan përcaktuesi kryesor i kahut të zhvillimeve në ecurinë e përgjithshme të shpenzimeve totale për vitin 2014.

Figura 42: Kontributi sipas burimeve në shpenzime totale (në pikë përqindjeje, gr. majtas); Kontributi sipas programeve në shpenzimet totale (në pikë përqindjeje, gr. majtas)

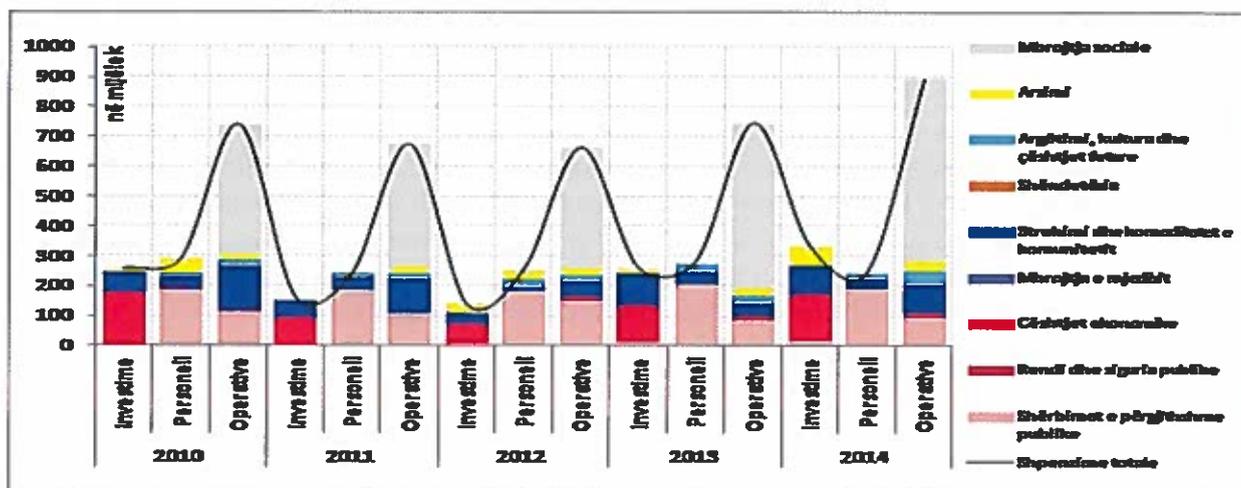

Burimi: Ministria e Financave dhe përpunime të autorëve.

Shpenzimet e kryera nga bashkia e re Lushnjë gjatë periudhës në analizë përfaqësohen në masën më të madhe nga ato operative dhe të personelit. Këto dy kategori paraqesin elasticitet të ulët ndaj kufizimeve të mundshme buxhetore. Pra, në raste shkurtimeve të buxhetit, përgjithësisht janë shpenzimet kapitale ato që preken më shumë. Sipas njësive të qeverisjes vendore përbërëse, Bashkia Lushnjë paraqet nivelin më të lartë të shpenzimeve në secilën prej kategorive të shpenzimeve të konsideruara (investime dhe operative).

Në ndarjen e shpenzimeve sipas funksioneve, qëllimit të përdorimit të fondeve në dispozicion apo programeve buxhetore¹⁰⁸, struktura e shpenzimeve të bashkisë Lushnjë rezulton të dominohet nga shpenzimet për funksionet e “mbrojtjes sociale”, “shërbimet e përgjithshme publike”, “strehimi dhe komoditeti i komunitetit” dhe “çështjet ekonomike”.

Figura 43: Shpenzimet totale dhe sipas përdorimit dhe funksioneve.

Burimi: Ministria e Financave dhe përpunime të autorëve.

Në ndarjen sipas programeve, “mbrojtja sociale” rezultojnë programi në të cilin përthithet një pjesë e konsiderueshme e fondeve në dispozicion të Bashkisë së re Lushnjë (mesatarja e pesë viteve të konsideruara është 39.0% ndaj totalit të shpenzimeve të kryera). Pas rënies vjetore në vitet 2011 dhe 2012, shpenzimet e destinuar për përmbushjen e këtij funksioni ndoqën një prirje rritëse në dy vitet në vijim. Kështu, shpenzimet për mbrojtjen sociale për vitin 2014 rezultuan në rreth 614.2 milion lekë, në rritje me rreth 10% në terma vjetorë. Totali i fondeve të destinuar për mbrojtjen sociale (kryesisht ndihmë ekonomike dhe pagesa për personat me aftësi të kufizuara) vijnë nga Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë në trajtën e transfertës së kushtëzuar. Shpenzimet për këtë program janë kryesisht në trajtën e transfertave ndaj familjeve dhe individëve dhe të personelit për operimin e qendrave të shërbimeve sociale.

Programi i dytë me peshën më të madhe në shpenzime përfaqësohet nga “shërbime të përgjithshme publike”. Mesatarisht, përgjatë periudhës 2010-2014 në këtë program u ndanë rreth 25.7% e shpenzimeve totale, ku maksimumi arrit në vitin 2012 me rreth 32.1% ndaj totalit. Në vitin 2014, shpenzimet për këtë program rezultuan rreth 308 milionë lek (pesha ndaj totalit 20.9%), rreth 0.3% më të ulëta krahasuar me një vit më parë. Brenda këtij programi, shpenzimet për administratën e bashkisë, komunave dhe institucioneve të varësisë “planifikim, menaxhim dhe administrim” zënë peshën kryesore ndër vitet e konsideruar. Mbi 96.1% e fondeve të shpenzuara në këtë program buxhetor erdhën nga fondet e veta të bashkisë së re Lushnjë dhe u shpenzuan kryesisht për paga dhe shpenzime të tjera operative.

Raporti i shpenzimeve që lidhet me “Strehimin dhe komoditetin e komunitetit” ndaj totalit të shpenzimeve të kryera është luhatur ndjeshëm përgjatë pesë viteve të konsideruara. Mesatarisht, kjo kategori shpenzimesh ka përfaqësuar rreth 15.4% të shpenzimeve totale të Bashkisë së re Lushnjë. Për vitin 2014, shpenzimet për strehim dhe komoditet të komunitetit rezultuan rreth 224.2 milionë lekë, në rënie me rreth 21.0% në terma vjetorë, si pasojë e rritjes së transfertave të

kushtëzuara nga ministrinë e linjës dhe FZHR. Ndër to, rreth 42.5% u përdor për investime kapitale dhe pjesa tjetër për mbulimin e shpenzimeve operative.

Shpenzimet e destinuar në programin për “*çështjet ekonomike*” përfaqësuan mesatarisht rreth 10.5% të totalit të shpenzimeve të kryera nga Bashkia Lushnje për periudhën 2010-2014. Në vitin 2014, shpenzimet në këtë program rezultuan rreth 168.7 milionë lekë, rreth 24.0 më të larta krahasuar me një vit më parë. Shpenzimet në këtë program u financuan pothuajse tërësisht nga fondet e veta të Bashkisë Lushnjë (përfshirë këtu financimin nga Fondi për Zhvillimin e Rajoneve), një pjesë e rëndësishme në investime kapitale në infrastrukturën rrugore vendore.

Përfundime

Bashkia e re Lushnjë paraqet një nivel të ulët autonomie financiare përgjatë pesë viteve të konsideruara. Në vijim të ndarjes së re administrative-territoriale (shtimit të 10 komunave) dhe ligjit të ri për vetë-qeverisjen vendore, bashkia e re e Lushnjë përballet me sfidën e menaxhimit burimeve financiare të kufizuara përkundrejt nevojave gjithmonë në rritje për shërbime dhe investime kapitale. Në këtë kontekst, planifikimi strategjik i investimeve kapitale në funksion të përmirësimit të cilësisë së shërbimeve publike në territoret në administrim rezulton i domosdoshëm dhe një parakusht për zhvillimin ekonomik vendor. Ndaj, vlerësohet thelbësor fuqizimi dhe përmirësimi i performancës financiare në kahun e të ardhurave (veçanërisht rritja e bazës së tatueshme dhe tatim paguesve) si dhe racionalizimi në kahun e shpenzimeve (kryesisht ato administrative dhe operative). Krahas burimeve të veta, përdorimi i instrumenteve financiarë si huaja nga sistemi bankar (në përputhje me kuadrin rregullator në fuqi), fondet nga donatorët e huaj (apo vendas), apo edhe format e partneritetit publik-privat paraqesin një mundësi reale për realizimin e investimeve kapitale. Në këtë drejtim, vlerësohet e domosdoshme rritja e kapaciteteve të bashkisë në drejtim të hartimit, menaxhimit, zbatimit dhe monitorimit të projekteve të investimeve nëpërmjet këtyre formave të financimit.

1.8. Qeverisja dhe përgjegjësia sociale

1.8.1. Decentralizimi i Qeverisjes dhe Strukturat Përkatëse

Më 29 korrik 2015, Këshilli i Ministrave miratoi Strategjinë Ndërsektoriale për Decentralizim dhe Qeverisje Vendore. Në këtë strategji prezantohet vizioni i qeverisë shqiptare për fuqizimin e demokracisë dhe avancimin e procesit të decentralizimit në përputhje me vizionin dhe objektivat e Strategjisë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim dhe standardet e Bashkimit Evropian (BE). Me tregues krahasimisht të ulët të decentralizimit fiskal në rajon (me vetëm 2.2% të PPB-së¹⁰⁹), dhe efikasitet, cilësi dhe standarde të dobëta në ofrim shërbimesh, kjo strategji, e parë në kombinim me reformën administrative territoriale dhe Ligjin e ri organik “Për Vetëqeverisjen Vendore”¹¹⁰, shihet si një hap përpara për qeverisjen vendore.

Një risi thelbësore e ligjit të ri organik për qeverisjen vendore është prezantimi i parimit të decentralizimit asimetrik bazuar në parimin e *subsidiaritetit*. Bashkitë me kapacitete njerëzore dhe financiare të përshtatshme kanë mundësi të kërkojnë decentralizimin e kompetencave të caktuara.

Më specifikisht, kjo strategji parashtron katër objektiva strategjikë:

- 1) Përmirësimin e efikasitetit të përgjithshme të strukturave të qeverisë vendore-konsolidimi financiar dhe administrative i 61 bashkive pas adoptimit të ligjit të ri për ndarjen administrative territoriale; dhe mbështetje infrastrukturore dhe institucionale për 12 qarqet dhe 61 bashkitë e reja pas zgjedhjeve vendore të vitit 2015.
- 2) Fuqizimi i financave vendore dhe rritja e autonomisë fiskale-që synon reformimin e sistemit të të ardhurave vendore dhe përmirësimin e menaxhimit të financave vendore.
- 3) Mundësimi i zhvillimit të qëndrueshëm lokal;
- 4) Fuqizimi i qeverisjes së mirë në nivel lokal.

Pas miratimit të Ligjit nr. 115/2014, datë 31.07.2014 “Për ndarjen administrative-territoriale të njësive të qeverisjes vendore në Republikën e Shqipërisë”, qeverisja vendore në Shqipëri është organizuar në dy nivele, ku *bashkia*, njësia bazë, përbën nivelin e parë të qeverisë, ndërsa *qarku* përbën nivelin e dytë. Në ndryshim nga 373 bashkitë e komunat përpara ndarjes territoriale, aktualisht ka 61 bashki, të cilat përbëhen nga njësi administrative, të organizuara në qytete dhe fshatra. Ndarja në qarqe (12) mbetet në fuqi, ku çdo qark ka mesatarisht 5 bashki. Ndërsa funksionet dhe përgjegjësitë e bashkive janë rishikuar në kuadër të Strategjisë Ndërsektoriale të Decentralizimit dhe Qeverisjes Vendore,⁹ roli i qarkut mbetet ende i paqartë.

1.8.2. Vështirësitë e Qeverisjes Vendore

Sfidat me të cilat përballen sot 61 bashkitë e krijuara nga ndarja e re administrative-territoriale janë njëherësh të trashëguara, por dhe të lidhura ngushtësisht me reformën territoriale¹¹, (konsolidim nga 373 në 61 NjQV¹²). Bashkia e Lushnjës, e shtrirë në pjesën perëndimore - qendrore të vendit, ka pësuar një rritje prej 900%, me një territor prej 372.72 km² në krahasim me shtrirjen 40.9 km² përpara reformës. Nisur nga burimet në dispozicion, dhe konteksti, disa nga vështirësitë më të mëdha të Bashkisë Lushnje mund të përmbledhen si më poshtë:

-Territore të reja më të mëdha për planifikim, menaxhim dhe për administrim shërbimesh. Me zgjerimin e territorit, bashkisë së Lushnje do t'i duhet të ofrojë shërbime për një popullsi rreth 2.6 herë më të madhe se më parë, (84,921 banorë në 11 njësi administrative, krahas qytetit të Lushnjës). Në këto kushte, bashkia përballlet me nevojën për planifikim urban e rural, shtimin e kërkesës për ofrim shërbimesh, rritjen e rrezes së ofrimit të tyre, si dhe diversifikimin e llojit të shërbimeve të ofruara për shkak të karakterit urban dhe rural dhe zgjerimit të kompetencave (pyjet, kullotat, rrjeti dytësor i kullimit e ujitjes, etj.).

- Ndryshim, ose diversifikim i përparësive të zhvillimit. Në kushtet e një territori të ri, me disa qendërsi urbane dhe karakter të theksuar fushor, rishikimi i përparësive të zhvillimit ekonomik lokal është një hap urgjent për t'u ndërmarrë. Do të duhet që vizioni, objektivat, programet, projektet prioritare dhe të gjitha dokumentet e lidhura me zhvillimin (përdorimi i tokës, planit të

infrastrukturës, rregulloret, etj.) të formulohen dhe të reflektojnë qartësisht karakteristikat e territorit të ri të bashkisë Lushnje.

- *Mungesë kapacitetesh institucionale, përfshirë këtu administratën vendore, për të garantuar kryerjen e proceseve në mënyrë efektive dhe efikase.* Cilësia dhe aftësimi i burimeve njerëzore të bashkisë mbetet sfidë, sidomos në kushtet ku stafi, veçanërisht ai teknik, do të duhet të kryejë procese të një natyre të diversifikuar dhe shkalle më të gjerë. Me një territor më të madh për të administruar, stafi duhet të aftësohet për të koordinuar veprimet për 11 njësitë administrative të bashkisë, përkatësisht: Lushnje, Dushk, Ballagat, Hysgjokaj, Golem, Karbunarë, Fier Shegan, Krutje, Allkaj, Kolonjë, Bubullimë. Mbështetja teknike dhe ngritja e kapaciteteve e deritanishme shpesh ka rezultuar me humbje për shkak të ndryshimit të stafit sipas ndryshimit politik në bashki. Funksionet dhe përgjegjësitë (ekzistuese e të reja) që i kalojnë bashkive në kuadër të strategjisë së decentralizimit dhe ligjit organik, parashtrojnë nevojën për ngritje të kapaciteteve institucionale me fokus në: administrimin e shërbimit përkatës, menaxhim të financave publike, statistikë, planifikim strategjik, shkrim dhe menaxhim projekti, qeverisje territoriale, etj. Adresimi i kësaj sfide shihet si veçanërisht e lidhur me arritjen e përmirësimit të efikasitetit të përgjithshme të strukturës së Bashkisë Lushnje.

- *Autonomia fiskale:* Zgjerimi i portofolit të kompetencave dhe përgjegjësiive të bashkisë shoqërohet me sfidën e burimeve të pamjaftueshme. Mes transfertave të pakushtëzuara, të rezultuara si të ulëta, të paqëndrueshme dhe vazhdimisht në rënie me 4,208 lekë/frymë në Bashkinë Lushnje për vitin 2014 (përpara reformës¹¹³), dhe të ardhurave të veta të bashkisë, do të duhet të përmbushen funksionet e veta dhe ato të përbashkëta. Kjo sfidë nënvizon dhe nevojën për të përmirësuar aftësinë për mbledhur të ardhurat veçanërisht nga taksat dhe tarifatat, si psh. taksa e pronës, taksa e pastrim-gjelbërimit, etj.

- *Sfida Mjedisore:* Mungesa e një inventari të hollësishëm të territoreve dhe vatrave të nxehta (brenda territorit të saj) me rrezik ndotjeje për tokën bujqësore, ajrin, akuiferet, etj., dhe për pasojë dhe mungesa e projekteve parandaluese dhe rehabilituese. Përtej hartimit të një inventari të plotë dhe projekteve parandaluese apo rehabilituese, do të duhet që njëkohësisht, Bashkia të bashkëpunojë me bashkitë e tjera dhe me institucionet qendrore të mjedisit dhe të burimeve natyrore për mbrojtjen e tyre nga ndotja e shkaktuar përtej kufijve të saj.

Vështirësi të tjera të Bashkisë Lushnje përfshijnë: *paqartësi për sa i takon funksioneve dhe kompetencave të përbashkëta* pamundësi për t'u përfaqësuar nga një shoqatë bashkëshe e legjitimuar dhe pranuar nga të gjitha forcat politike, në procese konsultimi dhe dialogu në nivel qeverisje vendore, dhe sigurimi i përfaqësimit të popullsisë në procese të planifikimit dhe buxhetimit me pjesëmarrje (por jo vetëm).

1.8.3. Perceptimet Qytetare në lidhje me qeverisjen e tyre vendore, format e organizimit komunitar dhe bashkësia e OJF-ve, instrumente të transparencës, etj.

Bashkia e Lushnje ka të paktën 7 organizata të regjistruara të shoqërisë civile¹¹⁴, që mbulojnë një spektër të gjerë çështjesh, përfshirë: të drejtat e fëmijëve, të drejtat e gruas, familje në varfëri ekstreme, njerëz më aftësi të kufizuara, etj.

Nisur nga studimet, rezulton që lidhja shoqëri civile/ institucione të tjera që operojnë në bashki (kryesisht përpara reformës, por dhe gjatë 2014 e në vazhdim), të jetë krahasimisht e mirë.

Megjithatë, sfida si mungesa e financimit nga pushteti vendor, ngritja e kapaciteteve të vetë OSHC -ve dhe nevoja për asistencë teknike janë po aq të pranishme dhe në këto organizata. Disa nga format më të aplikuara të bashkëpunimit OSHC-bashki, janë praktikat e buxhetimit me pjesëmarrje prej vitit 2005, dhe buxhetimit gjinor me pjesëmarrje prej vitit 2009, konsultimet në kuadër të hartimeve të dokumenteve strategjike, etj.

Krahas përfaqësimit përmes aktiviteteve të OSHC¹¹⁵-ve, pjesëmarrja dhe përfaqësimi i qytetarëve në Bashkinë Lushnje sigurohet përmes mekanizmave të mbështetur në kuadër të projekteve nga agjenci donatore, si rasti i Komisioneve Këshillimore Qytetare Vendore (KKQV) nga Programi për Planifikim dhe Qeverisje Vendore në Shqipëri, financuar nga USAID. Po ashtu, KKQV (grupim i pavarur dhe që përçon zërin e qytetarëve në procese të ndryshme të qeverisjes vendore në Lushnje) përbën “zembrën” e forumit këshillimor qytetar që bashkia ka mundësuar të krijohet për të ndjekur dhe konsultuar procesin e hartimit të Planit të Përgjithshëm Vendor të territorit të saj (forumi këshillimor është detyrim ligjor sipas rregullores së planifikimit të territorit, miratuar në vitin 2015 me VKM nr. 671).

1.9. Procese dhe dokumente planifikimi

- **Strategjia Rajonale e Qarkut të Fierit**

Raporti mbi Strategjinë Rajonale të Zhvillimit (SRZH), 2003-2015, nuk është një dokument ligjor, por jep një kornizë afatgjatë për zhvillimin e Qarkut të Fierit duke përdorur Objektivat e Mijëvjeçarit (OM)¹¹⁶ për të ndërtuar synime rajonale brenda një kuadri afatgjatë.

Strategjia *paraqet një panoramë* të gjerë të profilit të Qarkut në katër kategori kryesore; profilin ekonomik, institucional, shoqëror dhe atë të mjedisit, duke i analizuar këto çështje me imtësi dhe *parashtron objektivat* dhe synimet për trajtimin e nevojës për sisteme ujësjellësish, degradimin e mjedisit, si dhe problemet e lidhura me kujdesin shëndetësor, frekuentimin e dobët të shkollës, papunësinë etj. Strategjia vjen si një përmbledhje e disa pikave dhe objektivave kryesore për secilën fushë me përparësi, të specifikuar më sipër.

Më konkretisht, strategjia propozon ngritjen e tregjeve rajonale dhe pikave të grumbullimit, industrializimin e mëtejshëm të bujqësisë, nxitjen e projekteve profesionale, rikonstruktimin e ndërtesave shkollore, hartimin e planit të menaxhimit të burimeve natyrore dhe krijimin e një industrie të riciklimit në Lushnje.

- **Plani i Përgjithshëm Kombëtar (2015 -2030)**

Plani Kombëtar është një nismë e marrë nga qeveria dhe drejtuar nga Ministria e Zhvillimit Urban (MZHU) dhe Agjencia Kombëtare e Planifikimit të Territorit (AKPT) dhe ka për qëllim krijimin e një platforme drejtuese për një zhvillim të qëndrueshëm urban, ekonomik, social dhe mjedisor në territor. Plani kombëtar vlerëson potencialet aktuale dhe perspektive të zhvillimit në bazë të balancimit të burimeve natyrore, të nevojave ekonomike dhe sociale si dhe interesave publike dhe private.

Plani Kombëtar e parashikon zonën e Divjakë-Lushnje si një qendër plotësuese me prioritet zhvillimin e bujqësisë dhe agroturizmit

- **Plani i Integruar Ndërsektorial i Bregdetit**

Plani i Integruar Ndërsektorial për bregdetin (PINS) shërben si sistem rregullues për sigurimin e standardeve në planifikim dhe garantimin e instrumenteve që mundësojnë shërbime cilësore turistike. Pavarësisht se plani nuk parashikon ndërhyrje konkrete në territorin e Bashkisë Lushnjës, ai e pozicionon atë në zonën qendrore, ku bëjnë pjesë zonat e mbrojtura të Divjakës dhe Nartës dhe cilësohet si një nga zonat më të rëndësishme bujqësore. Plani parashikon se kjo zonë mund të jetë “Parku Bujqësor” me përqendrimin më të lartë të agroturizmit dhe marketeve ushqimore.

- **Plani Strategjik i Zhvillimit, Komuna Dushk**

Ky plan strategjik, hartuar në vitin 2013, është një iniciativë e hershme e kryetarit të komunës dhe banorëve të saj. Plani analizon gjendjen ekzistuese të komunës, në të gjithë spektrin e fushave të saj, nga potencialet ekonomike të orientuara kryesisht drejt bujqësisë dhe blegtorisë, çështjet e mirëqenies social ekonomike, mjedisit dhe infrastrukturave.

Ndër të tjera Plani Strategjik i komunës Dushk propozon:

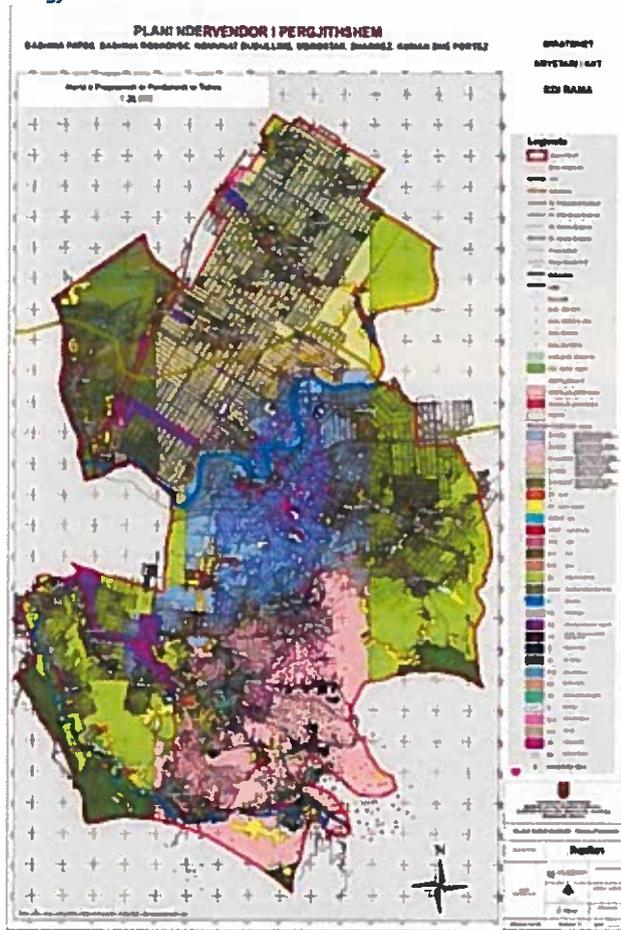
- Krijimin e pikave të grumbullimit dhe ruajtjes të produkteve të freskëta bujqësore
- Ngritjen e një impianti seleksionimi, sistemimi dhe paketimi të produkteve bujqësore
- Ngritjen e një tregu të shitjes me shumicë i mbështetur nga një rrjet pikash tregtimi
- Përmirësimin e gjendjes së rrugëve ndërkomunale
- Rehabilitimin e pyjeve, dhe nxitjen e prodhimit të ullirit etj.

- **Plani Ndërvendor i Përgjithshëm**

Plani ndërvendor i përgjithshëm u hartua në vitin 2013 nga GR Albania & Abkons me financim të Bankers Albania dhe synon të krijojë një vizion rajonal të zhvillimit të territoreve të 6 *ish-njësive vendore* ; Bashkia Patos dhe Roskovec, komunat **Bubullimë**, Mbrostar, Zharrëz, Kuman dhe Portëz. Objektivat strategjike të propozuara nga ky plan fokusohen në katër fusha prioritare; ato të zhvillimit urban, social ekonomik, mbrojtjes së mjedisit dhe zhvillimit të infrastrukturave dhe shërbimeve.

Ky plan e përcakton Komunën Bubullimë, si një zonë me prioritet zhvillimin e bujqësisë, dhe zhvillim të ulët të industrisë së hidrokarbureve, në pjesën jugore të saj, duke vënë theks të fortë në ruajtjen e monumenteve të kulturës si Kisha e Bubullimës dhe monumenteve të natyrës.

Figura 44: Harta e përdorimit të tokës, Plani Ndërvendor i Përgjithshëm

Burimi: Plani Ndërvendor i Përgjithshëm, Bashkia Fier

- **Plani i Përgjithshëm Vendor, Bashkia Lushnje**

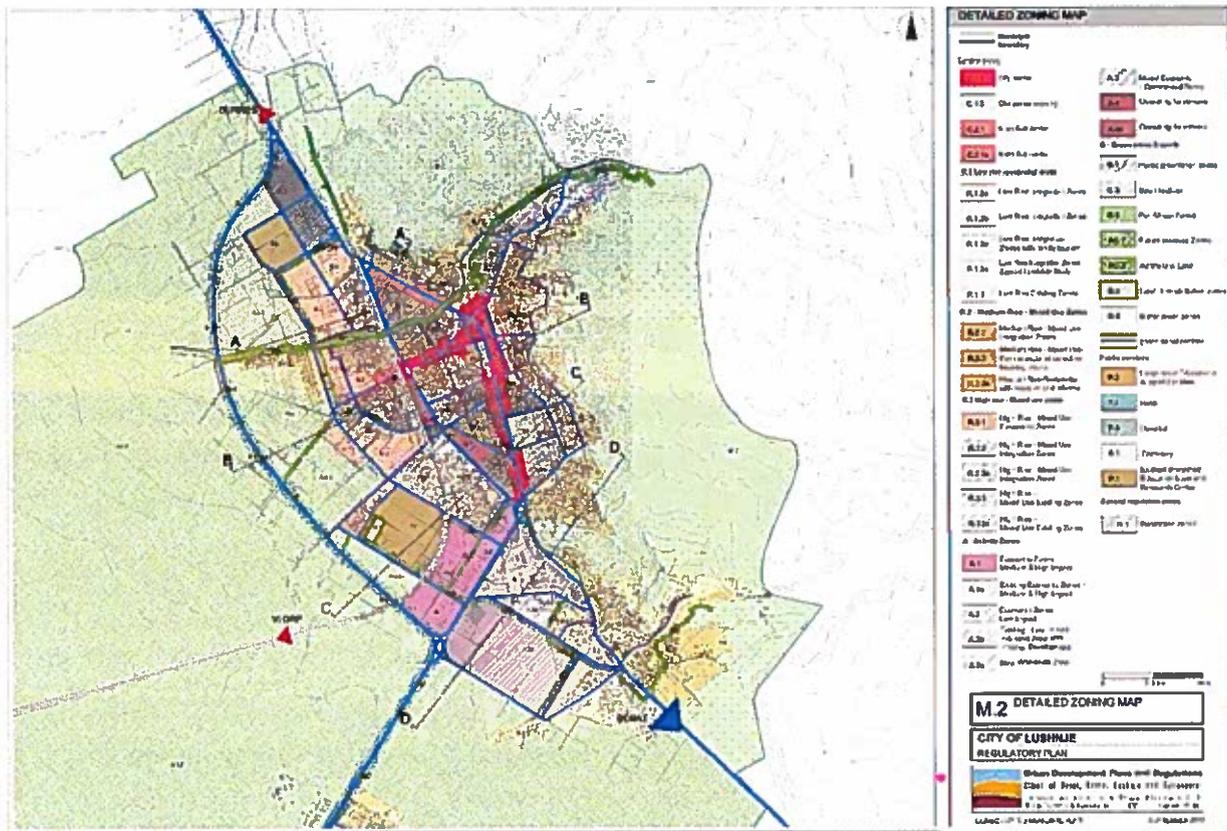
Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Lushnje, u përgatit në kuadër të projektit LAMP II nga qeveria shqiptare në 2009-2010. Projekti përfshinte përgatitjen e planeve urbane dhe të rregulloreve të kontrollit të zhvillimit si dhe programet e infrastrukturës së investimeve kapitale për katër qytete të Shqipërisë, përfshi këtu dhe qytetin e Lushnjës me qëllim rritjen e kapaciteteve urbane të menaxhimit të tokës.

Për hartimin e planit, metodologjia e punës u strukturua në tre faza kryesore si më poshtë:

Duke ju referuar Planit të investimeve kapitale, Plani Ndërvendor, për Komunën Bubullimë parashikon një sërë investimesh si më poshtë:

- Ndërtimin e një impianti kompakt trajtimi të rrjetit të kanalizimit
- Ndërtimi i një vendgrumbullimi të mbetjeve të ngurta dhe vendosja e koshave dhe kazanëve riciklues në të gjithë komunën
- Kryerjen e punimeve rehabilituese për përmirësimin e sistemit të furnizimit me ujë
- Ndërtimin dhe rehabilitimin e rrugëve ndërkomunale përfshirë ndriçimin dhe sinjalistikën
- Rehabilitimin e sistemit ujitës me qëllim nxitjen e mëtejshme të prodhimit bujqësor
- Ndërtimin e një tregu për tregtimin me shumicë të produkteve bujqësore

Figura 45: Harta e përdorimit të tokës, Plani i përgjithshëm vendor Lushnje, 2012

Burimi: Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Lushnje

Analiza e thelluar e qytetit-e cila jep një studim të plotë dhe analitik të gjendjes ekzistuese të qytetit të Lushnjës, e parë kjo në të gjitha aspektet dhe çështjet lidhur me të. Kjo analizë do të përfshijë gjetjet nga pikëpamja territoriale dhe kushteve fizike të territorit, zhvillimit ekonomik, gjendjes social-ekonomike, infrastrukturat, gjendja mjedisore etj.

Politika e zhvillimit-prezanton vizionin dhe strategjinë e zhvillimit të qytetit. Sipas këtij vizioni, Lushnja do të integrohet brenda zonës së zhvillimit Tiranë-Durrës dhe drejton zgjerimin e rajonit metropolitan drejt Jugut. Në këtë kuadër, Lushnja do të shihet si porta dhe nyja kryesore për transportin, paketimin dhe shpërndarjen e mallrave nga zona jugore drejt Tiranës, Durrësit e më tej. Vizioni parashikon nxitjen e mëtejshme të sektorit të prodhimit dhe përpunimit ushqimor bazuar në prodhimin rajonal bujqësor. Qyteti do të gëzojë një strukturë urbane të mirë-përcaktuar dhe të përmirësuar, e pasur me shërbime dhe infrastrukturë.

Zhvillimin e Planit Urban të Bashkisë konsiston në një plan strukturor hapësinor investimesh dhe një plan rregullues. Në këtë kuadër Plani i Përgjithshëm Vendor, specifikon si investime kapitale: rehabilitimin e sistemit urban të furnizimit me ujë; ndërtimin e një sistemi grumbullimi gjithëpërfshirës, ndërtimin e një parku bashkiak në perëndim të qytetit, rehabilitimin e rrugëve dhe krijimi i një porte të dytë hyrëse, etj. Veç të tjerash, Plani Urban i Bashkisë parashikon zgjerimin e qendrës së qytetit drejt veriut dhe perëndimit duke siguruar vëllime më të mëdha ndërtimi, zhvillimin e një parku të ri industrial apo qendre logjistike në pjesën jugore të qytetit, hapjen e një zone të re të shitjes me shumicë në pjesën jugore të qytetit etj.

Plani i Përgjithshëm vendor, nuk lë pa specifikuar gjithashtu dhe ndërhyrje të tjera në krijimin e hapësirave publike dhe itinerareve të gjelbra brenda qytetit, rikonstruktimin e megastrukturave; kopshte spitale, qendra shëndetësore, etj., krijimin e dy zonave turistike, hapësirave sportive, etj.

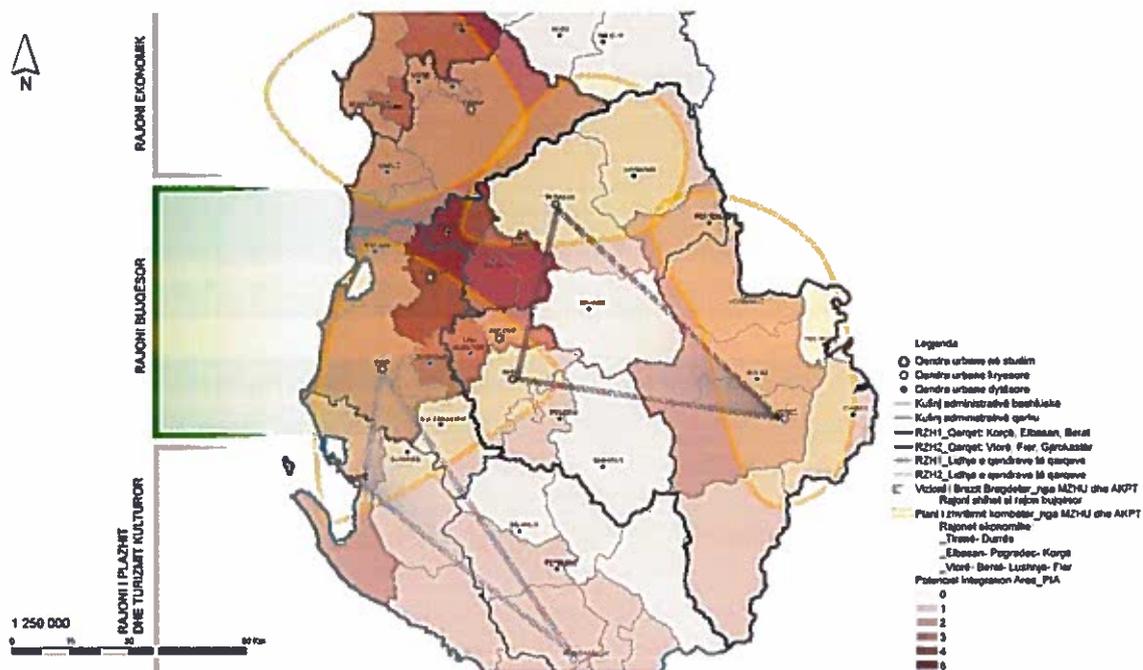
1.10. Mbi drejtimin e zhvillimit

1.10.1. Koncepti rajonal i zhvillimit

Bashkia e Lushnjës, e pozicionuar në Shqipërinë qendrore, lexohet si pjesë e disa rajoneve, nisur nga kriteret e përdorura në përcaktimin e rajonit. Për shembull, Lushnja shtrihet në basenin e lumenjve Seman e Devoll (dhe Osum) dhe bën pjesë në rajonin e zhvillimit të qarqeve Fier-Vlorë-Gjirokastrë¹¹⁷. Nga pikëpamja historike, territori i sotëm i Lushnjës ka qenë pjesë kufitare e provincave, principatave, apo vilajeteve. Në periudhën e antikitetit, ky territor shtrihej pjesërisht në provincën përgjatë via Egnatia (Klodiana-Peqini i sotëm si një nga qendrat kryesore dhe pjesërisht në provincën e Antipatrea-Bylis-Apollonia-Amantia) ku ndodhet edhe Berati dhe Fieri i sotëm¹¹⁸. Në shekujt XII-XV të erës sonë, duket se pjesa më e madhe e territorit të Lushnjës shtrihet në shtetin e Arianitit afër kufirit me principatën e Muzakajve¹¹⁹. Para shpalljes së pavarësisë në 1912, Lushnja ishte pjesë e sanxhakut të Beratit në vilajetin e Janinës, së bashku me Beratin, Fierin e Gjirokastrën. Lushnja (në 1923) bënte pjesë si nënprefekturë në prefekturën e Beratit (bashkë me Fierin, Beratin, Mallakastrën dhe Skraparin) dhe përfshinte rrethin e Lushnjës dhe krahinat Libofshë dhe Bubullimë¹²⁰. Nga këndvështrimi i studimit të policentrizmit në Shqipëri, Lushnja, së bashku me Peqinin, Roskovecin, Belshin, Cërrikun dhe Urën Vajgurore formojnë rajonin më të mirë-aksesuar (nga të paktën 5 qendra aglomeratesh të përcaktuara sipas INSTAT, 2014) sipas izokronit 45-minutësh të lëvizjes (lëvizja ditore për në punë). Në këtë rast, vetëm Lushnja dhe Roskoveci ndodhen në një rajon zhvillimi, sepse 4 bashkitë e tjera ndodhen në rajonin e zhvillimit të qarqeve Berat-Korçë-Elbasan. Aktualisht, Lushnja është pjesë e qarkut të Fierit.

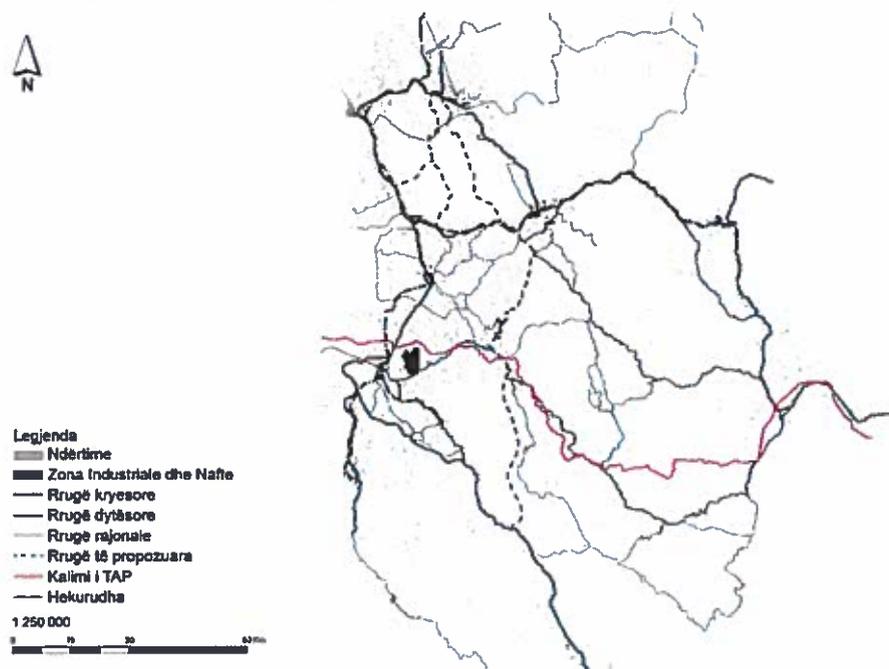
Sa më sipër pasqyron natyrën e ndryshueshme të rajonit si territor, në varësi të kriterëve që përdoren në përcaktimin e tij. Meqë në Shqipëri nuk kemi rajone administrative/qeverisëse, për qëllime planifikimi, Lushnja mund të jetë pjesë e rajoneve të ndryshme. Për qëllime të hartimit të planit të përgjithshëm vendor të territorit të Bashkisë së Lushnjës, rajoni i studimit të saj është konsideruar territori, pikat më të largëta të të cilit janë: Bashkia Elbasan në veri; Bashkia Devoll në lindje; Bashkia Tepelenë në jug; dhe Bashkia Fier në lindje. Ky rajon planifikimi është përcaktuar mbi bazën e kriterëve të shpjeguara më sipër si edhe të: 1) korridoreve rrugore kombëtare që ndërthuren në territorin e Lushnjës dhe në kufijtë e saj; 2) rrjetit të zonave të mbrojtura natyrore që lidhen brenda këtij rajoni dhe në afërsi të territorit të Lushnjës; 3) zonave të rrezikut mjedisor nga ndotja e përcjellë prej lumenjve dhe ndikimi i zonave naftëmbajtëse; 4) sistemit të tokave bujqësore të Lushnjës, Kuçovës, Fierit dhe Beratit, 5) zhvillimeve historike dhe identitetit në shekuj.

Figura 47: Kriteret e Rajonit të studimit - Studime të tjera

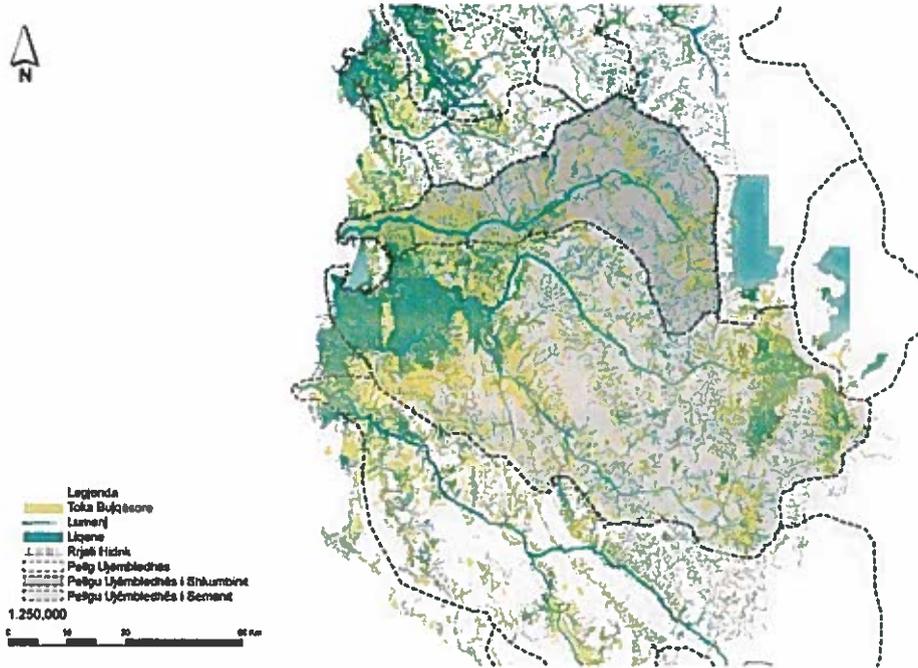
Burimi: Planet Kombëtare dhe Studimi i Policentrizmit, pwrgratili : PLGP dhe Co-PLAN, 2015

Figura 46: Kriteret e Rajonit të studimit – Sistemi urban dhe infrastruktura

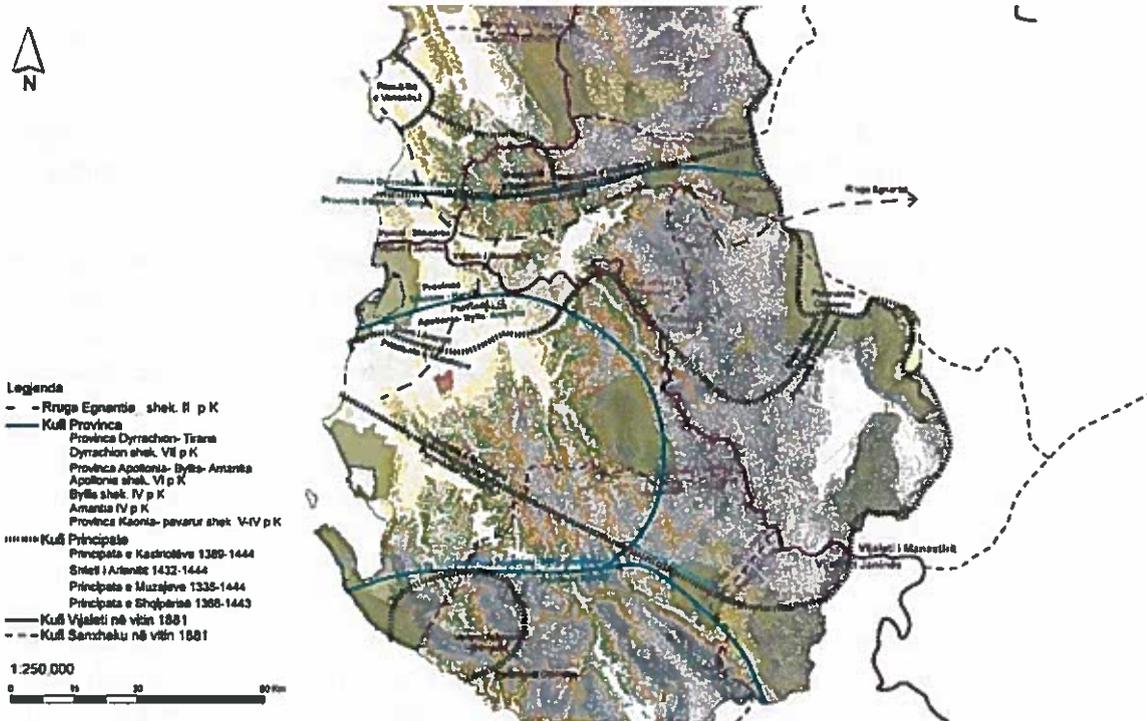
Burimi: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

Figura 48: Kriteret e Rajonit te studimit – Sistemi natyroror

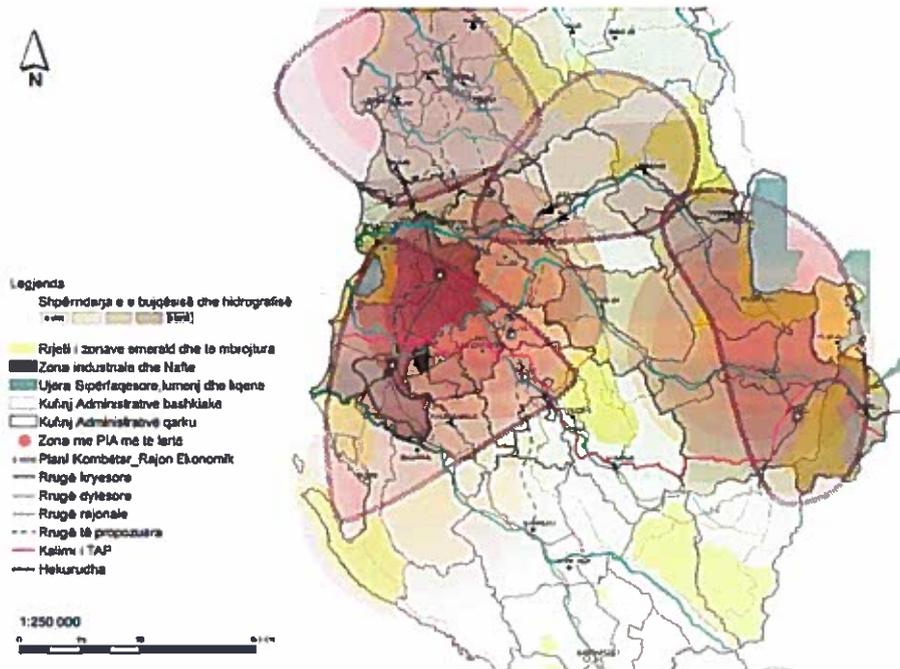
Burimi : PLGP dhe Co-PLAN, 2015

Figura 49: Kriteret e Rajonit te studimit – Analiza historike

Burimi : PLGP dhe Co-PLAN, 2015

Figura 50: Kriteret e Rajonit të studimit – Koncepti i rajonit të studimit

Burimi: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

Për të hartuar një vizion zhvillimi për territorin e bashkisë, nevojitet koncepti i zhvillimit të rajonit në të cilin ndodhet Lushnja. Arsyet për këtë renditen si më poshtë:

- Lushnja nuk funksionon si një ishull, por si pjesë përbërëse e rajonit të cilit i përket. Ekonomia e Lushnjës dhe pozicionimi i saj në rajon varen nga ekonomitë rrethuese dhe marrëdhënia plotësuese-konkurreuese e Lushnjës me këto ekonomitë;
- Territori vendor përshkohet nga infrastruktura dhe akse e korridore rrugore, të cilat kanë rëndësi kombëtare dhe/ose rajonale. Çdo vendim për territorin vendor ndikohet nga këto akse e korridore. Një pjesë e mirë e tyre merren të gatshme nga studime dhe projekte e plane kombëtare (si p.sh. Plani i Përgjithshëm Kombëtar i territorit, planet sektoriale për transportin, energjinë, etj.), por një pjesë janë subjekt propozimi;
- Plani i Përgjithshëm Kombëtar i territorit si dhe disa plane sektoriale përcaktojnë vendime që prekin drejtpërdrejt ose jo edhe territorin e bashkisë së Lushnjës dhe çdo vendim të PPV-së së Lushnjës;

Rajoni i planifikimit që ndikon dhe ndikohet nga zhvillimi në bashkinë e Lushnjës, përmban disa qendra kryesore (Fieri, Elbasani, Berati, Pogradeci dhe Korça) me larmi funksionesh urbane dhe rurale, si edhe disa qendra në zhvillim (Kuçova, Peqini, Librazhdi, Patosi dhe Cërriku), profili i të cilave është në formim. Bashki të tjera si Divjaka, Belshi, Gramshi, Skrapari, Maliqi, Këlcyra, Devolli e Pusteci kanë natyrë të theksuar rurale, me potencial të lartë për zhvillimin e bujqësisë dhe të turizmit. Turizmi mund të marrë formë të ndryshme në këtë rajon, që variojnë nga turizmi

bregdetar, në atë ekologjik, natyror, bujqësor, malor dhe historik/kulturor. Kjo larmi mbështetet nga burimet natyrore dhe nga konteksti historik i zhvillimit.

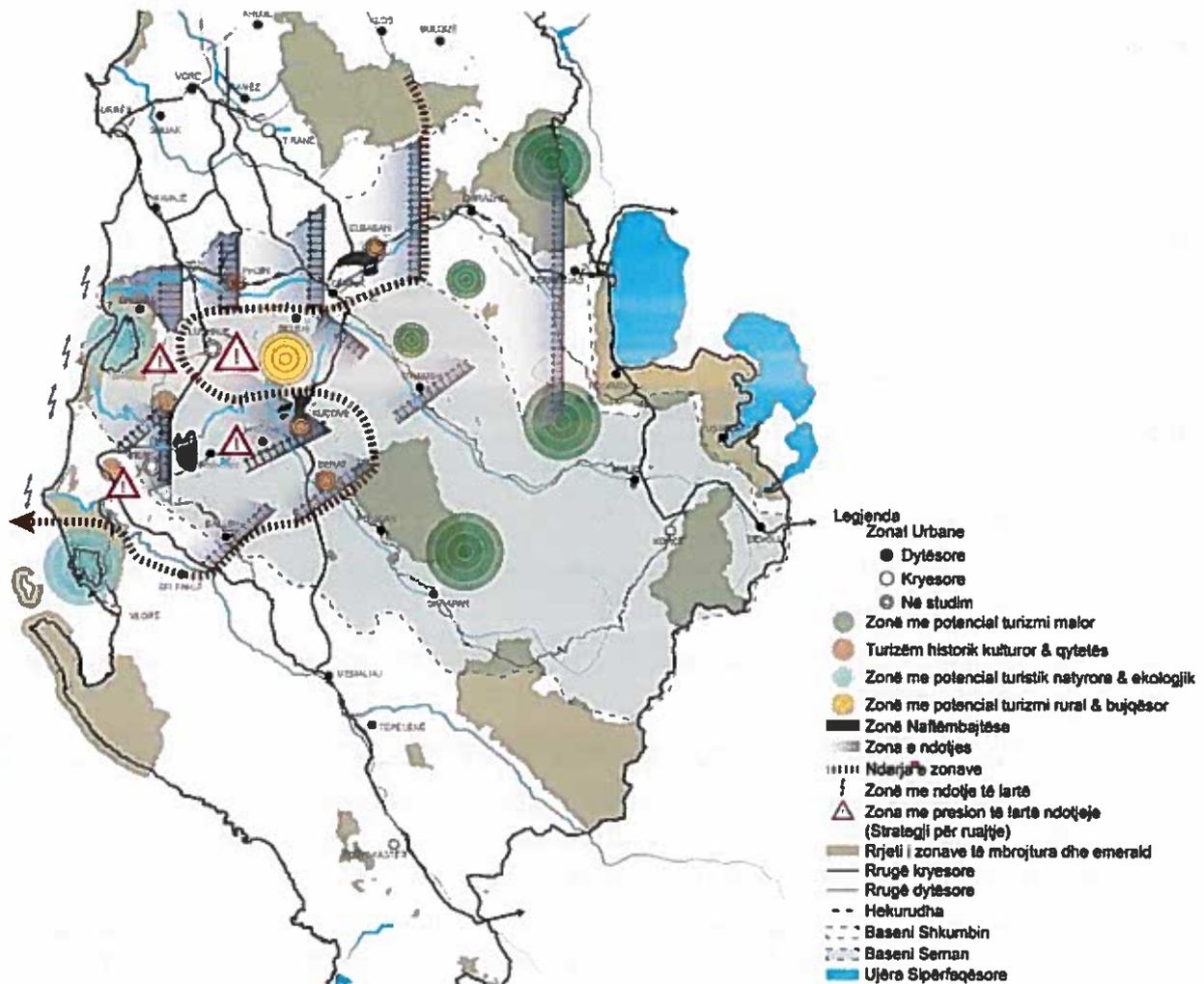
Sipas Planit të Përgjithshëm Kombëtar të territorit, rajoni në të cilin bën pjesë Lushnja ka një karakter zhvillimi që bazohet në kombinimin mes ekonomive bujqësore (prodhuese dhe përpunuese), ekonomisë së turizmit (sipas të gjitha formave të mësipërme), industrisë dhe funksioneve urbane. Sigurimi i balancës mes këtyre ekonomive përbën sfidë për vizionin e ardhshëm të zhvillimit urban e rural të territorit. Faktikisht, për mënyrën se si janë zhvilluar deri më sot, këto ekonomi kanë prodhuar më së shumti konflikte mbi burimet se sa harmoni dhe bashkëjetesë. Është detyrë e konceptit të vizionit rajonal të zhvillimit të territorit që të propozojë se si mund të garantohet balanca.

Aktualisht potenciali turistik përfaqësohet nga rrjeti i zonave të mbrojtura natyrore, zona bregdetare dhe malore, qytetet me zona historike dhe/ose të klasifikuara si muze, qytetet kryesore me larmi funksionesh, parqe arkeologjike, një tërësi monumentesh kulture dhe monumentesh natyrore të shpërndara në territor, si dhe vendbanime rurale në funksion të turizmit:

- Bregdeti i Adriatikut nga delta e Shkumbinit deri në deltën e Vjosës;
- Parqe kombëtare¹²¹:
- Prespa në Korçë e Devoll, me sipërfaqe rreth 277 km² (ka edhe status të zonës RAMSAR).
- Mali i Tomorit në Berat, rreth 247 km², me biodiversitet të pasur, vlera shkencore, peizazhe, estetike, çlodhëse e turistike, historike e kulturore që garantojnë zhvillimin e turizmit ekologjik e kulturor.
- Shebenik-Jabllanicë në Librazhd, 339 km², me biodiversitet të pasur, vlera eko-turistike, pyje të virgjëra ahu.
- Divjakë-Karavasta, 222 km², me pasuri habitatesh dhe specie të rralla, me vlera historike, kulturore, arkeologjike e potenciale të mëdha për zhvillimin e turizmit (plan menaxhimi në hartim).
- Parqe natyrore apo rezervate natyrore të menaxhuara¹²²:
- Dardhë-Xhyre, Sopot, Stavraj, dhe Polis, me sipërfaqe 400 - 45 ha dhe të gjitha pa plan menaxhimi, si dhe Kuturman (3,600 ha, pjesërisht i dëmtuar dhe i tejshfrytëzuar)-të gjitha në Librazhd,
- Bogova në Skrapar me rreth 330 ha,
- Pishë-Poro në Fier me rreth 1,500 ha, e rrezikuar nga përmytjet, kripëzimi i tokës, erozioni detar dhe ndotja që sjell delta e Vjosës. Pylli i Levanit në Fier (200 ha) pa plan menaxhimi,
- Gërmenj-Shelegur (430 ha) në Kolonjë, Cangonj në Devoll (250 ha, zonë ndërkufitare) dhe Krastafillak në Korçë (150 ha në gjendje të rënduar dhe pa plan menaxhimi),
- Qafë-Bushi Rrëzomë (500 ha dhe e dëmtuar) në Elbasan,
- Balloll në Berat (330 ha), pa plan menaxhimi.

- Peizazhi i mbrojtur Vjosë-Nartë (rreth 197 km²), i pasur me ligatina, i pakënetëzuar, i rrezikuar nga ndotja që përcjell delta e Vjosës¹²³;
- Zona e mbrojtur e burimeve të menaxhuara Piskal Shqeri (54km²) në Kolonjë, pa plan menaxhimi, me vlera historike, peizazhe, kulturore e turistike¹²⁴;
- Parku Arkeologjik i Apolonisë;
- Manastiri i Ardenicës (i Shën Marisë) si monument kulture dhe me territorin natyror të tij si monument natyre;
- Qyteti i Beratit me lagjet muze, mbi 2000-vjeçare, i njohur nga UNESCO, dhe si qendër urbane shumë-funksionale që mund të ofrojë shërbime për plotësimin e zinxhirit të vlerës së turizmit në të gjithë rajonin malor që shtrihet në qarkun e Beratit, e më tej në veri të Përmetit dhe verilindje të Kolonjës;
- Qyteti i Elbasanit me lagjen Kala dhe lagje të tjera me vlera historike, si qendër urbane shumë-funksionale, në presion zhvillimi, me lidhje shumë të mirë me Tiranën dhe me Korçën, përgjatë korridorit 8;
- Qyteti i Peqinit, si një qytet në zhvillim, në territor bujqësor dhe me objekte historike në territorin e tij (kalaja e Peqinit);
- Gjinari, Llixhat në Tregan, lugina e Shkumbinit nga Qukësi deri në burimet e tij në Valamare si zona me potencial për turizëm malor, kombinuar me shërbime specifike si ato që ofrohen nga Llixhat, mundësia për ndërtim të pistave të skive në Valamare apo ecje në natyrë përgjatë Shkumbinit nga Qukësi në Lenie;
- Kuçova si territori dhe vendbanimi i parë në Shqipëri ku janë shfrytëzuar burimet e naftës, me infrastrukturë zonash industriale të trashëguar nga periudha para viteve '90-të dhe me një strukturë tipike të qytetit të ndërtuar gjatë diktaturës komuniste, të ruajtur në ditët e sotme.

Figura S1: Potenciali turistik dhe zonat ne presionin e ndotjes mjedisore

Burimi : PLGP dhe Co-PLAN, 2015

Nga leximi i shpërndarjes së potencialeve turistike (të kombinuara me format e tjera të zhvillimit ekonomik, veçanërisht bujqësia), vihet re presioni që shkakton ndotja e mjedisit mbi një pjesë të mirë të këtyre potencialeve dhe territoreve rreth tyre. Kështu, nisur nga analizat e cilësisë së ujërave sipërfaqësore për Shkumbinin, Devollin, Osumin dhe Gjanicën, kemi evidentuar zonat ku shtrihet ndikimi i ndotjes së lumit, sipas pikave kryesore burim ndotjeje në territor. Po ashtu, figura e mësipërme evidenton edhe zonat kryesore që shfrytëzohen si burime naftë dhe industri e rëndë ndotëse (Patos-Marinza, Kuçova, Ballshi dhe Elbasani/Bradasheshi) dhe drejtimin e presionit të tyre në territor.

Sipas këtij leximi, në basenin e Shkumbinit, zona me presion të lartë të ndotjes nis menjëherë pas qytetit të Elbasanit (derdhja e ujërave të zeza në lumë dhe prania e vend depozitimit të mbetjeve urbane përgjatë tij) dhe vjen duke u intensifikuar deri në derdhje, me pika të nxehta pas Peqinit dhe Rrogzhinës. Në basenin e Seman-Osum-Devoll pika e parë e nxehtë evidentohet menjëherë pas qytetit të Beratit (uzina e baterive, ujërat e zeza dhe mbetjet urbane përgjatë lumit), për t'u intensifikuar pas Urës Vajgurore dhe Kuçovës ku lumi merr me vete edhe ndotjen e naftës, më tej

pas zonës naftëmbajtëse të Patos-Marinzës dhe qytetit të Fierit. Si rezultat i ndotjes së lumit dhe ndikimit të zonave industriale, rrezikohen fusha prodhuese e Fierit dhe ajo e Bubullimës, fusha e Bradasheshit dhe e Cërrikut, tokat bujqësore përgjatë Shkumbinit dhe në Divjakë, më pak masivi kodrinor i Dumresë, dhe sigurisht zonat e mbrojtura përgjatë bregdetit në brendësi apo kufi të të cilave ndodhen deltat e tre lumenjve që përcjellin ndotje (Shkumbin, Seman dhe Vjosë). Ndërkohë vlen të përmendet edhe dalja e gazsjellësit të TAP në plazhin e Semanit, ku do të ndërtohet një stacion kompresimi.

Së fundi, edhe pse një skenar i largët, një nga problemet me të cilat mund të përballlet rajoni është përmbytja si rezultat i ndryshimeve klimatike. Kjo përmbytje, në rast se deti ngrihet me një nivel prej 30cm në 30 vitet e ardhshme, prek territorin bujqësor deri në Fier e Lushnje, i cili në rastin më të mirë nuk arrin më tepër se 50m mbi nivelin e detit. Në një skenar të tillë, parapërgatitja duhet të jetë lokale dhe rajonale.

Analiza e mësipërme parashtron disa çështje me rëndësi për vizionin e ardhshëm të zhvillimit të rajonit dhe sigurisht edhe të bashkisë:

- Çfarë karakteri do të kenë qendërsitë urbane të niveleve të ndryshme në rajon?
- Cili është rrjeti i lëvizjes që i shërben më mirë rajonit nga pikëpamja e zhvillimit dhe lidhshmërisë dhe cila është hierarkia e tij?
- Çfarë karakteri do të kenë korridoret e lëvizjes dhe cilat janë zonat e fashat e zhvillimit territorial në rajon?
- Cili është vizioni për mbarështimin e zonave të mbrojtura natyrore?
- Çfarë masash do të merren për të ndaluar çlirimin e mëtejshëm të ndotjes nga burimet përkatëse dhe depërtimin e saj në territor, veçanërisht në zonat më të rrezikuara, dhe si përkthehen këto masa në vizionin e zhvillimit të rajonit?
- Cili është pozicionimi midis tre ekonomive të zhvillimit: bujqësore, të turizmit dhe të industrisë dhe si lidhet ky pozicion me vendimmarrjen për zgjerimin e fushës së shfrytëzimit të naftës në Patos-Marinzë dhe për ndërtimin e *landfill*-it në territorin e ish-Metalurgjikut në Elbasan
- Si do të trajtohet sistemi rrugor rajonal në mënyrë që të mos promovojë zhvillim urban në dëm të tokës bujqësore dhe asaj natyrore?
- Çfarë parapërgatitjeje mund të realizohet në nivel rajonal për të përballuar skenarët negativë të ndryshimeve klimatike?

Koncepti rajonal i zhvillimit bazohet mbi adresimin e çështjeve të mësipërme. Ky koncept nuk mund të zgjidhë sfidën e balancës midis tre ekonomive pa një vendimmarrje kombëtare. Megjithatë, duke iu referuar edhe PPK-së, koncepti i vizionit rajonal ndërtohet si më poshtë:

i) Rajoni mbërthen dy basene të rëndësishme lumore, në të cilat (historikisht) lumi, si shtylla kurrizore e basenit, ka formuluar marrëdhënien e njeriut/vendbanimeve me natyrën. Pavarësisht se zhvillimet infrastrukturore kanë thyer disa nga pengesat natyrore, duke krijuar lidhje të shpejta të Tiranës me Elbasanin, apo Fierit me Tiranën, rajoni Shkumbin-Devoll (përfshirë Osumin e Semanin), funksionon si një organizëm, që rrjedh nga lindja në perëndim.

ii) **Rajoni përshkohet nga një rrjet kombëtar rrugësh.** Korridoret në të cilat rezulton ky rrjet lidhin qendrat kryesore urbane, thyejnë pengesat natyrore ose shfrytëzojnë terrenin/topografinë dhe formëzojnë karakterin ekonomik dhe të përdorimit të tokës në rajon. Kështu, Elbasani dhe Korça lidhen në sistem përmes Korridorit VIII, i cili shkurton kohën e udhëtimit Tiranë-Korçë edhe përmes segmentit Qukës-Plloçë. Ky korridor ka dy dalje ndërkombëtare-Qafë Thanën për në Maqedoni dhe Kapshticën për në Greqi. **Korridori (Boshti) qendror i jugut** lidh trinomin Kuçovë-Urë Vajgurore-Berat me Elbasanin, Tiranën dhe Sarandën, duke siguruar dalje të shpejtë në Greqi përmes pikave kufitare të Kakavijës dhe Qafë Botës. **Korridori i Kaltër paralel me atë të jugut** vendos në një aks të shpejtë Durrësin, Lushnjën, Fierin dhe Vlorën/Gjirokastrën, ndërsa ruan edhe daljen Fier-Memaliaj përmes luginës së Vjosës.

iii) Lidhja mes qendrave jo kryesore dhe e qendërsive urbane me qendra të nivelit të dytë fuqizohet përmes akseve rajonale. Akset rajonale thyejnë pengesat psikologjike dhe fizike të lëvizjes duke respektuar topografinë dhe luginat e lumenjve. Këto akse depërtojnë diagonalisht territorin dhe lidhen me akset kombëtare duke krijuar orbitale, të cilat rrethojnë zonat malore dhe krijojnë mundësi aksesit e tranzitit për vendbanimet e thella rurale në akset kombëtare. Korridoret rajonale janë boshti i efektit kaskadë të lëvizjes në territor. Cërriku Gramshi e Maliqi lidhen përmes aksit rrugor (historik) që shtrihet përgjatë luginës së Devollit. Aksi Berat-Skrapar lë pas kanionet e Osumit dhe pasi kalon tangent parkun kombëtar të Bredhit të Hotovës (në veri të tij) bashkohet (duke shfrytëzuar topografinë) me aksin rajonal Korçë-Ersekë. Dy boshtet kombëtare veri-jug lidhen diagonalisht përmes akseve rajonale Ura Vajgurore-Lushnje dhe Ura Vajgurore-Fier.

iv) **Itineraret alternative natyrore/bujqësore/turistike janë zemra e profilit ekonomik të rajonit.** Këto itinerare nuk kanë për qëllim aksesin e shpejtë, por përkundrazi synojnë të mbërthejnë banorët dhe vizitorët brenda rajonit, të rritin kohën e ndërveprimit të tyre me vlerat natyrore e historike të tij e të fuqizojnë rrjedhshmërinë e aktivitetit bujqësor brenda rajonit. Itinerari alternativ që lidh të gjithë rajonin fillon në Kashar përshkon luginën e Pezës dhe degëzohet në dy dalje, në jug të qytetit të Kavajës dhe në daljen perëndimore të qytetit të Peqinit. Më pas itinerari merr karakter fushor dhe pas një depërtimi drejt Vilë-Boshtovës deri në derdhjen e Shkumbinit në Adriatik (mbi lagunën e Karavastasë), kthehet drejt jugut në Divjakë e më pas në perëndim drejt Fier-Sheganit dhe rezervuarit të Murrizit (Thanës).

Itinerari devijon në veri dhe veri-lindje për të përshkuar Dumrenë deri në Belsh e më pas në Cërrik dhe Shirgjan, ku rifiton karakterin malor dhe depërton drejt Treganit (dhe Llixhave) për të dalë në Gramsh. Segmenti Gramsh-Çorovodë vijon përgjatë Tomoricës, në këmbët e parkut kombëtar të Malit të Tomorit, në lindje të tij. Nga ky moment, itinerari zbërthehet në drejtime të ndryshme për të depërtuar pjesën jugore të Shqipërisë. Ky itinerar lidh vendbanimet rurale së bashku dhe me akset rajonale, lidh zonën funksionale bujqësore me atë të turizmit malor dhe ekologjik dhe bashkon burime të rëndësishme natyrore e historike me njëra tjetrën. Të tjera itinerare alternative të rajonit (me të njëjtën natyrë, por më të shkurtra) janë ato Elbasan-Gjinar, Elbasan-Labinot Mal, Qukës-Valamare, Levan-Selenicë dhe Berat-Këlcyrë.

Figura 52: Koncepti i zhvillimit të rajonit – Korridoret e levizjes dhe hierarkia e qendrave dhe lidhjeve

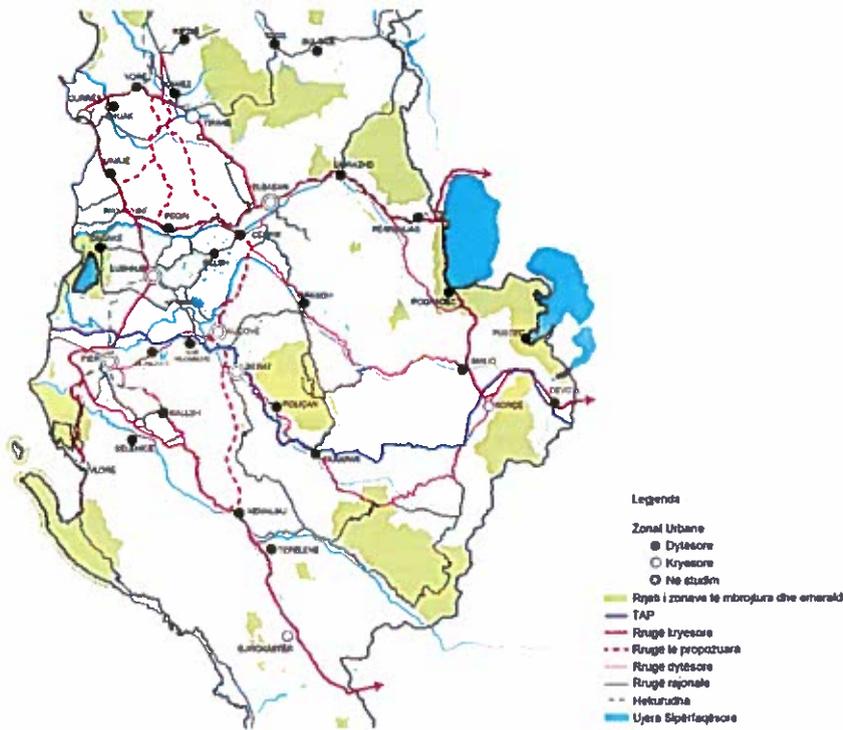
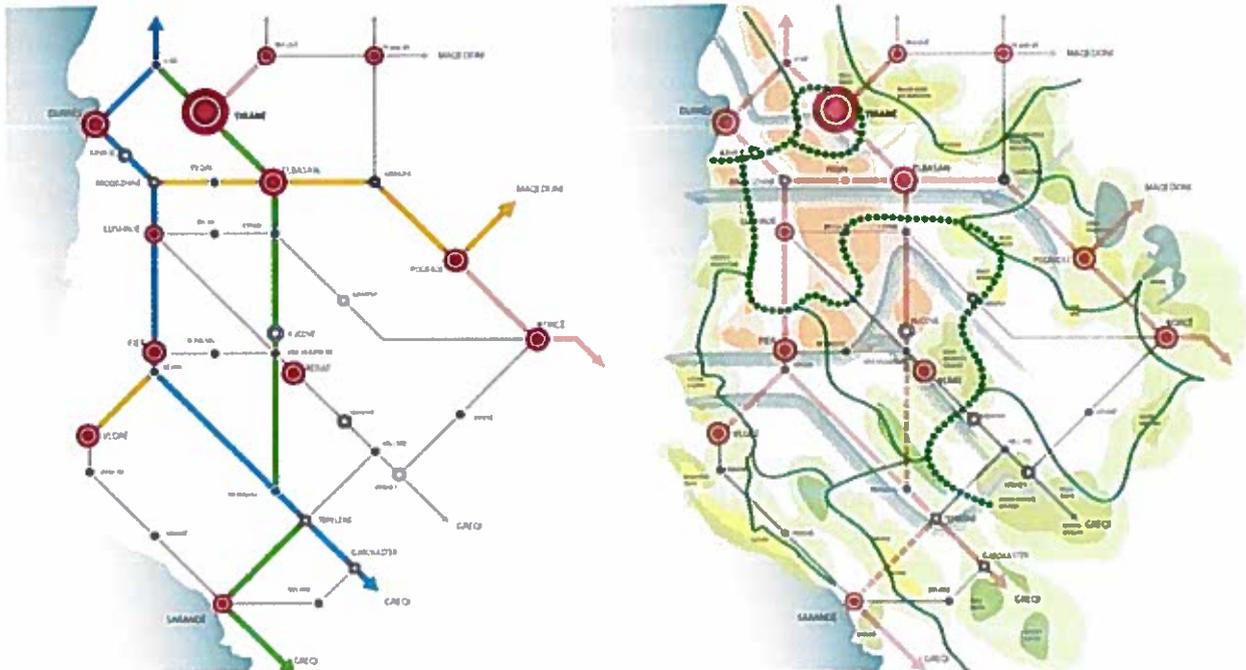

Figura 53: Koncepti i zhvillimit të rajonit – Skema e korridoreve

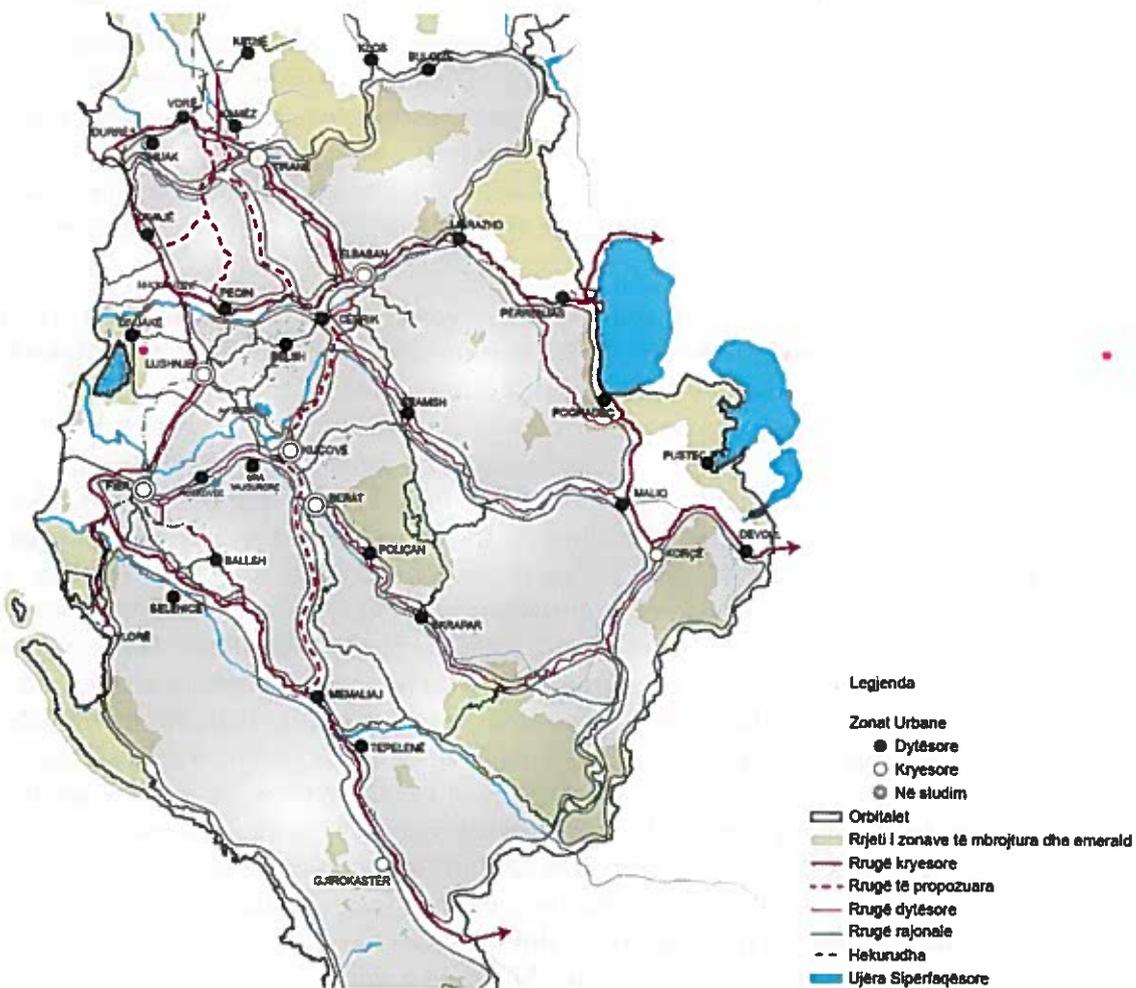
Burimi: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

Burimi: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

v) Një rrjet i pasur zonash të mbrojtura natyrore (një pjesë e të cilave ndodhen brenda Brezit të Gjelbër Evropian) mbështjellin si kurorë të gjithë rajonin, duke shërbyer edhe si kufizuesit natyrorë të tij dhe të dy baseneve lumore. Zonat fillojnë në veri të Librazhdit, vijnë gjatë kufirit lindor të rajonit dhe Shqipërisë, depërtojnë në brendësi të rajonit duke kulmuar me Malin e Tomorit dhe në perëndim përfaqësohen nga brezi Karavasta-Nartë përgjatë bregut të Adriatikut. Brenda rajoni ndodhen edhe një sërë zonash natyrore të mbrojtura (më të vogla në sipërfaqe se kurora mbështjellëse) si dhe qendërsi urbane me vlera historike e kulturore dhe monumente kulture. Për t'iu përgjigjur nevojës që ka Shqipëria për të rritur sipërfaqen e mbrojtur natyrore, në këtë rajon fuqizohet lugina e Shkumbinit nga Dardhë-Xhyrë në Sopot dhe Gurin e Nikës, deri në Valamare, ndërsa zonave të mbrojtura aktuale u shtohen edhe sipërfaqet e identifikuar rreth tyre si zonat Emerald. i gjithë ekosistemi nga parku kombëtar i Karavastasë deri në atë të Vjosë-Nartë, lidhet si një brez i mbrojtur përgjatë bregut.

Figura 54: Koncepti i zhvillimit të rajonit – Nenrajonet e levizjes

Burimi: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

vi) Ruajtja e aseteve natyrore të rajonit në funksion të qëndrueshmërisë së zhvillimit aftësisë vetë-ripërtëritëse është një nga objektivat kryesore të këtij koncepti rajonal të zhvillimit. Bregdeti është një ndër këto asete dhe cilësia e vijës bregdetare është reflektim i shëndetit mjedisor dhe ekonomik të të gjithë rajonit. Tokat bujqësore të kripëzuara nga jugu i Karavastasë deri në Pishë-Poro shpallen brez i mbrojtur natyror. Në këtë mënyrë ato i shtohen

ekosistemit në ruajtje dhe evoluojnë drejt natyralizimit. Përveçse i shton rajonit dhe Fierit një territor të rëndësishëm për zhvillimin e eko-turizmit, ky brez krijon pengesën mbrojtëse mes tokave të Myzeqesë dhe detit dhe trajtohet në nivel kombëtar e lokal me projekte që zbutin erozionin detar dhe mbrojnë tokat bujqësore nga përmytjet.

vii) **Sistemi bujqësor** që kufizohet nga Rrogozhina në veri, Belshi në veri-perëndim, Kuçova e Berati në jug, Fieri në jug-lindje, depërton përgjatë Shkumbinit deri në Elbasan, dhe ka në qendër Lushnjën, është një nga më të rëndësishmit në Shqipëri. Ka sipërfaqen më të madhe dhe rendimentin më të lartë dhe ka krijuar mekanizma mbrojtës të tokës bujqësore nga fragmentimi urban, ndotja industriale dhe degradimi si pasojë e përmytjeve dhe mirëmbajtja e sistemit të kullimit dhe ujitjes. **Ruajtja e tokës bujqësore të këtij rajoni është kryefjala e zhvillimit të tij dhe aktiviteti bujqësor fuqizohet përmes aplikimit të bujqësisë organike, konsolidimit të produkteve bujqësore (në pamundësi të konsolidimit të fermave), ndërtimit të tregjeve rajonale dhe mbështetjes kombëtare për zhvillimin e bujqësisë dhe produktit shqiptar.**

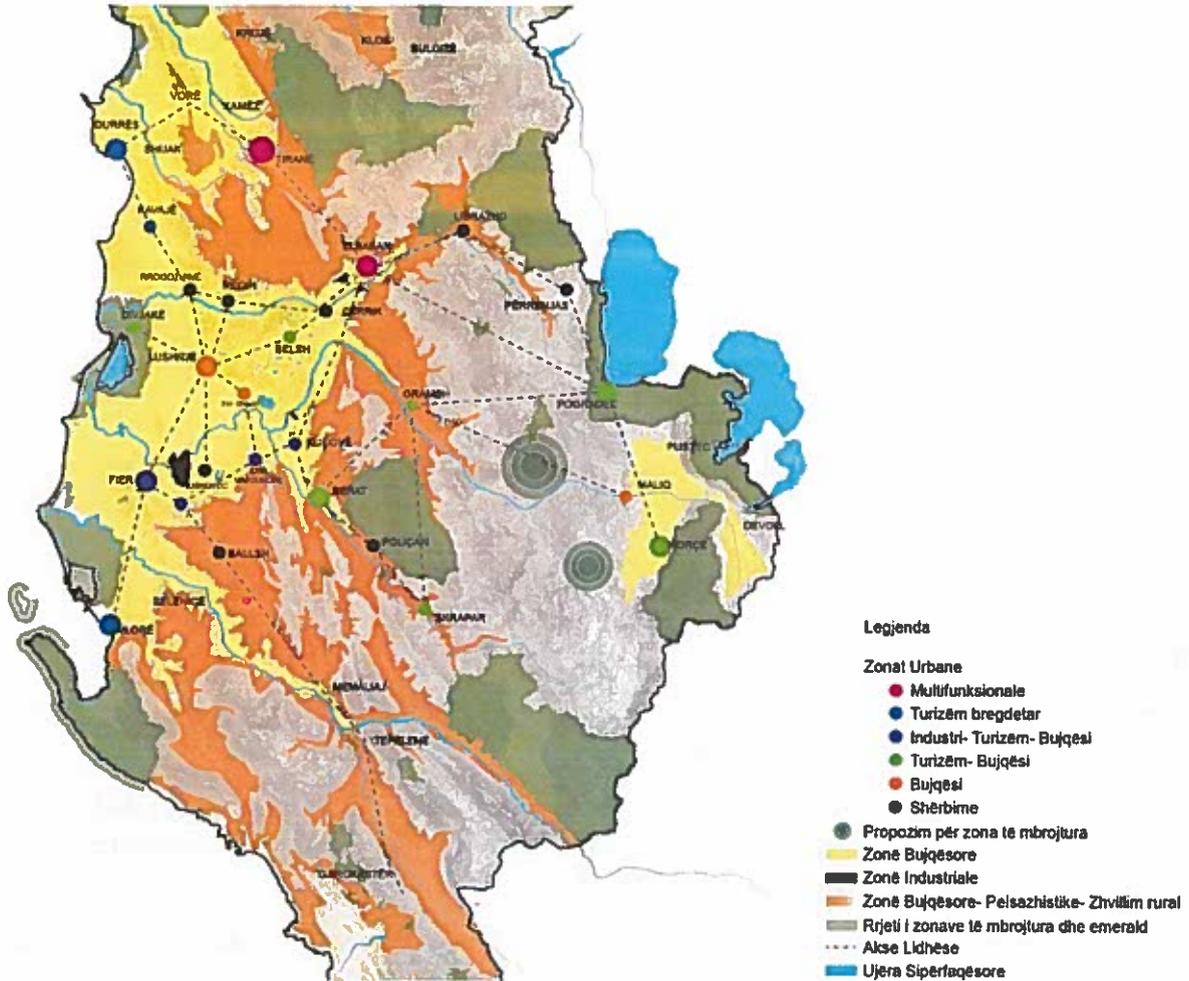
viii) **Rritja inteligjente e zonës urbane dhe e qyteteve si motori i ekonomisë urbane** është një nga shtyllat e zhvillimit të qëndrueshëm të rajonit. **Qendrat urbane rigjenerohen përmes projektesh që kanë në thelb: densifikimin përmes mbushjes urbane; krijimit të rrjetit arterial të lëvizjes urbane; mbrojtjes së hapësirës natyrore e bujqësore rrethqytetëse nga ndërtimet; krijimit të zonave të shtrirjes së qytetit në 15-20 vitet e ardhshme mbi bazën e projekteve realiste të popullsisë dhe të bollshme për të lejuar zhvillime infrastrukturore e për të shmangur zhvillime të pakontrolluara dhe spekuluese mbi tregun e tokës.**

Nga pikëpamja ekonomike qendrat urbane dhe vendbanimet krijojnë një rrjet që funksionon mbi parimin e plotësueshmërisë dhe konkurrueshmërisë. Elbasani evidentohet si një qendër e madhe urbane me karakter shumë-funksional, të ngjashëm me Tiranën, ku presioni për zhvillime urbane dhe ekonomike dikton densifikim dhe zgjerim e ku qytetarët plotësojnë të gjitha nevojat e tyre për shërbime (banim, arsim, kulturë, turizëm, industri, shëndetësi, etj.). Fieri, Kuçova, Ura Vajguore dhe Patosi janë qendra me karakter të shumëfishtë, që lëviz nga prioriteti për zhvillimin e industrisë, tek turizmi dhe bujqësia, të gjitha në një balancë funksionale dhe ku Fieri përbën qendrën kulmore të kësaj fashe ekonomike. Lushnja ka karakter të pastër bujqësor nga pikëpamja e zhvillimit ekonomik, ndërsa qendra urbane e saj ofron shërbimet për të gjithë territorin e bashkisë. Duke ndjekur sa territorin bujqësor dhe atë natyror, një rrjet qendërsish urbane (të hierarkive të ndryshme për nga madhësia) specializohet në ekonomi urbane të bazuara mbi (eko/agro)turizmin dhe më pak bujqësinë si bazë për zhvillimin rural të bashkive Divjakë, Belsh, Gramsh, Skrapar, Berat, Pogradec dhe Korçë. Këto qendërsi urbane janë porta hyrëse për parqet kombëtare (zonat e mbrojtura), brezin kodrinor të zhvillimit rural (masivet e kodrave rrethuese me lartësi 150-300 m mbi nivelin e detit) dhe zonën malore që shtrihet nga Sopotit në Valamare e deri në Frashër. Veçanërisht Berati e Korça të vendosura në perëndim e lindje të kësaj zone malore, janë qendrat kryesore urbane (porta të turizmit alor), përmes të cilave aksesohet ky territor dhe që funksionojnë së bashku me të si një organizëm ekonomik e mjedisor.

ix) **Industria** zë një vend të rëndësishëm në ekonominë e rajonit dhe bashkëjeton me funksionet e tjera të tij. **Balanca mes industrisë, bujqësisë dhe vlerave natyrore të rajonit është e një rëndësie jetësore për garantimin e aftësive vetëripërtëritëse të tij.** Fasha me gravitet ekonomik industrial ndodhet në pjesën jugore të sistemit kryesor bujqësor (me fokus industrinë e naftës), midis Fierit dhe Kuçovës, si dy polet e fashës dhe me një zgjatim drejt Ballshit. Territorët me funksion kryesor industrinë gjenden edhe në fushën e Bradasheshit brenda kufijve

të zonës së ish-kombinatit metalurgjik të Elbasanit. Këto territore janë pastruar nga ndotjet industriale të trashëguara nga e kaluara dhe janë në funksion të industrive prodhuese e përpunuese, me teknologji të pastër. Zgjerimi i territorit për kërkime në zonë naftëmbajtëse drejt Bubullimës është në tkurrye. Po kështu janë pastruar edhe të gjitha territoret e tjera industriale në Berat, Lushnje dhe Fier.

Figura 55: Koncepti i zhvillimit të rajonit – Nderthurja e sistemeve dhe qendresive

Burimi: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

1.10.2. Analiza SWOT

Pikat e Forta

- Lushnja shtrihet në një pozicion mjaft të favorshëm gjeografik, mes dy qendrave të rëndësishme të zhvillimit, metropolit Tiranë-Durrës në Veri dhe Fierit në Jug
- Bashkia Lushnje përshkohet nga rrugë të rëndësishme kombëtare si korridori SH4 dhe SH72, si dhe nga Korridori i VIII
- Nga pikëpamja territoriale, 77 % e territorit të bashkisë Lushnje përbehet nga tokë bujqësore, me cilësi mjaft të lartë për zhvillimin e bujqësisë
- Në Bashkinë Lushnje regjistrohet numri më i madh i serave në vend të cilat zënë një sipërfaqe prej 362,7 ha
- Në qytetin e Lushnjës, operojnë 5 pika të rëndësishme grumbullimi të cilat jo vetëm përmbushin nevojat e qytetarëve të bashkisë por eksportojnë në rajone të tjera të vendit sikurse dhe jashtë territorit shqiptar
- Popullsia banuese ne Bashkinë Lushnje është një popullsi relativisht e re dhe në moshë pune, duke përbërë në këtë mënyrë një potencial të madh për zhvillimin e mëtejshëm ekonomik

Pikat e Dobëta

- Fragmentarizimi i tokës bujqësore për shkak të zhvillimeve të shumta të pas viteve 90', kryesisht në zonën jug-perëndimore.
- Mungesë e infrastrukturës së nevojshme bujqësore, përfshi këtu sistemin e kullimit dhe të ujitjes së tokave bujqësore, i cili mbulon vetëm një pjesë të gjithë sipërfaqes bujqësore dhe paraqitet me një nivel të lartë amortizimi
- Mungesa e infrastrukturës së ujësjellësit dhe kanalizimeve në zonat urbane të bashkisë Lushnje
- Ulje e numrit të studentëve të cilët ndjekin studimet në sektorin bujqësor si dhe mungesa e shkollave profesionale me profil bujqësor për nxitjen e mëtejshme të këtij sektori
- Ndotje e konsiderueshme mjedisore si shkak i disa vatrave të nxehta në qytet si ish fabrikat e letrës dhe plasmasit si dhe vendgrumbullimet e mbetjeve

Mundësitë

- Për shkak të pozicionit të favorshëm gjeografik ekziston mundësia e hapjes së disa pikave logjistike dhe pikave frigoriferike në qytetin e Lushnjës, Krutje dhe Bubullimë

- Mundësi për rritjen e nivelit të eksporteve me vendet fqinje duke mbështetur fermerët në grumbullimin dhe transportimin e produkteve bujqësore
- Identifikimi i zonave industrial dhe nxitja e mëtejshme e sektorit të industrisë përpunuese ushqimore
- Vënia në përdorim e pronave shtetërore, në mbështetje të fermerëve me qëllim nxitjen e bujqësisë
- Organizimi i shoqatave të fermerëve, dhe nxitja për të punuar së bashku, me qëllim rritjen e prodhimit, eksportin dhe konkurrueshmërisë në vend

Kërcënimet

- Ulja e popullsisë me një mesatare prej 1% në vit, dhe shenja të dukurisë së “plakjes”
- Shtirja e industrisë së naftës në njësinë administrative Bubullimë, dhe niveli i lartë i ndotjes së tokës si pasojë e kësaj veprimtarie
- Konkurrueshmëria e lartë nga zona bujqësore e Divjakës dhe ekzistencës së tregut rajonal në këtë bashki
- Rreziku i menaxhimit të mirë të territorit dhe burimeve natyrore për shkak të zgjerimit të kufijve pas ndarjes administrative-territoriale

1.10.3. Rekomandime

Mbështetur në analizat e kryera më sipër, dhe identifikimin e pikave të forta, pikave të dobëta, kërcënimeve dhe mundësive rekomandimet për Bashkinë Lushnje klasifikohen në dy kategori si më poshtë

Territori dhe Mjedisi

- Ruajtja e ritmit të ulët të ndërtimeve në zonën bujqësore duke përdorur instrumente të kontrollit të zhvillimit për këto zona të ndjeshme bujqësore
- Vënia në përdorim e potencialit të lartë të energjisë diellore, duke ngritur më tepër sera të teknologjisë së lartë me sistem diellor me qëllim nxitjen e mëtejshme të prodhimit
- Krijimi i një inventari të rëndësishëm të territoreve dhe pikave burimore me rrezik ndotjeje për akuiferët dhe ndërmarrja e projekteve rehabilituese të këtyre pikave
- Shtimi i hapësirave të gjelbra në territorin e bashkisë me qëllim uljen e nivelit të ndotësve të ajrit si dhe prezantimi i skemave të detajuara për menaxhimin e transportit në zonat urbane për uljen e nivelit të zhurmave

- Promovimi i peizazhit dhe monumenteve të kulturës, duke krijuar zinxhirë të vlerës, ndërmarrjen e aktiviteteve kulturore, me qëllim nxitjen e agroturizmit dhe promovimin e vlerave ushqimore që kjo bashki mbart

Përdorimi i tokës dhe Infrastrukturat

- Për shkak të mungesës së rrjetit infrastrukturor të ujësjellës rekomandime, rekomandohet kryerja e investimeve në këtë sektor si dhe shtrirja e rrjetit në të gjithë zonat urbane të bashkisë. Ky sistem nga ana tjetër duhet të shoqërohet dhe me ngritjen e sistemit të kanalizimeve i cili do të minimizojë në masë të madhe derdhjen e ndotjeve në sipërfaqet ujore, ndotjen mjedisore si shkak i kanaleve të hapura, etj.
- Rehabilitimi i infrastrukturës bujqësore dhe specifikisht ndërhyje fizike në sistemin e ujitjes dhe kullimit
- Në një perspektivë afatmesme duhet parë mundësia e ndërtimit të një impianti të trajtimit të ujërave të ndotura, duke përdorur teknologjitë e reja dhe duke marrë në konsideratë ndarjen e ujërave të shiut nga ato të zeza.
- Gjetja e fondeve për përmirësimin e infrastrukturës rrugore brenda territorit të bashkisë, e cila konsiston në shtimin e sipërfaqeve të shtruara rrugore dhe marrjen e masave për parandalimin e aksidenteve në pikat problematike

Zhvillimi Ekonomik dhe Mirëqenia Sociale

- Të ekonomizohet prodhimi dhe të rritet niveli i eksportit brenda dhe jashtë vendit, nëpërmjet ngritjes së pikave të grumbullimit, magazinimit dhe pikave frigoriferike të cilat do të ulin ndjeshëm sasinë firo të ushqimeve
- Menaxhimi dhe ngritja e vend depozitimeve sipas standardeve evropiane sanitare-inxhinierike me qëllim minimizimin e ndotjes pranë zonave të banuara dhe ndotjes së tokës. Në skemën e menaxhimit të mbetjeve ky hap duhet të ndiqet nga aplikimi i praktikave të riciklimit duke ndarë mbetjet që në burim, prezantimin e projekteve të kompostimit si mënyra më e mirë për të përfutur nga mbetjet urbane dhe formimin e plehut organik.
- Nxitja për krijimin e shoqatave të fermerëve me qëllim nxitjen e bashkëpunimit dhe partneriteteve, për ekonomizimin e tokës bujqësore dhe rritje të prodhimit bujqësor
- Krijimi i një klime të favorshme për investitorë të huaj dhe vendas në fushën e industrisë së përpunimit të produkteve bujqësore, kryesisht të ullirit, frutave dhe produkteve blegtorale si qumështi dhe veza.
- Ulja e shkallës së papunësisë, duke hapur vende të reja pune, me qëllim uljen e nivelit të papunësisë. Hapja e shkollave profesionale të orientuara drejt agroturizmit, inxhinierive ushqimore, energjetikes, etj., me qëllim profilizimin dhe rritjen e standardeve arsimore të Lushnjës
- Rikonstruktimi dhe pajisja e shkollave dhe kopshteve me ambiente ndihmëse si laboratorë, kënde sportive, kënde lojërash etj.

- Përmirësimi i kushteve të qendrave shëndetësore, ambulancave dhe optimizimi i shërbimit në spitalin e Lushnjës.

Qeverisja dhe Financat Vendore

- Duhet të fuqizohet përmirësimi i performancës financiare në kahun e të ardhurave (veçanërisht rritja e bazës së tatueshme dhe tatim paguesve) si dhe racionalizimi në kahun e shpenzimeve (kryesisht ato administrative dhe operative). Krahas burimeve të veta, duhet të ekonomizohet përdorimi i instrumenteve financiarë si huaja nga sistemi bankar fondet nga donatorët e huaj (apo vendas) dhe format e partneritetit publik privat
- Rritja e kapaciteteve të bashkisë në drejtim të hartimit, menaxhimit, zbatimit dhe monitorimit të projekteve të investimeve me qëllim garantimin e zbatueshmërisë së tyre.
- Përfshirja e organizatave ekzistuese të shoqërisë civile në vendimmarrje me qëllim adresimin dhe zgjidhjen e një sërë çështjesh kryesisht në spektrin social.

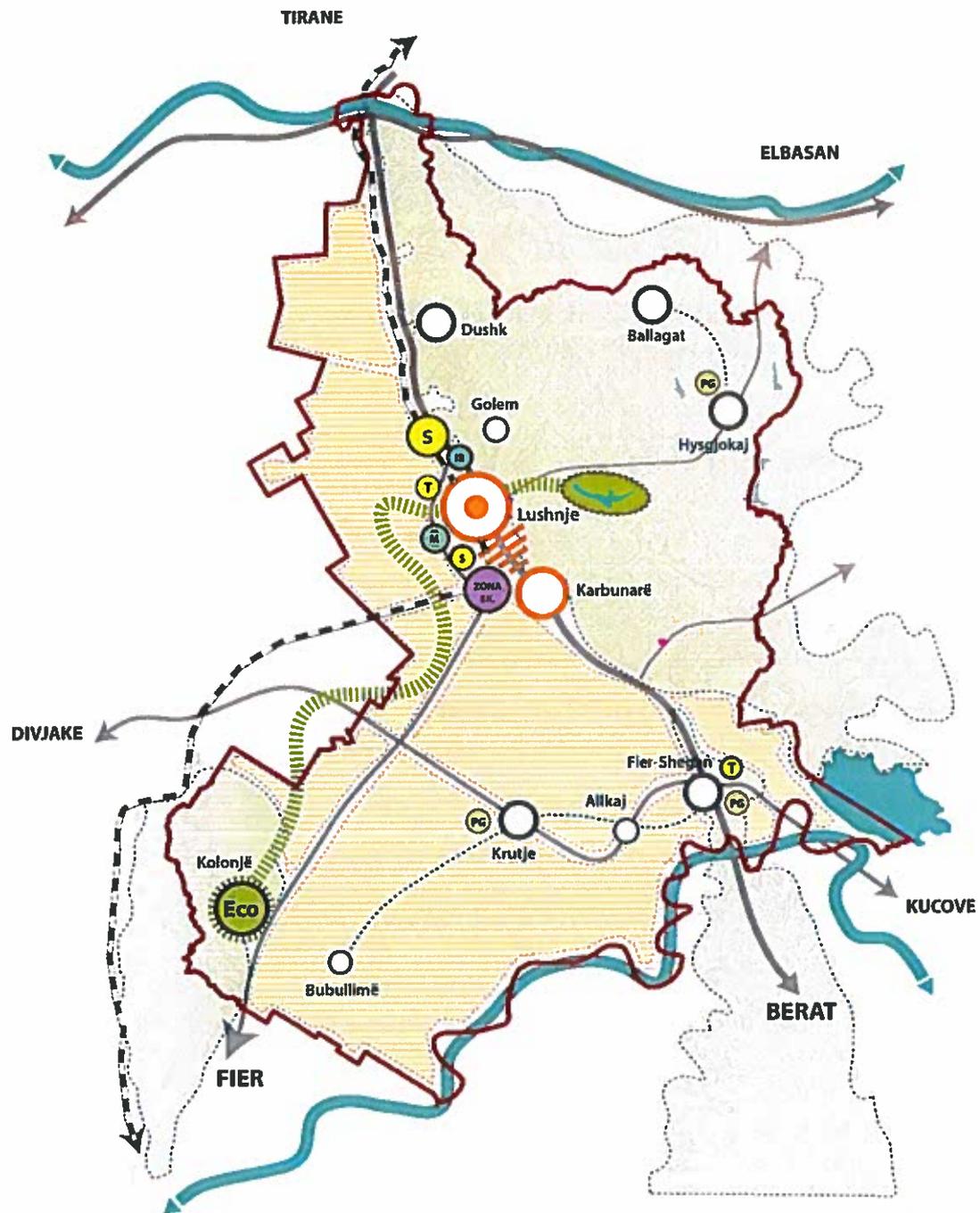
II. Vizioni i të ardhmes për Lushnjen

Vizioni i zhvillimit të territorit për Bashkinë e Lushnje është hartuar në mënyrë organike, si rezultat i gjetjeve të analizës së përgjithshme të territorit, diskutimeve me qytetarët, takimeve me grupe interesi dhe reflektime të grupit të punës gjatë studimit të kontekstit rajonal në të cilin ndodhet bashkia. Po ashtu, vizioni i Lushnjës bazohet në parashikimet e Planit të Përgjithshëm Kombëtar dhe të Planit të Integruar Ndërsektorial të Bregdetit. Mbi këto baza, pjesëmarrësit në këto diskutime, nën drejtimin e grupit të punës, kanë rënë dakord në formulimin e vizionit strategjik, që do të udhëheqë zhvillimin e Bashkisë së Lushnjës gjatë 15 viteve të ardhshme, si më poshtë:

Bashkia e Lushnjës do ta orientojë të ardhmen e saj mbi konceptet e rritjes së ekuilibruar dhe të qëndrueshme. Bashkia do të synojë forcimin e rolit ekonomik të saj në rajon, si qendra e zhvillimit bujqësor dhe blegtoral. Zhvillimi i këtij sektori do të bëhet përmes promovimit të teknikave të prodhimit të produkteve organike dhe cilësore, etiketimit dhe marketimit të tyre, duke synuar rritjen e prezencës së tyre në tregjet vendase dhe ato të huaja. Zhvillimi i ekonomisë bujqësore do të bëhet në mënyrë të qëndrueshme, duke u kujdesur për mbrojtjen e tokës bujqësore dhe burimeve të tjera natyrore, me qëllim garantimin e mirëqenies sociale të qytetarëve ekzistues dhe brezave të ardhshme. Profili ekonomik i bashkisë do të plotësohet me promovimin e ekoturizmit, si potencial i pashfrytëzuar në territoret me peizazhe të Bashkisë së madhe të Lushnjës.

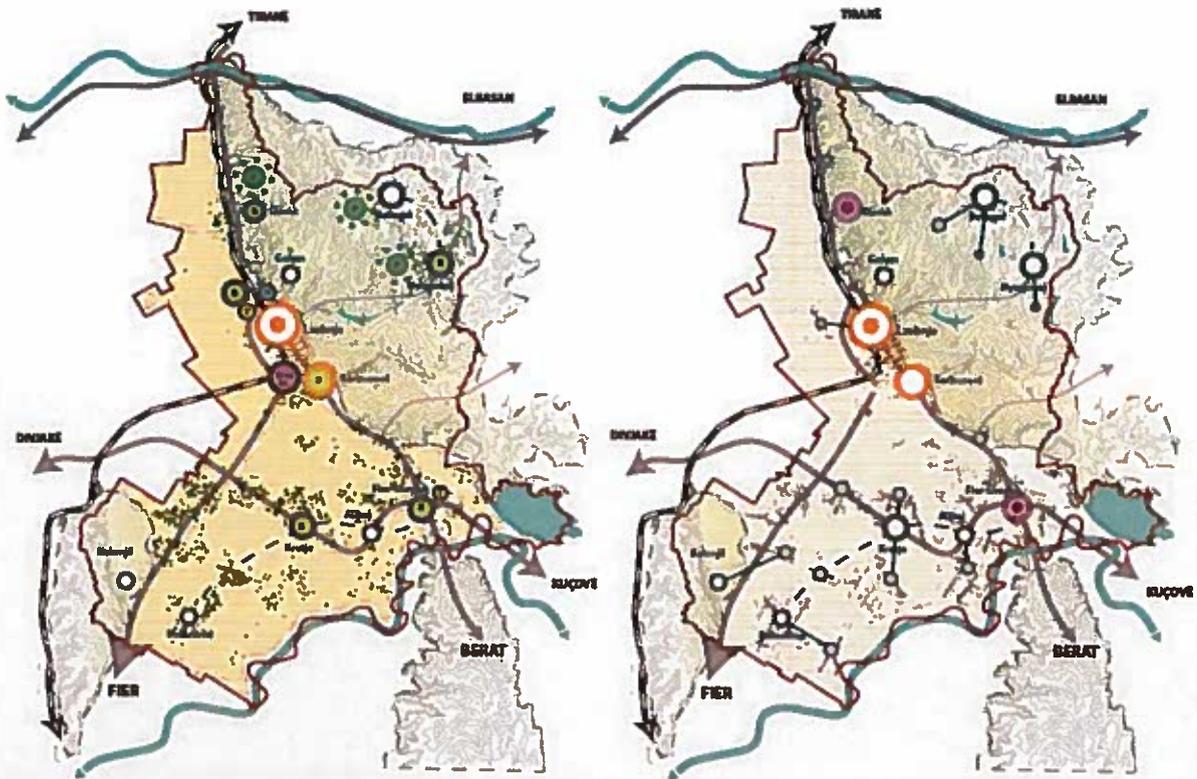
Në vizionin e kësaj bashkie, rëndësi të veçantë ka mirëqenia sociale dhe rritja intelektuale si shtylla kryesore që garanton zhvillim të qëndrueshëm. Për këtë arsye, zbutja e pabarazive sociale dhe përmirësimi i infrastrukturave dhe shërbimeve publike në të gjithë territorin e bashkisë do të jetë prioritet.

Figura 56: Vizioni i Bashkise Lushnje

Burimi : Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN, 2015

Figura 57: Vizioni i zhvillimit të bujqësisë dhe vendbanimeve, Bashkia Lushnje

Burimi: Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN

2.1. Objektivat dhe programet strategjike të zhvillimit

Në përmbushje të këtij vizioni, janë hartuar 4 objektiva strategjike, të cilët synojnë të specifikojnë fokusin e zhvillimit të Bashkisë gjatë viteve të ardhshme. Është synuar që objektivat strategjike të jenë të prekshme, specifike dhe të monitorueshme, për të siguruar zbatueshmërinë e tyre. Për këtë arsye, janë përcaktuar edhe disa tregues monitorimi e vlerësimi për secilin objektiv strategjik, të cilët mund të detajohen dhe përmirësohen gjatë punës që Bashkia do të kryejë për zbatimin e kësaj strategjie

Objektivi Strategjik 1: Mbështetje e zhvillimit të qëndrueshëm të bujqësisë/blegtorisë dhe agropërpunimit, si sektor kryesor të ekonomisë dhe punësimit

Figura 58: Sera dhe Tokat Bujqesore, Lushnje 2015

Burimi : Co-PLAN, 2015

Burimet natyrore të bashkisë, së bashku me pozicionimin strategjik të saj, si qendra me mbivendosjen e izokroneve më të shumta në rajon, pra më e aksesueshmja, krijojnë kushtet për nxitjen e zhvillimit të sektorit bujqësor në këtë bashki. Mbështetja e këtij sektori mundëson kthimin e bashkisë Lushnje në një qendër rajonale për zhvillimin bujqësor dhe blegtoral. Kjo nënkupton që bashkia jo vetëm do të synojë shfrytëzimin e potencialeve natyrore që ka në territorin e saj administrativ për zhvillimin e këtij sektori, por do të synojë të krijojë pole me infrastruktura mbështetëse të bujqësisë dhe blegtorisë, që t'i shërbejnë edhe bashkive fqinje. Këto infrastruktura përfshijnë qendra grumbullimi dhe magazinimi, pika përpunimi të produkteve bujqësore/blegtorale, tregje rajonale, etj. Në përmbushje të këtij objekti, janë hartuar programet strategjike të mëposhtme, të cilat zërthehen në projekte konkrete në Planin e Veprimit të kësaj Strategjie.

Programi Strategjik O1P1: Përmirësimi i cilësisë së produkteve bujqësore përmes shërbimit të agronomisë nëpër fshatra me qëllim nxitjen e zhvillimit bujqësor të qëndrueshëm dhe arritjen e standardeve nëpër fshatra

Programi Strategjik O1P2: Nxitja e konsolidimit të fermave bujqësore përmes skemave mbështetëse vendore dhe qendrore

Programi Strategjik O1P3: Shtimi i pikave të grumbullimit përmes skemave të PPP

Programi Strategjik O1P4: Rehabilitimi dhe mirëmbajtja e vazhdueshme e rrjetit të kullimit dhe ujitjes

Programi Strategjik O1P5: Nxitja e përdorimit të energjisë diellore në sektorin bujqësor përmes skemave mbështetëse qendrore dhe vendore

Programi Strategjik O1P6: Rritja e numrit të tregjeve në bashki, përmes krijimit të tregjeve rajonale dhe vendore

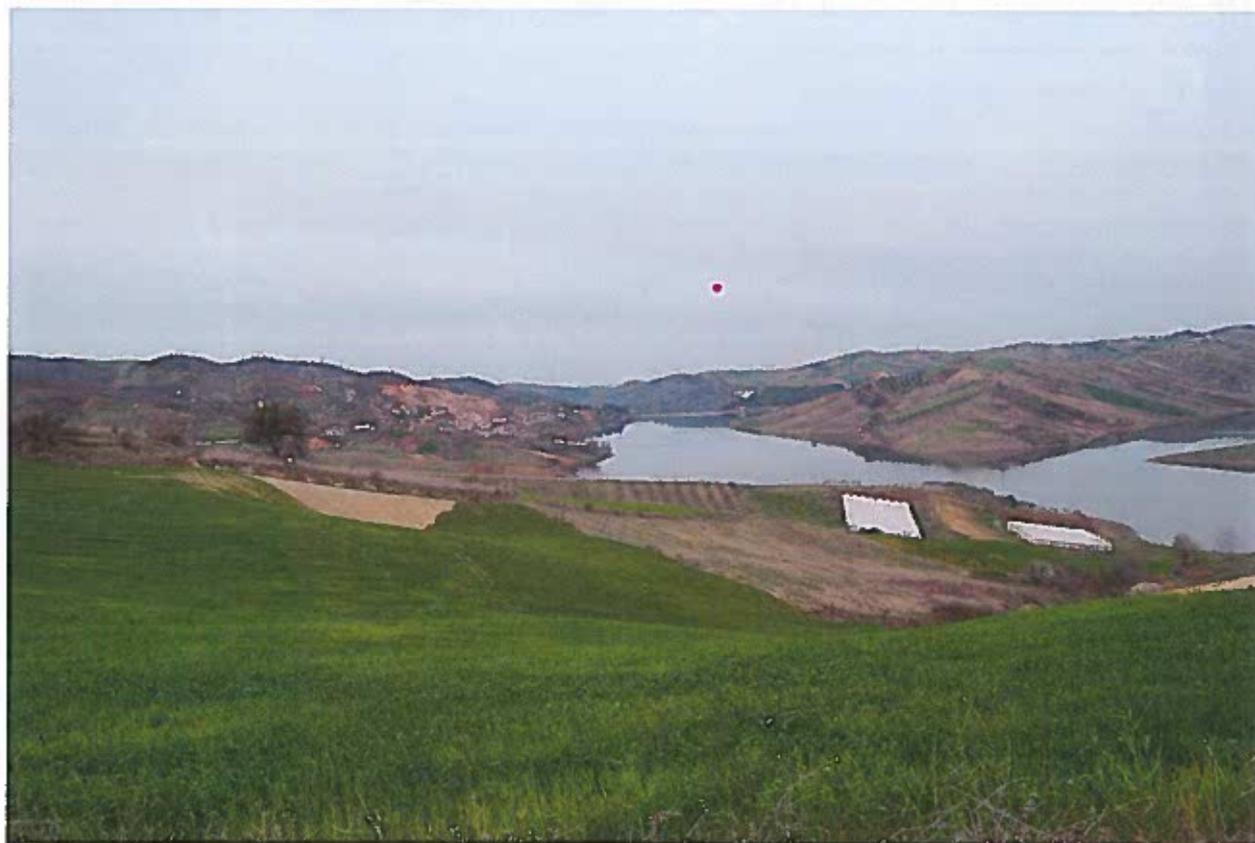
Programi Strategjik O1P7: Konsolidimi i industrisë së agropërpunimit përmes krijimit të polit të industrisë përpunuese në afërsi të infrastrukturave rrugore dhe hekurudhore

Programi Strategjik O1P8: Kualifikimi i forcës punëtore të sektorit bujqësor

Programi Strategjik O1P9: Marketim i produkteve bujqësore të rajonit brenda dhe jashtë vendit

Objektivi Strategjik 2: Mbështetje e sektorit të ekoturizmit si sektor mbështetës dhe plotësues i bujqësisë

Figura 59: Potencialet turistike dhe natyrore, Lushnje 2015

Burimi : Co-PLAN , 2015

Bashkia Lushnje përfshin në territorin administrativ të saj një sërë asetesh kulturore dhe historike. Përveç kësaj, vlerat peizazhesh dhe prodhimet bio që karakterizojnë fermat e bashkisë, janë një potencial ende i pashfrytëzuar për zhvillimin e ekoturizmit. Duke shfrytëzuar afërsinë që bashkia ka me bregdetin, por edhe bashkitë fqinje, të cilat administrojnë zona atraktive turistike, bashkia Lushnje synon të bëhet pjesë e itinerareve turistike rajonale, duke forcuar profilin e saj si një vend tërheqës për turizmin e natyrës, atë gastronomik dhe historik. Në funksion të zbatimit të

këtij objektivi strategjik, janë hartuar katër programe strategjike, secila me projektet përkatëse sipas Planit të Veprimit.

Programi Strategjik O2P1: Hartimi i itinerareve turistike, përmes identifikimit, inventarizimit dhe hartëzimit të burimeve natyrore dhe historiko/kulturore dhe lidhjes së tyre me itineraret rajonale

Programi Strategjik O2P2: Promovimi i itinerareve turistike përmes krijimit të partneriteteve me operatorë aktiv në sektorin e ekoturizmit

Programi Strategjik O2P3: Mbështetja me infrastrukturë të gjelbër të korridoreve me interes turistik dhe për peizazhet

Programi Strategjik O2P4: Mbështetje e ngritjes së eko-fermave turistike për promovimin e vlerave gastronomike dhe të peizazheve të bashkisë

Objektivi Strategjik 3: Kontrolli i zhvillimit të territorit nëpërmjet harmonizimit të nevojave të banorëve ekzistues dhe të planifikuar

Figura 60: Infrastruktura ekzistuese në Lushnje

Burimi : Co-PLAN , 2015

Zhvillimi ekonomik dhe mirëqenia sociale e synuar të arrihet përmes dy objektivave të sipërcituara, rrezikohet të pengohet ose ngadalësohet nëse nuk shoqërohet me politika dhe instrumente për orientimin dhe kontrollin e zhvillimit të territorit. Ky objektivi specifikisht ka lidhje të drejtpërdrejtë me paketën e Planit të Përgjithshëm Vendor. Pikërisht ky instrument synon të përcaktojë bazat mbi të cilat do të orientohet zhvillimi i ardhshëm i bashkisë, sipas parashikimeve dhe studimeve demografike, ekonomike dhe të nevojave për zhvillim që do të ketë bashkia gjatë 15 viteve të ardhshme. Megjithatë ky instrument nevojitet të shoqërohet dhe me një sërë iniciativash në zbatim të tij, të cilat synojnë pikërisht zbatimin e tij. Në përmbushje të këtij objektivi janë hartuar programet strategjike të mëposhtme:

Programi Strategjik O3P1: Hartimi dhe zbatimi i instrumenteve të menaxhimit të tokës në funksion të mbrojtjes së tokës bujqësore, krijimit të hapësirave cilësore urbane dhe orientimit të rritjes urbane drejt Lushnjës, Karbunarës, Fier-Sheganit dhe Dushkut

Programi Strategjik O3P2: Lehtësimi i aksesit të njësive administrative të bashkisë përmes përmirësimit të infrastrukturës rrugore lidhëse mes njësive administrative, qendrës së bashkisë dhe njësive fqinje

Programi Strategjik O3P3: Shtrirja e rrjeteve inxhinierike nëntokësore (KUZ, KUB dhe ujësjellës) në të gjithë qendrat urbane të konsoliduara si dhe furnizimi me energji elektrike

Programi Strategjik O3P4: Rijetësimi i qendrave të njësive administrative

Objektivi Strategjik 4: Mbrojtja e burimeve natyrore si baza për zhvillimin ekonomik dhe mirëqenie të qytetarëve

Figura 61: Zona Kodrinore, Lushnje

Burimi : Co-PLAN, 2015

Për të garantuar një zhvillim të qëndrueshëm ndër breza, një nga objektivat strategjikë të Bashkisë Lushnje ka fokus të saj mbrojtjen e mjedisit. Përmes këtij objektivi bashkia synon të mbrojë asetet natyrore, si baza për zhvillimin ekonomik dhe mirëqenies sociale të saj, si dhe me qëllim krijimin e një mjedisi të shëndetshëm për qytetarët e bashkisë dhe vizitorët. Në këtë këndvështrim, mbrojtja e mjedisit nuk do të kufizohet vetëm në mbrojtjen e aseteve natyrore (tokave bujqësore dhe pyjeve) por edhe mbrojtjen nga ndotja dhe rreziqet që vijnë si rezultat i degradimit mjedisor nga aktivitetet njerëzore dhe si rezultat i ndryshimeve klimatike. Me qëllim përmbushjen e këtij objektivi strategjik, janë hartuar programet e mëposhtme:

Programi Strategjik O4P1: Rehabilitimi i fashës ripariane të lumit Seman në bashkëpunim me bashkitë e tjera që preken nga baseni i këtij lumi

Programi Strategjik O4P2: Mbrojtje e akuifereve nga ndotja urbane dhe bujqwsore

Programi Strategjik O4P3: Ngritja e sistemit tw menaxhimit tw integruar tw mbetjeve tw ngurta, duke nxitur ndarjen e riciklimin dhe duke ofruar infrastrukturw pwr trajtimin e tyre

Programi Strategjik O4P4: Marrja e masave për pastrimin e vatrave të nxehta mjedisore dhe pwr uljen e ndikimit të aktiviteteve industriale në mjedisin e Bashkisë Lushnje

Programi Strategjik O4P5: Marrja e masave për mbrojtjen nga erozioni i kodrave të Lushnjes

Programi Strategjik O4P6: Bashkëpunim me bashki fqinje për marrjen e masave për mbrojtjen nga erozioni detar që mund të ndikojë tokat bujqësore të Myzeqesë

Programi Strategjik O4P7: Rijetëzimi i strukturave arsimore dhe plotwsimi i nevojave me struktura tw reja pwr ciklin e ulwt, tw meswm dhe arsimin profesional pwr tw gjithw territorin

Programi Strategjik O4P8: Fuqizimi i infrastrukturws shwndetwsore

Programi Strategjik O4P9: Rijetwsimi i aktivitetit kulturor, social e rekreativ pwr tw gjitha grupmoshat dhe grupet e interesit nw bashkinw e Lushnjes.

2.2. Konsiderata financiare

Bashkia e re Lushnjë, ndonëse renditet e njëmbëdhjeta në vend për nga niveli i të ardhurave të gjeneruara nga burimet e veta , paraqet një nivel të ulët autonomie financiare përgjatë pesë viteve të konsideruara. Mesatarja e raportit të të ardhurave të veta ndaj të ardhurave totale rezulton të jetë mesatarisht 21.7% për periudhën 2010 - 2014. Këto të ardhura mbuluan mesatarisht 20.0% të shpenzimeve totale të realizuara gjatë periudhës së konsideruar. Nëse në të ardhurat e veta do të shtonim edhe të ardhurat nga taksat e ndara dhe transfertat e pakushtëzuar, burimet totale në dispozicion të bashkisë do të përfaqësonin mesatarisht 46.8% të të ardhurave totale dhe mesatarisht do të mbulonin 43.1% shpenzimeve totale. Në vijim të ndarjes së re administrative-territoriale dhe ligjit të ri për vetë-qeverisjen vendore, bashkia e re e Lushnjë përballet me sfidën e menaxhimit burimeve financiare të kufizuara përkundrejt nevojave gjithmonë në rritje për shërbime dhe investime kapitale. Në këtë kontekst, planifikimi strategjik i investimeve kapitale në funksion të përmirësimit të cilësisë së shërbimeve publike në territoret në administrim rezulton i domosdoshëm dhe një parakusht për zhvillimin ekonomik vendor. Ndaj, vlerësohet thelbësor fuqizimi dhe përmirësimi i performancës financiare në kahun e të ardhurave (veçanërisht rritja e bazës së tatueshme dhe tatim paguesve) si dhe racionalizimi në kahun e shpenzimeve (kryesisht ato administrative dhe operative). Ligji ri për buxhetin vendor të viti 2016 solli disa risi në kuadrin nivelit, llojit dhe numrit të taksave. Përgjithësisht, në periudhën afatshkurtër efektet e heqjes së disa taksave dhe futjes/modifikimit të disa të tjera vlerësohet të do të baraspeshojnë njëra tjetrën duke u përkthyer në një efekt pothuajse neutral për buxhetin vendor.

Në kushtet e pamjaftueshmërisë së burimeve financiare të veta të bashkisë, përdorimi i instrumenteve financiarë si huaja nga sistemi bankar (në përputhje me kuadrin rregullator në fuqi dhe pasi të jenë qartësuar asetet në pronësi të bashkisë përdorur në kolateralizimin e kredive); fondet shtetërore nga (FZHR, FSHZH etj) të orientuara kryesisht në mbështetje të zhvillimit të infrastrukturës; fondet nga donatorët e huaj (Banka Botërore, USAID, KfW, WBIF, etj.) për çështje që lidhen me trajtimin i mbetjeve dhe ujërave, asistencë teknike dhe ndërtim kapacitësh apo edhe format e partneritetit publik-privat paraqesin një mundësi reale për realizimin e

investimeve kapitale. Në këtë drejtim, vlerësohet e domosdoshme rritja e kapaciteteve të bashkisë në drejtim të hartimit, menaxhimit, zbatimit dhe monitorimit të projekteve të investimeve nëpërmjet këtyre formave të financimit.

III. Plani i veprimt

Programet strategjike të specifikuara për secilin nga 4 Objektivat e kësaj strategjie, janë përkthyer në projekte konkrete zbatimi, mbi të cilat do të mbështetet puna e bashkisë gjatë viteve të ardhshme. Projektet e listuara në këtë strategji, janë ato projekte të identifikuar si strategjike, nga pikëpamja e zhvillimit ekonomik, mirëqenies sociale dhe ofrimit të shërbimeve në mënyrë optimal. Natyrisht që përveç këtyre projekteve strategjike, bashkia ka një listë të gjatë projektesh, kryesisht me karakter mirëmbajtës dhe shërbyes të cilat do t'i zbatojë vit pas viti, që nuk janë pjesë e strategjisë duke qenë që nga pikëpamja strategjike nuk kanë domethënie të veçantë. Projektet e mëposhtme janë në faza të ndryshme të zhvillimit të tyre, si: projekte të plota gati për zbatim, fishë projekte ose projekt-ide. Disa nga projektet janë po ashtu të pajisura me një preventiv paraprak ku përcaktohet kostoja që do të ketë zbatimi i projektit, ndërsa pjesa tjetër e projekteve do të pajisen me këtë preventive paraprak pas hartimit të fishës dhe/ose projektit teknik të tyre. Po ashtu, për secilin nga projektet janë identifikuar edhe mundësitë e financimit, nisur nga lloji i projektit dhe kapaciteti finansues i aktorëve aktivë të sektorit në fjalë. Projektet janë parashikuar të zbatohen përgjatë një afati kohor prej 15 vitesh, siç është edhe periudha e zbatimit të PPV-së. Me qëllim menaxhimit e mirë të tyre, në këtë strategji projektet janë ndarë në 4 faza, dy të parat janë projekte të parashikuara të zbatohen në një periudhe afatshkurtër, ndërsa pjesa tjetër janë projekte të cilat kërkojnë më tepër kohë dhe janë planifikuar të zbatohen në periudha afatmesme dhe afatgjata. Kjo ndarje në faza orienton punën e bashkisë, por mund të rishikohet nga ana e saj gjatë zbatimit të planit, në vartësi të mbarëvajtjes së zbatimit të projekteve dhe mundësive për financimin e tyre.

3.1. Plani i veprimt

Objektivi Strategjik 1 : Mbështetje e zhvillimit të qëndrueshëm të bujqësisë/ blegtorisë dhe agropërpunimit, si sektor kryesor të ekonomisë dhe punësimit						Faza e Zbatimit			
Programet Strategjike	Projektet	Vlera	Burimi mundshëm kryesor	Burimi i mundshëm dytësor	Tregues Vlerësimi	I '16 - '18	II '19 - '20	III '21 - '25	IV '26 - '30
OIP1 : Përmirësimi i cilësisë së produkteve bujqësore përmes shërbimit të agronomisë nëpër fshatra me qëllim nxitjen e zhvillimit bujqësor të qëndrueshëm dhe arritjen e standardeve nëpër fshatra	Hapja e qendrave të informimit bujqësor pranë 11 njësive administrative të bashkisë	3 000 000 L	Buxheti Bashkisë	Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të ujërave	Strukturat e qendrave të informimit bujqësor të ngritura dhe funksionale				
OIP2 : Nxitja e konsolidimit të fermave bujqësore përmes skemave mbështetëse vendore dhe qendrore	Pilotimi i projekteve për konsolidimin e fermës përmes lehtësimit të taksës së tokës dhe stimuj të tjerë fiskalë	Për t'u përlogaritur pas hartimit të Fish-Projektit	Buxheti Bashkisë	Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të ujërave, Donatorë	Krijimi i minimalisht dy fermave me mbi 2ha				

OIP3 : Shtimi i pikave të grumbullimit përmes skemave PPP	Ngritja e një qendre grumbullimi me kabanone frigoriferike pranë Tregut të Shitjes Shumicë të Fruta-Perimeve në Lushnje	168 000 000	Buxheti Bashkisë	Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të ujërave, Donatorë	Projekti teknik i qendrës grumbullimit i hartuar dhe nisja e zbatimit të tij		
	Hartimi i PDV-së për njësinë të strukturore të qendrës grumbullimit në Lushnje	Për t'u përlogaritur pas hartimit të Fish-Projektit	Buxheti Bashkisë	Ministria e Zhvillimit Urban	Dokumenti i PDV-së hartuar		
	Ngritja e qendrës së grumbullimit në Hysgjokaj	Për t'u përlogaritur pas hartimit të Fish-Projektit	Buxheti Bashkisë	Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të ujërave, Donatorë	Projekti teknik i qendrës grumbullimit i hartuar dhe nisja e zbatimit të tij		
	Hartimi i PDV-së për njësinë të strukturore të qendrës së grumbullimit në Hysgjokaj	Për t'u përlogaritur pas hartimit të Fish-Projektit	Buxheti Bashkisë	Ministria e Zhvillimit Urban	Dokumenti i PDV-së hartuar		

	Përfundimi i procesit të transferimit dhe regjistrimit të pronave publike, subjekt transferimi në Bashki	Për përlogaritur pas hartimit të Fish-Projektit	Buxheti Bashkisë		Regjistrimi i pronave publike pranë ZRPP	
OIP4 : Rehabilitim dhe mirëmbajtje e vazhdueshme e rrjetit të kullimit dhe ujitjes	Hartimi i projekteve pilot për rehabilitimin e magazinave të Golemit dhe kthimin e tyre në pika magazinimi bujqësore	Për përlogaritur pas hartimit të Fish-Projektit	Buxheti Bashkisë	FSZh	Rehabilitimi i minimumi 3 pika magazinimi në NJA Golem	
	Sistemi i stacionit të pompave ujëtore në Bitaj dhe Ardenicë	Për përlogaritur pas hartimit të Fish-Projektit	Ministria e Bujqësisë	Banka Botërore, FSZh	Ujitja e tokave bujqësore në Ardenicë dhe Bitaj	
	Ndërtimi i sistemit të ujitjes në Bashkinë Lushnje (Linja e Krutjes dhe Linja e Tërbufit)	203 000 000 L	Ministria e Bujqësisë	Banka Botërore, FSZh	Ndërtimi i 40 km linearë sistem ujëtore	

	Rehabilitimi i Tregjeve ekzistuese vendore në 11 njësi administrative	Për përlogaritur të Fish-Projektit	Buxheti Bashkisë	Ministria e Bujqësisë	Rehabilitimi i minimumi 4 tregjeve			
OIP7: Konsolidimi i industrisë agropëpunimit përmes krijimit të polit të industrisë përpunuese në afërsi të infrastrukturave rrugore dhe hekurudhore	Hartimi i PDV-së së Polit ekonomik pranë qytetit të Lushnjës	Për përlogaritur të Fish-Projektit	Buxheti Bashkisë	Ministria e Zhvillimit Urban	Dokumenti i PDV-së hartuar			
	Hartimi i projektit të parafizibilitetit për krijimin e Polit ekonomik dhe identifikimi i nevojave për infrastrukturë	Për përlogaritur të Fish-Projektit	Buxheti Bashkisë	Ministria e Ekonomisë, Turizmit, Tregtisë dhe Sipërmarrjes	Dokumenti i parafizibilitetit i hartuar			
	Ngritja e një qendre logjistike mallrash e pozicionuar pranë politik ekonomik	14000000	Ministria e Ekonomisë, Turizmit, Tregtisë dhe Sipërmarrjes	FShZh, Donatorë, Skema PPP	Fillimi i zbatimit të projektit qendrës logjistike			
OIP8 : Kualifikimi i forcës punëtore të sektorit bujqësor (rihapja e filialit bujqësor, trajnime etj)	Rihapja e Filialit të Bujqësor të Lushnjës	259 906 914 L	Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë	Ministria e Arsimit, Fondi i Zhvillimit Shqiptar, donatorë	Shkolla e rikonstruktuar, pajisja me dokumentacionin e nevojshëm, lista e studenteve të regjistruar			

Hartimi i PDV-së për njësinë të strukturave të Filialit Bujqësor të Lushnjës	Për t'u përlogaritur pas hartimit të Fish-Projektit	Buxheti Bashkisë	Ministria e Zhvillimit Urban	Dokumenti i PDV-së hartuar	
Ngritja e Strukturave pranë Filialit Bujqësor të Lushnjës dhe hartimi i paketave të trajnimit për fermerët e Bashkisë Lushnje	Për t'u përlogaritur pas hartimit të Fish-Projektit	Ministria e Mirëqenies Sociale Rinisë	Buxheti Bashkisë	Struktura trajnuese e ngritur, seanca në vit të kryera	
Rritja e shumëllojshmërisë së kurrikulave mësimore në Filialin Bujqësor, dhe prezantimi i programeve të shkëmbimit me UBT	Për t'u përlogaritur pas hartimit të Fish-Projektit	Ministria e Mjedisit, Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë	Buxheti Bashkisë	Shtimi i fakulteteve dhe profileve të specializuara të ofruara nga Filiali Bujqësor	
Zgjerimi i sipërfaqeve të tokës bujqësore në administrim nga QTTB në funksion të kërkimeve dhe testimet për problemet e ngritura nga	Për t'u përlogaritur pas hartimit të Fish-Projektit	Ministria e Bujqësisë	Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë	Sipërfaqja e tokës bujqësore në administrim nga QTTB-ja e rritur me 50%	

OIP9 : Marketim i produkteve bujqësore të rajonit brenda dhe jashtë vendit	fermerët e zonës	Për t'u përlogaritur pas hartimit të Fish-Projektit	Ministria e Ekonomisë, Turizmit, Tregtisë dhe Sipërmarrjes	Buxheti i Bashkisë	Organizimi i 2 panairëve vjetore			
	Organizimi i Panairëve vjetore të produkteve në Bashkinë Fier	Për t'u përlogaritur pas hartimit të Fish-Projektit	Ministria e Bujqësisë	Ministria e Ekonomisë, Turizmit, Tregtisë dhe Sipërmarrjes	Ndërtimi dhe mirëfunksionimi i tregjeve			
	Hartimi i Strategjisë Marketimit të Produkteve vendase	Për t'u përlogaritur pas hartimit të Fish-Projektit	Ministria e Ekonomisë, Turizmit, Tregtisë dhe Sipërmarrjes	Buxheti i Bashkisë	Dokumenti i Strategjisë i Hartuar			
Objektivi Strategjik 2 : Mbështetje e sektorit të ekoturizmit si sektor mbështetës dhe plotësues i bujqësisë								
O2P1 : Hartimi i itinerareve turistike përmes identifikimit, inventarizimit, hartëzimit të burimeve natyrore dhe historiko/kulturore dhe lidhjes së tyre me itineraret rajonale	Hartëzimi i aseteve historike të Bashkisë Lushnje	Për t'u përlogaritur pas hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë	Hartimi i një databaze GIS për asetat historike				IV
	Publikimi i broshurave promovuese për turizmin historik dhe natyror të Bashkisë Lushnje	Për t'u përlogaritur pas hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë	Ministria e Ekonomisë, Turizmit, Tregtisë dhe Sipërmarrjes	Publikimi i minimumi një broshurë promovuese për Bashkinë hapja e një portali online			

	<p>Promovimi i Manastirit të Ardenicës si një pikë atraktive turistike</p> <p>Pajisja me sinjalistikë turistike e territorit të Bashkisë Lushnje</p> <p>Zbatimi i projekteve restauruese për disa nga asetet historike</p> <p>Hartimi i itinerareve turistike në Bashkinë Lushnje dhe Bashkitë fqinje (një ose disa ditore) dhe publikimi i tyre online</p> <p>Hartimi dhe marketimi i paketave turistike për promovimin e turizmit në Bashkinë Lushnje me bashkëpunim</p>	<p>Për përlogaritu hartimit të Fish-Projektit</p>	<p>Buxheti i Bashkisë</p> <p>Ministria e Kulturës</p> <p>Ministria e Kulturës</p> <p>Buxheti i Bashkisë</p> <p>Ministria e Kulturës</p>	<p>Ministria e Ekonomisë, Turizmit, Tregtisë dhe Sipërmarrjes</p>	<p>turistik</p> <p>Rrija e numrit të vizitorëve me 50%</p> <p>Pajisja me sinjalistikë e aseteve turistike të identifikuara</p> <p>Nr. i projekteve të zbatuara</p> <p>Krijimi i një platforme online për promovimin e itinerareve turistike</p> <p>Hartimi dhe marketimi i minimalisht 2 paketave turistike</p>	
--	--	---	---	---	---	--

	Ngritja e eko-fermave turistike në pjesën kodrinore të Bashkisë Lushnje (Hysgjokaj, Dushk)	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Biznesi Privat	Investime të huaja	Eko-fermat e ndërtuara, Numri i vizitorëve, turistëve etj.	I	II	III	IV
Objektivi Strategjik 3 : Kontrolli i zhvillimit të territorit nëpërmjet harmonizimit të nevojave të banorëve ekzistues dhe të planifikuar me ruajtjen dhe zhvillimin bujqësor dhe blegjor									
O3P1 : Hartimi dhe zbatimi i instrumenteve të menaxhimit të tokës në funksion të mbrojtjes së tokës bujqësore, krijimit të hapësirave cilësore urbane dhe orientimit të rritjes urbane drejt Lushnjës, Karbunarës, Fier-Sheganit, dhe Dushkut	Projekt pilot për aplikimin e instrumenteve të menaxhimit të tokës për mbrojtjen e tokave bujqësore, në një nga njësitë strukturore të përcaktuara nga PPV-ja	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	USAID	Ministria e Zhvillimit Urban	Realizimi me sukses i zbatimit të instrumentit				
	Përhapja e modelit të hartuar në projektin pilot në njësi të strukturore ngjashme	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë	Ministria e Zhvillimit Urban	Realizimi me sukses i zbatimit të instrumentit				
	Rijetësimi i blloqeve të banimit në qytetin e Lushnjës	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë						

O3P2 : Lehtësimi i aksesit të njësive administrative bashkisë përmirësimit infrastrukturës rrugore lidhëse mes njësive administrative, qendrës së bashkisë dhe njësive fqinje	Ndërtimi i banesave sociale në qytetin e Lushnjës	192876544	Buxheti i Bashkisë	Enti banesave, Donatorë	Parku i qytetit i ndërtuar dhe i aksesueshëm nga qytetarët		
	Ndërtimi i parkut të ardhshëm të qytetit të Lushnjës	2100000000	Buxheti i Bashkisë				
	Hapja e qendrës Multifunkionale për të rinjtë	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë	Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë	Funksionimi i qendrës funksionale në bazë aktiviteve të përcaktuara		
	Rikonstrukcioni rrugëve urbane dytësore të qytetit të Lushnjës (3 segmente)	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë	FZHR, Donatorë			
Ndërtimi i stacionit multimodal për transportin urban dhe ndërqytetës në qytetin e Lushnjës	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë	FZHR, Donatorë, Skema PPP	Fillimi i zbatimit të projektit për Stacionin Multimodal			
Rikonstrukcioni rrugëve lokale të njësive administrative Krujë (6 segmente)	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë	FZHR, Donatorë	Rruga rikonstruktuar sipas parametrave teknik të projektit			

Rikonstruksion i rrugëve lokale të njësisë administrative Bubullimë (5 segmente)	Për t'u përlllogaritu r pas hartimit të Fish- Projektit	Buxheti i Bashtkisë	FZHR, Donatorë	Rruga rikonstruktuar sipas parametrave teknik të projektit			
Rikonstruksion i rrugëve lokale të njësisë administrative Allkaj (7 segmente)	Për t'u përlllogaritu r pas hartimit të Fish- Projektit	Buxheti i Bashtkisë	FZHR, Donatorë	Rruga rikonstruktuar sipas parametrave teknik të projektit			
Rikonstruksion i rrugëve lokale të njësisë administrative Fier-Shegan (10 segmente)	Për t'u përlllogaritu r pas hartimit të Fish- Projektit	Buxheti i Bashtkisë	FZHR, Donatorë	Rruga rikonstruktuar sipas parametrave teknik të projektit			
Rikonstruksion i rrugëve lokale të njësisë administrative Kolonjë (4 segmente)	Për t'u përlllogaritu r pas hartimit të Fish- Projektit	Buxheti i Bashtkisë	FZHR, Donatorë	Rruga rikonstruktuar sipas parametrave teknik të projektit			
Rikonstruksion i rrugëve lokale të njësisë administrative Karbunarë (3 segmente)	Për t'u përlllogaritu r pas hartimit të Fish- Projektit	Buxheti i Bashtkisë	FZHR, Donatorë	Rruga rikonstruktuar sipas parametrave teknik të projektit			

O3P3 : Shtrirja e rrjeteve inxhinierike nëntokësore (KUZ, KUB dhe ujësjellës) në të gjithë qendrat urbane të konsoliduara si dhe furnizimi me energji elektrike	Rikonstruksion i rrugëve të njësish administrative Dushk (8 segmente)	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë	FZHR, Donatorë	Rruga rikonstruktuar sipas parametrave teknik të projektit			
	Rikonstruksion i rrugëve lokale të njësish administrative Ballagat (4 segmente)	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë	FZHR, Donatorë	Rruga rikonstruktuar sipas parametrave teknik të projektit			
	Rikonstruksion i rrugëve lokale të njësish administrative Hygjojokaj (3 segmente)	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë	FZHR, Donatorë	Rruga rikonstruktuar sipas parametrave teknik të projektit			
	Ndërtimi i KUB në fshatin Barbullinjë, Fier-Shegan	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Ministria e Transportit	Ministria e Mjedisit, FShZh, FZHR, Donatorë	Rrjeti KUB i konsoliduar			
Hartimi i një plani menaxhimi për sistemin e furnizimit me ujë të pijshëm dhe kanalizimet e ujërave të zeza	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë	Ministria e Mjedisit, FShZh, FZHR, Donatorë	Plani i hartuar				

Ndërtimi i KUZ në fshatrat Toshkëz, Barbullinjë dhe Kolonjë	Për përlogaritë pas hartimit të Fish-Projektit	Ministria e Transportit	Ministria e Mjedisit, FShZh, FZhr, Donatorë	Rrjete konsoliduara KUZ			
Ndërtim i impiantit të pastrimit të ujërave të ndotura	140 000000	Ministria e Transportit	Ministria e Mjedisit, FShZh, FZhr, Donatorë	Impianti i ndërtuar dhe funksional			
Ndërtimi i sistemit të ujësjellësit dhe furnizimi me ujë në NJA administrative të bashkisë Lushnje (fshati Eskaj, Bicakaj, Akkaj, Cufaj i Ri, Lifaj i Ri, Jeta e Re, Kosovë e Vogël, Zgjan, Zhan, Dushk-Peqin, Jazxhias)	Për përlogaritë pas hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë	Ministria e Transportit, FShZh, FZhr, Donatorë	Rrjeti ujësjellësit konsoliduar			
Ndërtimi i Ujësjellësit të Kashbardhës dhe StanKarbunarës	Për përlogaritë pas hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë	Ministria e Transportit, FShZh, FZhr, Donatorë	Rrjeti ujësjellësit konsoliduar			
Ndërtimi i pompave të ujit për përmirësimin e sistemit të ujësjellësit (Ballagat, Jazxhias, Hysgjokaj, Kurtinë, Kupas)	Për përlogaritë pas hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë	Ministria e Transportit, FShZh, FZhr, Donatorë	Pompat e ujit të ndërtuara			

O3P5 : Rijetësimi i qendrave të njësive administrative	Ndërtimi i linjave të ndriçimit rrugor të fshatrave të Hysgjokaj	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë	FShZh	Sistemi rrugor i ndriçuar		
	Riparimi i linjave elektrike në fshatrat Kurtinë, Lekaj, Gjonas dhe Kamcisht	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë	Ministria e Energjisë	Linjat elektrike të riparuar		
	Riparimi i transformatorit në fshatin Ngurres, Lifaj i vjetër dhe Manasufaj	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë	Ministria e Energjisë	Transformatori i riparuar		
	Hartimi i projektit të dizajnit për rehabilitimin e qendrave të 11 njësive administrative	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë	Ministria e Zhvillimit Urban, FShZh, Donatorë	11 qendra të rehabilituara		
Ndërtimi i pedonale së Dushkut	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë	Ministria e Zhvillimit Urban, FShZh, Donatorë	Rruga pedonale e ndërtuar			

	Rikonstrukcion ndërtesave të shkollave dhe parashkollor	7500000000	Buxheti i Bashkisë	Ministria e Zhvillimit Urban, FShZh, Donatorë	Rikonstruktimi i minimumi 2 shkollave			
	Hartimi i PDV-së së zonës së qendrës për 11 njësi administrative	Për t'u për-logaritu r hartimit të Fish- Projektit	Buxheti i Bashkisë	Ministria e Zhvillimit Urban, FShZh, Donatorë	Projekti i PDV- së i hartuar			
	Ndërtimi i qendrave të reja shëndetësore në fshatin Shegas dhe Allprenaj-Peqin	Për t'u për-logaritu r hartimit të Fish- Projektit	Buxheti i Bashkisë	Ministria e Zhvillimit Urban, FShZh, Donatorë	Ndërtimi i 2 qendrave shëndetësore			
Objektivi Strategjik 4 : Mbrojtja e burimeve natyrore si baza për zhvillim ekonomik dhe mirëqenie të qytetarëve						i	II	III
O4P1 : Rehabilitimi i fashës riparime të lumit Seman në bashkëpunim me bashkitë e tjera që preken nga baseni i këtij lumi	Rehabilitimi dhe pyllëzimi i brezit të mbrojtës argjinaturës së lumit Seman	Për t'u për-logaritu r hartimit të Fish- Projektit	Buxheti i Bashkisë	Ministria e Mjedisit, Donatorë	Reduktim i erozionit lumor			IV

	Rehabilitimi i përroit të Lushnjës	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti Bashkisë		Reduktimi i erozionit lumor, cilësia e ujërave etj			
O4P2 : Mbrojtje e akuifereve nga ndoija	Identifikimi dhe hartimi i studimit për zonat me rrezik ndoije të akuifereve në Bashkinë Lushnje	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti Bashkisë		Bazë e të dhënave GIS me informacion mbi zonat me rrezik ndoije të akuifereve			
	Hartimi i projekteve dhe marrja e masave mbrojtëse ndaj ndoijes së akuifereve brenda Bashkisë Lushnje	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti Bashkisë	Ministria e Mjedisit, Donatorë	Shmangia e ndoijes			
	Krijimi i korridoreve biologjike dhe tarracimeve mbrojtëse në tokën bujqësore	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti Bashkisë	Ministria e Mjedisit, Donatorë	Korridoret dhe tarracimet e krijuara			
O4P3 : Nxitje e ndarjes dhe riciklimit të mbejeve për të ulur ndikimin në mjedis dhe koston e depozitimit të tyre në landfill	Hartimi i një plani për menaxhimin e integruar të mbejeve urbane për Bashkinë Lushnje	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti Bashkisë	Ministria e Mjedisit, Donatorë	Plani i menaxhimit të mbejeve hartuar			
	Rehabilitimi i fushës së mbejeve dhe kthimi i saj në zonë të gjelbër	770,000,000	Buxheti Bashkisë	Ministria e Mjedisit, Donatorë	Rehabilitimi i plotë i fushës së mbejeve			

	Hartimi i Planit Afatmesëm për Menaxhimin e Pyjeve dhe Kullotave	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë	Ministria e Mjedisit, Donatorë	Plani i hartuar			
O4P6 : Bashkëpunim me bashki fqinje për marrjen e masave për mbrojtjen nga erozioni detar që mund të ndikojë tokat bujqësore të Myzeqesë	Krijimi i një grupi pune ndërbashkiak me Bashkinë Divjakë, për hartimin e projekteve të përbashkëta për mbrojtjen nga erozioni detar	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Buxheti i Bashkisë Lushnje dhe Bashkisë Divjakë	Ministria e Mjedisit, Donatorë	Grupi i punës operacional			
	Marrja e masave mbrojtëse për mbrojtjen nga erozioni detar në bashkëpunim me Bashkinë Divjakë	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Ministria e Mjedisit	Donatorë	2 projekte për mbrojtjen nga erozioni të zbatuara			
O4P7 : Rijetësimi i Strukturave arsimore dhe plotësimi i nevojave me struktura të reja për ciklin e ulët, të mesëm dhe arsimin profesional për të gjithë territorin	Rikonstruksioni i Shkollave dhe ambjenteve të arsimit parashkollor	750 000 000	Bashkia Lushnje	Ministria e Arsimit	Minimumi 4 shkolla të rikonstrutuara			
	Hartimi i programit për edukimin dhe integrimin e fëmijëve jetim	Për t'u përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Bashkia Lushnje	Ministria e Mirëqënies Sociale dhe Rinisë	Programi i hartua			

O4P8: Fuqizimi i Infrastrukturave shëndetësore	Ngritja e qendrës për njerzit në nevojë	Për përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Bashkia Lushnje	Ministria e Mirëqënies Sociale dhe Rinisë	Qendra e ngritur dhe e pajisur me materialet e nevojshme	
	Përmirësimi i infrastrukturës fizike të spitalit dhe maternitetit të Lushnjes	Për përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Bashkia Lushnje	Ministria e Shëndetësisë	Spitali dhe Materniteti i rikonstruktuar dhe i pajisur me materialet e nevojshme	
	Rikonstruksioni dhe hapja e qendrave të reja shëndetësore në Lushnje	Për përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Bashkia Lushnje	Ministria e Shëndetësisë	Minimumi 3 qendra të rikonstruktuar dhe 2 qendra të reja të ngritura	
O4P9: Rijetësimi i aktivitetit kulturor, social e kreativ për të gjitha grupmoshat dhe grupet e interesit në Bashkinë Lushnje	Rivitalizimi i Kinoteatrit "Vaçe Zela"	Për përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Bashkia Lushnje	Ministria e Kulturës	Pajisja e Kinoteatrit me trupë baleti, plani i aktiviteteve kulturore i afishuar	
	Ndërtimi i Pallatit të Sportit në Lushnje	Për përlogaritur hartimit të Fish-Projektit	Bashkia Lushnje	Ministria e Turizmit Kulturës dhe Sporteve	Projekti teknik i Pallatit të sportit i hartuar dhe nisja e punimeve për zbatimin	

3.2. Sistemet e territorit

Një nga ndikimet kryesore që strategjia e territorit, plani dhe projektet strategjike sjellin në territor, është ndryshimi i mundshëm i sistemeve të territorit. Nëse në nivel planesh territoriale përgjithësisht sigurohemi që të krijojmë përdorime toke të përputhshme me njëra-tjetrën, në nivel strategjik duhet të kuptohet edhe mundësia e ndryshimit të sistemeve territoriale (bujqësore, natyrore, ujërat, urbane dhe infrastrukturore), për dy arsye: 1) për të kuptuar efektet afatgjata të strategjisë dhe planit në çdo aspekt (territorial, mjedisor, social dhe ekonomik); 2) për të kuptuar, parashikuar dhe rregulluar efektet e sektorëve të ndryshëm mbi njëri-tjetrin dhe si rezultat për të marrë masa ligjore e procedurale për zbutjen e efekteve, ose për realizimin e tyre.

Si rezultat i zbatimit të vizionit të zhvillimit dhe projekteve strategjike në territor, pritet që të ndodhin edhe ndryshime të mundshme të sistemeve territoriale, pra konvertime të tokës nga një sistem në tjetrin. Këto konvertime/transformime mund të ndodhin mbi bazën e propozimeve të planit të përdorimit të tokës dhe të infrastrukturave si dhe përmes disa procedurave ligjore të vendosura në legjislacionin sektorial në fuqi (për bujqësinë, tokat natyrore, ujërat, etj.). Një ide paraprake të transformimeve të mundshme mund ta marrim që me hartëzimin e vizionit territorial të zhvillimit, duke e krahasuar atë me shtrirjen e sistemeve aktuale të territorit. Sigurisht, kjo është një ide paraprake dhe orientuese, por ende asnjë vendim transformimi nuk është marrë, sepse për këtë nevojitet të përgatitet më parë plani i përdorimit të tokës dhe infrastrukturave.

Propozimet për transformimet e mundshme të sistemeve në Bashkinë Lushnje, bazohen në objektivat strategjike të propozuar në kapitullin e tretë. Bazuar në VKM nr. 671/2015, sistemet në thelb do të mbeten të pandryshuara, pra: sistemi natyror, urban, bujqësor, ujqor dhe infrastrukturor. Megjithatë disa territore të bashkisë Lushnje mund të pësojnë ndryshime si pasojë e tendencave të zhvillimit që prezantohen në këtë strategji dhe vijojnë dhe në planin e përgjithshëm të territorit. Sikurse përmendet dhe më sipër, ndryshimet e shprehura në këtë fazë janë orientuese dhe jo domosdoshmërisht do të ndodhin, apo do të ndodhin praktikisht në këtë formë. Konvertimet e mundshme do të rishikohen në mënyrë më eksplicite në fazën e hartimit të Planit të Përgjithshëm Vendor.

Pjesa më e madhe e vendbanimeve në bashkinë Lushnje, ndodhen në pjesën fushore të territorit. Me zhvillimet e pas viteve 90', këto vendbanime, kryesisht fshatrat karakterizohen nga shpërhapja në tokën bujqësore, dhe mungesa e lidhjes infrastrukturore mes tyre. Ekziston mundësia e konvertimit të tokës bujqësore në tokë urbane/infrastrukturore përgjatë akseve kryesore të cilat lidhin njësinë administrative Krutje, Allkaj dhe Fier-Shegan por jo vetëm. Një konvertim i tillë ndodh për t'i dhënë hov të mëtejshëm zhvillimit ekonomik vendor të këtyre zonave. Konvertimet e mundshme që diktohen në këto zona, funksionojnë mbi parimin e kompaktësimit të zonave me karakter ndërtimor, dhe ruajtjen në maksimum të tokave bujqësore nga urbanizimi i mëtejshëm.

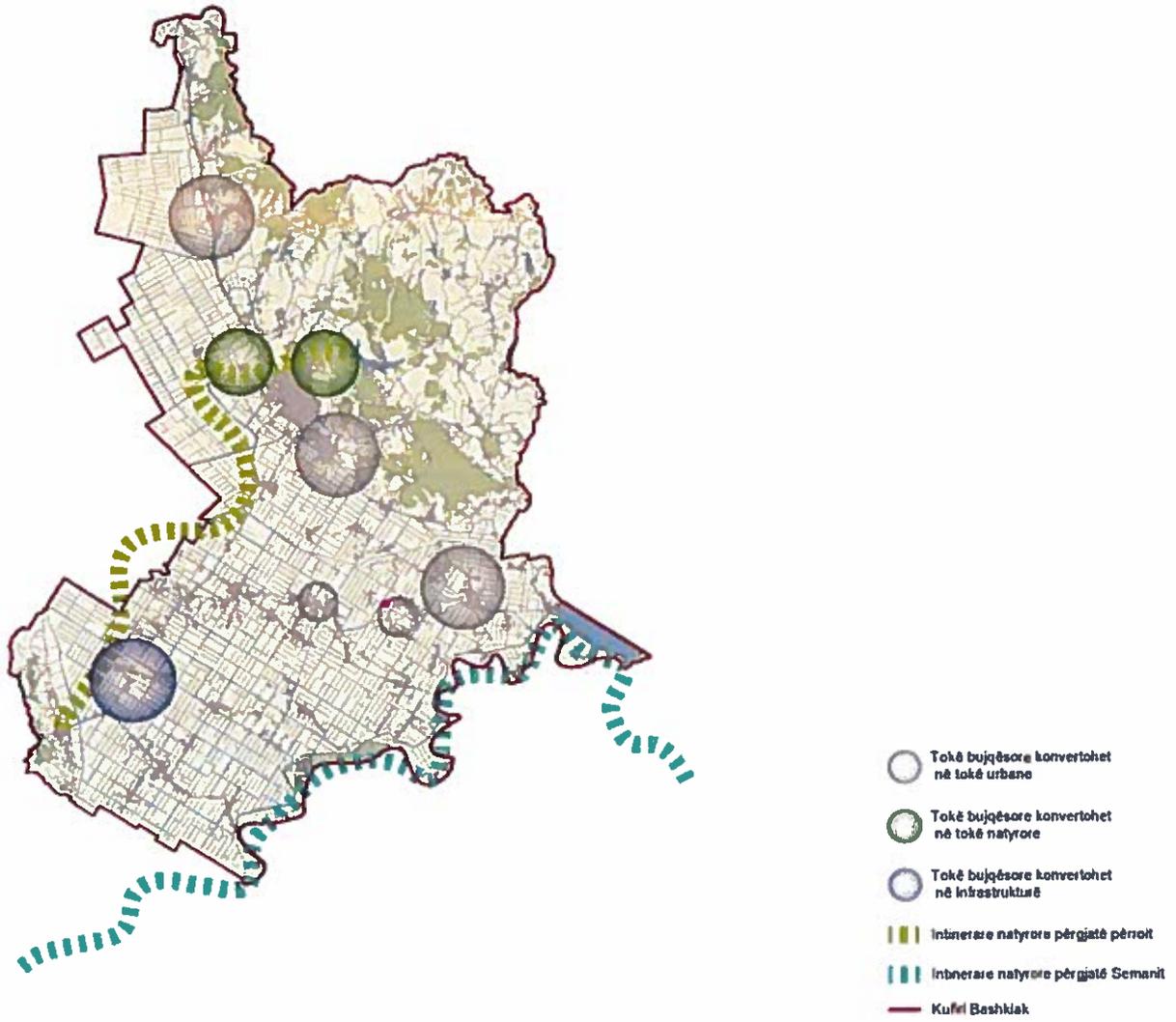
Referuar, Vizionit të bashkisë Lushnje dhe programeve strategjike, mendohet se njësia administrative e Dushkut, Fier Sheganit dhe Karbunarës do të pësojnë një rritje të mundshme urbane, nëpërmjet përmirësimit të cilësisë së hapësirave urbane, e cila mund të kërkojë transformimin e tokës bujqësore në tokë urbane.

Transformime të tjera mbi tokën bujqësore, mendohet të ndodhin gjatë rehabilitimit të pikës së vendgrumbullimit të mbetjeve dhe kthimit të saj në park publik, ripyllëzimit të Kodrës së Lushnjës, gjatë rehabilitimit të fashës ripariane të lumit Seman, i cili do t'i nënshtrohet një procesi intensive ripyllëzimi, sikundër dhe gjatë hapjes dhe promovimit të itinerareve natyrore përgjatë përroit të Lushnjës.

Megjithëse strategjia e bashkisë Lushnje, parashikon dhe hapjen e pikave të grumbullimit të produkteve bujqësore, apo konsolidim të zonës së industrisë së përpunimit të produkteve bujqësore, këto lloj veprimesh parashikohen të ndodhin në zona të cilat nuk komprometojnë tokën bujqësore dhe nuk kërkojnë domosdoshmërisht transformim të sistemit ekzistues të territorit.

Harta në vijim (figura x), shpreh në mënyrë të përafërt konvertimet e pritshme të sistemeve në territorin e bashkisë Lushnje. Vlen të theksohet fakti se në këtë seksion janë treguar tendencat e mundshme të transformimeve, ndërkohë që gjatë përgatitjes së planit të planit të propozuar të përdorimit të tokës këto ndryshime do të detajohen edhe më tej, dhe sipas rastit do të përgatiten për procedurat ligjore për konvertim.

Figura 62: Ndryshimet e mundshme në sistemin e territorit, Bashkia Lushnje

Burimi : Bashkia Lushnje dhe Co-PLAN, 2015

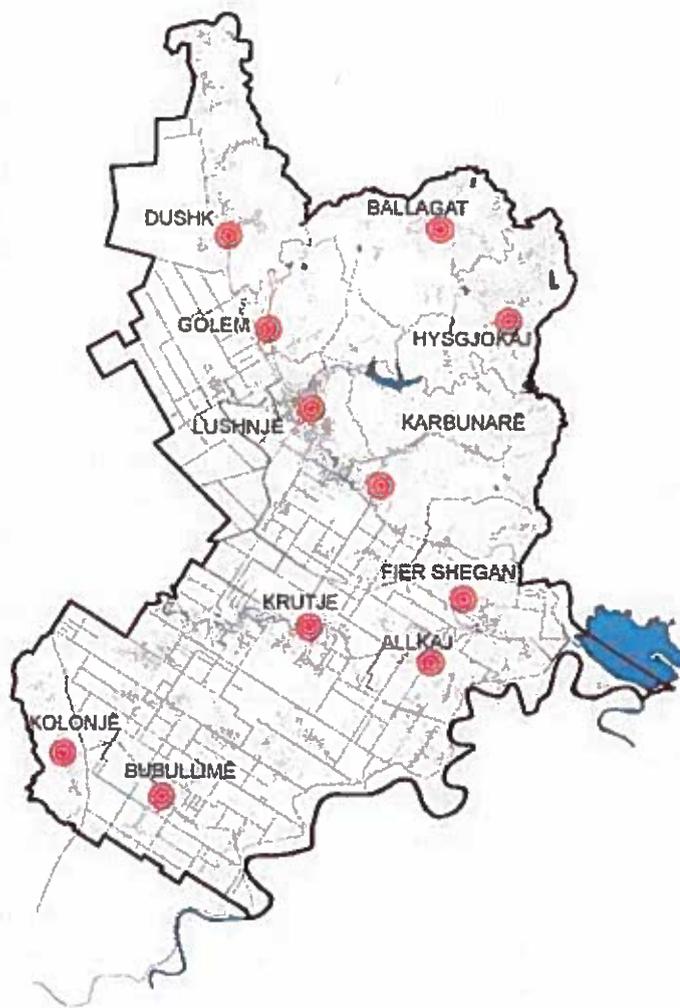
IV. Projektet prioritare të zhvillimit

Titulli i Projektit	1. Rijetësimi i qendrave urbane të Njësive Administrative
Konteksti i Projektit	Në mungesë të planeve të mëparshme një pjesë e madhe e qendrave urbane të ish-komunave, kanë mbetur të patrajuara, pa një identitet dhe pa një lloj funksioni specifik.
Përshkrimi i Projektit	<p>Projekti synon të identifikojë qendrat me nevojat prioritare për rivitalizim, dhe të analizojë në mënyrë të detajuar nevojat për ndërhyrje. Projekti gjithashtu synon hartimin e masterplaneve të posaçme të cilat do t'i kthejnë identitetin këtyre zonave, sikundër do të kontribuojnë në rijetësimin e tyre. Pjesë e këtij projekti janë qendrat e njësive administrative të :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Krutje • Bubullimë • Fier Shegan • Allkaj • Golem • Karbunarë • Dushk • Kolonjë • Hysgjokaj • Ballagat
Partnerët	Bashkia Lushnje, sektori privat, komuniteti
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Projekti studion në mënyrë të hollësishme nevojat për rijetësim të të gjithë qendrave të njësive administrative të bashkisë • Merr në konsideratë kërkesat e komunitetit lidhur me rivitalizimin e qendrave urbane • Do të ndikojë në kthimin (apo formësimin) e identiteti të këtyre njësive • Qendrat do të shërbejnë si zona rekreative dhe argëtuese si dhe zona të rëndësishme për shkëmbime sociale
Objektivi	Rijetësimi dhe kthimi i identitetit të qendrave urbane të njësive administrative të bashkisë Fier.
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikimi i zonave prioritare dhe kryerja e analizave të nevojshme • Hartimi i masterplaneve të posaçme për secilën qendër • Takime me komunitetin • Sigurimi i marrëveshjeve mes aktorëve dhe palëve të interesuara

Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Rijetësimi i zonave të qendrës dhe kthimi i tyre në pika të rëndësishme të shkëmbimeve sociale • Rritja e cilësisë së jetës së qytetarëve dhe ofrimi i hapësirave rekreative dhe argëtuese
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i projekteve kërkon investime dhe bashkëpunim të ngushtë mes aktorëve dhe palëve të interesuara • Pas fazës së zbatimit, projekti do të kërkojë mirëmbajtje të vazhdueshme
Faza e projektit	Koncept- Projekt
Vlera e Projektit	50 000 000 Euro
Vlerësimi i përparësive	Afatmesëm

Figura 63: Rijetesimi i qendrave te Njesive Administrative

FIER SHEGAN

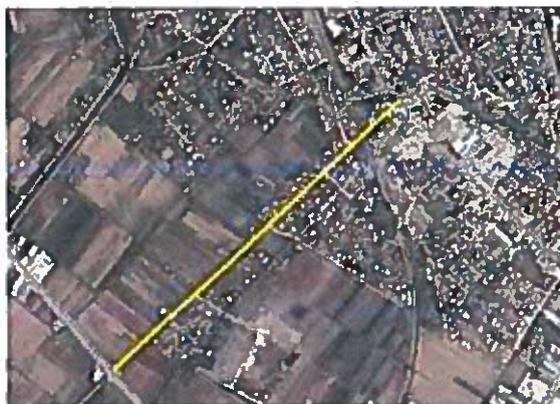
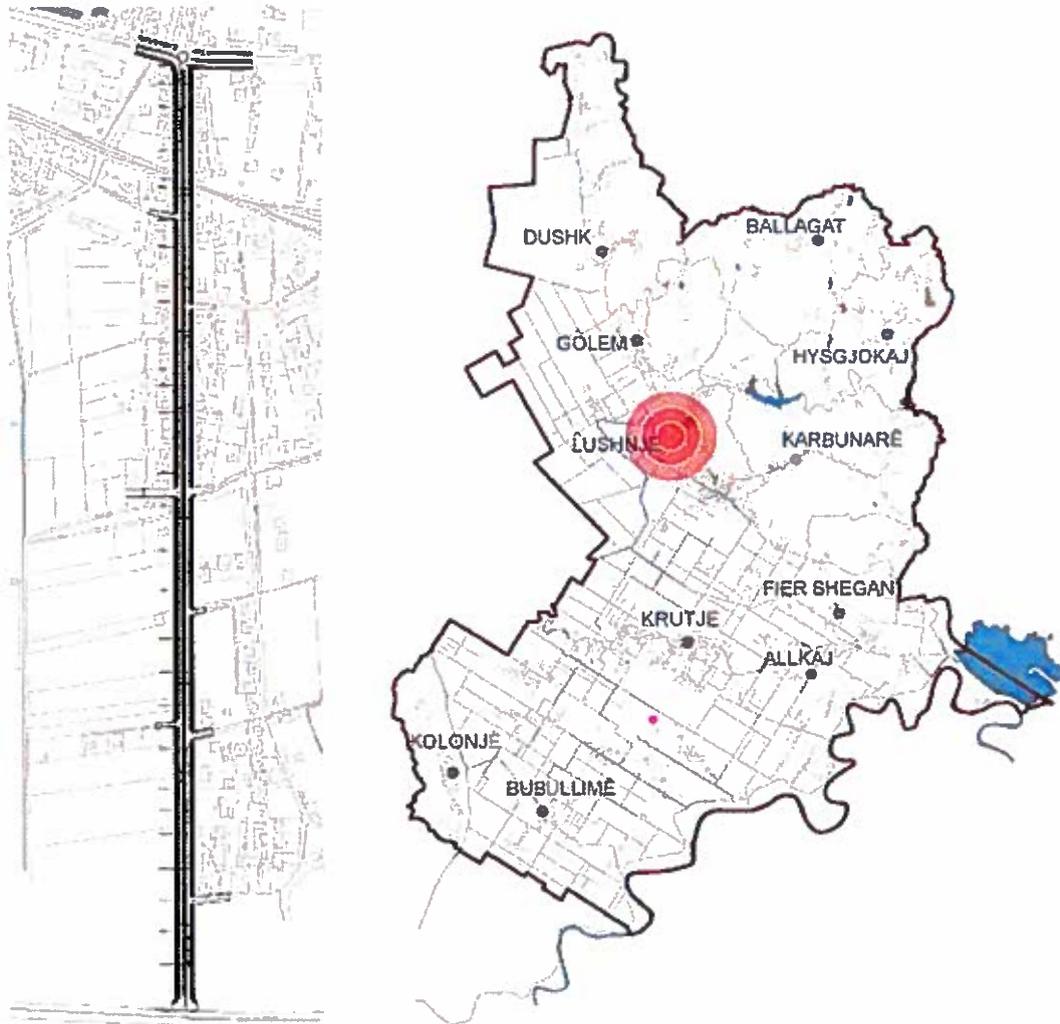
BUBULLIMË

Titulli i Projektit	2. Rikonstruksion i Rrugës “Sabri Kosturi”
Konteksti i Projektit	Bazuar në Ligjin nr. 8378 “Për Kodin Rrugor” dhe nga analizat e infrastrukturës rrugore bashkia Lushnje përshkohet nga rreth 2106 km rrugë lineare ndër të cilat 1533 km klasifikohen si rrugë lokale. Sa i përket gjendjes së infrastrukturave, është vënë re se pjesa më e madhe e rrugëve lokale paraqitet në gjendje të pashtuar dhe me një nevojë emergjente për rikonstruktim
Përshkrimi i Projektit	Projekti synon rikonstruktimin e segmentit rrugor në territorin e bashkisë Lushnje, duke përfshirë këtu pajisjen e akseve me ndriçim rrugor dhe sinjalistikë. Projekti përfshin rikonstruktimin total të rrugës në një gjatësi prej 1.2 km dhe gjerësi 23 m.
Partnerët	Bashkia Lushnje, Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës, Fond i Zhvillimit të Rajoneve,
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Rritje e aksesueshmërisë në territorin e Bashkisë Lushnje • Ulja e kohës mesatare të udhëtimit dhe rritja e sigurisë së udhëtarëve • Përmirësimi i cilësisë së rrugëve urbane dytësore
Objektivi	Përmirësimi i infrastrukturës rrugore, me qëllim krijimin e lidhjeve më të mira fizike në territorin e bashkisë dhe rritjen e nivelit të aksesueshmërisë dhe sigurisë së udhëtarëve
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i projektit teknik për rikonstruksion rruge • Sigurimi i fondeve për zbatimin e projektit nëpërmjet krijimit të partneriteteve • Krijimi i marrëveshjeve me banorët në rast shpronësimesh, dhe hartimi i skemave të shpronësimit.
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Rritja e aksesit dhe lidhje me e mire mes territoreve të bashkisë • Përmirësimi i cilësisë së infrastrukturës dhe ulja e kohës së udhëtimit • Nxitja e zhvillimit ekonomik përgjatë aksit rrugor
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i projektit kërkon fonde të cilat nuk mund të përballohen vetëm nga Bashkia Lushnje. • Rikonstruksioni i rrugës kërkon kohë, dhe mund të shkaktojë bllokim të përkohshëm të aksit • Bllokimi i rrugës për shkak të punimeve mund të gjenerojë trafik të përkohshëm në qytet
Faza e projektit	Projekt-Zbatimi
Vlerësimi i përparësive	Afat-shpejtë

Vlera e projektit	320 000 000 Lekë
-------------------	------------------

Figura 64: Rikonstruksioni i Rrugës Sabri Kosturi

Titulli i Projektit	3. Rehabilitimi i Përroit të qytetit të Lushnjës
Konteksti i Projektit	Si rrjedhojë e mangësive në menaxhimin e përgjithshëm të ujërave sipërfaqësor, Përroi i Lushnjës vuan nga ndotje të mëdha mjedisore, dhe një cilësi e dobët e ujërave të tij. Zhvillimi i ndërtimeve dhe tokave bujqësore shumë pranë shtratit dhe mungesa e bimësisë ripariante, ka sjellë dëmtime të theksuara të kësaj zone duke çuar në gërryerjen e mëtejshme të brigjeve të përroit.
Përshkrimi i Projektit	Projekti përfshin një analizë të detajuar të cilësisë së ujërave të përroit si dhe evidentimin e sipërfaqeve të territoreve përreth të cilat kanë nevojë emergjente për ndërhyrje. Projekti gjithashtu evidenton dhe merr masa për shmangien e ndotësve të ujërave të tij nëpërmjet përdorimit të filtrave biologjik si fashat me bimësi ripariante, gabionet e gurta dhe ato mekanik si portat kontrolluese dhe filtruese, sikundër harton një plan të detajuar rehabilitimi i cili në rast se do të jetë e nevojshme do të kryhen prishje të ndërtesave, mbjelljen me sipërfaqe të gjelbra si dhe ndërtimin e urave të kalimit për këmbësorë.
Partnerët	Bashkia Lushnje, Ministria e Mjedisit, komuniteti, sektori privat
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Projekti ndikon në përmirësimin e cilësisë së ujërave të përroit • Rehabilitimi i fashës së përroit do t'i japë një pamje krejtësisht të re qytetit, duke u kthyer në një element çlodhës dhe argëtues • Përmirësimi i gjendjes së lumit do të ndikojë në përmirësimin e gjendjes së përgjithshme mjedisore dhe shëndetit të qytetarëve
Objektivi	Rehabilitimi i Përroit të qytetit nëpërmjet pastrimit të ujërave të tij dhe kthimit të fashës ripariante për t'u mbrojtur nga erozioni lumor si dhe si një filtër biologjik ndaj ndotjes.
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Arritja e një marrëveshje me Ministrinë e Mjedisit për hartimin e projektit • Sigurimi i fondeve për studimin e posaçëm mjedisor të përroit dhe zbatimin e projektit të rehabilitimit
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Ulja e nivelit të ndotjes • Ulja e nivelit të erozionit përgjatë gjithë rrjedhës së përroit • Kthimi i sipërfaqes ujore në një fashë rekreative dhe element çlodhës për qytetin
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Studimi dhe zbatimi i projektit ka nevojë për shumë investime dhe staf të kualifikuar • Procesi i monitorimit duhet të jetë i vazhdueshëm dhe rrezikon të mos ndiqet hap pas hapi
Faza e projektit	Koncept-Projekt
Vlera e Projektit	300 000 000 Lekë

Vlerësimi i përparësive	Afatgjatë
-------------------------	-----------

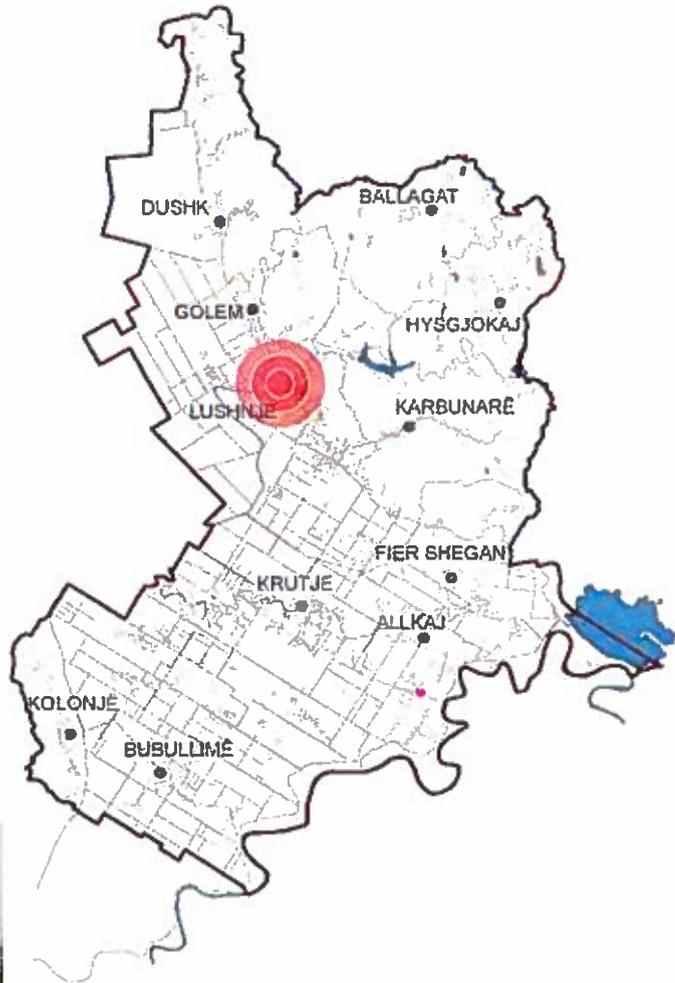
Figura 65: Rehabilitimi i Përroit të qytetit

Titulli i Projektit	4. Stacioni Multimodal për transportin urban dhe ndërqytetës
Konteksti i Projektit	Stacioni kryesor i autobusëve dhe minibusëve gjendet në afërsi të hyrjes veriore të qytetit, sikurse dhe një stacion provizor pranë stacionit kryesor hekurudhor. Gjendja e këtyre stacioneve paraqitet jo e mirë. Mungesa e një vendqëndrimi të caktuar, orareve fikse të lëvizjes dhe itinerareve, cilësia e dobët e automjeteve të cilat ofrojnë shërbimin, etj., sjellin nevojën emergjente për ndërtimin e një stacioni multimodal në shërbim të njerëzve dhe mallrave
Përshkrimi i Projektit	Projekti synon hartimin e një plani të detajuar për zhvillimin e një stacioni multimodal i cili do të pozicionohet në qytetin e Lushnjës. Projekti, nëpërmjet analizave, identifikon zonën, harton projektin teknik sikurse dhe studimin e fizibilitetit dhe zbatimin e tij. Projekti parashikon të zbatohet në një sipërfaqe rreth 22000 m ² . dkk
Partnerët	Bashkia Lushnje, Ministria e Transportit, Sektori Privat, Komuniteti
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Ndikon në përmirësimin e cilësisë së transportit publik, përfshi këtu oraret e transportit dhe cilësinë e automjeteve • Ndikon në përmirësimin e transportit të mallrave • Ndhmon sektorin privat të transportit të vendoset në një vendqëndrim dhe nxit konkurrencën e pastër. • Do të jetë një shtysë e fortë për riaktivizimin e transportit hekurudhor
Objektivi	Ngritja e stacionit multimodal të transportit me qëllim promovimin dhe përmirësimin e transportit publik në bashkinë Lushnje
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i projektit teknik të stacionit multimodal • Hartimi i studimit të fizibiliteti dhe kosto përfitimeve • Krijimi i partneriteteve dhe tenderimi i projektit • Nisja e zbatimit të projektit pas hartimit të PDV-së së zonës.
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Përmirësimi i cilësisë së transportit publik • Të lehtësojë jetën e qytetarëve dhe të garantojë dhënien e shërbimit me cilësinë më të mirë • Të ndikojë në cilësinë e shpërndarjes së produkteve bujqësore • Të ndikojë në përmirësimin e transportit hekurudhor
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i projektit dhe studimi i fizibilitetit kërkon investim dhe staf të kualifikuar • Zbatimi i projektit kërkon investime të shumta dhe gjetja e financimit rrezikon zgjatjen në kohë të projektit • Kosto të larta të projektit mund të reflektohen në rritje të çmimit të biletës së transportit.
Faza e projektit	Koncept-Projekt

Vlera e Projektit	10 000 000 Euro
Vlerësimi i përparësive	Afatgjatë

Figura 66: Stazioni Multimodal

Titulli i Projektit	5. Studimi dhe Rehabilitimi i Kodrës së Lushnjës (nga varrezat tek ish Fabrika Qumështit)
Konteksti i Projektit	Zhvillimi i qytetit dhe shtrirja e tij drejt Kodrës së Lushnjës ka bërë që kjo e fundit të jetë pre e erozionit të vazhdueshëm. Si pasojë, kjo gjendje ka ndikuar në zhvishjen e pjeshme të saj nga bimësia, rrëshqitje të herëpashershme të dherave dhe dëmtim të vlerave të peizazhit.
Përshkrimi i Projektit	Me qëllim parandalimin e fenomenit të erozionit dhe shkatërrimit të vlerave peizazhistike, projekti për studimin e kodrës parashikon kryerjen e një sërë vlerësimesh mjedisore me qëllim hartimin e veprimeve strategjike dhe prezantimin e masave për përmirësimin e gjendjes ekzistuese. Në fazën e zbatimit të tij, projekti parashikon edhe rehabilitimin e kodrës nëpërmjet teknikave të ripyllëzimit, promovimit të bujqësisë në kodër sipas modelit të brezareve etj.
Partnerët	Bashkia Lushnje, Ministria e Mjedisit, Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujërave
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Nëpërmjet analizimit të mirë të gjendjes ekzistuese do të mund të jepen propozime konkrete për ndërhyrje rehabilituese të kodrës • Ndikon ndjeshëm në përmirësimin e nivelit të erozionit • Përmirëson pamjen e zonës • Parandalon zhvillimin e ndërtimeve në këtë zonë dhe nxit mbjelljen e bimësisë (kryesisht ullinjve)
Objektivi	Studimi i Kodrës së Lushnjës ka objektiv kryesor analizimin e gjendjes aktuale dhe dhënien e alternativave për uljen e erozionit sikundër dhe marrjen e veprimeve për rehabilitimin e zonave të dëmtuara
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Arritja e marrëveshjeve të bashkëpunimit ndërinstytucional • Përgatitja dhe kryerja e studimit • Publikimi i studimit dhe nxjerrja e rezultateve • Rehabilitimi i pjesës së dëmtuar të kodrës
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Ulja e nivelit të erozionit • Kthimi i kodrën në zonë rekreative/argëtuese • Përmirësim i peizazhit nëpërmjet ripyllëzimit dhe bimësisë
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i studimit kërkon staf të kualifikuar dhe mund të kërkojë përfshirjen e ekspertëve dhe specialistëve të jashtëm • Studimi mund të zgjasë në kohë për shkak të vëzhgimeve në terren • Studimi nuk merret në konsideratë dhe nuk kufizon zhvillimin e ndërtimeve në zonën e kodrës • Procesi i rehabilitimit kërkon kohë
Faza e projektit	Koncept- Projekt

Vlera e projektit	651 708 400 Lekë
Vlerësimi i përparësive	Afatmesëm

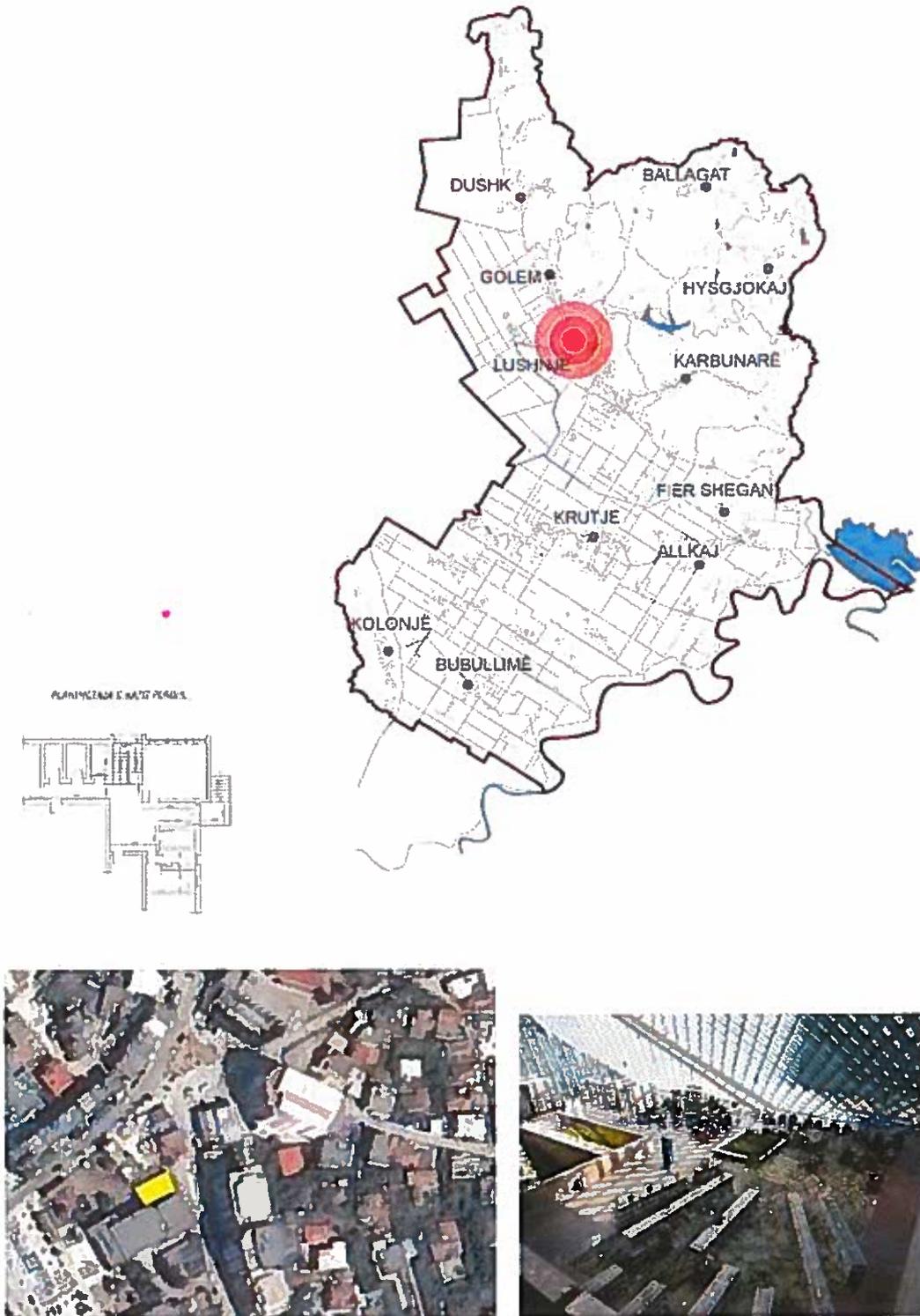
Figura 67: Studimi dhe Rehabilitimi i Kodrës së Lushnjes

Titulli i Projektit	6. Hapja e qendrave Multifunkionale për të rinjtë
Konteksti i Projektit	Në Bashkinë Lushnje gjendet vetëm një qendër kulturore, e pozicionuar në qytetin e Lushnjës duke kufizuar banorët e njësive administrative për ta aksesuar atë. Nga ana tjetër mungesa e programeve të posaçme për të rinjtë, institucioneve për nxitjen e vlerave të tyre, etj., bëjnë që ky grup të jetë më pasiv nga pikëpamja e ndërveprimit social
Përshkrimi i Projektit	Projekti synon hapjen e qendrës multifunkionale në qytetin e Lushnjës dhe hartimin e programeve dhe aktiviteteve për funksionimin e tyre me fokus të veçantë të rinjtë. Projekti kontribuon edhe në trajtimin e nevojave të të rinjve të kësaj bashkie dhe synon të nxisë ndërveprimin social dhe pasqyrimin e vlerave dhe talenteve të tyre. Për zbatimin e projektit është menduar vënia në shfrytëzim e hapësirave të kinoteatrit të qytetit të Lushnjës, përkatësisht pjesa veriore e tij në katin e parë dhe kati i nëndheshëm i kësaj ndërtese
Partnerët	Bashkia Lushnje, Ministria e Kulturës, Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë, komuniteti, këshillat studentorë, etj.
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Projekti nxit bashkëpunimin mes të rinjve • Reflekton vlerat dhe talentet e një fokus grupi të rëndësishëm për zhvillimin e qytetit • Ndikon në përmirësimin e jetës kulturore
Objektivi	Aktivizimi i grupeve rinore, dhe nxitja e krijimtarisë dhe bashkëpunimit mes tyre. Promovimi i vlerave kulturore, dhe rikthimi i jetës sociale dhe aktiviteteve në qendrat urbane
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Nxitja e bashkëpunimit ndërinstytucional dhe qeveri-komunitet • Promovimi i projektit dhe sigurimi i fondeve • Hartimi i projekteve teknike për qendrat multifunkionale • Hartimi i programeve kulturore • Angazhimi dhe organizimi i stafit për funksionimin e tyre
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Rritja e cilësisë së jetës së të rinjve • Nxitja e krijimtarisë dhe bashkëveprimit social mes këtij grupi • Promovimi i artit dhe kulturës sociale dhe kalimi i trashëgimisë kulturore në brezat pasardhës • Aktivitete social kulturore për 12 muaj të vitit
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i projektit ka nevojë për bashkëpunim të herëpashershëm mes aktorëve dhe palëve të përfshira • Zbatimi i projektit kërkon investime në infrastrukturën fizike dhe fonde të vazhdueshme për nisjen e projektit • Mungesa e iniciativës qytetare dhe grupeve rinore
Faza e projektit	Koncept - Projekt

Vlera e Projektit	20 000 000 Lekë
Vlerësimi i përparësive	Afatgjatë

Figura 68: Hapja e qendrës Multifunkionale për të rinjtë

Titulli i Projektit	7. Rehabilitimi i vend depozitimit të mbetjeve
Konteksti i Projektit	Vend depozitimi i mbetjeve në afërsi të qytetit të Lushnjës, së bashku me ish magazinën e pesticideve dhe Fabrikës së Plasmasit, përbën një nga vatrat e nxehta mjedisore të kësaj bashkie. Për shumë vite mbetjet e ngurta të kësaj bashkie janë depozituar pa marrë parasysh mungesën e infrastrukturës së posaçme dhe kushteve tekniko sanitare të saj. Si pasojë kjo zonë shfaq një nivel të thellë të ndotjes së tokës dhe ka ndikuar gjithashtu dhe në ndotjen e ujërave nëntokësor
Përshkrimi i Projektit	Projekti synon ndërmarrjen e një sërë analizash mjedisore dhe hartimin e strategjisë së posaçme për pastrimin e zonës nga ndotësit e tokës, ujërave nëntokësor dhe ajrit. Në fazën e zbatimit të tij, projekti ndërmerr hapa konkret për spastrimin e zonës nga ndotësit dhe kthimin e zonës në sipërfaqe të gjelbër në terma disi më afatgjatë
Partnerët	Bashkia Lushnje, Ministria e Mjedisit
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Projekti ndikon në uljen e nivelit të ndotjes në zonën specifike • Rehabilitimi ndikon ndjeshëm në përmirësimin e cilësisë së ajrit dhe shëndetin e qytetarëve • Hapësira e krijuar pas ndërhyrjes do të shërbejë si “mushkri” për qytetin
Objektivi	<p>Rehabilitimi i pikës së depozitimit të mbetjeve duke pastruar mbitokën dhe nëntokën dhe kthimi i zonës së ndotur në një zonë të gjelbëruar për qytetin e Lushnjës</p> <p>Përzgjedhje e metodave, skemat, mënyrat e punimit dhe llojet që do të përdoren, për rehabilitimin, mbulimin dhe gjelbërimin e sipërfaqes së krijuar pas stabilizimit të vend depozitimit të mbetjeve urbane ekzistuese të qytetit Lushnje.</p>
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i analizave të hollësishme mjedisore për zonën në studim • Hartimi i një plani gjithëpërfshirës për menaxhimin e mbetjeve • Sigurimi i fondeve për rehabilitimin • Sigurimi i një vend-depozitimi tjetër mbetjesh të ngurta sipas standardeve higjeno-sanitare • Mirëmbajtje dhe kontroll i vazhdueshëm deri në rehabilitimin final të zonës së ndotur
Rezultatet e pritura	<ul style="list-style-type: none"> • Ulja e nivelit të ndotjes • Përmirësim i cilësisë së tokës dhe jetës së qytetarëve • Mundësi për kthimin e zonës në zonë rekreative dhe hapësirë publike në të ardhmen • Rritje e vlerës së tokave dhe pronave përreth • Rritje e sipërfaqeve të gjelbëruara • Menaxhimi i erozionit, si dhe masat mbrojtëse; • Minimizimi i kostove dhe ndikimeve të zhvillimit, në tokën që është në zhvillim, • Integrimi i zonës së rehabilituar, për një zhvillim të qëndrueshëm;

	Rritje ekonomike dhe estetike;
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Mungesa e një plani të përgjithshëm të menaxhimit të mbetjeve • Rreziku i zëvendësimit të vend depozitimit me pika të tjera alternative informale për grumbullimin e mbetjeve • Projekti kërkon investime të shumta për shkak të procesit të komplikuar të rehabilitimit • Procesi rrezikon të zgjasë në kohë për shkak të nivelit të lartë të ndotjes së kësaj zone
Faza e projektit	Koncept-Projekt
Vlera e Projektit	770 000 000 Lekë
Vlerësimi i përparësive	Afatgjatë

Figura 69: Rehabilitimi i venddepozitimit të mbetjeve

Titulli i Projektit	8. Rikonstruksioni i segmentit rrugor “Rrethrotullimi- Manastiri i Ardenicës”
Konteksti i Projektit	Bazuar në Ligjin nr.8378 “Për Kodin Rrugor” dhe nga analizat e infrastrukturës rrugore Bashkia Lushnje përshkohet nga rreth 2106 km rrugë lineare ndër të cilat 1533 km klasifikohen si rrugë lokale. Sa i përket gjendjes së infrastrukturave, është vënë re se pjesa më e madhe e rrugëve lokale paraqitet në gjendje të pashtuar dhe me një nevojë emergjente për rikonstruktim
Përshkrimi i Projektit	Projekti synon rikonstruktimin e segmentit rrugor nga rrethrotullimi në Manastirin e Ardenicës, duke përfshirë këtu dhe pajisjen e këtij aksi me ndriçim dhe sinjalistikë rrugore. Ky projekt synon të kontribuojë gjithashtu edhe në lehtësimin e aksesit për turistët drejt potencialit kulturor-turistik të Manastirit të Ardenicës
Partnerët	Bashkia Lushnje, Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës, Fondi i Zhvillimit të Rajoneve, sektori privat
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> ○ Rikonstruksioni i rrugës shkurton kohën e udhëtimit dhe përmirëson ndjeshëm cilësinë e tij ○ Bën të mundur aksesin më të mirë dhe më të shpejtë me manastirin e Ardenicës ○ Rrit mundësinë e aksesit për turistët dhe vizitorët e manastirit
Objektivi	Përmirësimi i cilësisë së rrugëve lokale të Bashkisë Lushnje. Dhe rritja e aksesueshmërisë ndaj potencialeve turistike dhe kulturore të kësaj Bashkie.
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> ○ Hartimi i projektit teknik të segmentit rrugor nga rrethrotullimi deri në Manastirin e Ardenicës ○ Arritja e marrëveshjes me Fondin e Zhvillimit të Rajoneve për sigurimin e fondeve ○ Ndërtimi i rrugës dhe promovimi i saj si rrugë me potencial turistik
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> ○ Përmirësimi i cilësisë së segmentit rrugor nga rrethrotullimi deri në Manastirin e Ardenicës ○ Rritja e aksesueshmërisë nga turistët dhe vizitorët drejt zonës historike ○ Zhvillimi i biznesit si pasojë e përmirësimit të infrastrukturës
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> ○ Arritja e marrëveshjeve dhe sigurimi i fondeve për rikonstruksionin e segmentit rrugor ○ Hartimi i projektit teknik kërkon staf të specializuar ○ Punimet mund të zgjasin në kohë dhe mund të bëhen shkak i bllokimit rrugor në këtë aks
Faza e projektit	Koncept-Projekt
Vlerësimi i përparësive	Afatgjatë

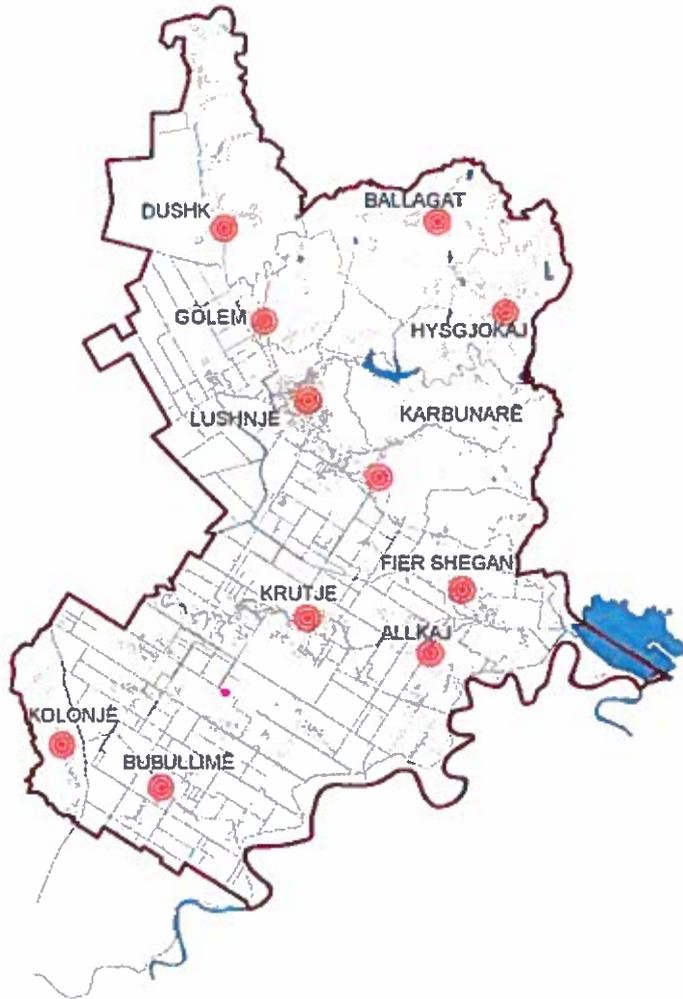
Figura 70: Rikonstruksioni i rrugës së Ardenicës

Titulli i Projektit	9. Ngritja e qendrave të informacionit bujqësor
Konteksti i Projektit	<p>Bashkia Lushnje ka një ekonomi të orientuar kryesisht drejt zhvillimit të bujqësisë dhe blegtorisë. 77 % e territorit të kësaj bashkie është tokë bujqësore, duke e klasifikuar atë të parën në vend për nga potenciali bujqësor. Po ashtu, bashkia Lushnje renditet e para për nga numri më i lartë i fermave bujqësore, numrit dhe sipërfaqes së serave etj.</p> <p>Megjithëse një pjesë e informacionit lidhur me bujqësinë ruhet në Drejtorinë Rajonale të Bujqësisë, me reformën administrative-territoriale sipërfaqja bujqësore, është thujse dhjetëfishuar. Kjo përkthehet në më shumë të dhëna dhe nevojë më të lartë për grumbullimin dhe menaxhimin e informacionit bujqësor</p>
Përshkrimi i Projektit	<p>Projekti synon ngritjen e qendrave të informacionit bujqësor në çdo njësi administrative me qëllim mundësimin e informacionit dhe shërbimeve për komunitetet rurale, organizatat, bizneset dhe fermerët me qëllim ruajtjen e vitaliteti të zonave rurale dhe nxitjen e bujqësisë.</p> <p>Qendrat e informacionit bujqësor do të operojnë në ndërtesat ekzistuese të cilat do të jenë dhe qendrat e njësive administrative të bashkisë Lushnje</p>
Partnerët	Bashkia Lushnje, Ministria e Bujqësisë
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Qendrat e informacionit bujqësor mundësojnë informacion të sigurt dhe të përditësuar lidhur me bujqësinë • Nxisin bashkëpunimin ndërinstucional me Drejtorinë Rajonale Bujqësore dhe Ministrinë e Bujqësisë
Objektivi	Ngritja e qendrave të informacionit bujqësor me qëllim krijimin e databazave të sigurta dhe nxitjen e kërkimit shkencor në sektorin bujqësor
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i rregulloreve për funksionimin e qendrave të informacionit • Përgatitja e stafit nëpërmjet trajnimeve • Ndërtimi i databazës • Organizimi i takimeve të hapura me palët e interesuara dhe aktorët e përfshirë në proces • Monitorimi i ecurisë
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Grumbullimi dhe krijimi i databazave me informacione të sigurta dhe të përditësuara për bujqësinë • Nxitja e kërkimit shkencor në fushën e bujqësisë • Nxitja e bashkëpunimit ndërinstucional • Thithja e fondeve dhe projekteve në fushën e bujqësisë
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Mungesë e stafit dhe specialistëve • Mungesë koordinimi mes institucioneve • Mbledhja e informacionit kërkon kohë dhe përditësim • Procesi kërkon saktësi të informacionit

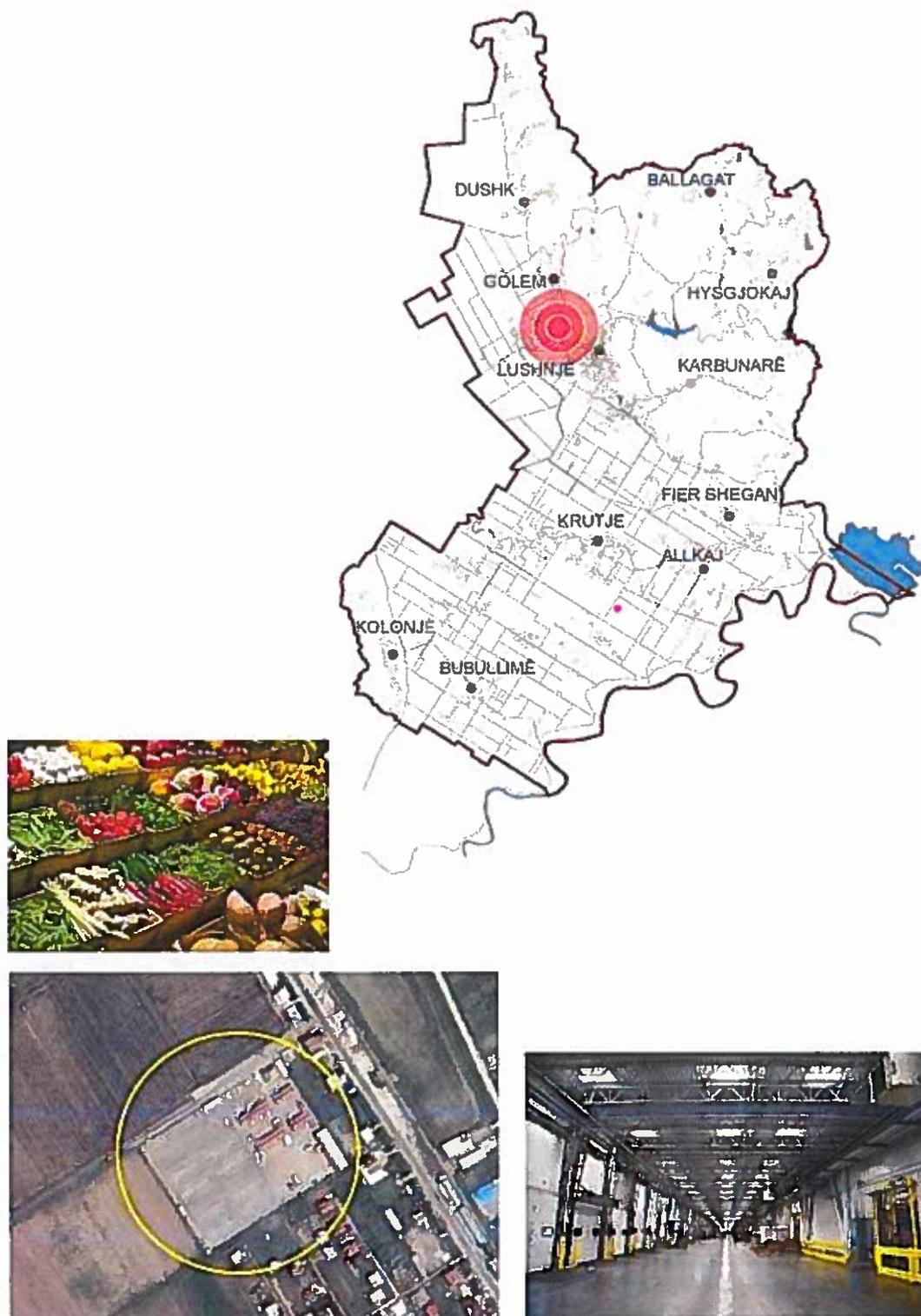
Faza e projektit	Koncept-Projekt
Vlera e Projektit	3 000 000 Lekë / njësi administrative
Vlerësimi i përparësive	Afatgjatë

Figura 71: Ngritja e qendrave të informacionit Bujqësor

Titulli i Projektit	10. Ngritja e qendrës së grumbullimit me kabanone frigoriferike
Konteksti i Projektit	Bashkia Lushnje renditet e para bashki në vend për sa i përket potencialit prodhues në sektorin bujqësor. Me 77 % të territorit bujqësor, numrit më të lartë të fermave bujqësore dhe serave dhe me mbi 150 mijë ton prodhime bujqësore në vit Bashkia Lushnje është promotori më i madh në vend. Megjithatë, në mungesë të pikave të grumbullimit me standarde evropiane dhe kabanone frigoriferike një pjesë e prodhimit nuk arrin të aksesojë tregun.
Përshkrimi i Projektit	Projekti synon ngritjen e një qendre grumbullimi me kabanone frigoriferike, e pozicionuar pranë tregut të shumicës së fruta-perimeve në qytetin e Lushnjës. Me ndërtimin e qendrës do të bëhet e mundur mbledhja e të gjithë produkteve bujqësore, dhe rritja e mundësive të eksportimit të tyre brenda dhe jashtë vendit duke ruajtur cilësinë më të lartë të tyre.
Partnerët	Bashkia Lushnje, Ministria e Bujqësisë, sektori privat, shoqatat e fermerëve
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Nxitja e bashkëpunimit mes fermerëve • Do të rrisë ndjeshëm nivelin e eksporteve brenda dhe jashtë vendit • Rrit konkurrueshmërinë e Bashkisë Lushnje në sektorin bujqësor • Promovon dhe ruan cilësinë e produkteve bujqësore të Lushnjës
Objektivi	Ngritja e qendrës së grumbullimit në qytetin e Lushnjës, me qëllim rritjen e cilësisë së produkteve, rritjen e nivelit të eksporteve brenda dhe jashtë vendit dhe minimizimin e humbjeve të sasive të produkteve bujqësore si pasojë e kalbjes
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Analizimi i sasisë së grumbullimit dhe përcaktimi i standardeve për fermerët dhe grumbullimin e prodhimeve bujqësore • Hartimi i projektit teknik të qendrës së grumbullimit • Gjetja e investimeve dhe krijimi i bashkëpunimit me Ministrinë e Mjedisit dhe shoqatat e fermerëve
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Pika e grumbullimit nxit bashkëpunimin mes fermerëve • Rritja e nivelit të prodhimit dhe minimizimi i produkteve firo • Rritja e nivelit të eksportit brenda dhe jashtë vendit
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Projekti ka kosto mjaft të larta të cilat kërkojnë investime të jashtme • Projekti mund të zgjasë në kohë
Faza e projektit	Koncept- Projekt
Vlera e projektit	168 000 000 Lekë
Vlerësimi i përparësive	Afatgjatë

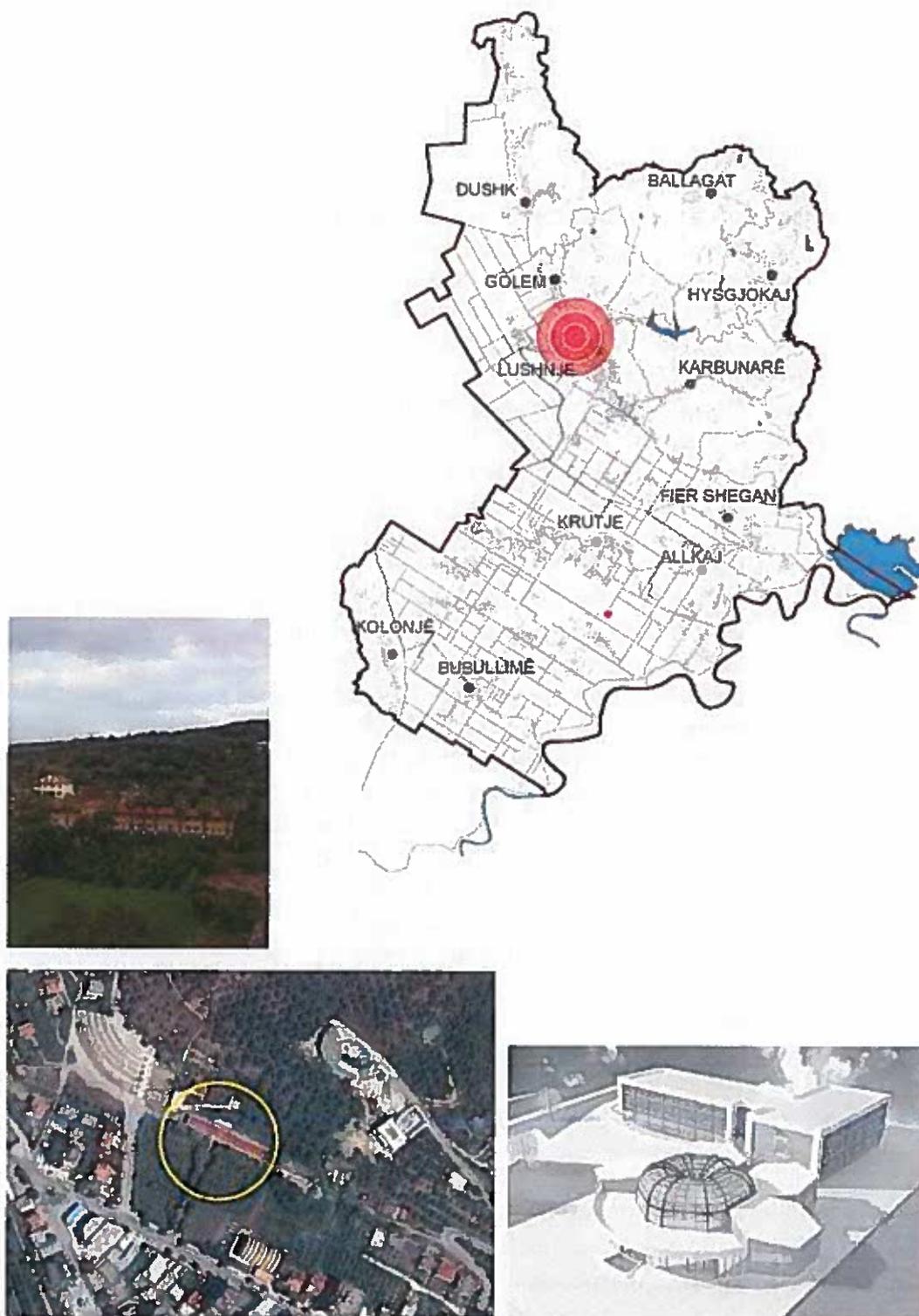
Figura 72: Ngritja e qendrës së grumbullimit me kabanone frigoriferike

Titulli i Projektit	11. Rihapja e filialit bujqësor Lushnje
Konteksti i Projektit	Historia e hapjes së filialit bujqësor në Bashkinë Lushnje daton që në vitin 1968 (deri më 1982) me hapjen e filialit të ‘Institutit të Lartë Bujqësor’ me degët e agronomisë, veterinarisë, zooteknikës, ekonomisë agrare, etj. Në Bashkinë Lushnje me kohë ka ekzistuar dhe funksionon “Instituti i Kërkimeve Bujqësore” (sot QTTB). Në vitin 2008, bëhet përsëri realitet hapja e Filialit të Universitetit të Lushnjës me degët agrobiznes dhe kontabilitet. Deri në vitin 2013, universiteti regjistronte rreth 450 studentë të ardhur pothuaj nga të gjitha rrethet e Shqipërisë. Me vendim të Ministrisë së Arsimit, në vitin 2014, pas aksionit për kontrollin e cilësisë së universiteteve, u pezullua veprimtaria arsimore e këtij filiali.
Përshkrimi i Projektit	Projekti synon rihapjen e Filialit Bujqësor, në bashkëpunim me MASH dhe Universitetin Bujqësor të Tiranës, në ambientet e ish Institutit Bujqësor në qytetin e Lushnjës. Projekti synon hapjen e degëve të profilizuara kryesisht në sektorin bujqësor por jo vetëm dhe thithjen e sa më shumë studentëve brenda dhe jashtë rrethit të Lushnjës.
Partnerët	Bashkia Lushnje, Ministria e Arsimit, QTTB, Universiteti Bujqësor i Tiranës,
Arsyetime i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Lushnja ka një traditë të gjatë lidhur me edukimin dhe kërkimin shkencor në fushën e bujqësisë • Lushnja ofron kushtet e përshtatshme për kryerjen e praktikës për të gjithë studentët • Rihapja e filialit, rrit ndjeshëm numrin e profesionistëve në degën e bujqësisë dhe mbështet më tej zhvillimin e kësaj dege • Me hapjen e filialit, Bashkia Lushnje do të mund të thithë dhe një numër të konsiderueshëm të rinjsh edhe nga rrethet e tjera të vendit
Objektivi	Rihapja e Filialit të Universitetit Bujqësor në Lushnje, me qëllim edukimin dhe nxjerrjen e profesionistëve të së ardhmes në sektorin bujqësor
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Arritja e marrëveshjeve të bashkëpunimit me Ministrinë e Arsimit dhe QTTB • Marrja e licencës për fillimin e aktivitetit • Përmirësimi i kushteve fizike të mësimdhënies dhe ngritja e laboratorëve • Promovimi i Filialit Bujqësor
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Rritje e numrit të studentëve të cilët studiojnë në degët e bujqësisë • Rritje e numrit të studentëve nga rrethet e tjera • Nxitja e kërkimit Shkencor Bujqësor

Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Mosplotësimi i kushteve të specifikuara nga Ministria e Arsimit • Numër i vogël studentësh të interesuar për ndjekjen e studimeve • Mungesë e ambienteve dhe laboratorëve për zhvillimin e mësimit
Faza e projektit	Koncept- Projekt
Vlera e projektit	259 906 914 Lekë
Vlerësimi i përparësive	Afatgjatë

Figura 73: Rihapja e Filialit Bujqësor Lushnje

Titulli i Projektit	12. Rikonstruksion i segmenteve rrugore lokale në Bashkinë Lushnje
Konteksti i Projektit	Bazuar në Ligjin nr. 8378 “Për Kodin Rrugor” dhe nga analizat e infrastrukturës rrugore Bashkia Lushnje përshkohet nga rreth 2106 km rrugë lineare ndër të cilat 1533 km klasifikohen si rrugë lokale. Sa i përket gjendjes së infrastrukturave, është vënë re se pjesa më e madhe e rrugëve lokale paraqitet në gjendje të pashtuar dhe me një nevojë emergjente për rikonstruktim
Përshkrimi i Projektit	<p>Projekti synon rikonstruktimin e segmenteve rrugore në territorin e bashkisë Lushnje, duke përfshirë këtu pajisjen e akseve me ndriçim rrugor dhe sinjalistikë. Projekti përfshin rikonstruktimin e akseve rrugore si:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Segmenti rrugor në Allkaj L=950 ml ○ Segmenti rrugor Imesht-Bubullim L=4000 ml ○ Segmenti rrugor Stan-Karbunarë L=980 ml ○ Segmenti rrugor pranë Kishës Mazhaj L=1400 ml ○ Segmenti rrugor në Lifaj L=4000 ml ○ Segmenti rrugor Zhame L=1300 ml ○ Segmenti rrugor Qeret i Vjetër L=1500 ml ○ Segmenti rrugor ish pularia ne fshatin Plug L=275 ml ○ Segmenti rrugor Zhelizhan L=1400 ml ○ Segmenti rrugor e varrezave Hysgjokaj L=310 ml ○ Segmenti rrugor Ngurrës e Vogël L=1820 ml ○ Segmenti rrugor Eqerem Xhumari L=680 ml ○ Segmenti rrugor Shaban Turku L=170 ml ○ Segmenti rrugor Harun Sefa L=515 ml ○ Segmenti rrugor Taulla Sinani, Esma Dervishi L=900 ml ○ Segmenti rrugor Hasan Gina L=300 ml ○ Segmenti rrugor Halim Haxhiu L=300 ml ○ Segmenti rrugor Andrea Papaj L=275 ml ○ Segmenti rrugor Krutje nga Fieri i ri deri te furra L=1720 ml ○ Segmenti rrugor Vasil Prifti L=195 ml ○ Segmenti rrugor Arif Kurti L=345 ml ○ Segmenti rrugor Gjyshaj L=4000 ml ○ Segmenti rrugor Besim Nuri L=490 ml ○ Segmenti rrugor Dardania L=1160 ml ○ Segmenti rrugor Gramsh L=2280 ml ○ Segmenti rrugor Noli, Darsia L=1200 ml ○ Segmenti rrugor i Dhëndurëve Karbunarë L=300 ml ○ Segmenti rrugor Delisufaj L=960 ml
Partnerët	Bashkia Lushnje, Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës, Fond i Zhvillimit të Rajoneve, sektori privat, komuniteti
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> ● Rritje e aksesueshmërisë në territorin e bashkisë Lushnje ● Ulja e kohës mesatare të udhëtimit dhe rritja e sigurisë së udhëtarëve

Objektivi	Përmirësimi i infrastrukturës rrugore, me qëllim krijimin e lidhjeve më të mira fizike në territorin e bashkisë dhe rritjen e nivelit të aksesueshmërisë dhe sigurisë së udhëtarëve
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i projektit teknik për rikonstruksion rruge • Sigurimi i fondeve për zbatimin e projektit nëpërmjet krijimit të partneriteteve • Krijimi i marrëveshjeve me banorët në rast shpronësimesh, dhe hartimi i skemave të shpronësimit.
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Rritja e aksesit dhe lidhje me e mire mes territoreve të bashkisë • Përmirësimi i cilësisë së infrastrukturave dhe ulja e kohës së udhëtimit • Nxitja e zhvillimit ekonomik përgjatë akseve rrugore
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i projektit kërkon fonde të shumta të cilat nuk mund të përballohen vetëm nga bashkia Lushnje • Procesi i hartimit dhe zbatimit të projekteve zgjat në kohë • Përmirësimi i infrastrukturave rrit riskun e urbanizimit të tokave bujqësore dhe natyrore
Faza e projektit	Koncept-Projekt
Vlera e Projektit	1 500 000 000 Lekë
Vlerësimi i përparësive	Afatgjatë

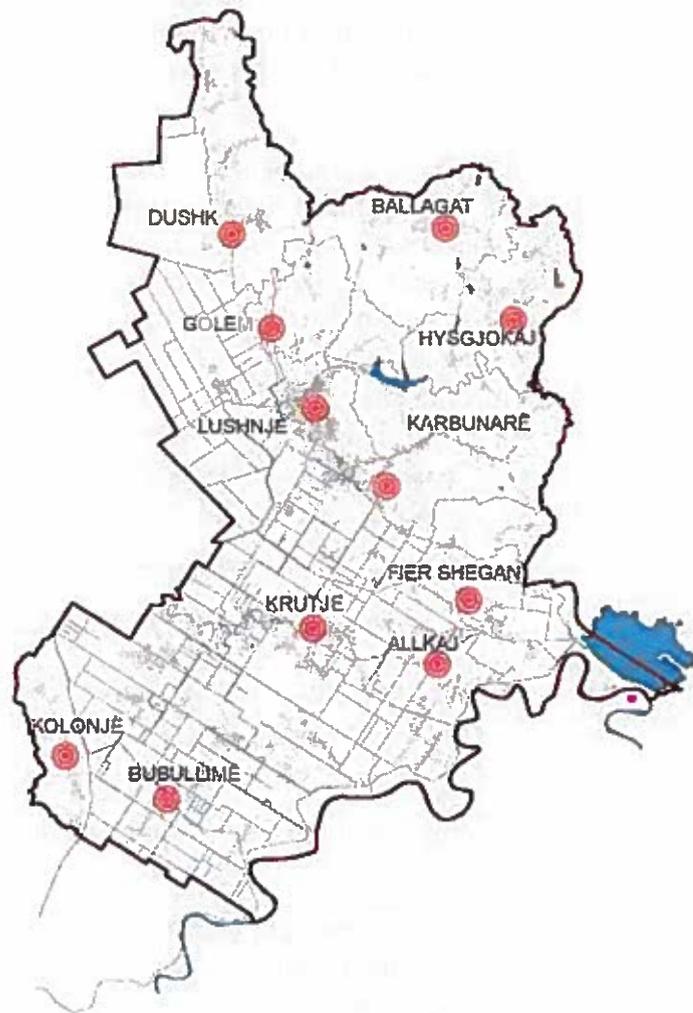
Figura 74: Rikonstruktion i rrugëve lokale, Bashkia Lushnje

Titulli i Projektit	13. Rikonstruksioni i shkollave dhe mjediseve të arsimit parashkollorë
Konteksti i Projektit	Rikonstruksioni i shkollave është klasifikuar nga Bashkia Lushnje si një nga prioritetet kryesore të saj. Sa i përket gjendjes së tyre është vënë re se pjesa me e madhe e tyre paraqiten në gjendje mjaft të keqe dhe me nevojë emergjente për rikonstruktim.
Përshkrimi i Projektit	Projekti synon rikonstruktimin e shkollave 9-vjeçare dhe të mesme në çdo njësi administrative me qëllim zhvillimin e procesit mësimor në përshtatje me kushtet dhe standardet më të mira të mësimdhënies. Rikonstruksioni përfshin shkollat në gjendje të mjeruar, me lagështirë, me mure të rrënuara apo për vendosjen e dritareve apo dyerve si dhe shtimin e ambienteve të nevojshme sportive.
Partnerët	Bashkia Lushnje, Ministria e Zhvillimit Urban, Ministria e Arsimit dhe Sportit
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Ndikon në përmirësimin e jetës shkollorë • Plotëson me mjete dhe ambiente të nevojshme • Punime hidraulike dhe elektrike
Objektivi	Përmirësimi i kushteve të mësimdhënies në të gjitha shkollat e njësive administrative në qytetin e Lushnjës. Sigurimi i cilësisë së arritjeve bazuar në standarde të krahasueshme me vendet e BE-së
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i projektit teknik të rikonstruksionit të shkollave • Identifikimi i shkollave me nevoja emergjente për ndërhyrje • Sigurimi i fondeve për zbatimin e projektit nëpërmjet krijimit të partneriteteve • Krijimi i marrëveshjeve më banorët në rast shpronësimesh, dhe hartimi i skemave të shpronësimit.
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Rritja e cilësisë së jetës së të rinjve • Nxitja e krijimtarisë dhe bashkëveprimit ndërmjet mësuesve dhe nxënësve. • Rritje e cilësisë dhe rezultateve të nxënësve
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i projektit kërkon fonde të shumta të cilat nuk mund të përballohen vetëm nga bashkia Lushnje • Zbatimi i projektit ka nevojë për bashkëpunim të herëpashershëm mes aktorëve dhe palëve të përfshira
Faza e projektit	Koncept-Projekt
Vlera e projektit	750 000 000

Vlerësimi i përparësive	Afatgjatë
-------------------------	-----------

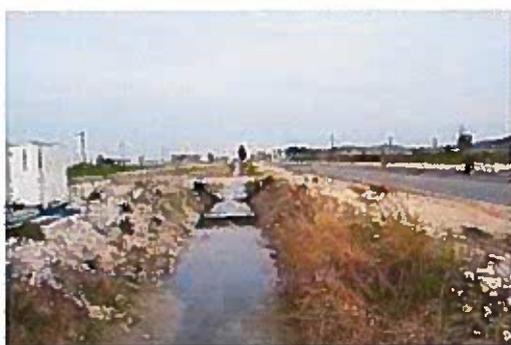
Figura 75: Rikonstruktion i shkollave dhe mjediseve të arsimit parashkollor

Titulli i Projektit	14. Rikonstruksion i sistemit të kullimit
Konteksti i Projektit	Sistemi i kullimit në Bashkinë Lushnje paraqitet tejet problematik, ku një pjesë e konsiderueshme e këtij sistemi është jashtë funksioni. Duke pasur parasysh orientimin e Lushnjës drejt zhvillimit bujqësor, rikonstruksioni i sistemit kullues është një nga projektet kryesore strategjike.
Përshkrimi i Projektit	<p>Projekti synon përmirësimin e përgjithshëm të kushteve fizike të sistemit të kullimit në të gjithë territorin e Bashkisë Lushnje. Për përmirësimin e sistemit të kullimit parashikohet gjithashtu rikonstruksioni i elementeve përbërës si tombinot, urat, kanalet e hapura etj. Rikonstruksioni përfshin segmentet e sistemit si më poshtë :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Emisari i Myzeqesë 7 km • Kolektorë 51 km • Kanale të para 64.6 km • Kanale të dyta 530.4 km • Kanale të treta 1083.7 km
Partnerët	Bashkia Lushnje, Ministria e Bujqësisë, sektori privat,
Arsyetimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Rritje e nivelit të sistemit kullues të tokave bujqësore të Bashkisë Lushnje • Rritja e rendimentit të prodhimeve bujqësore
Objektivi	Përmirësimi i sistemit kullues, me qëllim rritjen e prodhueshmërisë së tokave bujqësore.
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i projektit teknik për rikonstruksion e sistemit të kullimit. • Sigurimi i fondeve për zbatimin e projektit nëpërmjet krijimit të partneriteteve • Krijimi i marrëveshjeve me banorët në rast shpronësimesh, dhe hartimi i skemave të shpronësimit.
Rezultatet e pritshme	<ul style="list-style-type: none"> • Përmirësimi i cilësisë së sistemit të kullimit • Nxitja e zhvillimit ekonomik në fushën e bujqësisë
Rreziqet	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i projektit kërkon fonde të shumta të cilat nuk mund të përballohen vetëm nga bashkia Lushnje • Procesi i hartimit dhe zbatimit të projekteve zgjat në kohë • Sistemi kërkon mirëmbajtje të vazhdueshme
Faza e projektit	Koncept-Projekt

Vlera e projektit	381 000 000 Lekë
Vlerësimi i përparësive	Afatgjatë

Figura 76: Rikonstruksion i sistemit të kullimit, Bashkia Lushnje

Titulli i Projektit	15. Ndërtimi i Pallatit të Sportit Lushnje
Sfondi i Projektit	Në territorin e bashkisë Lushnje ndodhet stadium i qytetit të Lushnjes “Roza Haxhiu”, si dhe operojnë një sërë fushash informale sportive jashtë standardeve të projektimit dhe standardeve higjieno-sanitare. Mungesa nga ana tjetër e ambjenteve të mbyllura sportive për zhvillimin e aktiviteteve në cdo periudhë të vitit, bën emergjente nevojën për ndërtimin e një pallati sporti për Bashkinë Lushnje
Përshkrimi i Projektit	Ky projekt synon ngritjen e një pallati sporti në qytetin e Lushnjes, i pajisur me ambiente moderne sportive, dhe kapacitete të mjaftueshme për mbajtjen e eventeve sportive lokale dhe rajonale. Pallati i sportit parashikohet të ngrihet në zonën Pranw Stadiumit të Lushnjes Pallati i sportit parashikon, ngritjen e një ambjenti qëndror për zhvillimin e lojrave me dorë, dhomat e zhveshjes si dhe palestrat.
Partnerët	Bashkia Lushnje, Ministria e Arsimit dhe Sportit
Justifikimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Ndërtimi i pallatit të sportit do të rivitalizojë jetën sportive të qytetarëve të Lushnjes • Pallati i Sportit do të kthehet në një pikë të rëndësishme për organizimin e eventeve jo vetëm për Bashkinë Lushnje por dhe në rang rajoni • Me ngritjen e pallatit të sportit do të nxitet më tej aktivizimi i klubeve sportive në Lushnje për të rinjtë dhe vecanërisht për fëmijët
Objektivi	Përmirësimi i jetës sociale të qytetarëve të Lushnjes përmes rivitalizimit, ndërtimit dhe promovimit të nyjeve të rëndësishme rekreative, kulturore dhe sportive në territorin e Bashkisë Lushnje
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikimi i zonës ku do të ndërtohet pallati i sportit • Hartimi i projektit teknik dhe projektit të dizajnit • Identifikimi dhe krijimi i partneriteteve për financimin e projektit • Pajisja e pallatit të sportit me materialet e nevojshme për ushtrimin e aktiviteteve • Promovimi i pallatit të sportit të Lushnjes në nivel lokal dhe Rajonal për organizimin e eventeve të ndryshme sportive
Rezultate të pritura	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i projektit teknik dhe të dizajnit për Pallatin e Sportit • Ndërtimi i Pallatit të Sportit • Zhvillimi i aktiviteteve sportive lokale dhe rajonale përgjatë gjithë vitit • Rijetësimi i jetës sportive të qytetit të Lushnjes
Rrisqet	<ul style="list-style-type: none"> • Ndërtimi i Pallatit të sportit ka kosto të larta dhe kërkojnë bashkëpunim të ngushtë me palë të tjera të interesuara • Zbatimi i projektit rrezikon të zgjatet në kohë. • Mungesa e klubeve sportive lokale dhe mungesa e bashkëpunimit me

	shoqata sportive kombëtare
Faza e projektit	Koncept-Projekt
Vlerësimi i prioriteteve	Afatmesëm

Figura 77: Ndërtimi i Pallatit të Sportit

Titulli i Projektit	16. Përmirësimi i sistemit të ndriçimit në Stadiumin “Roza Haxhiu”, Lushnje
Sfondi i Projektit	Stadiumi i qytetit të Lushnjës “Roza Haxhiu”, prej shumë kohësh është jashtë funksionit për shkak të mungesës së elektricitetit, duke kushtëzuar në këtë mënyrë zhvillimin e aktiviteteve sportive gjatë orëve të mbrëmjes. Duke qënë një pol i rëndësishëm jo vetëm për bashkinë, por dhe për të gjitha njësitë administrative përbërëse të kësaj bashkie, nevoja për kthimin e funksionalitetit të këtij stadium është mëse emergjente për Bashkinë Lushnje
Përshkrimi i Projektit	Projekti synon, ngritjen dhe përmirësimin e sistemit të ndriçimit për stadiumin “Roza Haxhiu”. Projekti parashikon jo vetëm ndërhyrjen në rrjetin elektrik për furnizimin me energji të këtij stadium, por gjithashtu shtrimin e një linje të dedikuar për ndriçimi dhe zëvendësimin e prozhektorëve të dëmtuar dhe jashtë parametrave europian të ndriçimit të stadioneve.
Partnerët	Bashkia Lushnje
Justifikimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Përmirësimi i sistemit të ndriçimit të Stadiumit “Roza Haxhiu” mundëson zhvillimin e aktiviteteve sportive dhe në orët e mbrëmjes • Përmirësimi i sistemit të ndriçimit do të kthejë funksionalitetin këtij stadiumi • Me përmirësimin e sistemit të ndriçimit, Stadiumi “Roza Haxhiu” do të mund të promovohet si nyje e rëndësishme sportive jo vetëm në Bashkinë Lushnje por edhe të gjithë Rajonin
Objektivi	Përmirësimi i jetës sociale të qytetarëve të Lushnjës përmes rivitalizimit, ndërtimit dhe promovimit të nyjeve të rëndësishme rekreative, kulturore dhe sportive në territorin e Bashkisë Lushnje
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikimi në rrjet i problemeve teknike me ndriçimin e Stadiumit • Hartimi i projektit elektrik për shtrimin e linjës së dedikuar energjitike të Stadiumit “Roza Haxhiu” • Tenderimi dhe kontraktimi i kompanisë inxhinieriko-elektrike e cila do të zbatojë projektin • Zëvendësimi i prozhektorëve sipas parametrave europian për ndriçimin në stadium • Inagurimi i stadiumit përmes një aktiviteti/ ndeshje të rëndësishme sportive

Rezultate të pritura	<ul style="list-style-type: none"> • Përmirësimi i sistemit të ndriçimit • Zëvendësimi i prozhektorëve • Përmirësimi i përgjithshëm i cilësisë së stadiumit dhe rikthimi i funksionalitetit të tij
Rrisqet	<ul style="list-style-type: none"> • Ndërhyrjet në rrjetin ekzistues elektrik kërkojnë kohë e cila mund të kushtëzojë kohën e projektit • Kostot e projektit, në pamundësi për tu mbuluar nga vetë bashkia do të kërkojnë gjetjen e donacioneve të jashtme
Faza e projektit	Koncept-Projekt
Vlerësimi i prioriteteve	Afatmesëm

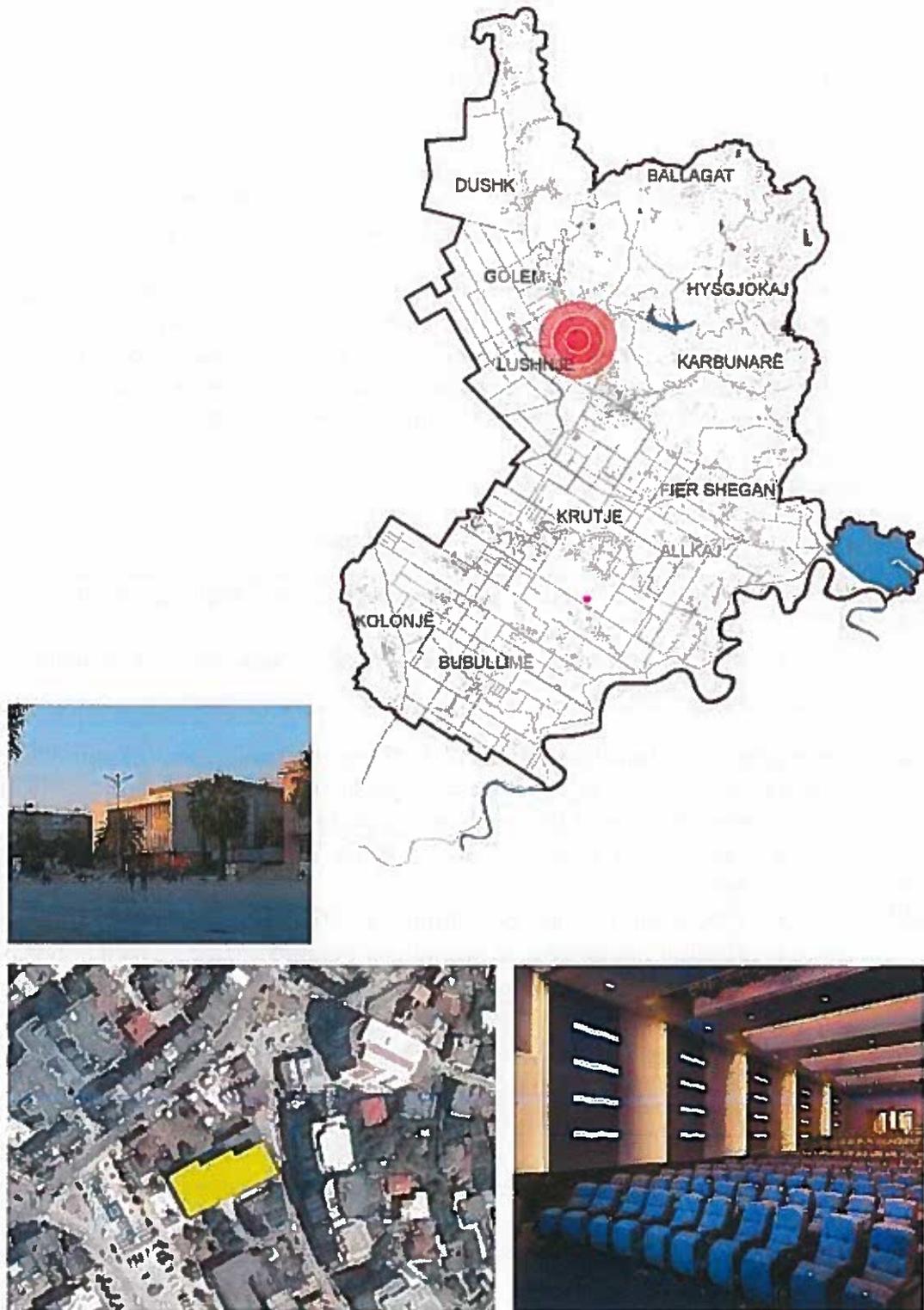
Figura 78: Përmirësimi i sistemit të ndriçimit të Stadiumit, Bashkia Lushnje

Titulli i Projektit	17. Rivitalizimi i Kinoteatrit Vaçe Zela
Sfondi i Projektit	Kinoteatri “Vaçe Zela”, i pozicionuar në zemër të qytetit të Lushnjes, për shumë vite ka qënë një nga polet kryesore rekreative dhe argëtuese të qytetit. Fatkeqësisht, vitet e fundit, në mungesë dhe të programeve artistike kulturore, mungesës së trupës së baletit, ky kinoteatr është jashtë funksionit të tij.
Përshkrimi i Projektit	Projekti synon rivitalizimin e Kinoteatrit “Vaçe Zela” nëpërmjet hartimit të programeve artistike, kalendarit të aktiviteteve kulturore, dhe ngritjen e trupave të valleve dhe baletit në qytetin e Lushnjes. Projekti gjithashtu parashikon përmirësimin e kushteve të përgjithshme fizike dhe riparimin e pjesëve të dëmtuara/amortizuara të këtij kinoteatri. Integrimi i Kinoteatrit me Qendrën Multifunksionale për të Rinjtë do të rrisë diversitetin dhe kontributin në hartimin e aktiviteteve të larmishme kulturore për Bashkinë.
Partnerët	Bashkia Lushnje, Ministria e Kulturës, Ministria e Mirëqënies Sociale dhe Rinisë, Komuniteti, Këshillat studentorë etj
Justifikimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i këtij projekti do të nxjerrë në pah dhe reflektojë vlerat dhe talentet e qytetarëve të Lushnjes • Ndikon në përmirësimin e jetës kulturore në Bashki • Me ndërmarrjen e programeve për rivitalizim, Kinoteatri kthehet në një pikë të rëndësishme të shkëmbimeve sociale dhe kulturore
Objektivi	Aktivizimi i grupeve rinore, dhe nxitja e krijimtarisë dhe bashkëpunimit mes tyre. Promovimi i vlerave kulturore, dhe rikthimi i jetës sociale dhe aktiviteteve në qendrat urbane
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i programeve kulturore përgjatë gjithë vitit • Ngritja e trupës së baletit dhe valleve dhe sigurimi i hapësirave për kryerjen e provave • Kryerja e punimeve për pjesët e dëmtuara/amortizuara të ndërtesës së Kinoteatrit • Nxitja e bashkëpunimit ndërinstytucional • Promovimi i Kinoteatrit nëpërmjet broshurave dhe në platformat on-line
Rezultate të pritura	<ul style="list-style-type: none"> • Promovimi i artit dhe kulturës si dhe kalimi i trashëgimisë kulturore në brezat pasardhës • Aktivitete kulturore për 12 muaj të vitit • Rritja e cilësisë së jetës së qytetarëve të Lushnjes

Rrisqet	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i projektit ka nevojë për bashkëpunim të herëpashershëm mes aktorëve dhe palëve të përfshira • Zbatimi i projektit kërkon investime në infrastrukturën fizike dhe fonde të vazhdueshme për lançimin e projektit • Mungesa e interesit qytetar për të ndjekur këto aktivitete
Faza e projektit	Koncept-Projekt
Vlerësimi i prioriteteve	Afatmesëm

Figura 79: Rivitalizimi i Kinoteatrit "Vaçe Zela"

Titulli i Projektit	18. Hyrja moderne e Bashkisë Lushnje
Sfondi i Projektit	Me zgjerimin e territorit të bashkisë Lushnje, është shtuar dhe numri i hyrjeve për në bashki, kun ë pjesën më të madhe të tyre, janë të patrajtuara. Mungesa e planeve të posacme për trajtimin e këtyre zonave, zbehin imazhin e bashkisë Lushnje dhe paraqesin nevojë emergjente për rikuperimin e tij.
Përshkrimi i Projektit	Projekti synon përmirësimin e imazhit të Bashkisë Lushnje nëpërmjet ndërmarrjes së një sërë prjoktesh të dizajnit në nyje kyçe dhe strategjike të hyrjeve në qyteti. Ky project parashikon identifikimin e nyjeve kyce me nevoja emergjente për ndërhyje dhe hartimin e PDV-ve për secilën nga zonat që parashikohet të ndërhyet. Në këtë kuadër projekti mund të parashikojë ndërhyrje në përmirësimin e peizazhit, zgjerimin e rrugës hyrëse, përmirësimin e esitemit të ndricimit rrugor në këto zona, ndërtimin e veprave të artit etj.
Partnerët	Bashkia Lushnje
Justifikimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Projekti kontribuon në përmirësimin e përgjithshëm të imazhit të Bashkisë Lushnje • Trajtimi me imtësi nëpërmjet PDV-së i zonës/zonave do ti sjellë Lushnjes një identitet të ri.
Objektivi	Përmirësimi i i imazhit të Bashkisë Lushnje, nëpërmjet identifikimit dhe trajtimit të një sërë nyjeve të rëndësishme hyrëse në Bashki me anë të ndërhyrjeve akupunkturë të dizajnit urban, dizajnit të peizashit etj.
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikimi i hyrjeve në Bashkinë Lushnje të cilat kanë nevojë për ndërhyrje • Përcaktimi i zonave për hartimin e PDV-ve • Hartimi i projekteve të dizajnit për përmirësimin e imazhit të Bashkisë • Zbatimi i projekteve në pika të ndryshme të bashkisë/qytetit
Rezultate të pritura	<ul style="list-style-type: none"> • Një imazh i ri dhe i kuruar i Bashkisë Lushnje • Përmirësimi i peizazhit në zonat hyrëse • Ndërtimi i një sërë objekteve të dizajnit
Rrisqet	<ul style="list-style-type: none"> • Projekti mund të zgjatet në kohë për shkak të trajtimit të një sërë pikash hyrëse në Bashki • Projekti kërkon paraprakisht hartimin e PDV-ve për zonat të cilat do të trajtohen • Financimet për projektin kanë kosto dhe kërkojnë bashkëpunim të ngushtë mes aktorëve të ndryshëm

Faza e projektit	Koncept-Projekt
Vlerësimi i prioriteteve	Afatmesëm

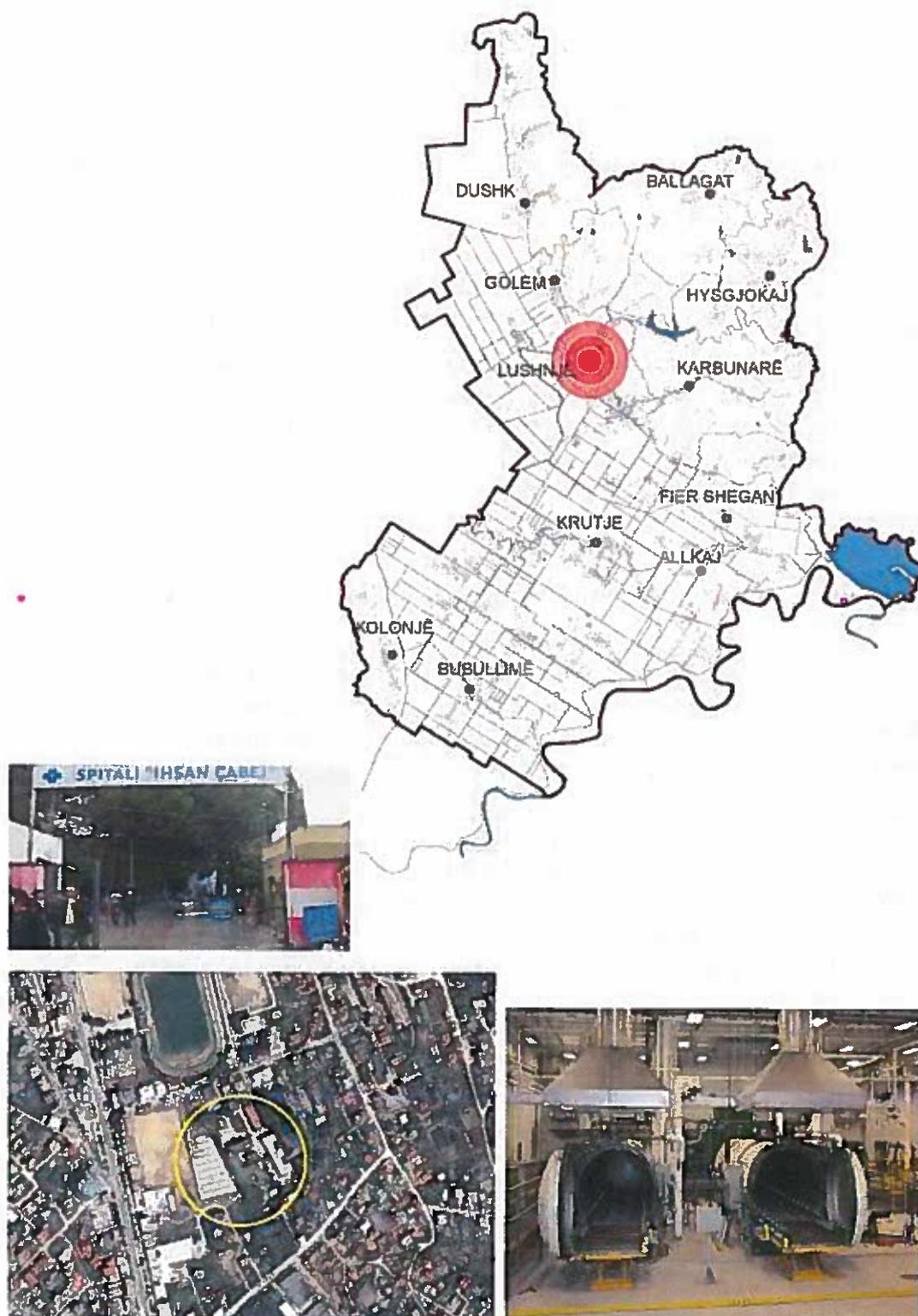
Figura 80: Ndertimi i hyrjeve moderne te qytetit të Lushnjës

Titulli i Projektit	19. Trajtimi i mbetjeve spitalore
Sfondi i Projektit	Mbetjet spitalore prodhohen nga subjekte mjekësore, te cilat prodhojne nje sasi te konsiderueshme mbetjesh te rrezikshme. Trajnimi i ketyre mbetjeve ne respektimin e mjedisit eshte nje detyrim ligjor për operatorët e fushës së mjeksise. Kjo fushe eshte trajtuar edhe ne Shqiperi me mbeshtetje ligjore. Rregullore Nr. 6, date 30.11.2007 per Administrimin e Mbetjeve Spitalore dhe Vendimin Nr.798, datë 29.9.2010 për miratimin e rregullores "Për administrimin e Mbetjeve Spitalore" Aktualisht, Spitali i Lushnjes nuk i trajton mbetjeve spitalore duke e kthyer nevojën për investime në këtë sector në përparësi të vërtetë
Përshkrimi i Projektit	Projekti synon hartimin e një plani për trajtimin e mbetjeve spitalore në Spitalin e Lushnjes. Plani duhet të përfshijë projekte që lidhen me përcaktimin e sasisë së mbetjeve të prodhuara në spitalet e Lushnjës në vit, përcaktimin e llojit të mbetjeve, përcaktimin e mënyrave të trajtimit sipas legjislacionit në fuqi, pajisjen me impiantet e nevojshme për trajtimin dhe asgjесimin e tyre përfunditar.
Partnerët	Ministria e Shëndetësisë, Ministria e Mjedisit, Bashkia Lushnjë
Justifikimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Marrja e masave emergjente për trajtimin e mbetjeve spitalore do të rrisë cilësinë e shërbimit spitalor në Lushnjë, • Menaxhimi i mbetjeve spitalore do të shmangë ndotjen e mjedisit (ujit, ajrit dhe tokës) si dhe rreziqet që i kanosen banorëve të zonës nga ndotja e mjedisit me mbetje spitalore të rrezikshme.
Objektivi	Përmirësimi i cilësisë së jetës së qytetarëve të Bashkisë Lushnje nëpërmjet përmirësimit të kushteve fizike dhe cilësisë së shërbimeve shëndetësore në këtë Bashki dhe mbrojtja e mjedisit nga mbetjet e rrezikshme
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i planit të përgjithshëm për trajtimin e mbetjeve spitalore • Analizimi i gjendjes ekzistuese në qëndrën e trajtimit të mbetjeve spitalore • Hartimi i projektit teknik për impiantin e trajtimit të mbetjeve spitalore • Zbatimi i projektit dhe fillimi i trajtimit të mbetjeve në burim
Rezultate të pritura	<ul style="list-style-type: none"> • Impianti i trajtimit të mbetjeve spitalore në funksion të plotë • Trajtimi deri në masën përfundimtare të mbetjeve spitalore • Përmirësimi i cilësisë së shërbimit shëndetësor në këtë spital • Përmirësimi i shëndetit publik të qytetarëve të Lushnjes
Rrisqet	<ul style="list-style-type: none"> • Mosmarrja e masave rrezikon drejtëpërdrejtë shëndetin public të qytetarëve të Lushnjes dhe mjedisin • Projekti ka kosto të larta dhe kërkon kohë për shkak të nivelit të lartë të ndotjes në spitalin e Lushnjes
Faza e projektit	Koncept-Projekt

Vlera e projektit	
Vlerësimi i prioriteteve	Afatmesëm

Figura 81: Trajtimi i mbetjeve spitalore

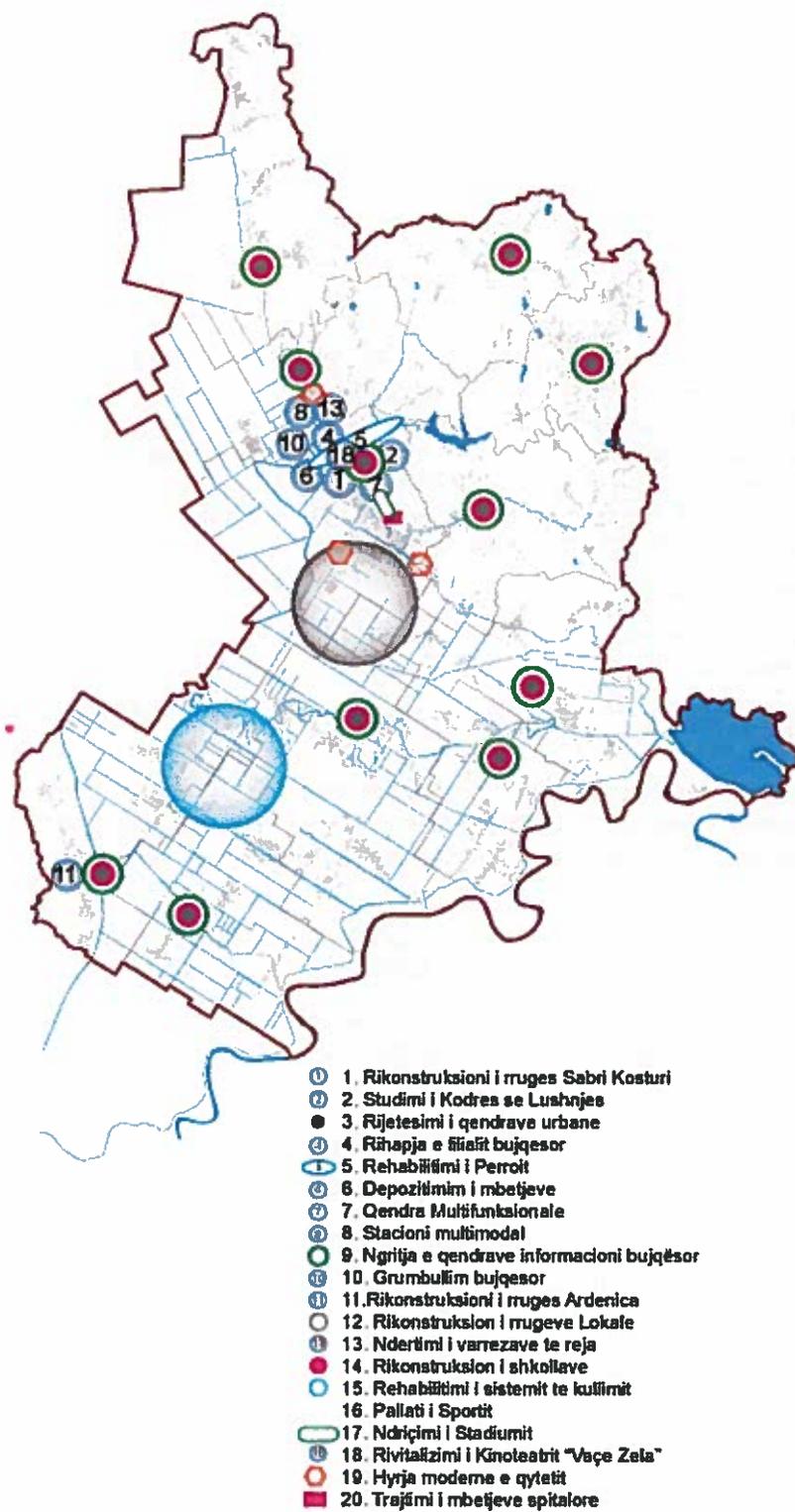
Titulli i Projektit	20. Ndertimi i varrezave te reja ne qytetin e Lushnjes
Sfondi i Projektit	Projekti pilot per ripërteritjen urbane te varrezave te reja ne qytetin e Lushnjes ,po shqyrtohet nga ne, ne kuader te nje linje kerkimore qe synon te krijojë nje metodologji ne lidhje me hapësirat e perbashketa publike , duke i pare ato jo vetem si potencial per ripërteritjen urbane te vete qytetit , por per trajtimin e ketyre hapësirave si nje kyçe per bashkeveprim dhe gjithe-perfshirje sociale.
Përshkrimi i Projektit	Projekti ndertim i varrezave te reja te qytetit perfshin ndertimin e hapësirave te reja publike ka marre parasysh kushtet teknike te percaktuara ne vendimin e keshillit teknik Per miratimin e rregullores teknike “Per projektimin dhe ndertimin e varrezave ne territorin e Republikës se Shqiperise”. Sheshi i propozuar ka nje sipërfaqe prej 7.6 ha.Per realizimin e projektit jane kryer matjet topografike ne terren .Ky projekt eshte bazuar mbi nje projekt ekzistues te meparshem por qe ka qene i paplotesuar.
Partnerët	Bashkia Lushnje, Ministria e Zhvillimit Urban
Justifikimi i Projektit	<ul style="list-style-type: none"> • Varrezat aktuale te qytetit e kane kaluar normen e numrit te varreve • Mungesa e infrastrukturave mbitokesore dhe nentokesore qe do te marrin zgjidhje ne realizimin e projektit te ri • Hapësira e krijuar pas ndërhyrjes do të shërbejë si “mushkeri” për qytetin
Objektivi	<ul style="list-style-type: none"> • Vend i veçuar, i pershtatshem per solemnitetin e varrezave • Lidhje e mire dhe e shpejte me qytetin. • Topografia eshte e pershtatshme per ndertimin e varrezave • Peizazh i qete • Rregullimi i levizjes se banoreve dhe makinave ne zone, etj
Veprimet Strategjike	<ul style="list-style-type: none"> • Hartimi i analizave të hollësishme mjedisore për zonën në studim • Hartimi i një plani gjithëpërfshirës per varrezat • Sigurimi i fondeve për ndertimin e varrezat e reja • Mirëmbajtje e hapësires se sherbimit te varrezave
Rezultate të pritura	<ul style="list-style-type: none"> • Krijimi i kushteve sipas normave bashkekohore per kete sherbim • Rikonceptim i rruges me standartet e nje rruge qe perfshin korsi per bicikleta dhe trotuare per kembesore

Risqet	<ul style="list-style-type: none"> • Pronesia private ne parcelat perberese te sheshit te propozuar • Rishikimi i planit te pergjithshem vendor pasi kjo zone e percaktuar per varrezat e propozuara klasifikohet si pylli periferik i qytetit .
Vlerësimi i prioriteteve	Afatshkurter
Vlera e projektit	174 777 445 Lekë

Figura 82: Ndërtimi i varrezave të reja

Figura 83: Përmbledhje e projekteve prioritare të zhvillimit

Shënime dhe Referenca

¹ Studimet janë kryer duke ju referuar hartave topografike të para viteve 1990, 2007 dhe 2013, përpunuar dhe përgatitur nga grupi i punës pranë Co-PLAN dhe PLGP.

² Sipas studimit të INSTAT për Tipologjinë e Komunave dhe të Bashkive (2014), mbi bazën e të dhënave të Census 2011.

³ Bashkimi Europian.

⁴ European Spatial Development Perspective – Perspektiva Europiane për Zhvillimin Hapësinor.

⁵ Instat 2011, përpunuar nga Co-PLAN.

⁶ Work catchment area.

⁷ Gjatë vitit 2015 Co-PLAN ndërmoi një analizë të zhvillimit policentrik në nivel Shqipërie, duke ndjekur me përpikmëri metodologjinë e ESPON 1.1.1 (Projekt i European Spatial Planning Observatory Network). Kjo analizë trajton 7 indikatorë të policentrizmit morfologjik (fizik) të cilët të kombinuar formojnë tre indekse (madhësia, pozicionimi dhe lidhshmëria) dhe në përfundim një indeks të policentrizmit për Shqipërinë, të krahasueshëm me ato të vendeve Europiane që kanë qenë subjekt i ESPON 1.1.1. Po ashtu, kjo analizë kryhet edhe për 7 indikatorë të policentrizmit funksional. Për shkak të mungesës së të dhënave, policentrizmi funksional është përshkruar por nuk është analizuar i plotë (jo të gjithë indikatorët mund të maten).

⁸ Prodhimi i brendshëm bruto.

⁹ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar 2014, Gjeoresurset dhe Gjeorrezizqet në Qarqet e Shqipërisë Qarku Fier, Ministria e Energjisë dhe Industrisë.

¹⁰ Lushnja water & Sewerage Company 2014, Environmental Impact Assessment Report, Program Municipal Infrastructure II KfW.

¹¹ *Përzgjedhja e kësaj zone si rajon është bërë vetë për arsye studimi. Në këtë territor kalojnë/gjenden burime të shumta ujore, janë përqendruar një pjesë e madhe e HEC-eve dhe terreni është i larmishëm, duke përfshirë zona fushore e bregdetare deri tek ajo malore. Pra, nga ana e analizës së metabolizmit përmban të gjithë elementët e nevojshëm për analizim*

¹² Informacioni për përgatitjen e hartave të metabolizmit është marrë nga Bashkia Fier, SHGJSH, Ministria e Mjedisit, www.riverwatch.eu, AKBN, INSTAT, Ministria e Bujqësisë dhe ASIG.

¹³ Informacioni për përgatitjen e hartave të metabolizmit është marrë nga Bashkia Fier, SHGJSH, Ministria e Mjedisit, www.riverwatch.eu, AKBN, INSTAT, Ministria e Bujqësisë dhe ASIG.

¹⁴ Sipërfaqja e matur nga harta GIS (61_bashki).

¹⁵ Gjetje të analizës demografike përgatitur nga grupi i punës pranë Co-PLAN dhe PLGP.

¹⁶ AKBN, 2015 (info e marrë në përgjigje të shkresës zyrtare Nr. 17777 Prot datë 16.10.2015).

¹⁷ HEC-et nga River Watch: <http://riverwatch.eu/en/interactive-map>.

¹⁸ Energji të rinovueshme, energjia diellore, AKBN.

¹⁹ Strategjia Kombëtare e Energjisë 2013.

²⁰ Energji të rinovueshme, energjia e erës, AKBN.

²¹ INSTAT, Census 2011 (Grid).

²² Burimi i info për hartën e fluksit të energjisë në Bashkinë Lushnje janë marr nga Ministria e Mjedisit (zonat e mbrojtura), www.riverwatch.eu (HEC-et) dhe Co-PLAN (zonat industriale dhe sipërfaqet ujore nga analiza e përdorimit të tokës)

²³ INSTAT, Census (2011).

²⁴ Harta Hidrologjike, SHGJSH (2014).

²⁵ Sipërfaqë e matur në GIS (përdorimi i tokës).

²⁶ Burimi i info për hartën e fluksit të ujit në Bashkinë Lushnje janë marr Bashkia Lushnje dhe Valu ADD (sistemi i ujësjellësit dhe zona e mbulimit me shërbim), www.riverwatch.eu (HEC-et) dhe Co-PLAN (sipërfaqet ujore)

²⁷ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku i Fierit, Tiranë 2014.

²⁸ Ujësjellës-Kanalizime Lushnjë, ndërmarrja që ofron shërbimin në territorin e Lushnjës.

²⁹ Të dhënat për ujësjellës – kanalizime janë përpunuar nga Valu ADD në kuadër të hartimit të planit të përgjithshëm vendor për Lushnjën.

³⁰ Të dhënat e QTTB për prodhimet bujqësore dhe blektorale në bashkinë Lushnjë, 2015.

³¹ Sipas të dhënave të CORINE (sip e matur nga harta GIS).

³² Burimi i info për hartën e fluksit të ushqimit janë marr nga Corine (llojet e tokave), Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Urban dhe Administrimit të ujërave (pikat e grumbillimit dhe magazinimit) dhe Co-PLAN (sipërfaqet ujore)

³³ INSTAT (2013).

³⁴ Sipas Strategjisë Kombëtare dhe Planit të Integruar të Menaxhimit të mbetjeve në Shqipëri.

³⁵ Harta e Metabolizmit, Fluksi i Mbetjeve, Lushnje.

³⁶ Vendim i KM nr.175, datë 19.1.2011, “Për miratimin e strategjisë kombëtare të menaxhimit të mbetjeve dhe të planit kombëtar të menaxhimit të mbetjeve”.

³⁷ Burimi i info për hartën e fluksit të mbetjeve në Bashkinë Lushnje janë marr nga Ministria e Zhvillimit Urban (vendepozitimet), Ministria e Mjedisit (kompanitë ricikluese), dhe Co-PLAN (zonat industriale dhe sipërfaqet ujore nga analiza e përdorimit të tokës)

³⁸ Të dhëna të marra në Bashkinë Lushnje nga DRB Lushnje.

³⁹ Ky monitorim i cilësisë së ujërave sipërfaqësore u krye për lumenjtë: Seman (Osum, Devoll, Seman, dhe Gjanicë), Shkumbin, dhe Vjosë. Monitorimi u krye në periudhën Qershor-Korrik 2015, nga Co-PLAN, në kuadër të zbatimit të projektit të USAID për Planifikimin dhe Qeverisjen Vendore. Në pellgun e Lumit Seman, marrja e mostrave të ujit për analizë u bë në 11 pika, 6 nga të cilat në Osum dhe 2 në Seman. Në të gjitha pikat u analizuan në laborator 13 parametra fiziko dhe bio-kimikë (pH, Light Transparency, Electric Conductivity, Total Suspended Solids (TSS), Total Dissolved Solids (TDS), Dissolved Oxygen (DO), Temperature, Biochemical Oxygen Demand (BOD), N-NH₄, N-NO₃, N-NO₂, sulfidet dhe Total Coliform). Ndërkohë, 7 Nga mostrat e mbledhura u analizuan edhe për praninë e metaleve të rënda (Pb, Cd, Mn, Ni, Zn, Cu, Co, Cr, Hg, As, Ba, Br).

⁴⁰ Parametrat e përbashkët të monitoruar nga Co-PLAN/PLGP dhe AKM janë pH, Oksigjeni i tretur, BOD₅, N-NH₄, N-NO₂ dhe N-NH₄.

⁴¹ Kjo pikë është monitoruar vetëm nga AKM.

⁴² Nga monitorimet e AKM, ujërat e Semanit e Gjanicës janë alkaline.

⁴³ Standardet janë marrë nga Agjencia Amerikane për Mbrojtjen e Mjedisit (US EPA, reccomandation considered safe for fish to conduct a healthy life).

⁴⁴ Nevoja Biologjike për Oksigjen - Biological Oxygen Demand.

⁴⁵ Normat janë marrë nga Direktiva e Komisionit Evropian CEE/CEEA/CE 78/659 për cilësinë e ujërave të ëmbla për rritjen e peshqve.

⁴⁶ Standardet e NBO₅ janë marrë nga Direktiva 2006/44/EC e 15 shkurt 2006, “Management of bathing water quality and repealing Directive 78/659/EEC”.

-
- ⁴⁷ Vlerat e monitorimit të AKM-së paraqesin ujëra në gjendje të moderuar dhe vetëm në një pikë të varfër.
- ⁴⁸ Total Suspended Solids.
- ⁴⁹ Vlerat e TSS janë marrë nga *DIRECTIVE 2006/44/EC e 15 shkurt 2006, "Management of bathing water quality and repealing Directive 78/659/EEC"*.
- ⁵⁰ Total Dissolved Solids.
- ⁵¹ Normat janë marrë nga International Commission for the Protection of the Danube River.
- ⁵² AKM përdor normat 0.12mg/l ndarkohë që normat mjedisore të përdorura në analizën Co-PLAN/PLGP janë 0.03mg/l sipas Council Directive CEE/CEEA/CE 78/659 (Direktiva e Komisionit Evropian CEE/CEEA/CE 78/659) për cilësinë e ujërave të ëmbla për rritjen e peshqve.
- ⁵³ Standardet për sulfatet janë marrë nga Direktiva 75/440/EEC.
- ⁵⁴ Standardet për bakterien koliform janë marrë nga NIVA - Instituti për Studimet e Ujërave të Norvegjisë.
- ⁵⁵ Standardet për metalet e rënda janë marrë nga *Direktiva 2008/105/EC) e traspozuar në VKM 246/2014 "Për Përcaktimin e normave të cilësisë së mjedisit për ujërat sipërfaqësore"* si dhe nga NIVA - Instituti për Studimet e Ujërave të Norvegjisë.
- ⁵⁶ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar 2014, Gjeoresurset dhe Gjeorrezizet në Qarqet e Shqipërisë Qarku Fier, Ministria e Energjisë dhe Industrisë.
- ⁵⁷ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar 2014, Gjeoresurset dhe Gjeorrezizet në qarqet e Shqipërisë, Qarku Berat, Ministria e Energjisë dhe Industrisë.
- ⁵⁸ Particular matters.
- ⁵⁹ Dioksid squfuri.
- ⁶⁰ Dioksid azoti.
- ⁶¹ Lënda e ngurtë pezull.
- ⁶² Të dhënat janë marrë nga konsultimet me Bashkinë Lushnje dhe Drejtoria Rajonale e Shërbimit Pyjor Fier, Seksioni i Administrimit Pyjeve dhe Shërbimit Këshillimor Lushnje.
- ⁶³ Lushnja Water & Sewerage Company 2014, Environmental Impact Assessment Report, Program Municipal Infrastructure II KfW.
- ⁶⁴ CENSUS 2011.
- ⁶⁵ Të dhënat janë marrë nga konsultimet me Bashkinë Lushnje dhe Drejtoria Rajonale e Shërbimit Pyjor Fier, Seksioni i Administrimit Pyjeve dhe Shërbimit Këshillimor Lushnje.
- ⁶⁶ United States Department of Agriculture, Natural Resources Conservation Services, A Basic System of Soil Classification for Making and Interpreting Soil Surveys, 1999, http://www.nrcs.usda.gov/Internet/FSE_DOCUMENTS/nrcs142p2_051232.pdf shikuar më 6 nëntor 2015.
- ⁶⁷ Agim Binaj, Pirro Veizi, Enkeleida Beqiraj, Fran Gjoka, Elian Kasa, Economic losses from soil degradation in agricultural areas in Albania, *Agric. Econ. – Czech*, 60, 2014 (6): 287–293.
- ⁶⁸ Plani i Pergjithshëm Vendor Bashkia Lushnje, Komuna Bubullimë.
- ⁶⁹ Plani i Pergjithshëm Vendor Bashkia Lushnje, Komuna Golem.
- ⁷⁰ EU Commission, Overview of CAP Reform 2014-2020, Agricultural Policy Perspectives Brief, N°5* / December 2013.

⁷¹ United Nations Economic Commission for Europe, Albania Environmental Performance Reviews, Second Review, United Nations, New York and Geneva, 2012.

⁷² Agjensia Kombëtare e Mjedisit, 2014.

⁷³ Sipas Burimit nga Minsitria e Mjedisit në kuadër të projektit të UNDP “Për Identifikimin dhe Prioritarizimin e Hotspotëve Mjedisore në Shqipëri (2008-2011), në ambjentet e Spitalit të Lushnjës janë identifikuar 2 ton insekticide toksike të cilat nuk përdoren më dhe rreth 13 fuçi me kimikate të rrezikshme, për të cilat nuk është ndërmarrë asnjë veprim për pastrimin e tyre.

⁷⁴ Faqja Zyrtare e Ministrisë së Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujërave në Facebook. Publikuar më 11 Dhjetor 2014. Marre nga internet më 4 janar 2016.

⁷⁵ Burimet e Rinovueshme të Energjisë.

⁷⁶ Topi, I. 2012, Aspects of global climate change in Albania based on analysis of several climate indicators, International Journal of Ecosystem and Ecology Sciences (IJEES).

⁷⁷ EU Commission, Overview of CAP Reform 2014-2020, Agricultural Policy Perspectives Brief, N°5* / December 2013.

⁷⁸ Vjetari Statistikor Rajonal 2015, INSTITUTI I STATISTIKAVE.

⁷⁹ Burimi: Ministria e Bujqësisë.

⁸⁰ Sic përcaktohet në metodologjinë e ESPON, Potential of Rural Regions.

⁸¹ Densiteti i punësimit shprehet si numri i të punësuarve për njësi hapësinore (kriteret për këtë janë pjesë e metodologjive specifike që mund të përdoren).

⁸² Produktiviteti sipas përkufizimit është efiçentiteti i përpjekjeve produktive i matur në lidhje me normën e prodhimit për njësi të inputit.

⁸³ Llogaritjet e janë kryer nga expert të Co-PLAN, duke ruajtur peshat specifike të ndarjes së popullsisë në bashki dhe komuna, mbështetur në të dhënat e censusit të popullsisë INSTAT, 2011.

⁸⁴ Llogaritjet mbi treguesit e varësisë vlerësojnë burimet potenciale njerëzore që mund të përfshihen në tregun e punës dhe që ndikojnë në përmirësimin e performancës ekonomike të zonës së studimit. Koefficienti i varësisë totale shpreh raportin e popullsisë joaktive ndaj popullsisë në moshë pune, duke treguar sesa individë në moshë jo pune “mbulohen apo përballohen nga 100 individë në moshë pune.

⁸⁵ Vlerat për numrin e familjeve në ndihmë ekonomike, janë marrë nga informacionet e çdo Komune dhe Bashkie, pranë zyrave të gjendjes civile.

⁸⁶ Dokumenti i strategjisë së zhvillimit të arsimit parauniversitar 2014-2020, fq 67.

⁸⁷ Një raport hulumtues i UNICEF për cilësinë e arsimit parashkollor në Shqipëri, rekomandon që për grupet 3-4 vjeç raport fëmijë/edukatorë të jetë 10 dhe për fëmijët në moshë pak më të rritur mund të jetë edhe më i lartë. Për më tepër shiko: <http://www.unicef.org/albania/ECD-mb-standards-survey-oct13.pdf>.

⁸⁸ <http://data.worldbank.org/indicator/SE.PRM.ENRL.TC.ZS>.

⁸⁹ Raporti nxënës/mësues është paraqitur në mënyrë më të detajuar dhe për çdo njësi administrative në analizën e thelluar Social-Ekonomike për bashkinë Lushnje.

⁹⁰ http://healthgrouper.com/documents/4417/Albania_country_report-Final.pdf.

⁹¹ http://ec.europa.eu/health/reports/docs/health_glance_2014_en.pdf.

⁹² Kjo gjetje mbështetet edhe nga analiza e demografisë për Bashkinë Lushnje, Shtator 2015.

⁹³ www.ined.fr/en/everything_about_population/data/europe-developed-countries/birth-death-infant-mortality.

⁹⁴ Një raport hulumtues i UNICEF për cilësinë e arsimit parashkollor në Shqipëri, rekomandon që për grupet 3-4 vjeç raport fëmijë/edukatorë të jetë 10 dhe për fëmijët në moshë pak më të rritur mund të jetë edhe më i lartë. Për më tepër shiko: <http://www.unicef.org/albania/ECD-mb-standards-survey-oct13.pdf>

⁹⁵ Bashkia Lushnje, marrë në shtator 2015

⁹⁶ Sipas VKM 671.

⁹⁷ Për shërbimin shëndetësor dhe arsimor analizohet në mënyrë më të detajuar në pikën 1.4.2 në po të njëjtin dokument.

⁹⁸ Ligji nr.8378 “Për Kodin Rrugor në Republikën e Shqipërisë”, datë 22.07.1998 klasifikon rrugët në gjashtë kategori kryesore: Autostrada, Rrugë interurbane kryesore, Rrugë interurbane dytësore, Rrugë urbane kryesore, Rrugë urbane dytësore dhe Rrugë lokale.

⁹⁹ Analiza mbi gjendjen e sipërfaqes së rrugëve është mbështetur në informacionin e GIS për infrastrukturën dhe vëzhgimet pjesore në terren. Kjo analizë është ende e papërfunduar, dhe do të rishikohet më në thellësi në fazat e tjera.

¹⁰⁰ Indikator për lëvizshmërinë ndërqytetase është marrë numri i orareve të lëvizjes me transport publik drejt qyteteve.

¹⁰¹ Statistikat e marra nga INSTAT 2011, i referohen ndarjes së vjetër administrative, pra në këtë rast vetëm qytetit të Lushnjes.

¹⁰² Instituti i Monumentëve të Kulturës 2015, Lista e Monumenteve Qarku Lushnje, <http://www.imk.gov.al/ep-content/uploads/monumente/lista%20e%20monumente%20e%20LUSHNJE.pdf> aksesuar 19.11.2015.

¹⁰³ “Strategjia ndërsektoriale për decentralizimin dhe qeverisjen vendore 2015-2020” miratuar me Vendim i KM, Nr.691, Dt.Aktit:29.07.2015.

¹⁰⁴ Të ardhurat nga transfertat ndërqeveritare përfshijnë të ardhurat nga: taksat e ndara, transfertën e kushtëzuar dhe transfertën e pakushtëzuar.

¹⁰⁵ Të ardhurat vendore përfshijnë të ardhura nga: taksa dhe tatime, tarifa, të ardhura nga asetet vendore, dividendë, fonde ose asete të KSHP-ve, donacione dhe hua.

¹⁰⁶ Të dhënat për transfertën e kushtëzuar përfshijnë dhe të ardhurat nga Fondi i Zhvillimit të Rajoneve për grantet e dhëna në programet e arsimit, kulturës, sportit, shëndetësisë, ujësjellës kanalizime, strehimit.

¹⁰⁷ Shpenzimet e realizuara me fondet e veta rezultojnë më të larta se të ardhurat e veta të gjeneruara në vitet përkatëse dhe kjo vjen si pasojë e faktit që një pjesë e shpenzimeve vjetore përfshijnë edhe ato të financuara me fonde të trashëguara nga vitet e mëparshme, por edhe shpenzimet për infrastrukturën rrugore të financuara nga Fondi për Zhvillimin e Rajoneve. Në vitin 2014, këto të fundit ishin rreth 135 milionë lek.

¹⁰⁸ Shpenzimet e kryera nga njësitë e qeverisjes vendore klasifikohen sipas natyrës ekonomike dhe sipas qëllimit të përdorimit të tyre (funksionit apo programe) në përputhje me standartet ndërkombëtare të zhvilluara nga Organizata për Bashkëpunimin Ekonomik dhe Zhvillimin (OECD), të publikuara nga Organizata e Kombeve të Bashkuara.

¹⁰⁹ Strategjia Ndërsektoriale për Decentralizim dhe Qeverisje Vendore, 2015, faqe 12.

¹¹⁰ Projekt-ligji për ligjin e ri Organik për Organizimin dhe Funksionimin e Qeverisë Vendore, aprovuar nga Këshilli i Ministrave, aktualisht në pritje për të kaluar për votim në kuvend.

¹¹¹ Në përputhje me Ligjin nr. 115/2014, datë 31.07.2014 “Mbi Ndarjen territoriale administrative të Njësitë të Qeverisjes Vendore në Republikën e Shqipërisë”.

¹¹² Njësi të qeverisjes vendore (bashkitë dhe qarqet sipas legjislacionit në fuqi për ndarjen territoriale dhe administrative).

¹¹³ Të dhënat e agreguara nga Ministria e Financave, 2014 dhe Co-PLAN. i referohen vetëm bashkisë së vjetër Lushnje.

¹¹⁴ Të dhëna zyrtare nga Bashkia Lushnje.

¹¹⁵ Organizata të Shoqërisë Civile.

¹¹⁶ I referohet deklaratës së angazhimeve globale, Objektive të Zhvillimit të Mijëvjeçarit, për pesëmbëdhjetë vitet e para të shekullit të 21, nënshkruar në Samitin e Mijëvjeçarit të Kombeve të Bashkuara në Shtator 2000. Shqipëria kaloi një rezolutë mbi Deklaratën në Korrik të 2003.

¹¹⁷ Sipas ndarjes së territorit në Rajone Zhvillimi me propozim të Këshillit të Ministrave.

¹¹⁸ Sipas leximit të Cabanes, P. et al, (2008), Harta Arkeologjike e Shqipërisë, Botimet Pegi.

¹¹⁹ Sipas Albanian Academy of Science, History of Albanian People.

¹²⁰ Viezzoli, S.J., L. (1923), Shqypnija, Njoftime gjeografike shtetistike-administratore, ribotim 2014, Botimet Fishta, Tiranë.

¹²¹ Sipas Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura

http://akzm.gov.al/index.php?option=com_k2&view=itemlist&layout=category&task=category&id=4&Itemid=370&lang=en, aksesuar në nëntor 2015.

¹²² Sipas Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura

http://akzm.gov.al/index.php?option=com_k2&view=itemlist&layout=category&task=category&id=7&Itemid=372&lang=en, aksesuar në nëntor 2015.

¹²³ Sipas Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura

http://akzm.gov.al/index.php?option=com_k2&view=itemlist&layout=category&task=category&id=8&Itemid=373&lang=en, aksesuar në nëntor 2015.

¹²⁴ Sipas Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura

http://akzm.gov.al/index.php?option=com_k2&view=itemlist&layout=category&task=category&id=9&Itemid=374&lang=en, aksesuar në nëntor 2015.

REPUBLIKA E SHQIPERISE
BASHKIA LUSHNJE
DREJTORIA E PLANIFIKIMIT DHE KONTROLLIT TE TERRITORIT

Adresa:Lagjia Kongresi Lushnjes Tel:+355 35 222139 E-mail:bashkia_lushnje@yahoo.com

Nr. ___ Prot.

Lushnje ___ / ___ / 2015

Proces – Verbal
Degjesa e pare publike per Planin e Pergjithshem Vendor te territorit
te Bashkise Lushnje

Sot me date **14.10.2015** ne ambientet e “Muzeut Historik” u realizua degjesa e pare publike në kuadër të hartimit të Planit te Pergjithshem Vendor të Bashkisë Lushnje.

Në këtë takim morën pjesë përfaqësues të Forumit qytetar keshillimor vendor, Nenkryetarja e Bashkise Lushnje Znj.Teuta Korreshi, Kryetarja e Keshillit Bashkiak Znj. Elida Gjermeni, eksperte e Co-PLAN Znj. Besmira Dyca, perfaqesues nga USAID, Drejtorja e Planifikimit, perfaqesues te njesive administrative etj.

Nisma u prezantua nga drejtoresha e planifikimit zj.Mimoza Haxhiu. Materiali i pergatitur permbante keto pika :

- Qellimi
- Territori
- Dokumentat perfundimtare
- Grupi i punes
- Procesi dhe afatet kohore
- Takime keshilluese, teknike dhe organizative
- Degjesat publike
- Forumi keshillimor vendor
- Buxheti

Ne perfundim te prezantimit u bene pyetje nga pjesemarresit:

I. A ka eksperte te ftuar ne salle sipas listes qe u prezantua? - Znj. Ermelinda Myzeqari

- **Pergjigjet Znj.Teuta Korreshi:** Po, jane te ftuar eksperte nga te gjitha fushat .

2. A është përfshirë shoqëria civile në Forumin këshillimor vendor? Nuk e degjova të përmendet - **Z. Shkelqim Bylykbashi**

- **Përgjigjet Znj. Teuta Korreshi:** Forumi këshillimor vendor ka në përberje të tij pjesë të shoqërisë civile.

3. Në qarkun e Fierit kemi bërë një studim inxhinierik për ujërat, a do të merret parasysh ky studim nga ana juaj? Zonat informale të ndërtuara këtu do të fundit, a do të përfshijë plani pasi nuk kanë infrastrukturë inxhinierike? - **Z. Kostandin Puka**

- **Përgjigjet znj. Besmira Dyca:** Ne jemi në bashkëpunim të vazhdueshëm me të gjitha institucionet, këtu përfshihet dhe Qarku i Fierit. Përsa i përket zonave informale edhe me drejtorinë e Aluiznit do të bashkëpunojmë për ato zona të cilat do të legalizohen dhe do të pajisim me infrastrukturën e nevojshme inxhinierike.

- **Përgjigje të grupit të punës:** Sa i përket studimit inxhinierik për ujërat në qarkun e Fierit, ky studim, i hartuar nga Shërbimi Gjeologjik Shqiptar (SHGJSH), "Gjeoresuret dhe Gjeorrezimet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku i Fierit", është marrë në konsideratë dhe është reflektuar si pjesë e analizës në seksionin 1.2 Territori dhe Mjedisë të Strategjisë së Zhvillimit të Territorit të bashkisë Lushnje. Përkatësisht në pikat : Uji në Rajon; Fluksi i Ujit; Burimet Ujore Sipërfaqësore dhe Burimet Ujore Nëntokësore.

Lidhur me zonat informale në bashkinë Lushnje, ato do të merren në konsideratë, detajet teknike të pajisjes me infrastrukturë të së cilave do të reflektohen në dokumentin e Planit të Përgjithshëm Vendor. Në dokumentin e Strategjisë, ato janë pjesë e integruar e objektivave të përgjithshme të zhvillimit.

4. Sa vjeçare është vlefshmeria e Planit të Përgjithshëm Vendor pas miratimit të tij? - **Z. Albert Divjaka**

- **Përgjigjet znj. Besmira Dyca:** Vlefshmeria e PPV-se aktuale të Bashkisë Lushnje është 10 vjet, me hartimin dhe miratimin e PPV-se së Bashkisë së re, vlefshmeria do të jetë 15 vjet.

5. A ka përfaqësues në sallë nga të gjitha komunat e mëparshme? - **Komuna Golem**

- **Përgjigjet znj. Teuta Korreshi:** Janë prezent në sallë përfaqësues nga të gjitha njësitë administrative.

*Mbajti proces verbalin
Ing. Fatma Hoxha*

REPUBLIKA E SHQIPERISE
BASHKIA LUSHNJE
DREJTORIA E PLANIFIKIMIT DHE KONTROLLIT TE TERRITORIT

Adresa:Lagjia Kongresi Lushnjes Tel:+355 35 222139 E-mail:bashkia_lushnje@yahoo.com

Nr.____Prot.

Lushnje____/____/2015

Proces – Verbal
MBI

*Degjesa e dyte publike per planin e pergjithshem vendor te territorit
te Bashkise Lushnje*

Sot me date **02.12.2015** ne ambjentet e muzeut historik u realizua degjesa e dyte publike per hartimin e Planit te Pergjithshem Vendor.

Në këtë takim moren pjese perfaqesuese te Forumit keshillimor vendor, eksperte nga Co-PLAN, perfaqesues nga Agjencia Kombetare e Planifikimit te Territorit, Drejtoria e Planifikimit, perfaqesues te njesive administrative, eksperte te fushave te ndryshme etj.

Mimoza Haxhiu – drejtoreshe e Planifikimit te territorit ne Bashki, shpjegoi se qellimi i kesaj degjese eshte te njihemi me gjetjet e grumbulluara dhe te japim piketat e strategjise se zhvillimit te territorit ne bashkine Lushnje per 15 vitet e ardhshme.

Analizimi i te dhenave u prezantua nga ekspertja e Co-PLAN Znj. Besmira Dyca.

Materiali i pergatitur per kete degjese te dyte publike permbante pikat e meposhtme:

- Menyra e zhvillimit te territorit te Bashkise Lushnje ne vite
- Lushnja nga pikepamja policentrike
- Perdorimi i tokes dhe infrastrukturat
- Demografia dhe mireqenia sociale
- Punesimi
- Zhvillimi Ekonomik
- Analiza e metabolizmit te territorit dhe mjedisi

Ne perfundim te prezantimit u bene pyetje dhe propozime nga pjesemarresit:

I. Ne prezantim thate 3800 sera , kjo shifer eshte numer apo ne ha? - Z. Skender Gega

-
- **Pergjigjet Znj. Besmira Dyca:** Jo, jane cope nuk jane ne ha.
2. Ku i keni marre keto te dhena? Ne rrethin e Lushnjes ndodhen 407 ha sera, qe e perlloritur ne numer fermeresh eshte 21800 dhe jo 3290 fermere ashtu si ne prezantimin tuaj. Nga Drejtoria e Bujqesise eshte hartuar nje plan zhvillimi strategjik ku pasqyrohen te gjitha resurset bujqesore per qarkun e Fierit, ku qyteti i Lushnjes ndahet ne 4 nenrajone te rendesishme, dhe frutikultura eshte nje dege e bujqesise qe eshte gjithmone ne rritje dhe duhet te merret parasysh. – **Z. Kujtim Baze**
- **Pergjigjet zj.Besmira Dyca** - Keto te dhena qe une prezantova jane marre nga Drejtoria e Bujqesise.
 - **Përgjigje të grupit të punës:** Seksioni 1.3 Zhvillimi Ekonomik, pika 1.3.2, mbi numrin dhe sipërfaqen e serave, është mbështetur në të dhënat e ardhura në mënyrë zyrtare nga QTTB datë 18 Nëntor 2015.
3. Faleminderit, do tju pyesja ku i keni marre te dhenat mbi numrin e banoreve? - **Z. Shkelqim Bylykbashi**
- **Pergjigjet Znj. Besmira Dyca** – te dhenat mbi numrin e popullsise jane marre nga Censusi i vitit 2011, qe po ti shtosh koeficientin e lindjeve per vitin 2015, del nje numer prej 84 200 banore, nderkohe qe nga te dhenat e gjendjes civile jane 30% me pak. Por ky eshte nje problem qe nuk ndodh vetem ne Bashkin e Lushnjes, por ne te gjitha bashkite.
 - **Përgjigja e grupit të punës:** Projektionet demografike për bashkinë Lushnje, janë ndërtuar mbështetur në të dhënat e INSTAT 2011, dhe përlloritur të autorëve. Kjo bëhet jo vetëm se INSTAT është burim zyrtar informacioni për popullsinë dhe ofron seri kohore, që nevojiten në procesin e planifikimit, por edhe sepse analiza social ekonomike (me tregues për një banor) bazohet tek të dhënat e INSTAT si i vetmi burim. Bashkia ka kërkuar zyrtarisht informacion nga Gjendja Civile, me qëllim që të realizohen projeksione ose analiza demografike edhe mbi këtë bazë. Këto analiza do të realizohen e krahasohen me ato të INSTAT, përgjatë planit, kur Gjendja Civile ta vërë në dispozicion informacionin.
4. Cilat do te jene hapat e metejshem te ketij studimi? - **Z. Shkelqim Bylykbashi**
- **Pergjigjet Znj. Besmira Dyca:** Ne vazhdim te ketij studimi do te jete Plani i Zhvillimit te Territorit te Bashkise, i cili do te shoqerohet me Planin e Investimeve Kapitale dhe Vleresimin Strategjik Mjedisor.
5. Sa garanci jepni ju qe ky plan zhvillimi do te zbatohet, sepse jane bere dhe plane te tjera e nuk jane zbatuar? - **Z. Shkelqim Bylykbashi**

-
- **Pergjigjet zj.Mimoza Haxhiu** - Ne aktualisht kemi nje Plan te Pergjithshem Vendor per njesine e Bashkise Lushnje, zbatimi i tij behet komform ligjeve ne fuqi.

6. Ky plan parashikohet per 15 vjet, sa do te jetë zbatueshmeria e ketij plani, sa eshte perlllogaritja e te ardhuarve ne ekonomi, kjo duke renditur projektet prioritare, gjithashtu eshte mire qe te parashikohen dhe te merren parasysh korsite e bicikletave, ne kemi burime ujqore te rendesishme si rezuarvuari i Kasharajt dhe mund te krijohet mundesia per park, dhe largimi i ujerave te zeza te parashikohen qe te kryhet largimi i tyre pasi eshte nje problem i madh - **Z. Pellumb Zela**

- **Përgjigja e grupit të punës:** Strategjia e Zhvillimit të Territorit të bashkisë Lushnje, analizon gjendjen financiare dhe jep konsideratat financiare për zbatueshmërinë e projekteve prioritare (të renditura në Kapitullin III), përkatësisht në seksionin **1.7 Financat Vendore dhe 2.2 Konsiderata Financiare**.

Sa i përket korsive të bicikletave, dhe potencialit që rezervuari i Kasharajt ka për tu kthyer në park, është marrë në konsideratë dhe është përfshirë në hartimin e Vizionit të Bashkisë Lushnje, dhe është zbërthyer në programe dhe projekte strategjike në Kapitullin III.

Projektet lidhur me largimin e ujërave të zeza dhe ndërhyrjet në infrastrukturat ekzistuese janë afishuar në Kapitullin III.

Në çdo rast, këto çështje të ngritura do të trajtohen edhe në planin e zhvillimit (faza e dytë e PPV pas Strategjisë) ku kemi mundësinë për të vendosur më tepër detaje dhe zgjidhje për raste të tjera konkrete.

7. Me vjen mire qe preket temen e arsimit ne kete takim, por do te doja te vija theksin mbi gjendjen e analfabetizimit, ju prezantuat nje shifer prej 2800 e cila eshte nje shifer shume e larte, ne si drejtori arsimore nuk kemi nje statistike per numrin e analfabeteve, pasi kjo shifer mund te rezultoje per moshat e treta. - **Z. Ylli Krakulli**

- **Pergjigjet zj.Besmira Dyca:** Censusi jep te dhena mbi analfabetizimit per bashkin e e madhe dhe per te 11 njesite administrative per te gjithë popullsine, per moshen nuk kemi te dhena konkrete.

- **Përgjigja e grupit të punës:** Të dhënat mbi normën e analfabetizimit janë marrë nga INSTAT, 2012 për Bashkinë Lushnje, duke përfshirë dhe 11 njësitë administrative (jo vetëm për qytetin). Më tepër të dhëna do të futen në analizë, nëse ato do të vihen në dispozicion nga institucionet përkatëse, gjatë planit të zhvillimit.

8. Nuk keni ju nje plan per zgjidhjen e ketij problemi ? - **Z. Ylli Krakulli**

- **Pergjigjet Znj. Besmira Dyca** - Ne kemi analizuar dhe evidentuar te gjitha strukturat arsimore qe jane pjese e bashkise se madhe, dhe ku jane shperndare keto struktura, nese problemet qe ju ngritet kane te bejne pikerisht me keto struktura atehere ne parashikojme njolla per rritjen e ketyre hapesiareve arsimore, nese problemi ka te

beje me nr mesuesish apo nuk jane strukturat problem, atehere ju duhet te bashkepunoni me Ministrine e Arsimit per zgjidhjen e ketyre problemeve.

- **Përgjigja e grupit të punës:** Kjo Strategji, në Programin Strategjik O4P7 parashikon rijetëzimin e strukturave arsimore dhe plotësimin e nevojave me struktura të reja për ciklin e ulët, të mesëm dhe arsimin profesional. Projektet përkatëse janë afishuar në Kapitullin e III. Gjatë hartimit të planit të zhvillimit të PPV-së, do të vlerësohen edhe njësitë strukturore ku mund të vendosen struktura të reja arsimore, në përputhje me kërkesat ligjore.
9. Per hapjen e shkollave profesionale, nga eksperiencia qe kam pasur vitetet e kaluara, nxenesit nuk e kane prioritet ndjekjen e ketyre shkollave, ndoshta do te ishte me mire hapja vetem e nje klase dhe te shihet rezultati. - **Z. Ylli Krakulli**
- **Përgjigja e grupit të punës:** Nga analizat e kryera mbi forcën punëtorë, kërkesën për kualifikimin e saj, dhe aktiviteti që ka patur Instituti Bujqësor i Lushnjes, kërkesa për jo vetëm rihapjen e këtij filiali, por gjithashtu hapjen e më shumë degëve dhe klasave është një nevojë e domosdoshme për Lushnjen. Projekti për rihapjen e Filialit Bujqësor të Lushnjes është detajuar në **Fishën e Projektit nr.11 në Kapitullin IV të Strategjisë.**
10. Do te sugjeroja qe ne Planin Strategjik te studiohet kodra e Ardenices si ballkoni i Myzeqese ,sidomos ne lidhjet qe ka kjo zone me zonat e tjera. Madje kjo zone duhet te merret parasysh qe ka shume biznese te medha e te vogla. – **Z. Sabri Hasanbelliu**
- **Përgjigja e grupit të punës:** Ky koment është marrë në konsideratë gjatë hartimit të Vizionit të Bashkisë Lushnje, ku Manastiri i Ardenicës dhe Kodra, janë evidentuar si një nga pikat më të rëndësishme turistike të bashkisë, pjesë e korridorit peizazhistik parashikuar në Vizion.
11. Nga prezantimi qe u be, shoh te akumuluar nje informacion te detajuar. Per bujqesine e Lushnjes me kryesore ka sera nga me modernet deri me te thjeshta, gati 40% ne Republiken e Shqiperise. Burim kryesor i te ardhurave jane nga bujqesia dhe nga kapacitetet qe ka nuk ka industrine e nevojshme bujqesore perpunuese. Ata qe punojne sot bujqesine jane ne moshte te vjeter, deget e universitetit u mbyllen,duhet bere kombinuar qe keto shkolla te rihapen dhe te funksionojne se bashku.Tendenca per per ndertimin e dhomave frigoriferike ,industrai perpunuese duhet te marre zhvillim .Ne si insitut bujqesor mund te japim dhe te kontribojme ate cka ne ofrojme,por ndikimi duhet et ejete drejt ketyre potencialeve - **Z.Vladimir Malo**
- **Përgjigja e grupit të punës:** Ky koment është marrë në konsideratë dhe është reflektuar jo vetëm në Objektivat Strategjike të Bashkisë Lushnje (**përkatësisht objektivi 1 dhe 2**), por projekte si: Rihapja e Filialit Bujqësor, Ngritja e qendrave të

Informacionit Bujqësor, Ngritja e qendrës së grumbullimit me kapanone frigoriferike etj, janë detajuar dhe më tej në Kapitullin IV.

12. Perfaqesuese e AKPT-se - Falenderoj punën e bërë nga Co-plan ,u nisa nga pyetja që bëri dikush këtu në sallë që kush e garanton zbatueshmërinë e planit .Agjencia Kombëtare e territorit dhe ligji janë garant për zbatimin e planit me ligjin ,dhe unë jam këtu për tju inkurajuar ,garantuar zbatimin e tij me planin.
13. Dua tju koplimentoj për punën,ktu na paraqitet mundësi që kanë bankat shqiptare për investime ,por me e rëndësishme është sigurimi i fondeve për të realizuar këto studime dhe investime.Eshtë një punë e madhe me profesionalizem. – *Znj. Shpresa Meco*
14. Produktet e mëdha që ka zona jone del e domodoshme që të ndërtohet një kompleks i madh për përpunimin e këtyre produkteve bujqësore – *Z. Agim Sema*
 - *Përgjigja e grupit të punës:* Ndërtimi i një zone ekonomike për akomodimin e industrive të lehta përpunuese të produkteve bujqësore, parashikohet në Vizionin e Bashkisë.

*Mbajti proces verbalin
Ing.Fatma Hoxha*

REPUBLIKA E SHQIPERISE
BASHKIA LUSHNJE
DREJTORIA E PLANIFIKIMIT DHE KONTROLLIT TE TERRITORIT

Adresa:Lagjia Kongresi Lushnjes Tel:+355 35 222139 E-mail:bashkia_lushnje@yahoo.com

Nr. ___ Prot.

Lushnje ___ / ___ / 2016

*Proces – Verbal
MBI*

*Degjesa e trete publike per planin e pergjithshem vendor te territorit
te Bashkise Lushnje*

Sot me date **08.01.2016** ne ambjentet e muzeut historik u realizua degjesa e trete publike per hartimin e Planit te Pergjithshem Vendor.

Moren pjese perfaqesuese te Forumit keshillimor vendor ,eksperte nga Co-plan,perfaqesues nga Agjencia Kombetare e Planifikimi t te Territorit, Drejtoria e Planifikimit perfaqesues te njesive administrative,eksperte te fushave te ndryshme .

Ekspertja e Coplan Znj.Besmira Dyca prezantoi dokumentin e Strategjise territoriale te Bashkise Lushnje , vizionin dhe objektivat strategjike, planin e veprimeve – fishat e projekteve.

Plani i veprimeve dhe investimeve u prezantua nga Drejtoresha e Planifikimit Mimoza Haxhiu.

Materiali i pergatitur per kete degjese te dyte publike permbante pikat e meposhtme :

- Procesi i hartimit te Strategjise
- Analizat SWOT
- Objektivat Strategjike 1
- Objektivat Strategjike 2
- Objektivat Strategjike 3
- Objektivat Strategjike 4
- Plani i Investimeve kapitale

Ne perfundim te prezantimit u bene diskutime dhe propozime nga pjesemarresit:

1. Falenderoj specialistet per punen e bere ne hartimin e planit te pergjithshem te Bashkise se Lushnjes, doja te permendja korridorin 8 ,ku Lushnja i jep jete ketij korridori ,dhe ne vecanti te theksoja ekoturizmin qe prezantohet me grupin e rezervuareve qe kemi duke filluar me rezervuarin e Kasharajt ,vazhdon ne–Shegas-Thane dhe rezervuari ne Allkaj

qe ka nje ekosistem te mrekullueshem dhe ne do te bejme te mundur qe te gjitha keto pasuri ti kthejme ne aset publike. – *Kryetari i Bashkisë Z. Fatos Tushe*

Nuk u permend baza e zhvillimit te ekonomise qe nuk eshte vetem tek bujqesia por edhe te industria agroperpunuese ,kto mendoj se jane disa nga pikat kyce e duhet te jene pjese e dokumentit te Strategjise

- **Përgjigja e grupit të punës:** Ky koment është marrë plotësisht në konsideratë dhe është reflektuar në Vizionin e Bashkisë Lushnje dhe objektivat/programet në vijim, kapitulli II i Dokumentit të Strategjisë.

2. Duke ju falenderuar per prezantimin, per zhvillimin e qytetit te Lushnjes duhet pare me pika kryesore zhvillimi ku mund ti specifikojme me 2 zona, 1 eshte baza e agrobiznesit dhe pika e dyte industria e ushqimit, a eshte percaktuar ndonje zone e tille ?

Aktualisht qyteti vuan eshte sistemi i vaditjes, nuk pashe ku eshte permendur zhvillimi i kesaj skeme? Une mendoj qe ne kete plan zhvillimi keto 2 zona te zhvillohen edhe me tej, dhe jo te jene te shperndara ne pika te vogla frigoriferike, por duhet ti planifikojme keto pika ne baze te shtrrjes gjeografike ne menyre qe te jene celula e ekonomise. – *Z. Albert Divjaka*

- **Përgjigjet Znj. Besmira Dyca** –Do ju tregoj nje harte te cilen un e kalova me shpejt gjate prezantimit, ne kemi rimarre propozimet nga PPV-se se njesise Lushnje per zhvillimin e zones industriale ne pjesen jugore te qytetit si nje pike e agroperpunuese .Pra fokusi do te jete ne ate zone te percaktuar nga PPV-ja qe eshte brenda qytetit ne afersi te linjes hekurudhore ,ku nga ana logjistike eshte nje zone shume e mire per zhvillimin e ketyre siperfaqeve .Ne do ta rikonsiderojme kete siperfaqe ne zhvillimin e planit aktual.

- **Përgjigja e grupit të punës:** Ky koment është marrë në konsideratë dhe Strategjia e Zhvillimit, ka parashikuar, dhe evidentuar në Vizionin e Bashkisë (përkatësisht në Objektivin 01P7 të kësaj Strategjie), zonën ku parashikohet të zhvillohet industria e lehtë agropërpunuese.

3. Kete takim te trete une e vleresova sepse ka studim mbi zhvillimin e tanishem te territorit, duhet percaktuar zona ne ato toka qe jane me pak produktive ne menyre qe te mbrohet toka bujqesore. Une sugjeroj ndertimin e nje teleferiku qe nga Vaini deri tek Blerimi, qe ia zbulon bukurine gjithe qytetit.

Per erozionet bregedetare, ne kufizohemi nga dy basene, lumenjte vazhdimisht gerryejne dhe kete proces e kemi nenvleresuar, ku jane studimet qe jane bere me pare, eshte mire qe me keto studime te ecet paralelisht ne menyre qe te mbrojme token bujqesore. Lushnja eshte ne shkalle vendi me potenciale te medha kultivimi qe ia ka dhene natyra, por 50% e produkteve ne keto ambiente te mbrojtura duhet te menaxhohen, dhe te studiohen per eksportin.

Ajo qe eshte perfolur per Universitetin Bujqesor, ketu do te ngulim kembe bashke sepse nuk i sherben vetem Lushnjes por te gjithe Shqiperise. Universiteti i jepte shume gjalleri, studime

shumë cilesore, me stafe shume te pergatitur, me kualitet madje do te diktoje ne zhvillimin e shkollave profesionale. – *Z. Vladimir Malo*

- *Përgjigja e grupit të punës:* Komenti mbi ngritjen e teleferikut në Bashkinë Lushnje, nuk është përfshirë për shkak se për propozimin e një investimi të tillë është e nevojshme hartimi më parë i një plani mobiliteti. Megjithatë kjo pikë mund të shihet e arsyeshme të elaborohet gjatë hartimit të Planit të zhvillimit (faza e dytë e PPV-së).

Sa i përket erozioneve detare dhe gjendjes së përgjithshme mjedisore të bashkisë Lushnje Strategjia është mbështetur në raportin „Vlerësimi i Gjendjes Mjedisore, 2014“ nga Axhenda Kombëtare Mjedisore

4. Dua te falenderoj grupin e punes, jane shume korrekt, bashkepunues, ne materialin e prezantur prej 84 faqesh per arsimin dhe kulturen une pashe vetem 2-3 faqe, do te doja te kete me shume projekte per arsimin parashkollor.

Per infrastrukturen une do te sugjeroja qe prespektiva te jete deri ne 5 vite ne menyre qe mangesite qe mund te dalin te rregullohen ne vitet e ardhshme.

Nuk pashe ndonje planifikim per moshat e treta si qender qe do te sherbeje per keto mosha dhe e fundit qe plani i ri te implementoje sadopak problemet e zonave rrurale sepse ju do te jeni ata qe do te planifikoni. Keni bere nje pune shume te mire. – *Z. Skënder Gega*

- *Përgjigjet Znj. Besmira Dyca* –Keto sugjerime qe u diskutuan sot do te plotesohen me tej dhe do te jene perfundimtare ne kete dokument te strategjise. Dua te sqaroj qe Strategjia e territorin analizon dhe nuk pasqyron detaje teknike por nderhyrje strategjike ,vetem plani kryen kete funksion.
- *Përgjigja e grupit të punës:* Sa i përket komentit mbi projekte të mundshme për moshat e treta, ai është reflektuar si pjesë e Objektivave Strategjike të Bashkisë, detajet teknike të secilit mund të specifikohen gjatë hartimit të Planit.

*Mbajti proces verbalin
Ing.Fatma Hoxha*

REPUBLIKA E SHQIPERISE
BASHKIA LUSHNJE
DREJTORIA E PLANIFIKIMIT DHE KONTROLLIT TE TERRITORIT

Adresa:Lagjia Kongresi Lushnjes Tel:+355 35 222139 E-mail:bashkia_lushnje@yahoo.com

Nr. ___ Prot.

Lushnje ___ / ___ / 2016

Proces – Verbal

MBI

Prezantimi i Draft Strategjise se territorit te Bashkise Lushnje ne Forumin e Bashkerendimit te Planifikimit ne Nivel Vendor

Sot me date **04.02.2016**, ne ambjentet e salles se mbledhjeve te Bashkise Fier u be prezantimi i Draft Strategjise se territorit te Bashkise Lushnje dhe Bashkise Fier ne Forumin e Bashkerendimit te Planifikimit ne Nivel Vendor .

Në këtë takim moren pjese perfaqesues te FBPV-se, eksperte nga Co-PLAN, perfaqesues nga Agjencia Kombetare e Planifikimi t te Territorit (AKPT).

Ky draft u prezantua nga drejtoret e planifikimit te bashkive respektive te Fierit dhe Lushnjes, ku “Draft Strategjia e Territorit te Bashkise Lushnje” permbante keto pika:

- *Plani i veprimit, plani i punes*
- *Procesi i hartimit te kesaj Strategjie (grupet e punes te ngritura)*
- *Konsolidimi i bazes se te dhenave ne platformen GIS*
- *Korridoret kryesore*
- *Konceptet e zhvillimit rajonal*
- *Analizat Sëot (pikat e forta,te dobeta,kercenimet dhe mundesite)*
- *Vizioni i zhvillimit te territorit te Bashkise*
- *Objektivat Strategjike 1*
- *Objektivat Strategjike 2*
- *Objektivat Strategjike 3*
- *Objektivat Strategjike 4*
- *Studimi i kodres se qytetit*
- *Rijetesimi i qendrave urbane te njesive admisnitrative*
- *Hapja e filialit bujqesor ne qytetin e Lushnjes*
- *Rehabilitimi i perroit te qytetit*
- *Rikonstrukcion i rrugeve lokale si rruga Sabri Kosturi*

- *Projekte te tjera infrastrukturore*
- *Rehabilitimi i vendepozitimit te mbetjeve urbane*
- *Hapja e qendres multifunkionaleper te rinjte*
- *Stacioni multimodal per transportin urban dhe interurban*
- *Ngritja e qendrave te informacionit bujqesor dhe njesite admisnitrative*
- *Ngritja e kapanoneve frigoriferike*
- *Rikonstruksion i rruges turistike per ne Ardenice*
- *Hartat pjese perberese e strategjise*

Ne perfundim te prezantimit u bene diskutime dhe propozime nga pjesemarresit:

1. Falenderoj te dyja drejtoreshat per prezantimin ,eshte bere nje pune mjaft e mire .Nga prezantimi i Bashkise Lushnje u vu re qe potenciali ekonomik dhe drejtimi i zhvillimit te njesise ishte bujqesia po per Bashkine Fier? – **Znj. Adelina Greca**
 - **Pergjigjet Znj. Renilda Hyseni:** Ndertimi i by-passit eshte nje faktor qe ndikon ne rritjen e ekonomise, nje pike e dyte eshte zhvillimi i bregdetit si nje aset i pazhvilluar dhe pika e trete eshte projekti TAP qe nuk u permend gjate prezantimit por eshte pjese perberese e ketij dokumenti dhe do te sherbeje per zhvillimin e njesive administrative ne te cilen pershkron si zhvillimin e infrastruktures rrugore te ketyre njesive, ne stacionin e fundit te ketij projekti parashikohen punesim, rruge te reja, asetet e zones permiresim e rretit te kanalizimeve te ujerave te zeza, pra ne projekte konkrete.
2. Po ceshtja e burimeve te tjera te nentokes, cfare mund te thuhet per Fierin? – **Znj. Adelina Greca**
 - **Pergjigjet Renilda Hyseni:** Per burimet e nentokes Fieri preket shume pak ,dhe preket ne pjesen lindore te qytetit ,me shume do te theksoja ndotjen qe vjen sesa burimet e nentokes.-drejtoresha e fierit
 - **Përgjigjet Besmira Dyca:** Komenti qe ju bete eshte i drejte ,ne e kemi hasur dhe ne takime te tjera ,pjesa e naftes nuk eshte shume dominuese. Si zhvillimi ekonomik si u permend dhe me pare eshte by-pasit i cili ka karakter logjistik, rruga e Patosit nje nder polet e zhvillimit te qendrueshem. Ne jemi munduar te ruajme dhe te zhvillojme keto sektore pa konflktuar perdorimin e tokes
3. Cili eshte mendimi juaj per strukturat ish industriale ,a jane bete keto pjese e mendimit tuaj gjate hartimit te strategjise? – **Znj. Adelina Greca**
 - **Pergjigjet Znj. Renilda Hyseni:** Ne kete zone une mund te permend fragmentimin e prones si dhe me ndotjen e azotikut ,ku pastrimi nga ndotja ka nje kosto mjaft te larte dhe per kete arsye eshte permendur shume pak ne kete dokument.

-
- **Përgjigjet Znj. Besmira Dyca:** Nga diskutimet që janë bërë zbatimi i një projekti të tillë kërkon vite ,dhe zona duhet të jetë e pabanuar gjë që e bën të pamundur pasi toka aktualisht është e zënë nga banoret.
4. Per stacionin multimodal ,cdo qender qarku ne nivel rajonal duhet te kete nje te tille, une nuk e degjova. – **Znj. Adelina Greca**
- **Përgjigjet Znj. Renilda Hyseni:** Si stacioni është zona e stacionit të trenit që ndodhet në pjesën veriperendimore të qytetit, por është privat.
 - **Përgjigjet Znj. Adelina Greca:** Ministria vendos rregullat me disa standarte ,ndersa bashkise i duhet te percaktoje vendin dhe te zhvillohet kjo qender ,nuk ka pse te vendoset nje stacion i ri .
5. Me kane pelqyer materialet qe lexova dhe do te propozoja per bashkine Fier studimin e vijes bregdetare, i cili duhet te jete nje prioritet zhvillimi.

Per Bashkine Lushnje studimin e kullimit, permbytja e tokes bujqesore duhet te ishte me e zgjeruar ne material.

Projekti teknik i Adenicë – Libofshë është hartuar nga Qarku dhe mund të bëhet pjesë e materila të Bashkisë Lushnje – **Znj. Diana Haderaj, përfaqësuese e qarkut**

- **Përgjigja e grupit të punës:** Ky koment është marrë në konsideratë dhe është reflektuar në dokumentin e Strategjisë. Madje ka program përkatës për këtë qëllim. Gjithsesi, në planin e zhvillimit tokës në vijim kjo çështje do të thellohet. Grupi i punës po përgatit hartat e sistemit të kullimit por me vështirësi pasi ky funksion i ka kaluar bashkisë vetëm në janar dhe informacioni nga bordet e kullimit është shumë i kufizuar dhe thuajse i paarritshëm për momentin. Qëllimi është të zgjerohet analiza dhe të ketë propozime konkrete infrastrukturore në planin e infrastrukturave – duke supozuar se informacioni do të mund të mblidhet.

*Mbajti proces verbalin
Ing.Fatma Hoxha*